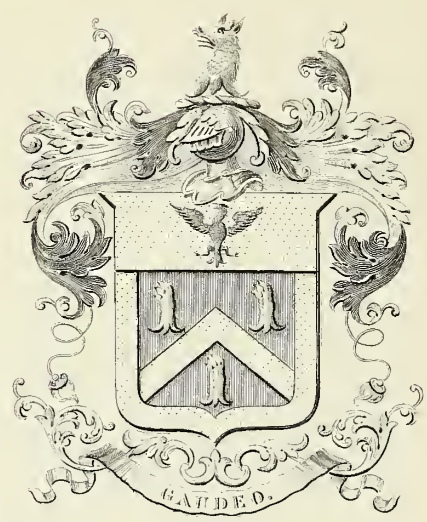
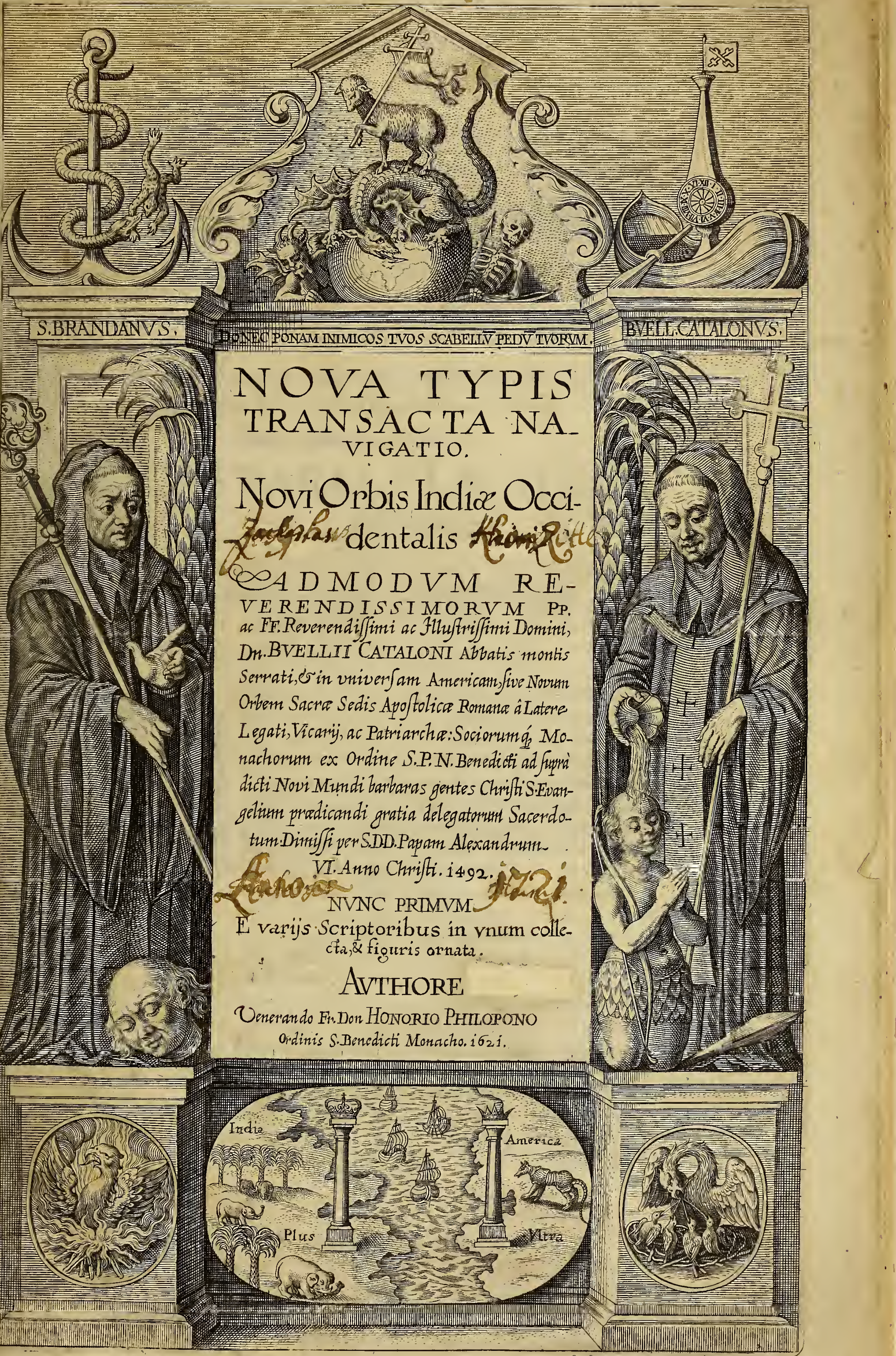
M, 120, E.

lacks plate 15.

John Carter Brown
Library
Brown University

NOVA TYPIS TRANSACTA NAVIGATIO.

Novi Orbis Indiæ Occidentalis

ADMODVM REVERENDISSIMORVM PP. ac FF. Reverendiſſimi ac Illuſtriſſimi Domini, Dn. BVELLII CATALONI Abbatis montis Serrati, & in univerſam Americam, ſive Novum Orbem Sacræ Sedis Apoſtolicæ Romanæ à Latere Legati, Vicarij, ac Patriarchæ: Sociorumq; Monachorum ex Ordine S.P.N. Benedicti ad ſuprà dicti Novi Mundi barbaras gentes Chriſti S. Evangelium prædicandi gratia delegatorum Sacerdotum Dimiſſi per S.DD. Papam Alexandrum VI. Anno Chriſti. 1492.

NVNC PRIMVM

E varijs Scriptoribus in vnum collecta, & figuris ornata.

AVTHORE

Venerando Fr. Don HONORIO PHILOPONO Ordinis S. Benedicti Monacho. 1621.

VNIVERSO VENERABILISSIMO RELIGIOſiſſimoq; Monachorum cœtui Ordinis S. P. N. Benedicti.

Inprimis autem, & cum primis pietatis, ac liberalium Studioſorum gratioſiſſimo Patrono

Admodum Reverendo Domino

DN. CASPARO PLAVTIO, Monaſterij Seittenſtöttenſis in Auſtria inferiori Abbati digniſſimo, Theologo; ac Philoſophiæ Doctori clariſſimo, Domino Patri meo in Chriſto obſervandiſſimo.

Salutem & felicitatem perpetuam.

NISI te ſcirem Reverende, & obſervandiſſime Domine Abba omnis aſſentationis, adulationis, & rumoris hoſtem; ac etiam ob emeritam virtutem omnis laudis, & palpationis in hoc ſæculo nequam inimicum, multa haberem, quæ in te & honoris, & laudis tuæ gratia dicerē. Atqui non vis, vt, quod à te rectè geritur, favor; aut gratia humana requiratur extrinſecus; ſed vt magnus noſter ajt Anglo magnæ Britanniæ Apoſtolus S. Gregorius magnus, ne appetitus laudis ſubrepat, & quod foris oſtenditur, intus à divina mercede in conſcientia evacuetur. Virtutis enim gloriam ſuam non in ore hominum viri ſapientes ponunt; ſed intra conſcientiam contegunt. Illi verò, qui theſaurum ambitioſi publicè portant, in ſuis oculis per magni; rumorum, & favorum humanorum captatorcs deprædari cupiunt; quos tandem fumi, & fungi ad extremam metam meritò dedecorant.

Quoniam verò tu magis eſſe vis bonus, quam dici; plura ad commune bonū, decusq; monaſticum præclara agere, quam laudare te audire; illibenter quidem facio; ſed tamen taceo, & tuæ me conformo voluntati; Sileo virtutes, laudesq; tuas, ob quas non ſolum, cum in congregatione domus tuæ profeſſæ Garſtenſi verſareris, bonæ converſationis, eruditionis, & pietatis odorem ſpirans, Auguſtiſſimus Rudolphus ſecundus Romanorum Imperator, te in Adminiſtratorem Glunicenſis Abbatiæ præelegit; ac deſtinavit; ſed & in palmarium rectæ peractæ tuæ Admini-

miniſtrationis, Invictiſſimus quoque Matthias Cæſar Romanus &c. ac Seren.
Archidux Leopoldus, Reverendiſſimus, ac Illuſtriſſimus Ordinarius noſter Epi-
ſcopus Argentinenſis, & Paſſavienſis &c. accedente vnanimi poſtulationis voto
noſtræ Congregationis, in Seittenſtöttenſem Abbatem ordinavit, exaltavit, ap-
probavit, & confirmavit: taceo binas electiones Abbatiales, easq; ampliſſimas, v-
nam V. C. Glunicenſis poſt peractam laudabiliter adminiſtrationem tuam; alte-
ram verò nuper tuæ profeſſæ domus V. C. Monaſterij Garſtenſis &c. quas tamẽ
dignitates, tuis ſuperioribus pro ſacrificio obedientiam præferens, liberè retuliſti;
officium in quo jam ornatus laudabiliter verſabaris, non amplum beneficium ob-
ſervaſti, & conſideraſti. Atqui ne promiſſis derogem, hic tibi alias laudes, atq;
virtutes dedico, ac explico, quæ tibi, & mihi, ac omnibus Ordinis noſtri B. Bene-
dicti P. P. ac F. F. participatione ſunt perquam illuſtres, & communes. Et licet
hi viri non fuerint Clerici; ſed profeſſione Monachi: clarum tamen eſt, nullum
eſſe, vel eſſe poſſe Apoſtolici verbi cum vtilitate præconem, niſi qui ſine pera &
calceamentis ſæcularium negotiorum, vitam deniq; ſuam in obedientiam fidei, &
Evangelij pacis, integraliter ſe reſignaverit. Et hoc modo etiam ipſos Apoſtolos
Monachos perfectiſsimos fuiſſe, qui omnia ſua carnalia deſideria, Mundum, Pec-
catum, Mortem, Diabolum, ſuaq; chariſsima quæq; in hoc mundo dereliquerunt, &
contempſerunt, vt ſolum Chriſtum agnum victorem ſequerentur, ac ovibus ſibi
commiſsis ad ſerviendum promptiores, & perquam aptiſsimi habilitarentur. Id-
circò tam alij S. Patres, quam ipſemet P. Benedictus monaſterijs exſtructis, ad
propagationem fidei Chriſtianæ, ita Monachorum inſtitutum temperarunt, vt ſo-
litariæ, atq; actuoſæ vitæ vtilitates præclarè ſimul conjungerent; de quibus ſoli
quidam modo gloriantur vitæ muneribus. Nam ſub ipſis initijs ſuæ Religionis
inſtitutæ, cum Monachis ſuis S. P. Benedictus ex charitate Evangelium prædica-
vit, & Idola Diabolica proſtravit, vti videre eſt lib. 2. dialogo cap. 8. & 19. S.
Gregor. Mag. Papæ. Ait enim S. Auguſtinus, quod nimirum ſit amoris offi-
cium paſcere Dominicum gregem, nec ſibi tantum Paſtores ſapere, & vivere de-
bere: nam qui hoc animo paſcunt oves Chriſti, vt ſuas velint eſſe, non Chriſti:
vel gloriandi, vel dominandi, vel acquirendi cupiditate, non obediendi & proximo
ſubveniendi, & Deo placendi charitate, ſe vincuntur amare non Chriſtum. Quã-
tum ergò gratiæ amplitudinem, Chriſtus Dominus poſt Beatiſsimum P. N. Be-
nedictum, modernis etiam temporibus Monachis & Abbatibus noſtris, in conver-
ſione gentium Novi Orbis Americani dederit, hic brevi relatione ad laudem Dei
Omnipotentis, & proximi ædificationem recenſere ſtatui: & vt ſcirent nimis ſi-
bimetipſis aliqui arrogantes, Religionem Monaſticam S. P. Benedicti, vnam quo-
que eſſe ex filiabus illius fortis Mulieris Catholicæ Eccleſiæ, cujus procul, & de vl-
timis terræ finibus pretium eſt ejus, & os ſuum aperuiſſe ſapientiæ his gentibus
Indorum, Americanorumq; populis, & panem otioſe hucvſq; non comedere in domo
Domini Dei ſui. Quid enim gloriantur iſti de ſemetipſis? Quaſi verò fundamen-
tum fidei Chriſtianæ, à Benedictinis Monachis in Regionibus Indorum & Inſu-
larum, non jam pridem prædicatum, plantatum, & evulgatum invenerint. In
labores quidem noſtros aliqui poſt nos introierunt, ac meſſem præcoctam meſſue-
runt. Atqui manipulos, ac Trophæa noſtra nec obſcurare, aut diripere attentare
debuiſſent. Sed & quid nunc primum narrare contra iſtos Thraſones incipiam?

Magnos

Magnos Gregorios, Venerabiles Bedas, Boniſacios, Rupertos, Alcuinos, Hai-
mones, Anſelmos, Adalbertos, ac reliquos noſtros Monachos, Fratresq́ innumeros,
Germaniæ, Angliæ, Scotiæ, Hiberniæ, Gotthiæ, Suetiæ, Hiſpaniæ, Galliæ, Polo-
niæ, Vngariæ, Bohemiæ, Sclavoniæ, Bavariæ, Auſtriæ, Thraciæ, & noviſſimæ In-
diæ, & Inſularum ex ordine S. P. Benedicti, aſſumptos Eccleſiarum Magiſtros,
Epiſcopos, atq́ Apoſtolos? Nonné fortiſsima præſidia Chriſtianæ Reipublicæ, litte-
rarum, ac ſcientiarum ſtudia, cum inſigni pietate ad propagandum Chriſti Evan-
gelium, ſanctamq́ Eccleſiam Catholicam conſervandam, in omnibus totius præ-
dictæ Europæ Regnis, modum rationemq́ non minus operosè, quàm frugaliter, &
vtiliter Monachi Benedictini edocuerunt? Nonné Epiſcopatus, & Monaſteria ere-
xerunt inſtaurarunt, conſervarunt? Nonné florentiſsimas Academias ad ju-
ventutem in diſciplinis inſtituendã, ac exercendam tàm ad divina, quàm politica
obeunda munia, contra furias Hæreticorum optimis Regum vſi Patronis, in Italia,
Gallia, Hiſpania, Germania, Anglia exornarunt, & inſtruxerunt? Ex quibus
præclarè factum eſt, vt tanquam è fonte perenni, non ſolum cognitio verbi divi-
ni; ſed & humanitatis litterarum ſtudia, boni mores, omnis deniq́ pietatis, & vir-
tutis in Deum, ac homines ad hæc vſq́ tempora multiplici fœnore fructus emana-
rent; In ſumma, nonné omnes Eccleſiæ Ordines Regulares poſt D. Baſilij, & Au-
guſtini formulas ſpiritum ſcientiæ, & pietatis ab vna S. Benedicti Religione, Re-
gularumq́ ſuarum Idea acceperunt? Quid verò nunc primùm miramur, à Mo-
nachis Ordinis S. Benedicti Catholicæ Eccleſiæ per Evangelij prædicationem ſub-
actos novi Orbis Americani barbariſsimos populos? Quid Orientis Indorum Ca-
lecutianas, Malabares, Moluccenſes, Iaponiasq́ gentes? quaſi verò non ante
mille, & vltra annos, ſicut & nuper 1492. Novum Orbem (tot enim, exceptis
duobus ſæculis jam Ordo Benedictinus in Eccleſia Catholica floret) æquè incogni-
tas Vrbi Romæ, & Orbi ſævas, truculentas, barbariſsimasq́ immanis Oceani In-
ſulas ac gentes, vtpote Daniam, Angliam, Scotiam, Hiberniam, Suetiam, Gottiã,
Norvegiam, vſq́ ad vltimos plagæ Septentrionalis glaciales Lappones in Chriſti
fide, & Evangelio, Catholicaq́ Religione, vnus S. Benedicti Monachalis Ordo
non erudierit, & excoluerit? Hi ſunt, & fuerunt verbi Divini præcones, qui poſt
Apoſtolorum fundamenta, pro columna ferrea, & muro æneo ex Ordine S. Bene-
dicti Catholicæ Eccleſiæ dati ſunt. In conſpectu Regum ac gentium ſteterunt, per-
durarunt, ſtabuntq́ poſteri eorum annuente divino Prophetiæ ſpiritu, vſq́ ad finẽ
mundi, ſicut ad finem hujus nauticæ Relationis veridicè ex oraculo divino au-
dies, fortiter, & firmiſsimè pro domo Domini Dei ſui. De quorum Religioſorum
Virorum laudibus, atq́ virtutibus, ſi plura cupis diſcere Annales conſule Eccle-
ſiaſticos Illuſtriſsimi D. D. Card. Baronij, & Arnoldi Vvion Lignum vitæ, im-
preſſum Venetijs, & Authores ibi citatos.

Siquidem ergò Reverende Domine, Domine Abbas obſervandiſsime &c.
tu Monaſticam Oeconomiam mirificè, & operosè nobis exornas, nec non ſapien-
tiam magnificè tractas, & virtutem ſuper aurum, & topazion amas, ac diligis,
infinitus enim eſt theſaurus hominibus, & inextinguibile lumen ejus. Accipe hoc
munus divinæ ſapientiæ, Evangelicæ nimirum prædicationis R. R. P. P. & F. F.
noſtrorum in novo Orbe Americano, eorumq́ labores, virtutes, & laudes benigna
voluntate à me tibi hic oblatas, atq́ vt humilis, & humanus es ſemper; ita liben-
ter

ter accipe; tuiq́ſemper memor, ac conſtans & vt virtus, ſis ſimilis, & ſapiens: ſcis enim antea vitam, famamq́ pari paſſu ad perennes laureolas procedere, nec eſt vt te his pluribus admoneam; ſed potiùs nobis, tibiq́ perenniter diu vive, valeq́. Datum ex Cella mihi aſſignata Monaſterij Seittenſtöttenſis. Anno Salutis 1620.

Admodum R. V. P.

obedientiſſimus

Don. F. Honorius Philoponus,
Monachus S. Benedicti.

AD BENEVOLVM ORDINIS MONAſtici S. Benedicti Lectorem.

NE ſuccisivas horas negligerem otio, aut in vtramvis aurem (ſupina fretus malatia, & ſecuritate) dormirem, vel vacuus in vmbra porrectis quod dicitur pedibus, Eurotam contemplarer Corinthiam; ſed Platonis potiùs Parænetico inſtructus, ſemper, vt aliquid agerem; & ſi non omnibus, ſaltē multis prodeſſem. Hanc ego primus tibi noſtrorum hominum, quantum ſcio, ob oculos collegimus, transſcripſimusq́; ê varijs Authoribus deliteſcentem membratim navigationem. Neq́; putes meam ſolam eſſe imaginationem, citatos Authores ſcrutare, ac perlege; & res â rebus extractas eſſe reperies. Tu, ſi quid amplius inveneris, aut habes, hæc corrige, diſſipa, recollige; illuſtriorem eloquentioremq́; navigationem laborioſus apparato. Ichnographiam rapſodicam hic tibi exhibuimus, tu, ſi induſtrior es, Orthographiam, & Sciographiam adhibeto; ſin minus, noli iſta ſpernere; ſed potiùs cōmeatum ad iſtam navigationem adaugeas, & quantum poteris, his meliora ê penu tui expoliti cerebri, vt alter â Vulcano Juppiter frontem percuſſus, Palladem promito; Scio enim antea his chartis, neq́; Religionem vel Ordinem noſtrum S. Benedicti indigere, cujus plura ſunt acta in Catholica Eccleſia, quàm capere poteſt charta; ſunt verò hoc tempore quam plurimi ejus opinionis, qui, niſi chartis compareant, de cætero neq́, factis vel actis Deo, aut hujus mundi diebus illuxiſſe reputantur: hominem enim eſſe ad res duas natum: ad intelligendum videlicet, & ad agendum, ſcimus omnes. Hiſtoria autem præſtantiſſimorum homi-

num

num conſilia tam facta, quam dicta, quibus omnis Reipublicæ forma ſeſe nobis exhibet, & quibus illa continetur, & conſtituitur, commemorat. Nam certè plurimum intereſt, ex Hiſtoria clarorum virorum voluntates, curas, ſtudia, negotia, cogitationes, vitæ ſplendorem, laudis cupiditatem, & virtutis ardentiſſimos labores, & conatus perdiſcere.

Eadem porrò totius antiquitatis memoriam vna complectitur, ac vniverſis tanquam in ſpeculo ad imitandum, conſpiciendumq; labores, virtutes, honoresq; proponit. Quâ, ſi careremus, tenebris obruta nobis omnia procul dubio jacerent, Invictiſſimorum Imperatorum, Regum, ac Principum, ſanctiſsimorumq; Pontificum Chriſtianæ noſtræ Religionis, ac Martyrum acta, atq; triumphi; resq; confeſſorum, Monachorum, cæterorumq; Sanctorum præclarè geſta, oblivio conſumeret. Deniq; nulla laus, nulla gloria, quâ homines ad præclarè quid audendum; vel quidpiam fortiter agendum, inflammarentur, extaret; lubet enim majorum noſtrorum trophæa inſpicere, licet pleniſsimè ea non ſemper aſſequamur, dummodo velimus proficere, & conatu virtutem aſſequi, ſatis eſt. Nam vbi quis incipit nolle fieri melior, ibi deficit, & deſinit eſſe bonus. Sunt enim hæc virtutis facinora, Fratrum noſtrorum ad majora conandi calcaria, atq; exantlati laboris exemplare ſolatium. Vlterius verò, ne me accuſes, bone Lector, velim; quod minus in omnibus ſeriē, atq; legem Hiſtoriæ obſervaverim: nam Nauticam ſolum narrationem inſtitui; Et idem conqueror, quod tu, & alij rerum, & actorum Scriptores conqueſti ſunt: nimirum Bibliothecæ exiguitatem, ignorantiam, negligentiamq; antiquariorum, & præcipuè turpem invidiam, ac centiceps illud, & execrabile monſtrum, odium ſcilicet, ac rabiem in homines Ordinis Monaſtici, qui malitioſè involuunt ſilentio, aut obiter, ſi neceſſe eſt, attingunt ea, quæ & honoris, & laudis, ob geſta præclara noſtratium ſunt hominum. Illa verò pangunt, ſcribuntq;, quæ eorum magis ambitioni, quam totius Eccleſiæ Catholicæ, & Monaſtici Ordinis vtilitati, & authoritati ſunt conſentanea; in quos verſipelles optimè illius Poëtæ carmen ſcriptum eſt:

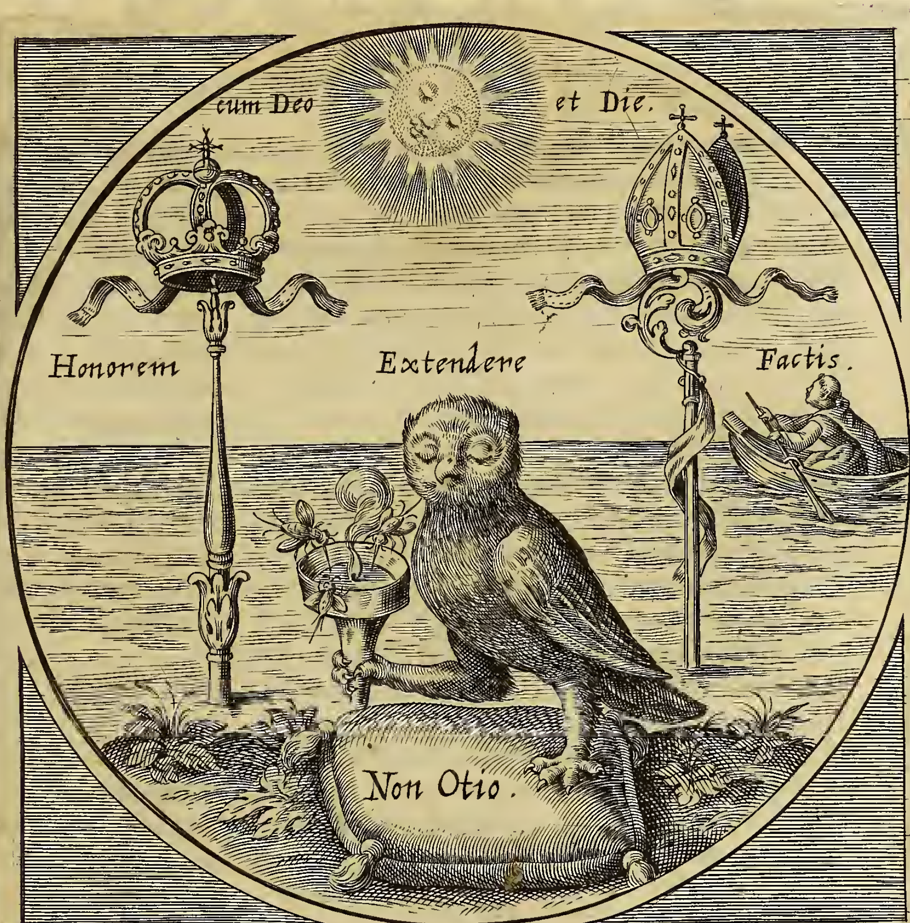
Semper hiat, ſemper tenuem, qua veſcitur auram,
Reciprocat Camæleon.
Et mutat faciem, varios ſumitq; colores,
Præter rubrum, & candidum.
Sic & adulator populari veſcitur aura,
Hiansq; cuncta devorat.
Et ſolum mores imitatur callidus atros,
Albi & pudici neſcius.

Proinde calumniantes Zoilos, aut irriſorios Ardeliones nihili facio, qui, cum ipſi nihil ſciunt, tamen ſtudioſos figulos vellicant, quos ego viciſſim ex cachino, quoniam neq; pupas, neq; vrceos litterarios conficere, ac inſtituere norunt; taceo prægrandes, laborioſosque Coloſſos.

Sed vnius inſuper neceſſe eſt, hic vt te bone Lector admoneam; nimirum

mirum ſi placebit loca inquirere tam Inſularum, quam Regionum, in perlectione hujus navigatoriæ narrationis, provideas tibi mappā Geographicam, vel Topographicam, ſive Chorographicam ex antiquioribus picturis deliniatam: novæ enim deſcriptiones Orbis, tam in Vrbibus, quam Regionibus, fluminum, ac marium denominationibus plurimum variant; ad quas tabulas antiquas, vt ad lidium lapidem recentiores, tabularum mundi deſcriptiones Geographicas, atque Coſmographos examinare poteris, locaque quælibet facilius indagare, ac invenire. Vale candidiſſime Lector, ac laboribus noſtris, ſi tibi profecimus, vtiliter, atque jucundè perfruere.

Quid imaginibus, quid avitis fulta triumphis
Atria, quid pleni numeroſo Conſule Faſti
Profuerint, cui vita labat? perit omnis in illo
Nobilitas, cujus laus eſt in imagine ſola.

Qui virtutis iter, rectumq́; inſiſtere callem
Qui fugienda docet, nec fugienda fugit.
Ille mihi ſimilis præbenti clara lucernæ
Lumina, quæ reliquos dum præit, ipſa perit.
Illius inſipiens an non ſapientia mentis
Qui ſapiens alijs, deſipit ipſe ſibi.

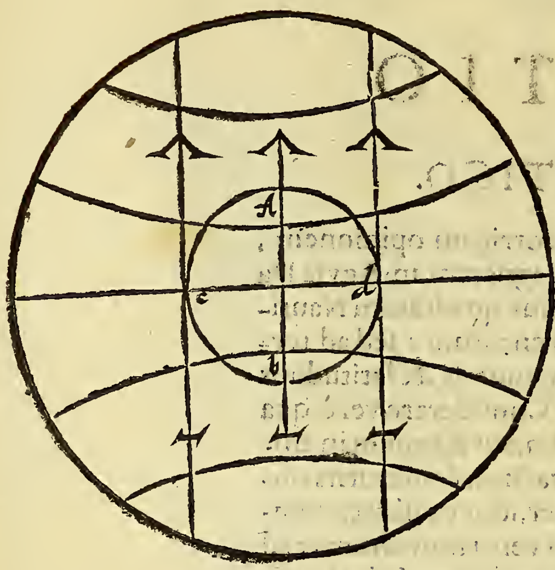
Ad finem præfationis ad Lectorem.

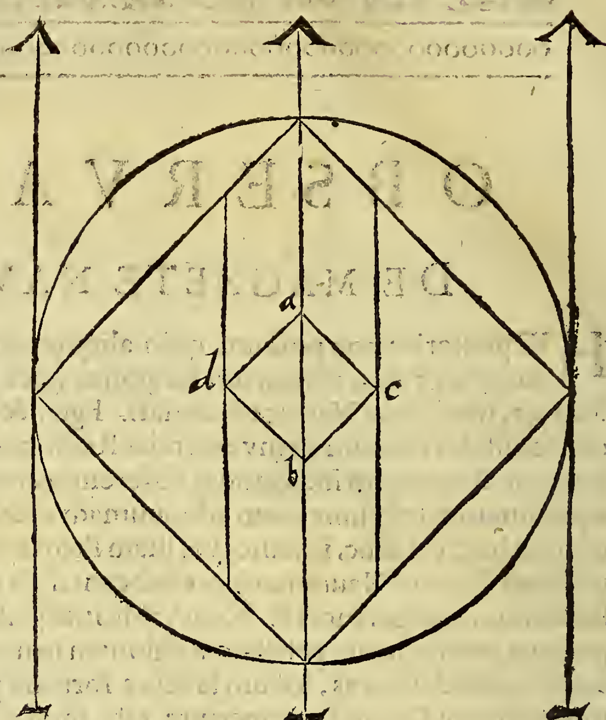
OBSERVATIO
DE MAGNETE NAVTICO.

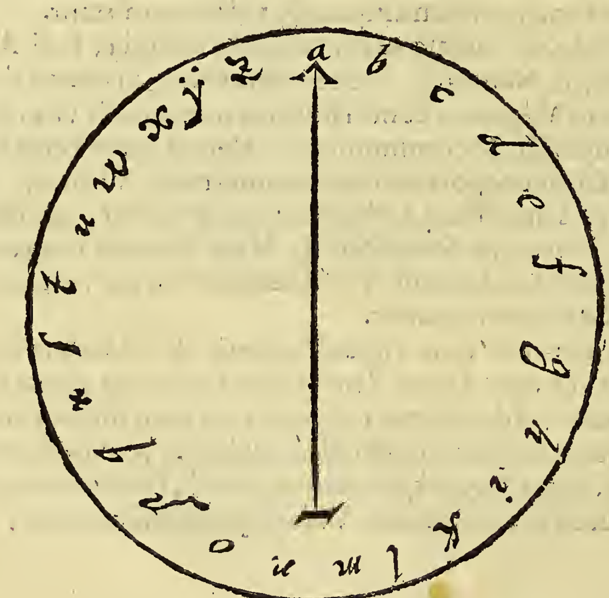
HIC præterire non poſſum, quin aliquorum corrigam opinionem, qui ajunt varias ventorum Regiones, per Magnetem in Agvia Da Marear, id eſt, Acu Nautica deſignari. Ego, & alius quadratum Nauticum conſiderans, non ad inveniendas Regiones ventorum; ſed ad terreſtrium Regionum indagandas differentias longitudinis, & latitudinis concinnatum inſtrumentum eſſe, animadvertet. Conſiderare verò, qua ratione huc, vel illuc, in hanc, vel illam Provinciam, aut Regnum in ampliſſimo Oceano Nautæ navigare debeant, ſola practica, & diuturna obſervatione compertum eſt. Nam valdè inæqualiter, idque diſcretis temporibus, verſus hanc, vel illam Regionem in mari venti moventur, vt ad eum, quem deſideras, locum favente fortuna pernaviges. Sub Æquinoctiali enim Circulo compertum eſt, multo fortiùs auras Æquoreas ſpirare, quam Tropico Capricorni, vel Cancri linea. Et hæc eſt cauſa, cur in Emporijs diutius Nautæ aliquando reſidere debeant, nimirum vt ſecundis, proſperisque ventis tandem aliquando vela committant.

Magnetem ergò ad duo puncta cardinalia oſtendenda, Poli Arctici, & Antarctici nobis, & Natura, & Artifex adinvenit: Si tamen duo hæc puncta dici debent in Magnete, & non potiùs vnum totali vna, integraque ſibi virtute impreſſa, & communicata. Nam ſi terra reſpectu firmamenti inſtar puncti eſt proportionibus Geometricis? Vbi igitur in hoc puncto Arcticus, & Antarcticus à Magnete deſignabitur, qui Magnes reſpectu magnitudinis terræ ferè nihil eſt. Nam Magnes quocunque modo à Septentrione Occidentem, vel Orientem verſus vertatur, ſemper in Boream, vel Auſtrum recurrit.

Cur verò hoc accidat; eſt, quia virtus Magnetis eſt oſtendere Polum, ſtella verò Polaris, & ejus Regio Zona frigida reſpectu terræ eſt valdè diſparis amplitudinis. Ideo in mari navigans, vtpote minori amplitudinis ſphæra nuſquam extra illum circulum Polarem, ejuſque conſtellationes attractivas, Acus Magnetis excedere poteſt, Proinde neceſſe eſt, vt ſemper hos duos Polos oſtendat. Vide ſequentia ſchemata:

A
e
d
b

a
d
c
b

OBSERVATIO.

Vnde, ſi haberes globum Magnetinum, & eum ſuper Orbem ligneum in aquam poneres; in Orbe prius linea deſignata A. B. id eſt, Oriente, & Occidente, Nunquam C. D. id eſt, Septentrionem, & Meridiem indicabit. Quia cùm globus ſit figura rotunda, & vt ſupponitur virtuali ſua impreſſa qualitate omnimodè æqualis; ſemper in Circulum, tanquam indiviſibile quid, vt punctus infinitæ figuræ ineſt, rotabitur, neque prædictos Polos quiete conſiſtens oſtendet: Cum integer globus illis *Polis* oſtendendis tali figura reſpondeat. Quod ſecus accidet, ſi lineam, aut quadratum, aut alterius figuræ ſchema acceperis; Nam ſemper in lineis longioribus, prominentioribusque punctis, ſe Magnes determinabit, vt quietus in aqua conſiſtens Polos oſtendat. Præcipuè, ſi virtus in vna parte lateris ſit adauctior, quam in alia: quod accidere poteſt, ſi non æqualiter in omnibus corporis partibus ſe Magnetis virtus diffundat, ob defectum mixtionis, quam à ſua matrice, ſive Minera in viſceribus terræ primum ſortitus eſt. Dantur enim in cujusvis magnitudinis extremitatibus, & medio indiviſibilia plura, vel pauciora puncta, in linea lineæ, in ſuperficie ſuperficies, in corporis materia quibus virtus & forma cujuslibet entis continuat, niſi per accidens impediatur; ac ſicut forma toti materiæ, quam informat, præſens eſt: ita virtus Magnetis ſuo corpori æqualiter correſpondet, & operatur, ſi non vt dictum, figura, aut materia obſit, per quæ magis, vel minus, vt agat, determinatur, vel impeditur.

Mirabilia ſunt, & non parum myſtica, quæ Deus, & Natura huic lapidi Magnetico attribuit. Nam vt turpe Pulchrum; Fœmina virum; Mercurius Aurum, Sic Magnes ferrum ad ſe trahit. Et in tantum Magnetis virtus per artem, & Naturam augeri, & acui poteſt; vt etiam clavos infixos parieti extrahas. Item Aſtronomica Sphæra in ſe deſcriptos cōtinens firmamenti Aſteriſmos ex ferro, chalybe, & Magnete concinnari poteſt, quæ ſub Diu poſita, ab ipſis Mundi Polis per motus communicationem in viginti quatuor horis cum primo mobili circa centrum mundi circumagatur. Item aliud Logicum inſtrumentum mutum adaptari poteſt, per quod ad multa centena milliaria ſupra, vel infra terram, aut mare profundum, amico animi mei ſenſus explicare poſſum. Et quoniam hæc Divina ſecreta in vulgus effutire, ſapientis non eſt, tamen vt increduli poſſibilitatem parum ſubodorent, pauca hic inſinuo.

Sit circulus A. cui ſit alius inſcriptus B. In hoc ſpacium inſcribe Alphabetum. Iam ſecundum artem præparatum Magnetem in Centrum C. adapta. Et ſi vis colloqui amico, vt ſe periculo Magno &c. è civitate vel locorum alicubi proripiat, aut, quod vtile ſit conſilium, à te intelligat: Applica acum Magnetis ad literam F, ſuper quam literam, ſicut & reliquas per moram aliquam Acus firmetur. Deinde ad V. poſtea ad G. Deniq; ad E. Iam combina has literas, & ſignificat F V G E. Hoc verò advertendum eſt, quod omninò æquale, & ex vno, eodemque Magnete Acus, & inſtrumentum fabricatum ſit, tuum videlicet, & amici tui abſentis.

OBSERVATIO.

Deinde Amicus abſens ſingulis quadrantibus, aut citius, ſæpiusq; in die inſtrumentum accedat, alphabetumque obſervet, ac literas in pugillarem notet, quas Magnes demonſtrabit; cujus inſtrumenti typus hic eſt. Qua verò ratione in tantum efficax, Acus, & Magnes præparari debeat, non habeo â Deo; aut venerabili Natura, vt indignis, vulgoque hæc eorum ſecreta prodam, licentiam. Præſertim ob Idiotas, ſtupidosque Ribaldos, qui Chymiam blaſphemant. Plura ſi cupis de Norma Naviculária diſcere, lege H. Oſorium lib. 1. Coſmographos, & Hydrographos, marinasq; Nautarum chartas inſpice.

NAVIGATIO IN NOVVM MVNDVM, SIVE AMERICAM.

Reverend. Patrum Monachorum Ordinis S. P. BENEDICTI.

QVantum jam inde ab ipſis teneris principijs Monarchiæ Hiſpanicæ virtus, & fortitudo belli, ac opulentia præ cæteris populis toto Orbi vt caput Europæ prævaluerit, clarum eſt: proinde non multis opus eſt verbis, vt hic de novo quippiam narrare incipiam, cum hujus Regionis Heroum acta, & facta, omnes Coſmographorum libri deprædicent, atque recenſeant. Solum hic ſummatim adferam, nimirum nullum vnquam Monarcham, ſive Chaldæus ille fuerit, ſive alij Monarchæ, vti Medus, Græcus, vel Romanus, vnquam tot, tantæq; amplitudinis & opulentiæ Regiones, nimirum vltra tertiam Orbis partem, idque in quatuor diſpartitis totius Orbis partibus ampliſſimos populos ac Regna poſſediſſe & gubernaſſe; quam hodiernum Maximum Philippum Regem Hiſpaniarum Catholicum: qui verè ob vniverſi quatuor partes Orbis, & in illis quos poſſidet Principatus Rex Catholicus dici poteſt.

SI enim EUROPAM inſpexeris, videbis Regem totum, & integrum in ſexdecim diſtinctum potentiſſimos Principatus ampliſſimum Regnũ Hiſpaniæ pacificè poſſidere. Regionem nempè longitudinis â Promontorio Finis terræ in Galiſſia; vſque ad Promontorium S. Crucis in Catalonia, ſpacium centum & nonaginta ſeptem milliaria comprehendens: Latitudinis verò maximæ â Promontorio *de Pennas de Guzan* in Aſturijs, vſque ad fretum Herculeum centum & triginta ſex continens milliaria Hiſpanica. Circuitus autem per maritima littora & montes Pyrenęos ad ſeptem centena quatuor milliaria ſeſe dilatat. Si Germaniam verſus oculos conjeceris, videbis Belgicam, Burgundiamque mille in circumferentia continere milliaria. Cujus verò opulentiæ Regina Provinciarum Belgica exiſtat, omnia totius Germaniæ, Angliæ, Galliæ, teſtan-

teſtantur mercimoniorum Emporia. Si Italiam verſus viſum adhibueris, aſpicies florentiſſimum opibus Regnum Neapolitanum, mille quadringentorum milliarium. Deinde ſolus Ducatus Lombardiæ, cujus Metropolis eſt Civitas Mediolanenſis: trecentis ſeptuaginta milliaribus patet. Iam Inſulas, ſi aſpexeris; reperies in mari Mediterraneo Majoricam trecentis; Minoricam centum quinquaginta. Siciliam, & Sardiniam, quarum prima ſeptingentis, altera quingentis ſexaginta tribus milliaribus in circumferentiam extenditur. Sileo verò Inſulas minores & majores innumeras, in Gaditano, Iberico, Balthico, Tyrrheno, Ionio, Lybico, Affrico, Oceanoque Cantabrico ſitas, & alias &c. de quibus & ſequentibus in contextu hujus Hiſtoricæ navigationis tibi citatis Geographis pluribus notificabitur. Proinde multò dignius Hiſpanorum Monarcha, Rex Inſularum appellari potuiſſet à Joſepho Flavio, quam illi Arabes, quos in auxilium Regi Iſraël Joram adveniſſe ſuarum antiquarum Hiſtoriarum deſcribit. *lib. 9. cap. 2.*

ASIAM nunc accedamus, cujus Regnum Ormuzirm opulentiſſimum, olim expugnatum à Portugalenſibus, nunc Hiſpani, ſub cujus quoque Imperio modo Luſitani ſubſunt, poſſident. Quid de Cambaia dicam, in qua grandem Inſulam Diu, Damani, & Bazain obtinent. Interioris verò Aſiæ partibus Indiæ Orientalis conterminis ipſis ſubſunt Caul, Cocin, Colan, Goa, Inſula Manar, Malacca, & Emporium illuſtre Colombano Regni Zeilan. Item Inſulæ Philippinæ, quorum ſunt vndecim millia in Orientali Archipelago à Taprobana ſive Sumatra, vſque ad Iſthmum vel continentem Mexicum. Quarum Inſularum quadraginta enumerantur, quæ ab ipſis Hiſpanis ſubactæ fuerunt Boreæliores, adhuc tempore piæ recordationis Philippi ſecundi, Modernæ majeſtatis Regiæ ſuaviſſimi Parentis à quo & nomen Philippinæ Inſulæ ſortitæ ſunt. Quarum Inſularum ſola Luzon ducentorum miliarium in longitudinem ſe extendit. Sileo hic Caſtella & munitiunculas, ſive maximas domos Arſenalia, pro ſervandis mercimonijs, quas habent apud Regulos confœderatos in ſuis Emporijs Hiſpani. Sileo Inſulas Salomonis novæ Guineæ ſive Oceani del Zur, Pacifici & Magellanici, Caſtella, Colonias & Portus &c.

AFFRICAM modo percurramus, & reperies Hiſpanos in Oceano Auſtrali & mari Æthiopico portus meliores præ reliquis mercatoribus poſſidere: nimirum Marzacabil Oran, Pegon, Mellila, Scenegon. Item duodecim Inſulas Canarias, quarum quælibet nonaginta miliaribus circumſcribitur. Item Setta, Tangar, Nagazan, claves ſunt maris Auſtralis, quibus Emporijs ipſi Hiſpani præſunt. Amplius in Regno Congo duas habent Colonias, quarum vna S. Salvatoris, altera Loanda vocatur. Jam verò quantum in ampliſſimis regnis Æthiopiæ, tam Orientalis quam Occidentalis, Madigna, Congo, Angola, Butna, Toroa, Maticuo, Boro, Quiticui, Monomotupa, Cafati, Monœmugi, quibus

bus Regibus confœderati ſunt Hiſpani Caſtella Arſenaliaque ad tutandas merces, poſſident, quantumque auri & argenti, gemmarum & aromatum acquirunt in his Emporijs, vt & in tota India Orientali ferè inexplicabile precium eſt.

Nunc verò quartam partem mundi, quæ per ſe novus Orbis ſive AMERICA dicitur, hac navigatione accedamus: & reperies, quantum magnificentiæ, quanta divitiarum, & potentiæ amplitudo Hiſpanis ex eo acceſſerit, adeo vt optimè Gregorius Bontius veterum Imperiorum cum Hiſpana Monarchia comparationem fecerit, Hoc modo ad Franciſcum Duartum Procuratorem magni Regis Hiſpaniæ, *de las armadas ij exercitos.* Sic dicens: *Como el Imperio ij Sennorio del mundo paſſò de mano en mano, del Oriente haſta Poniente, Primero en los Chaldeos, deſpues en Medos, ij Perſas, ij deſtos a los Griegos, deſpues a los Romanos, ij agora por la gratia de Nueſtro Sennor, e major Sennorio de Chriſtianos eſta en Eſpannoles; el qual dios omnipotente por muchos annos conſerve.* Id eſt: Sicuti imperia de manu ad manus, ab Oriente ad Occidentem pervenerunt, per Nationes recenſitas vſque ad Romanos. Sic majus Dominium, potentia & magnificentia Chriſtianorum ad Hiſpanos tranſijt, quod Imperium Hiſpanorum Deus omnipotens diu conſervet.

Quis enim Monarcharum vſpiam in omnibus ſimul & ſemel quatuor terræ partibus imperavit, vti modernus Archidux Auſtriæ PHILIPPUS tertius Hiſpaniæ totius; Inſularum; & vtriuſque Indiæ Rex Catholicus? Nonnè ab Oriente, Vngaria, Bohemiâque, verſus meridiem, Italiam, Croatiam, Sclavoniam, Dalmatiam, vtramque Siciliam & Septentrionales Belgas, ad vſque occidentem Hiſpaniam in ſola Europa Auſtrius Hiſpanus imperat? Rex Salomon omnium Regum teſte ſcriptura magnificentiſſimus, Ophirides Inſulas non Imperio ſed mercimonio, per mare requiſivit; Et quantum imperium ipſius ſe porrexerit, ſacra Scriptura explicat, cujus amplitudo ſepenes Chaldeorū, Perſarum, Ægyptiorum, Arabum, Sidoniorum fines mariſque mediterranei littora concluſum fuit. Neq; audiendi ſunt, qui putant novum Orbem Americanum nuper primo repertum, eſſe Inſulam Ophiris, ad quā 3. Reg. c. 9. Rex Salomon cum Hira Rege Sidoniorum direxiſſe claſſem Scriptura memorat. Nam Americanus Orbis neque Bavos, id eſt Simias prægrandes, nec ebur, id eſt, Elephantes habet. De quibus plura vide Ordinis S. Benedicti eximium Doctorem Rabanum Epiſcopum, in ſacram Scripturam ſuper hunc paſſum Commentarium, & invenies vna cum Plinio, Flavio Joſepho, Ophir Inſulam vnam fuiſſe Oceani Indici Orientalis, ſive Gangetici, vicinum terræ Evilath, quæ eſt India vltra Gangem, qui fluvius in ſacris dicitur Phiſon. Ad has enim Regiones vſq; ſe Paradiſus terreſtris ornatus cum quatuor fluminibus Euphrate, Tigride, Phiſonte, & Indo, ſe extendebat. Terra autem citra Gangem dicitur in S. literis Seira, quæ Indo fluvio irrigatur: ad quam à mari rubro ſive Arabico, ac Inſula Aſiongaber Pilotæ prædictorum Regum pro lignis

Vide lib. 8. antiquitatum Flavij Ioſephi c. 8.

 gnis

Vide c. 10. Geneſi Generationes filiorum Noe, à quibus Inſulæ gentium diviſa ſunt. Item l. Reg. 3. c. 22. lib. 2. Paralip. c. 20. S. Auguſtinus de civitate Dei.

gnis Thyniis, gemmis atque auro quadringentorum viginti talentorum, negotiando remigabant. Verum quantum hoc eſt reſpectu hodiernæ ſummæ, quam maximus Rex Hiſpaniarum Catholicus quotannis per Vulvottas de ſubactis vtriuſque Indiæ populis vltra trecenties centena millia talentorum pondus recipit?

Sed quorſum hæc omnia? Et in quem finem prolata magnificentia Gazaque Auſtrij Regis Hiſpaniarum? Eo nimirum vt intelligant Hæretici Gigantes, eorumque Patroni, Sponſum Chriſtum Dominum, Catholicam ſuam magnificaſſe Eccleſiam, illique nutritores, tutores & benefactores protectoresque providiſſe, & conſtituiſſe omnes fideles Catholicos, pios, Reges, ac Principes, quorum magnificentia atque potentia longè major eſt quàm Salomonis; Sicut & CHRISTUS Deus noſter major fuit Salomone & Synagoga, qui non in monte Sion templum ſuum conſtituit, ſed in Fidelibus populis omnium nationum atque gentium cordibus. At illi qui in Cathedra Hæreticorum ſedent, nec obſervant cuſtodias DOMINI DEI ſui, vt ambulent in vijs ejus, & vt cuſtodiant cærimonias, præcepta, judicia, teſtimonia ejus, ſicut ſcriptum eſt in lege DEI. ; Si quis Eccleſiam non audierit &c. ſed Prophetas Sacerdotesque contempſerint; ait Scriptura eos eſſe & fore inglorios, & publicanos, neque habebunt DEUM Patrem munificentiſſimum, quia noluerunt habere Orthodoxam Eccleſiam matrem. In domo enim impij, nihil niſi conſumptio teſte Sapientiæ libr. Iuſti autem domus benedicetur &c. Glorificabuntur enim & benedicentur omnes qui diligunt Verbum Dei, & ipſius verbi cuſtodem Eccleſiam Dei Catholicam. Quoniam donum & pax eſt electis Dei, Regibus atque Principibus, ſubijcienturque eis populi & gentes ſub pedibus illorum, ad faciendam vindictam in infidelibus populis, & increpationem in conciliabulis Hæreticorum. Hoc nobis multæ atteſtantur Scripturæ, & Coſmographorum volumina, præcipuè de trigeſimo nono potentiſſimo & Catholico Ferdinando quinto Rege Arragoniæ & Caſtellæ, qui non ſolum ab Hæreticis, ſed & ab infidelibus & blaſphemis Chriſtiani Nominis hoſtibus Machometanis & Saracenis ſuam expurgavit Hiſpaniam. Imò etiam exteras terras, Regiones, Inſulasque, in gremium Catholicæ Eccleſiæ adduxit & aggregavit. Et ob id tam in bonis gratiæ quam fortunæ, à Deo locupletatus & magnificatus eſt, cujus modo non ſolum Regnorum, ſed & virtutum hæredes ſunt, & ſucceſſerunt, Catholici Succeſſores à Philippo primo Anicij & Habſpurgij hodie Archiduces Auſtriæ, quos Deus Opt: Max: perenniter in fidei fervore Catholicaque Eccleſia propaganda & protegenda, ac felici Regnorum gubernamento conſervet. Nunc verò Lector ad navigandum & remigandum navem ſive Galeonem aſcendamus, nauticæque huic narrationi animum adverte.

Iſaia cap. 49.

Vid. arbor. Anicia. Ioan. Seyfridi ZVVetalenſis Abbatis in Auſtria infer. Ord. Ciſter.

Erat

Erat Chriſtophorus Columbus à Columba gente ſic dictus, Civis & Patricius Genuenſis, familia nobili in Liguria Italiæ Provincia progenitus, quem aliâs Hiſpani & Franci Colon appellant. Is Ferdinando & Eliſabethæ Regibus Hiſpaniæ, Catholicis promiſit (plurimis enim temporibus vir iſte præclariſſimus, in politiſſima prædictorum Regum, tum aliorum Principum aula laudabiliter converſatus eſt) ſe à continente noſtro Europæo, Oceanoque Atlantico novas terras & Inſulas inventurum, ſi navibus & rebus ad hoc opus pertinentibus neceſſarijs inſtrueretur. In quibus Inſulis ac terris & augeri Chriſtiana Religio poſſet, & maxima vis auri, gemmarum, aromatum, & quæ generi humano vſui forent complura, adipiſci & haberi poſſent. Expendebat enim prudentiſſimus hic Archinavarcha Columbus, quantum non ſolum ſapientiæ & profundi ſenſus admiratio in dirigendis navibus, ac feri maris fluctibus, ventorumque procellis declinandis à Deo hominibus ad ſui inexhauſtum theſaurum, ac omnis bonitatis abyſſum manifeſtandum lateret, atque vnicum hoc eſſe omnis Principatus & Monarchiæ ſupremum, ad res neceſſarias, jucundioresque cōquirendas, jam inde ab Adamo ac Noë nobis hæreditate relictum præſidium. Inventum itaque hoc novum, & hæc nova Columbi promiſſio cogitatioque navigandi, cum in Hiſpanica, Luſitanica, tum aliorum Principum ac Regum aula proponeretur, ſæpius tanquam delirum quid irridebatur, & contemnebatur; adeo enim navigandi ratio, vt Petrus Maffeus ait, Anno ſcilicet 1239. vel 1339. aut 1439. tunc temporis vel apud Heſperios populos fuit inſcitia; maritimo videlicet vſu Aſtrolabij, ac magnetina tabula ejusque vſu nondum invento, vel ſuppreſſo in tenebris, vt ab ora diſcedere, & alto Oceano Atlantico, ſe committere nautæ, nequaquam auderent: ſed littora cautè legentes, vbi ad æſtus maris aut prævia periculoſa pervenerant, quaſi repagulis quibusdam à natura ſeu numine objectis reciperēt illico ſeſe, ac longius tendere quodammodo nefas arbitrarentur. Extra Chaunariam, Canariaſque Inſulas ſiquidem, quod reditum ad ſuos deſperarent, nemo veterum nautarum quibus circa Promontorium Attlanticum, cum remis ſaloque res fuit (*Cabo de No*) vocant, Hiſpani, tranſfretare auſus erat. Autumnabantur enim Caſtiliani cæterique Hiſpanienſes populi caput finis terræ ſuam eſſe Hiſpaniam, ac nullibi vlterius populos & Regiones in rerum natura ſupereſſe. Licet Joannes Rex Luſitaniæ *Gran Commendador* militū de Avis fretum Herculeum transfretaſſe. Anno 1420. ac tres Inſulas extra Hiſpanicum Orbem vulgò diſperſas &c. adinveniſſe dicatur.

Pet. Maff. Ind. Hiſt. lib. 1.

Vide Arnold. Vvion de ordinibus Militaribus Equitum ſub Reg. S. P. Benedicti Profeſſos p. 1. libr. 1. fol. Venet. 107.

Abilæ etenim & Calpæ Promontorium, quos montes columnas Herculis eſſe ait antiquitas; volvereque ex veteribus quidam, hos vnum & idem jam dudum colle continuato fuiſſe montem, Herculeaque virtute fuiſſe divium, & ex Oceano Atlantico quod ante non erat intromiſſum terris mare: quod poſtea in hodiernum vſque diem mediterraneum dictum eſt, tranſgredi nefas credebatur: Herculemque inſcripſiſſe ſe-

ſe ferunt primum his montibus Epicinion, NIHIL VLTRA. ſed PLVS VLTRA cum ſuo Navarcho Chriſtophoro Columbo Monachi de ordine S. Benedicti toti mundo & vniverſæ Chriſtianitati terrarum latiſſima ſpacia atque Imperia indagarunt. Atqui cur Nautis priſcis ſuccenſeat? aut eos oſcitantiæ arguat noſtratium Nautarum novitas? Quis enim immenſum, incognitumque Oceanum perveſtigare auderet, quem antiqui omnium Deorum Patrem venerabantur? Quippè hoc elementum terras devorat, flammas necat, in ſublime ſcandit, & cœlum ſibi quoque vindicat. Quid mirabilius poteſt eſſe aquis in cœlo ſtantibus, quæ fulmina nubium obtentu elidit, ipſo ſecum diſcordante mundo? Ex quo Elemento ſic Deo ſua liberalitate noſtris opportunitatibus providente ingens quidem mortalibus commodum conſecutum eſt. Nunquid enim non ſpectare licuit divino præſtante lumine, rates humano excogitatas ingenio, & miro artificio fabricatas nunc remigio ſulcantas undas, nunc velo tenſo ventorum impulſas ſpiritu fortunas quibus omne grande defertur onus? Quis eorum excogitavit audaciam, qui ſe primo vndis incognitis, & inexpertis flatibus ſe crederet? Horror equidem eſt horum recordatio; tamen fuit audentium fortuna, vt transfretantes peregrinatione longinqua, non dicam curſu ſolum ſed volatu celeri delati, aurum, metalla, veſtes purpureas, aromata, lapides prætioſos ebur, peregrinas aves, balſama, ligna noſtris ſylvis incognita, gummas & ſudores arborum, radiceſque non omni ſolo familiares, ex quibus tam ſanis quam ægris corporibus, medicamina atque oblectationes ſequuntur innumeræ, indagent. His Oceani navigationibus factum eſt. Vt Cymber & Celta, altero orbis angulo nonnunquam ſentiant; qui ſint Arabes; quid mare rubrum: quid Sabæa nemora ſudent. Hyrcanus & Tanais incola, Atlanticos noſcant, Heſperidas, & eorum etiam geſtent aurea mala. Feruentes Æthiopes, & Nilum, & Lybicas poſtes gelidus Hyperboreus luſtret & Sarmata. Sic & Hiſpanus Mauruſque viſitet Perſas & Indos. & Caucaſum & Thyles vltima calcet Taprobanis littora: Et cum ſua invicem permutantes bona, non ſolum mores, legesque & habitus mirentur. Hos ergo præclaros fortitudinis & vtilitatis fructus & effectus obſervans Nobilis Chriſtophorus Columbus & Heroas fortiſſimus quem verè virtutes & liberalium ſcientiarum artes, Nobilem effecerant, nequaquam à cogitationis ſuæ propoſito deſcivit, Sed ſibi certiſſimè jam à naturali rerum cognitione ac Philoſophia (Mathematicas enim diſciplinas optimè callebat) perſuaſum habuerat: fieri nimirum non poſſe, vt vltra centeſimum & ſeptuageſimum longitudinis gradum, in Æquatore, nullis prorſus interiacentibus terris ſeſe Oceanus porrigeret. Siquidem plurimis annis jam in mari hanc rem arduam percontandi gratia verſatus fuerat; Ventos, Oceanum, ejuſque motus obſervabat: idque tandem quod reabatur, omnium rerum magiſtra aſſecutus eſt experientia. Nam crebris ac ferè continuis vehementiſſimis ventis, ab Occidente vbi novi Orbis ſitus erat, (Hiſpaniam verſus quæ Orientalis eſt, reſpectu Americæ; Sunt e-

nim

Almirante de nauios para las Indias.

nim ſibi illi populi Amphiſcij &c. Et Antichthones, id eſt, Antipodes Hiſpanis) Oceanum maximè commoveri turbarique fluctibus animadvertit: cum tamen Phyſica doctrina notum ſit, ventum exhalationem calidam, levem, & ſiccam eſſe, è terra ſtellarumque attractione elevatam & lateraliter circa centrum mundi quod eſt terra; motum; hoc itaque dato, fieri non putabat, quin cauſæ effectrices ventorum darentur nimirum Inſulæ prægrandes, è quibus talis exhalatio ſublevari poſſet & prædictus ventorum effectus Mariſque æſtus, acceſſus & receſſus procederet. Accedebat fortaſſis & altera (vt ego auguror) de Geometricis deſumpta diſciplinis ratio. Centrum nempè gravitatis in vniverſo minus ſalvari poſſe, ſi in vna parte mundi plus terræ, quam in altera collocaretur. Cum manifeſtum ſit, aquam levidenſius elementum eſſe, quam terram, quantumvis verſus Occidentem Solem hujus liquidi elementi major concederetur copia, quæ terram ſolumodo magis humectat & aggravat; vnde neceſſariò centrum gravitatis nobis advertédum eſt, ni dicere velimus quo nihil abſurdius terram nimirùm ſecundum aliquid nihil; in medio mundi exiſtere, & non eſſe concentricum vniverſo. Licet enim terra ſit de corporibus Aſſymetris, ob antra, montes & Inſulas, nihilominus Perifericæ menſuratæ magnitudinis, aut gravitatis, ad proportionatam Harmoniam terra correſpondere debet. Hoc quidem certum eſt, in principio creationis terram cum aqua, vnam concentricam Sphæram mundi habuiſſe. Vt Job 38. c. Moyſes 1. Gen. Ierem. c. 5. Pſal Dav. 104. atteſtantur. Congregentur nimirum aquæ ad vnum locum, & appareat arida &c. Vtrum verò plus maris quam terræ ſit, ex Eſd. lib. 4. invenies, qui dicit ſex partes terræ ſiccaſſe Deum ad generationem vegetabilium, ſeptem verò aquæ tribuiſſe in magnitudine extenſiva ſuper terram. Philoſophi autem Spagyrici ajunt, vni pugillo terræ quatuor aquæ in ſui profundo denſitatis aut potentiæ correſpondere: denſius enim & plurioribus conſtans partibus firmiter & benè compactis terra quid eſt, quàm mare poroſum. Vbi ergò plus liquidi terram humectantis abundat, illic etiam centrum gravitatis inclinare atque excellere perpiſcuum eſt. In Oceano igitur Occidentali, mari, continentique noſtro oppoſito, terras diſcoopertas ab aquis, quia levior ſicca quam humectata terra eſt; inveniri potuiſſe ad ſalvandam centrorum æqualitatem navigatione Columbi manifeſtum eſt.

Accedit & illud cur hic Columbus plures terras in Occiduo mari ſupereſſe ratus, nempè his terminis, mare non contineri potuiſſe naturaliter, ſed vndique à Septentrione in auſtrum diffluerer, terraſque cognitas, in auſtrali parte, & ea quæ in ipſis ſita ſataque eſſent, ſtirpes & animalia, tanquam altero Deucalionis diluvio interire debuiſſe; ni hæ Inſulæ prægrandes noviter inventæ repagulum præberent. Aqueum etenim mare natura ſua ex altioribus in loca decliviora fluere conſuevit, donec ſe ipſam Sphæraliter exæquet, à centro ſuo æqualem diſtantiæ circulum deſcribens. Ex quo propria cauſa & effectus maris agnoſcitur, cur non terminos ſuos tranſgrediatur; & qua ratione divina ſapientia

entia fundamenta terræ fontesque aquarum ad libram appoſuerit. Proinde datæ ſunt & diviſæ multæ Inſulæ Regioneſque prægrandes altiſſimis montibus, & ingentibus cavernis, hiatibusque excavatæ, alveique capaces tantæ congregationi aquarum veluti calices anphoræque immanes, in quas licet Æſopus ignoraverit, nec dari poſſe in convivio Xanti putaret, mare Deus noſter omnipotens & glorioſus inhauriret. Abyſſus enim terræ ſicut veſtimentum ejus &c. Quis ergò credat quam aliqui adferunt imaginationem; nimirum has novas Regiones & alias Inſulas prægrandes abyſſalesque cavernas, à noſtro continente, vel alijs nobis notis littoribus Aſiaticis & Affricanis, per maris corroſionem, aut diluvium partiale eſſe diviſas! hoc ſi verum eſſet, certe Daricus Iſthmus jam pridem à mari Mexico perforatus eſſet, & ab Oceano Americæ Boreali, aut ſinu Mexico in Oceanum pacificum, aut Magellanicum vulgò mare del Zuur pervius & transfretabilis foret. Sunt enim à Nombre de Dios vſque Panama 18. tantum milliaria. Et jam vltra centum annos ab Hiſpanis nullum veſtigiũ memorabile repertum eſt, per quod conjecturari poſſet à maris fluctibus Daricum Iſthmum eſſe violatum. Quod ſi factum eſſet nuper non maximus Rex Hiſpaniæ Philippus præcepiſſet conſulere, qua ratione perfodi Durica poſſet, vt compendio breviori, in Indiam Orientalem ad Philippinas Inſulas ab Hiſpaniæ littoribus capite promptorioque bonæ ſpei neglecto, trium annorum cum dimidio ferè longiſſimo periculoſiſſimoque itinere, pro mercibus navigaretur; cum à continente Pervano & Darica, ſpacio duorum menſium in Philippinas Inſulas nautis ſit tranſitus, adeò vt ad ſummum ſex menſium ſpacio favente fortuna maris ab Hiſpania in Philippinas Inſulas navigari poſſit, cum alias vt ſupra dictum tota Affrica & Aſia circumfretanda eſſet. Proinde non maris corroſio has Regiones & Inſulas omnes in mari fecit, ſed ille qui dixit, tranſeant aquæ in locum vnum & appareat arida; tunc varios mundos ſive regiones condidit Deus, eoſque plantis & animalibus congruis exornavit, vt futuris hominibus eſſent in cibum & juvamen.

Non tamen negaverim per terræ motus aliquas Inſulas prægrandes à ſuo continente ſæpius avulſas eſſe; cujus Exemplum nobis Nigropontus, & Archipelagus Græciæ in ſuis multiplicibus Inſulis manifeſtat. Et ipſa Regalis Sicilia in mari Mediterraneo ſita, ante duo millia annorum à Continente Italiæ ſive Calabriæ Regno prope Meſſinam per terræ motum in integram Inſulam ſegregata eſt. Cum ergò in his Inſulis jam anteà animalia fuerint, facile illa quæſtio ſic elucidatur, quo nam modo tam nocua quàm vtilia in has Inſulas, & maximas Regiones animalia advenerint. Et quia quatuor Orbis partes ſe invicem amplectuntur; Aſia enim major connectitur Americæ Septentrionali propè fretũ Ainan: Et Affrica Europæ; Per Armeniam, Siriam, Paleſtinam, & fines Arabiæ, ac Ægypti, per quos paſſus & repere, & diſcurrere in has quatuor Mundi Regiones, tam invtilia, & nociva, quam vtilia animalia & advenire potuêre. Non enim credibile, quod vel Elephas, vel Camelus

lus, taceo Oviculas cum Lupis; Lepores cum Vulpibus, aut Canibus; aut Feles cum Muribus, tam ferocia, ſpacioſaque maria pernatare potuerint, niſi dicamus hominum curioſitate per navigia prædicta nociva animalia in eas Regiones importata eſſe, ſicuti noſtri Principes in Europa hodie aſſolent in ſuis politiſſimis aulis beſtias ferociſſimas, vtpotè Leones, Tygrides, Vrſos, ad oſtentationem alere. Et ipſorum Hortulani tam ſalubres quam venenoſas herbas, & plantas in eorum viridarijs ad oculorum complacentiam, & varietatem conciliandam excolere.

Illi quoque procul abigendi ſunt, cum ſua Philoſophia, vtpotè Ceſalpinus, & alij, Cœlum eſſe maritum; Terram verò vxorem ejus ajunt; Telluremque à Cœlo, vel aſtris ejusdem impregnari animalibus, & herbalibus Plantis autumant; ac proinde ob hoc tantam varietatem animalium, & arborum quatuor mundi Regionibus accidere. Quod quam abſurdum ſit præter Moyſen, & Ariſtotelem conſulant; quorum doctrina eſt quodlibet vivens produci; præcipuè ſi non inſecta fuerint, ex ſemine habentem vitam in ſemetipſo, ſive ea anima vegetativa; vel ſenſitiva prædicta ſint, ac perperam illud Ariſtotelis vſurpare: Sol & homo generat hominem &c. cum id tantum de vniverſali cauſa indaganda ad concurſum ſublunarium actionū ipſe Stagirita ibidem ſic diſputaverit. *Geneſ. c. 1. lib. de generat. & corrupt. & animal.*

Mira præterea res eſt & ſtupenda nimis ijs præcipuè, qui mare navigarunt, & inſpexerunt; Inſulam vnius milliaris, germanici latam & longam in Oceano tot mille ſtadijs aquarum circundatum, fluctibuſque centum quadraginta cubitorum, aut vltra impeti, non autem obrui? In ſublunari enim rerum diatribe, divam ſapientiam & naturam mirum in modum ludere, & ab initio libraſſe fontes aquarum & fundamenta terræ appendiſſe, certaque lege, ac gyro valaſſe abyſſos legimus, & Salomon atteſtatur, nihilq; fruſtra condidiſſe aut feciſſe etiam Phyſici profitentur. Et ſcire debes, quod natura non operatur, niſi per ſuum velle, eo quod reſpicit voluntatem magiſtri ſui Dei Domini noſtri, vt ſibi ſatisfacere poſſit, quia Deus naturam creavit, & per illam voluntatem Deus fecit, & facit per naturam omnia, quæ videmus & non per miraculum ſemper. Sicut tempore diluvij; quando per amicabilem concordantiam Deus ſupremus, ſubtraxit ſtellarum virtutem, quæ trahebant aquas à maribus, quæ in alto pendebant ſupra regionem aëris, & poſtea ceciderunt inferius in pluvijs aut grandinibus cooperiendo totam terram, quia derivatæ fuerunt à parte illius Climatis, in aliud à Boreali Zona mundi in Auſtrum aut centrum &c. vſquequo ad ipſum diluvium aquæ ſuffecerint; poſtea ad locum ſuum reverſæ ſunt, vnde venerunt ad complendum divinum velle. Vtpote duo ſunt Poli, vnus Arcticus in parte ſuperiori Septentrionali. alter verò Antarcticus ſub in terra parteque Auſtrali. Polus Arcticus habet vim magneticam attrahendi. Polus Antarcticus habet vim magneticam expellendi, quod natura nobis in magnete exemplum oſtendit.

Trahit igitur Polus Arcticus aquas per axem terreſtrem, quæ cum intraverunt, iterum per Poli Antarctici axem erumpunt; & quia aër

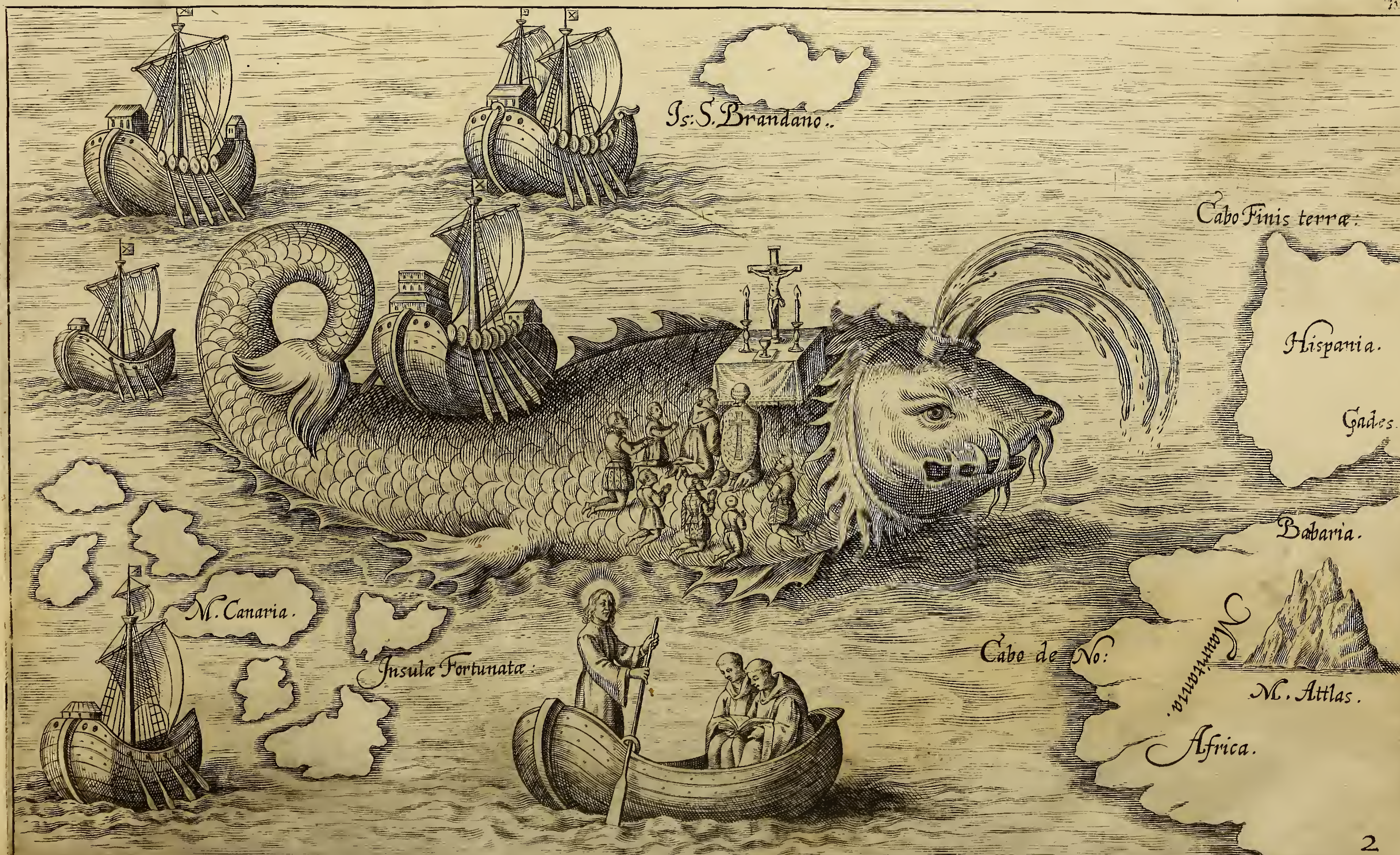
non permittit vacui inæqualitatem, coguntur aquæ iterum ad Polum Arcticum tanquam centrum ſuum reverti, & ita continuè curſum ſuum obſervare. Huic obſervationi adſtipulantur Coſmographorũ Nautarumque cartæ Hydrographicæ: vbi: Sub Polo Arctico à 80. gradu vſque ad 90. quatuor maximos Euripos ac fluminum oſtia ponunt, per quos meatus indeſinenter Oceanus Borealis fertur, & ibidem abſorberi judicant.

Vid. Theodoſ. de Bry tabul. vniverſa. novi orbis excuſſ. 1596.

In Polo verò Auſtrali hæc obſervatio nondum patuit, quia illa terra adhuc nondum plenè detecta eſt. Ex hoc curſu igitur à Polo Arctico ad Polum Antarcticum per medium, ſeu axem mundi, aquæ per poros terræ diffunduntur, acceſſus receſſusque maris depræhenditur, & ex hoc ſecundum majus vel minus ſcaturigines oriuntur, & poſtea in flumina excreſcunt congredientes; ac iterum illuc vnde egreſſæ ſunt revertuntur, & hoc motu univerſali inceſſabiliter fit. Has aquæ operationes aliqui ignorant, ſimul & motum vniverſalem, & Polorum habitudines, & in corde maris ſuperfluum aquæ conſumi putant, & ab aſtris alios imbres generari & induci cominiſcuntur: cum tamen nihil materiale progenerent ſidera, niſi quòd ſpirituales influentias imprimant, quæ tamen neque pondus rebus dant vel ſubſtantiam: ex quo vides qua ratione Deo & Naturæ obediant elementa.

Etſi Deus vellet, quod duo montes, vnus ab Oriente, & alius ab Occidente, in vno congregarentur loco in medio terræ, vt eſſet vnus mons; ſtatim fieret: & non per miraculum, ſed per aperta & habilia inſtrumẽta virtuoſa, quæ Deus poſuit in natura qua ſuas faciunt actiones naturales &c. licet nobis incognitæ lateant ſæpius.

His itaque & quam plurimis alijs Philoſophorum de aquarum mariſque ac terræ ſitu ac elemento perſuaſus rationibus Chriſtophorus Columbus, incepto operi magis inſtitit, avidiuſque Regiam efflagitans audientiam, cauſas & rationes hujus perarduæ navigationis, certiſſimæ verò vtilitatis, ſpeique pleniſſimas Regali Senatui propoſuit. Quas tandem cum aliquando bello Granatenſi Saracenico confecto ac fœdere inito cum Carolo 8. Gallorum Rege de ſuper vtriſque Siciliæ Regno rationes perpendiſſet, votis Columbi annuit, plurimum adſtipulante & adjuvante Reverendiſſimo Petro Conſalvo Mendoza Toletano Archiepiſcopo, qui ſicut & autoritate plurimum apud Regem pollebat, ita ſapientia & ſingulari ſua prudentia ac pietate, fideique propagandæ ardore omnes facilè antecellebat, propoſitumque navale iter Columbi mirificè adjuvit & promovit. Ex Regio itaque fiſco navigia deſtinata ſunt; vnum onerareum caveatum, & alia quæ ab Hiſpanis Caravelæ dicuntur. Inſuper decem & ſeptem ducatorum millibus numeratis pro rebus neceſſarijs ipſi Columbo, cæteriſque naucleris militibuſque luſtratis, & in triremes aſcitis, Hiſpanicis littoribus circiter Calend. Septembris, anni ſecundi & nonageſimi ſupra quadringenteſimum milleſimum Chriſti Salvatoris annum diſceſſit. Multi non ſolum homines religioſi; ſed & reliqui vulgares homines cum lachrymis à Deo precabantur,

Is: S. Brandano.
Cabo Finis terræ:
Hispania.
Gades.
Babaria.
M. Canaria.
Insulæ Fortunatæ:
Cabo de No:
Mauritania.
M. Attlas.
Africa.
2

tur, vt benè & proſperè illa tam periculoſa navigatio omnibus eveniret, & vniverſi re benè geſta incolumes in Patriam redirent. A multis tamen interim is fletus atque lamentatio tantoperè fiebat, vt funus efferre viderentur. Sic enim dicebant: En quo miſeros mortales provexit cupiditas & ambitio? Potuitné gravius ſupplicium hominibus iſtis conſtitui, ſi in ſe ſceleſtum aliquot facinus admiſiſſent? Eſt enim illis immenſi maris langitudo peraganda, fluctus immanes difficilima navigatione ſuperandi, vitæ diſcrimen in locis infinitis obeundum. Non fuit multò tollerabilius, in terra quovis genere mortis abſumi, quam tàm procul à Patria marinis fluctibus ſepeliri, & à monſtris devorari? Et hæc quidem erat compatriotarum in itinerantes perſævi maris ad incertas regiones lamentatio.

In alto Oceano Atlantico Fortunatæ Inſulæ ſitæ ſunt, diſtantes à littoribus Bæticis levcis trecentis, ſingulas verò levcas navigationis Hiſpanicæ periti quatuor millia paſſuum, continere affirmant. Has itaque Inſulas, quas veteres Fortunatas vocitavere, ob vberem & fœlicem illius terræ glebam, moderatiſſimamque cœli aërisque temperiem, atque omnis generis ferè fructuum dulciſſimorum copiam, ſaccari cumprimis, quod in proceris inſtar maris paludium cannis intus medullæ pinguiſſimæ ſpeciem continens creſcit, ab Hiſpanis Canariæ, vel vt in ſua Orbis deſcriptione ſecunda pag. c. 11. mavult Myritius à prægrandis canibus nominantur; Canarias Inſulas Chriſtophorus Columbus priuſquam ſe vaſtiſſimo Oceano Indico ſociorum vitam fortunatæ committeret appulit. Sitæ ſunt autem hæ Inſulæ ad elevationem poli, aquilonaris graduum viginti ſex, in fine ſecundi, & initio tertij climatis: ac ideo ob illius aëris clementiam; telluriſque ſitum veſtibus impendio non indigent, vel quia quod credibilius eſt, patrius is modus & conſuetudo poſcebat, homines nudos invenere: nullo ſub Rege aut lege viventes. Agrorum vel hortorum nulli termini ſynceræ mentis nudæque vt corpora fidei homines, quibus aurea priſcorum ſæcula & Regnum Saturni eſſe noſtri contuebantur. Abundant enim inprimis dulcium aquarum ſcaturientium fontibus, atque pluvijs perennibus, viridibusque arboribus, herbis, fructibusque odoriferis, nempè palmæ dactilis, ſandalo fraganti ac Cypariſſo, perdicibus, pavonibus, palumbis, miri & varij coloris ſylveſtribusque apris, pecoribus ac capreis, cuniculis, vuiſque modo prægrandibus in longitudinem quinq; palmorum ac præſtanti ſaccaro, Siracuſano exculta modo per Hiſpanos vltra modũ divites effecti ſunt.

Has olim Inſulas Fortunatas ſive Canarias, imperante Juſtiniano Imperatore S. Machovius Abbas, vel ut alij nominant, Machutes, cum Beato Blandano, vel vt Maurolicus in Martyrologio Brandano, trium millium Monachorum in Britannia Abbate de Scotticis littoribus ſolvens, per integrum ſeptennium, in Oceano Hyperboreo Devcalidonio navigans perluſtravit. Ita enim Maurolicus Meſſanenſis Abbas ſuum menologium decimo octavo Calend. Iunij pronunciat: In Britannia S. Brandani Abbatis, qui cum quatuordecim Monachis perluſtrans

Oceanum & Inſulas Fortunatas, mirabilia vidiſſe refertur. Et licet recens inventio harum Inſularum quibusdam Navarchis attribuatur, vtpote Ioanni Conſalvo & T. Vaſæo & quibusdam alijs: vtpote Henrico Regis, Ioannis Portugaliæ filio magno magiſtro Ordinis IESU CHRISTI de Portugallo &c. cum Affricam & Mauritanos juſſu Ioannis Regis bello peterent, autoritati tamen & antiquitati Eccleſiaſticæ Hiſtoricæ credendum eſt, has nempè antehac ſoli Brandano fuiſſe cognitas, & nobis detectas.

Canariarum itaque Inſularum ſunt numero ſeptem. Prima & præ reliquis magnitudine illuſtris & magna Canaria Cathedrali Eccleſia, Regio conſilio, atque Inquiſitorio hæreticæ pravitatis tribunali inſignis. Secunda Teneriffa. Tertia Palma. Quarta Gomera. Quinta Ferrea. Sexta Fortisventura. Septima Lancellotum, Lanſarotis Hiſpanis appellatur; Inter quas Inſulas inſtar miraculi mihi videtur, eſſe ferrea Inſula fluvijs, fontibus, ciſternis, puteisque carens. Veruntamen vnicam in ea eſſe arborem compertum eſt, muris vt in EUROPA fontes circumdare ſolent, cincta, nuci arbori Europæo non diſſimilis, quæ aquam ad omnes vſus è folijs vbertim ſtillare dicitur, quod de ſuperfluo nimis idque humidiſſimo arboris illius nutrimento quod in ſuperiora calor pellit ratio naturalis ſuadere videtur: idque affirmat puto Ariſtoteles libro ſecundo de plantis cap. 1. In harum jam recenſitaram Inſularum vna quondam Sanctus MACLOVIUS vaſtæ magnitudinis gigantem gentilem, mortuum ſacris precibus in vitam reſtituit: qui cum ſacri Baptiſmatis fonte luſtratus fuiſſet, Paganorum, Iudæorum, Chriſtianorumque in infernum damnatorum, cruciatus, & pœnas enarravit. De quibus ſi placet pluribus conſulas Vincentij Hiſtoriam, & Sigebertum Gemblacenſem in vita hujus Sancti. Sunt autem miranda & ſtupenda, quæ geſſit hic S. Abbas MACLOVIUS in his Inſulis, & magno quidem Canarienſium populorum ſalutari fructu, ſi ea tantummodo ſemina Chriſtianæ Religionis, ſemel in ſinum mentis & rationis inſita, fideliter foviſſent & cuſtodiviſſent. Ipſum quoque hodierna adhuc die pro Patrono populi Canarienſes venerantur & Patres Franciſcani; vti refert Gonzaga in Provincia Canariarum libr. de origine Seraphici Ordinis &c.

Vincent. Hiſtor. lib. 21. c. 97. & Sigeb. Gembl. cap. 7.

Sed audi amabo Lector benevole, ipſum Sigebertum Gemblacenſem plenius de hac S MACLOVII Abbatis mirabili navigatione diſſerentem. Ait enim S. MACLOVIUM, qui etiam Machutes ab illo nominatur; hujus navigationis primo inventore S. BRANDANO ſuo Abbate, cui ſub S. Benedicti Regulari diſciplina, olim S. MACLOVIUS ſuberat in Scotia, Inſulam in Oceano ſitam videre voluiſſe, quæ inter reliqua felicitatis & beatitudinis commoda, præmiaque præ cæteris terris, ac Inſulis abundare credebatur; hoc tamen miraculo tenus dignum reputabatur habere, quod cœli cives in ea ferebantur habitare. Super hoc ſi conſideretur rei novitas, ex eo illis Inſulanis hæc vivendi imputabatur felicitas, quia apud eos in nullo exorbitabat moralis rectitudinis probi-

probitas: imò in omnibus potenter regnabat naturalis legis, ſecundum dictamen rationis ſanctitas. Delectatus ergò vir Sanctus tam favorabili Nuncio, totus ad inquirendum tam laudabilis Inſulæ incolas ſummo animi deſiderio ferebatur; quoniam ejus converſatio, licet in terris poſitus, jam in cœlis erat, & eum inter mundi ſcandala commorantem iniquitatis humanæ multiplicitas offendebat; ſaltem illic vitam optabat traducere, vbi juſtitiæ veſtigia remanſiſſe audiebat. Ad hoc eum Magiſtri ſui & Abbatis S. Brandani etiam exemplum animabat, cujus tota ad fœlicem Inſulam quærendam, non minus intentio animuſque ardore flagrabat. Tandem eo res deducta eſt, vt cum centum & octoginta hominibus, idoneis navibus ad fœlicem Inſulam per Oceanum inquirendam veherentur. Cum verò per illos menſes quibus jam diu navigabant dies Paſchalis incideret, ac reliqui omnes feſtivè ſe gererent. Hic S. MACLOVIUS cum Abbate S. Brandano Pſalmos hymnoſque Deo modulantes, etiam incruentum Chriſti Domini ſacrificium in Miſſæ officio celebrare & offerre voluerunt. Sed cum nihil præter cœlum & vndique aquam circumſpicerent, jugiterque triremes natarent fluctibus, quod optaverant minimè perficere potuerunt. Attamen DEI miſerantis protinus illis eorum deſiderium complentis adfuit auxilium & potentia, ex improviſo etenim Cete grandiſſimum (Balenam vocant aliâs) præſto adfuerat, & immobiliter rupis inſtar ſe continentis, ſuper corporis molem illius, Pilotæ triremem applicant, ac ſacrum Miſſæ officium hi Sanctiſſimi viri celebrantes, agnum paſchalem prævia confeſſione omnibus ſocijs diſtribuunt, id eſt, ſacram communionem, cujus paſſionis myſteria & ſanguinis effuſionē glorioſamque reſurrectionem, tunc vniverſa Chriſtiana celebrat Eccleſia. Quale ſpectaculum hoc fuiſſe autumas? quale gaudium his pijs ac ſimplicibus viris Deum tote mente ac viribus quærentibus, cum tam in immani marina bellua ſacra pignora Deo Patri in ſancto Miſſæ ſacrificio offerri aſpicerent, ſupplicesq; venerarentur. Neque hoc factum cuiquam impoſſibile aut valde mirū videri debet; in ſacris perficiendis S. MACLOVIO brutam maximamq; obediviſſe balenam, cum ſimile quid in minutioribus beſtiolis S. Bennoni in Miſnia, Germaniæ Provincia obtigerit: Is namque Epiſcopus propè Eccleſiam ranas perpetuò ſilentio obmuteſcere juſſit, qui intra Miſſæ officium proximo in lacu ſibi moleſtè oblatraverant. De quo prodigio vide Hieronymum Emſerum ac Surium tom. 7. in menſe Iunio: Sacris itaque myſterijs Paſchalibus peractis, cæptum iter proſequuntur, magnamque Canariam Inſulam Fortunatam applicant; eamque perluſtrantes, nuper hominis proceri, giganteæ molis inſtar ſepulti tumulū invenerunt: divino flamine inſpiratus S. MACLOVIUS virtutem invocat S. Trinitatis, cadaver reſurgere juſſit, ac redivivum interrogat, vnde & quis ante & cujas fuiſſet, quomodo & qua ratione mortem opetijſſet? mirabilia tandem faſſus eſt, dixitque ſe occiſum à ſuis Parentibus, & hoc ſepulchro conditum fuiſſe. Superſtitioſi enim vltra modum quam dici poteſt, fuerunt populi Canarienſes; ſacrificulos enim quam plurimos

habebant ſacrilegos, qui Tyrmam ſupra altam rupem collocaverunt, (quod delubrum ſeu Idolum fuerat Diabolicum) perſuaſeruntq; hi nequiſſimi ſacrificulæ Canarienſibus, vt ſe multum læti ac hilares pſallentesq; idolo illi de rupe voluntariè præcipitarent; aſſeverantes illorũ animas ob honorem Tyrmæ, ſic corporibus exutas, mirum in modum beari, taliq; vitæ in ſtatu collocari, vt deinceps nuſquam amplius emori poſſent, ſed æternis delitijs perfrui concederetur. Gigas igitur iſte poſtea ab eodem ſupradicto ſancto, Cathegizatus & baptizatus eſt: porrectoq; illi venerabili Euchariſtiæ Sacramẽto, decimo quinto die piè poſtea defunctus obijt. Factum iſtud incredibile q̃busdam videri poſſet, niſi Theologorum rationibus aſtrueretur: Aſſerunt enim Dei diſpenſatione præter leges ordinarias, decretum ſuſpendi poſſe damnationis, & pro præſentibus tantum delictis, vel infidelitatẽ puniri ſupplicijs hujuſmodi animam defuncti, donec reunita corpori ad pias aliquorum Sanctorum preces meritaq, prævisa Deo, ſalutaribus expiata ſacramẽtis ſalvetur. Aſſeruntq; nonnulli ſic Trajanum Imp. à S. Papa Gregorio Magno liberatum precibus ac bonis operibus, adeo vt etiam ob ejus expiationẽ Deus ille morbum acerbiſſimum podagræ toto reliquo ſuæ vitæ tempore inflexerit.

Vide D. Thom. Aqui. 4. ſent. diſt. 45. q. 2.

Elapſo itaq; ſeptennio cum multa præclara hi duo Sanctiſſimi Viri, in eruditione fidei Canarienſibus opera præſtitiſſent, ne à propoſito deſiſterent, indagando nimirum illã beatam felicemq; Inſulam, vlterius navigare inſtituunt; gemebundi ac ſuſpirandi litus maris obambulantes, Chriſtus Dominus in forma adoleſcentis, nautam ſimulans ſe illis adjunxit, ediſſerens quicunq; felicem Inſulam adire cuperent, quoniam ſitum & illius iter quàm optimè perſpectum haberet, eo maturius ſi velint vecturos eſſe. Gaviſi itaque hoc nuncio pollicitisq; ſanctiſſimi Viri; conſcenſaq; navi, eos hic præclariſſimus Nauta quam citiſſimè in Inſulam Aron transvexit. Hanc Inſulã aliqui putant eſſe illam quam aliqui Geographi & Hydrographi Inſulam S. Brandani vocãt è regione terræ Cortereali, ſive novæ Franciæ Americæ Septentrionalis ſitam in Oceano Boreali. Ideo verò Inſulam hanc Aron prius appellatam eſſe ajunt; eo quod Sanctiſſimus ibi multorum millium Monachorum Abbas & Patriarcha illibatã vitam Aron tranſegerit, quibus Religioſiſſimis Monachis omnis converſatio in cœlis fuit, & Angeli Dei aperta viſione ſæpiſsimè ipſis apparuerunt. De q̃bus plura vide V. Bedæ Hiſtoriam gentis Anglorum, & vitas Patrum ejuſdem & reperies multa millia Sanctorum Monachorum & Sacerdotum, Scotiam, Angliam, & Hiberniam, Inſulasque maris Britanici ſanctiſsimè olim inhabitaſſe, jam verò omnia defædarũt Religionemq; ſubverterunt inprimis Cleri monachorumq; oſores, deinde putridi Calviniſtæ vt meritò de his immundis oſsibus hæreſumque locuſtis turpiſsimis, cum Propheta Joel exclamare poſsimus: Reſiduum cruce comedit locuſta, reſiduum locuſtæ comedit bruchus, & reſiduum bruchi comedit rubigo. Sic omnes ſerpẽtes Pharaonis comedit baculus Moyſis, devorabuntur conterenturq; omnes Hæretici à ſemine mulieris illius amicta Sole, id eſt, S. Catholica Eccleſia. Cujus Sponſus eſt lux mundi Chriſtus Dominus Deus Salvator noſter.

Vide dies can. Majoli tom. 1. coll. 23.

Ioel cap. 1.

Qua

Qua verò ratione & caſu miſerabili, negligentiáque hi populi Canarienſes à fide Chriſtiana deſciverint, & iterum poſtliminio ad ovile Chriſti Domini reducti ſint, quibuſque Patronis & Anteſignanis hoc factum ſit extra propoſitum meum eſt diſſerere; navigantis enim ſimilis ego ſum, qui diu moram malaciamque traducere nequeo, niſi quantum ratio rerum contextusque mei operis ac Scopus requirit. Chronicæ quæ de his amplius ſcripſere conſulantur, præcipuè Luſitanicæ, qui has ſecundo adinveniſſe & detexiſſe Inſulas dicuntur. Inter quos non nihil etiam Petrus Martyr ab Angeleria Regis Catholici Legatus ac Conſiliarius, ſicut & de cæteris novi Orbis Inſulis ac Regionibus multa laudabiliter ſcripſit.

Sed vt eo rurſum vnde digreſſi ſumus redeamus, navibus atque corporibus à Columbo procuratis, anchoras attrahi juſſit; expanſisque velis Portu Canariarum Inſularum in altum Oceanum excedunt, tres & triginta dies continuos ſævi maris turbinibus jactati, ignotas terras, & dubia littora ancipiti ſorte inquirebant. Hiſpani Comites ſocijque nautæ, murmurare primùm ſecreto cæperunt, mox apertis convicijs COLUMBUM proſcindere, de necando demum & in mare deijciendo COLUMBO Navarcho conſulebatur. Deceptos enim ſe fuiſſe nimirum ab homine Ligure dicebant, in præceps quoque trahi magis ac magis, à ſævi maris fluctibus, quo nuſquam redire licebit, nec dulcem Patriam, dulces natos charamque vxorem amplecti, amicos, cognatosque videre amplius dabitur, vitam denique ipſam jam perdidiſſe, ac marinis belluis in prædam datos: alia quoque nunc ſidera, aliud quam patrium & ignotum ſe intueri cœlum, plurimum ſe jam ab orbe deſcendiſſe, ſeque cum Theſeo invitos neſcio ad quos inferos trahi ſimul omnes fremebant cauſabanturque; exclamantes inſuper, ſe jam reduci in Hiſpaniam à Columbo oportere, aut vna cum ipſis quacunque ſorte viſum fuerit emoriendum eſſe minabantur.

Ipſe verò Admiraldus COLUMBUS, blandis modo verbis, ampla ſpe modo, diem ex die protrahens, iratos exanimatosque metu mulcebat Hiſpanos: proditionis quoque reos fore & accuſandos & à Regibus ſeverè puniendos ſe ſcirent, ſi quid adverſus eum molirentur, & parere recuſarent, meminerintque in illis modo ſpem Patriæ totius Hiſpanicæ, ſalutemque ac emolumentum firmumque præſidium gloriamque ſitam eſſe; ſi ſuis laboribus modo & invicta patientia ignotas maris locupletiſſimas Regiones ſubjugaverint. Hic exclamare lubet, & intimis præcordijs viſcera ſaliunt. O altitudo divitiarum ſapientiæ & ſcientiæ DEI, quam incomprehenſibilia ſunt judicia tua, & inveſtigabiles viæ tuæ. Quondam enim cum temporum apex adveniſſet, de cœlo in navem Sanctæ Crucis humanam naturam aſſumens in hoc mare mundi navigaturus deſcendiſti, alienos ab illa cœleſti Patria populos petiſti, peccatores nimirum fœdiſſimos, quos vt ad veri DEI & juſtitiæ illius cognitionem reduceres, pro illis in cruce nudus mori voluiſti. Quod cum humanæ naturæ hoſtis, ruffus ille Draco, fratrum accuſator

tor & latro ab initio ſuſpicaretur, navigationem tuam ô bone Chriſte per mulierculam iniqui Iudicis Pilati impedire moliebatur. Atque viciſti ô Princeps & Imperator noſter Emanuel inviĉtiſſime, Leo de tribu Juda glorioſiſſime, atque optatiſſimum portum divinæ tuæ voluntatis obtinuiſti, pro qua tibi viĉtoria gratiaque à nobis omnibus gloria & gratiarum aĉtio ſit in ſæcula ſæculorum Amen. Ita planè leĉtor benevole in hac Columbi navigatione, quam cum mirabili diſpenſatione Dei inceptam fuiſſe exitus comprobavit, faĉtum eſt. Cum enim deterrimus ille ſerpens Cacodæmon, ſociorum hujus Navarchi Columbi animos venenoſa amaritudine odij incitaret, atque vt hunc è navi vt alterum à Pharaone Moyſen in aquas ad ſubmergendum deijcerent, aut occiderent, crudeliter inſibilavit; quid enim aliud intendebat, niſi vt fidei fruĉtum, & vitam æternam his miſeris populis Americanis præciperet? Advertiſti enim Cacodæmon, ô beſtia crudelis, & crabro ignaviſſime; apum examina in novum Orbem adventura brevi: caſtiſſimos nimirũ & mellifluæ miſericordiæ ſacræ monaſticæ diſciplinæ Religioſiſſimos cultores, de apiario per Regem ſuum S S. Catholicæ Romanæ Eccleſiæ Beatiſſimo Pontifice dimiſſos; qui vos ô dæmones execrandi de favis injuſtè depaſtis, id eſt, animis miſerorum Indorum, quos per fraudem & crudelem tyrannidem occupaſtis Apoſtolica autoritate ſuffulti depellerent, ac ſuis aculeis ac gladio Verbi DEI ancipiti interimerent confoderentque.

Ad nauſeam ergo & vſque deſperationem, quam plurimis diebus noĉtibuſque cum navigatum eſſet, divina tandem illis favente gratia, de longè ſed valde modicè inſtar nebuloſi globi obſcurum quid obſervabant: ab alto inclamat ſpeculator, remis manus admoveant, timonem vt obſervet gubernator adhortatur, ſe ni fallatur terrã conſpicere. Admiraldus ſubitò lintres ſive ſcaphas aliquot in mare deponendas præcipit, neceſſarijsque ad explorandum inſtrumentis littora providet, fugit ab omnibus luĉtus, atque in laboribus concepta triſtitia, totis viribus remos agitant, ad Inſulam demum ipſis incognitam, cui nomen Guaijahanæ intermediam Floridæ & Cubæ appulerunt. At Hiſpani vltrò remis inſudantes, innumerabiles Inſulas reperiunt, quarum duas eximiæ magnitudinis invenerunt, quas Columbus vocavit Hiſpaniolam ſive Spagnollam, & alteram Iohannam Co Zumelam, quæ aliquibus Burichena dicitur & Spagnollæ collateralis exiſtit, de quo ſic vlterius Franciſcus Lopez profatur: *La tierra que primero vieron fue Guanahani vna de las Yslas Lucaijos, que caentre la Florida ij Cuba. En la qual ſe tomo luego tierra, ij la poſſeſſion de las Indias ij nueovo mundo que Chriſtoval Colon deſcubria por los Reies de Caſtilla.* Id eſt: Prima terra quæ ipſis obvenit, fuit vna inter Lucaias Inſulas Guanahana, intermedia & oppoſita Floridæ & Cubæ, in qua Inſula poſſeſſionem novi mundi, quem pro Regibus Caſtellæ detexit ipſe Chriſtophorus Columbus accepit. Modus autem terram novã aut Inſulam appropriandi Regi Hiſpano ſic obſervatur. Primo Crucis ſignum verſus Orientem ſi adeſt Sacerdos jubet erigere; alias ipſi Capitanei

tanei cum ſuis militibus id præſtant, illudq; venerando adorāt more ſolito Chriſtiano. Poſtea Admiraldus Bottigiam, id eſt, ſciphū aquæ de ipſa terra repletum accipit & exhaurit: ſciphum iterum replet & in terram effundit. Deinde evaginato gladio gramen de terra abſcindit, & aliquot ramos ex multis arboribus, ſic dicens: Hanc terram, Regnum, vel Provinciam in proprium & poſſeſſionem accipio Domino meo Philippo Regi Hiſpaniæ: Poſtea omnes præſentes, ac ipſos milites conteſtatur, hoc ita verè eſſe tranſactum. Et vt contra quoſvis rebelles aut hoſtes, in hac terra ſe defendere velint adhortatur; ac jurejurando ad nudum Admiraldi gladium obedientiam ſpondent.

Firmatis ergò anchoris Galeonibusque, minoribus Caravelis littora harum Inſularum Hiſpani explorabant, ac cantantem inter condēſa nemora menſe Novembri philomelam audiverunt: inſuper dulcium aquarum ingentia flumina, ac portus navium optimos repererunt. Cum verò nullibi homines aut indigenas invenirent; timerentque ne à ſocijs longius abſcederent, ſcopuliſque naves allideren, ad Hiſpaniolam Inſulam revertuntur, tutiorique loco triremes adaptant, poſt triginta & plures dies terram nullibi viſam ſoſpites calcant. Indigenas Indos primo tunc gens Hiſpanica in Inſula Spagnolla vidit. Inſulani verò advenientem prius inviſam inauditamque gentem Europæos, nimirum veſtitos loricatosque conſpicati, horruerunt; factoque agmine in condenſa nemorum & ſpeluncas aufugerunt. Hiſpani milites juſſu Admiraldi mioparonibus inſecuti, mulierem tantum capiunt, hanc ad naves perducentes, cibis Europicis, pane ac vino Hiſpanico ſaturatam, & donatam muneribus veſtibuſque noſtratium mulierum eleganter indutam, ad ſuos dimiſerunt. Gens etenim iſta, vtriuſque ſexus natura contenta, nuda penitus præter pudibunda, quæ pennis avium, aut goſſipio contegunt obiter, vitam in viridibus nemoribus traducebant, perpetuò enim florēti verè, & frugifero autumno gaudent, neque frigore aut calore vexantur immodico, adeò propitium cœli temperamentum habent. Vt primum ad ſuas capta mulier acceſſit, ſciebat enim quo fugientes exteros præcipuè Canibales diverterent, attoniti obſtupuere, veſtitamque mulierem proſpectro potius quam concive habebant; illa verò noſtrorum benevolentiam ipſis differtè ediſſerens, ac dona muneraque oſtendens, gregatim ad littus concurrunt gentem è cœlo miſſam Hiſpanos arbitrabantur: Aurum cujus erat apud illos inſignis copia ad naves natādo portabant, commutationes mercimoniaque Glauci & Diomedis ridicula inſtituerunt, pro paropſide fictili, aut vitreis Crateris, aurum copiosè commutabant, ſi ligulam, ſi clavum ferreum, ligneam fiſtulam, aut nolam, ſive ſpeculi fragmentum, aut aliud hujuſmodi quippiam vile porrigebant, illi tantum auri, quantum tunc quiſque penes ſe habebat exhibebant. Cum verò hæc converſatio ad familiare conſortium deveniſſet, & gentis iſtius mores conſuetudinesque quantum ſignis nutibuſq; poterant, Hiſpani percontarentur, Regem habere gentem iſtam nomine Guaecanarillum cognoverunt. Columbus itaque ipſi Regi dona tranſ-

mittenta eligit, ſignis nutibusque Inſulanis oſtendit, ſe plurimum Regis aſpectum colloquiumque deſiderare ; nec multi dies abeunt ipſe Rex ad littus maris advenit. Cui noſtri vnum & alterum faſelum ornatum obviam mittunt, vt triremes noſtras accedere poſſet. Admiraldus Columbus Regem, Proceresque illius honorifice ſuſcipit: illi quoque ſuis vt noverant modis mirisque geſticulationibus & inclinationibus noſtris gratiam honoris referunt. Columbus mero ac farre Hiſpanico, & quam plurimis alijs obſonijs muneribusque Europicis, Regem Proceresque illius excipiens cumulabat, multa de pace, fœderibusque in ſimul ineundis tractabat, & quia poſt Hyemem rurſus in Hiſpaniam redire ſtatuit, Regem Guaccanarillum, vt exiguæ munitiunculæ de lignis pro ſocijs triginta ædificare in ſua Inſula concederet rogavit ſe brevi iterum ſibi præſto, & multo excellentioribus donis rebusque novis, ac vtilibus ipſi Regi gratiſſimis mercimonijs adeſſe velle ſpopondit. Rex barbarus miſeratione humana commotus vt videbatur erga noſtros, & quod alienis in terris deſererentur lachrymas effudiſſe viſus eſt. Sed vt poſtea patuit, gens iſta lachrymas in ſua poteſtate vti Crocodilus habent promiſitque Columbo ſe fidem illibatam, & ſocietatem ſervare velle, omnemque opem peregrinis Hiſpanis pollicitus eſt. Poſteaque ergo munitionem pro ſocijs Hiſpanis Columbus in Spagnolla conſtruxit; rebus diſpoſitis, decem ſecum barbaros Inſulanos abducens, rurſus in Hiſpaniam felicē Regibus nuncium de novi Orbis Inſulis inventis afferens transfretavit. Rex autem Ferdinandus & Iſabella, quorum omnis labor & cogitatio in vna Chriſtianæ fidei propagatione verſabatur, interim Columbi fortunam adventumque ardenter præſtolabantur, ac ne fortè hic vir magnanimus atque præclarus, æſtu maris aut alio infortunio mortem obiviſſet formitabant. Quo facto, omnis conatus illorum & expectatio tot populorum ad fidem Chriſti perducendorum irritus evaneſceret, impēsè anxij erant & ſolliciti.

Sed diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum vt ait Apoſtolus, quis enim ſapientiam Dei elucidavit, & inglorius derelictus eſt ? Aut quis fiduciam in Domino ex toto corde permanens in mandatis ejus habuit & derelictus eſt ? Aut quis invocavit eum & deſpexit illum ? Deſiderium itaque Catholicorum, Religioſiſſimorumque Regum attulit illis Dominus Deus illorum. Nam anno milleſimo quadringenteſimo nanageſimo tertio, Columbus ab inventis noviter novi Orbis Inſulis reverſus fretum Gaditarum feliciter navibus ingreſſus eſt.

Cum verò Barchinonæ in Catalognia tunc tempore Reges Caſtiliæ morarētur, continuò illuc volante triremi ſe Columbus à Gadibus proripuit, fauſtum felicemque de novi Orbis Inſulis Regibus nuncium afferens. Rex Ferdinandus & Regina Eliſabetha, ob hunc felicem Nuncium novum, ingenti gaudio recreati Columbum honorificè ſuſcipientes, atque pro talibus auſis benè ſperare jubent magnificentiſſimeque tractant: ſedere illum penes ſe coram publicè, quod eſt ſupremum apud Hiſpanos Reges honoris ſignum, jubent. Præfectum ac Ducem Admiral-

raldumque marinum deinceps meritiſſimo clariſſimoque titulo vocari Columbum omnibus in Regia aula Imperijque ſui diſtricto imperant. Nuſpiam enim antehac tali titulo quiſquam nautarum Capitaneus decoratus fuerat. Licet quamplurimi modo indigniſſimè hujus honoris, & dignitatis ſibi titulum arrogent. Longo itaque narrationis filo Regibus Catholicis ipſe Columbus ſuam navigationem referens, ac quantũ omnium rerum copia, theſaurique præcioſi ab his Inſulis haberi poſſint, cum inſigni vberrimaque fidei Chriſtianæ propagatione, rerum ipſa experientia edoctus, pluribus explicat, nonnullaque auri, gemmarum, frugumque & aromatum munera novi Orbis Regibus profert.

Affirmat hoc idem Franciſcus Lopez ſic dicens:

Dieron le titulo ij officio de Almirante de las Indias, ij à Bartolome Colon de Adelantado. Puſo Chriſtoval Colon al rededor del eſcudo de armas que le concedieron, eſta letra.

Por Caſtilia ij por Leon
Nuevo Mundo hallo Colon.

Id eſt: Dederunt ſcilicet Reges titulum & officium Admiralis, id eſt, ſupremi Capitanatus ſuper totam Indiam. Columbi verò fratri Bartholomæo Adelantatum, id eſt, primam poſt Admiralem Præfecturam Indiæ. Et poſuit in ſuo clypeo armorum ſive nobilitatis inſignijs Chriſtophorus hoc Epicinion: Pro Caſtellæ & Legionis Regibus acquiſivit Novum mundum Columbus.

His cauſis conſideratis atque perſpectis Rex Ferdinandus Claſſem novam præparare jubet: tres ſcilicet naves onerarias, ſive Galeones, & ſeptendecim triremes, cum aliquot quas Hiſpani naves Caravelas dicũt. Hujus claſsis comparandæ cura Ioanni Fonſecæ Nobili Decano Hiſpalenſi attribuitur. Inſuper Columbus vltra ducentos mille armatos viros conduci jubet, inter quos variarum mechanicarum artium peritos opifices, fabroſque adjungi procurat. Item equos, mulos, aſinos, boves, vaccas, & reliquas ſpecies animalium quibus orbem illum novum carere viſum eſt; atque legumina triticum, hordeum, avenam, piſa variaſq; plantas, vites, lupulum, quibus Inſulani carebant, ac reliqua hortenſia magno ſtudio pro fætura ac inſitione propagationeque diligentiſſimè parari jubet. His non contentus, amplius varia vtiliaque fabrilia inſtrumenta artifices adaptare & procurare ſeriò mandat. His enim ad nonas Colonias, civitates, munitioneſque exſtruendas ſibi opus eſſe neceſſariò fortiſsimus prudentiſsimuſque Admiraldus Columbus providebat. Et quamvis multi ex Hiſpanis Nobilibus, ac Regum Clientibus, Præfecti maris Columbi moti autoritate, & virtute, partim rerum novarum cupidi, hanc navigationem adire ſtatuerent. Nihilominus tamen aliqui inter illos inventi ſunt, qui ſicut invidia virtuti ſe comites præberent. Cum enim Proceres Hiſpani præclarum & inauditæ navigationis facinus Columbi verbis in aula extenuarent atque laceſcerent, eos nimirum talia quoque ac majora præſtare potuiſſe ac poſſe, hos ſibi Admiraldus Columbus adverſarios benevolos reddere tentavit, ac illorum

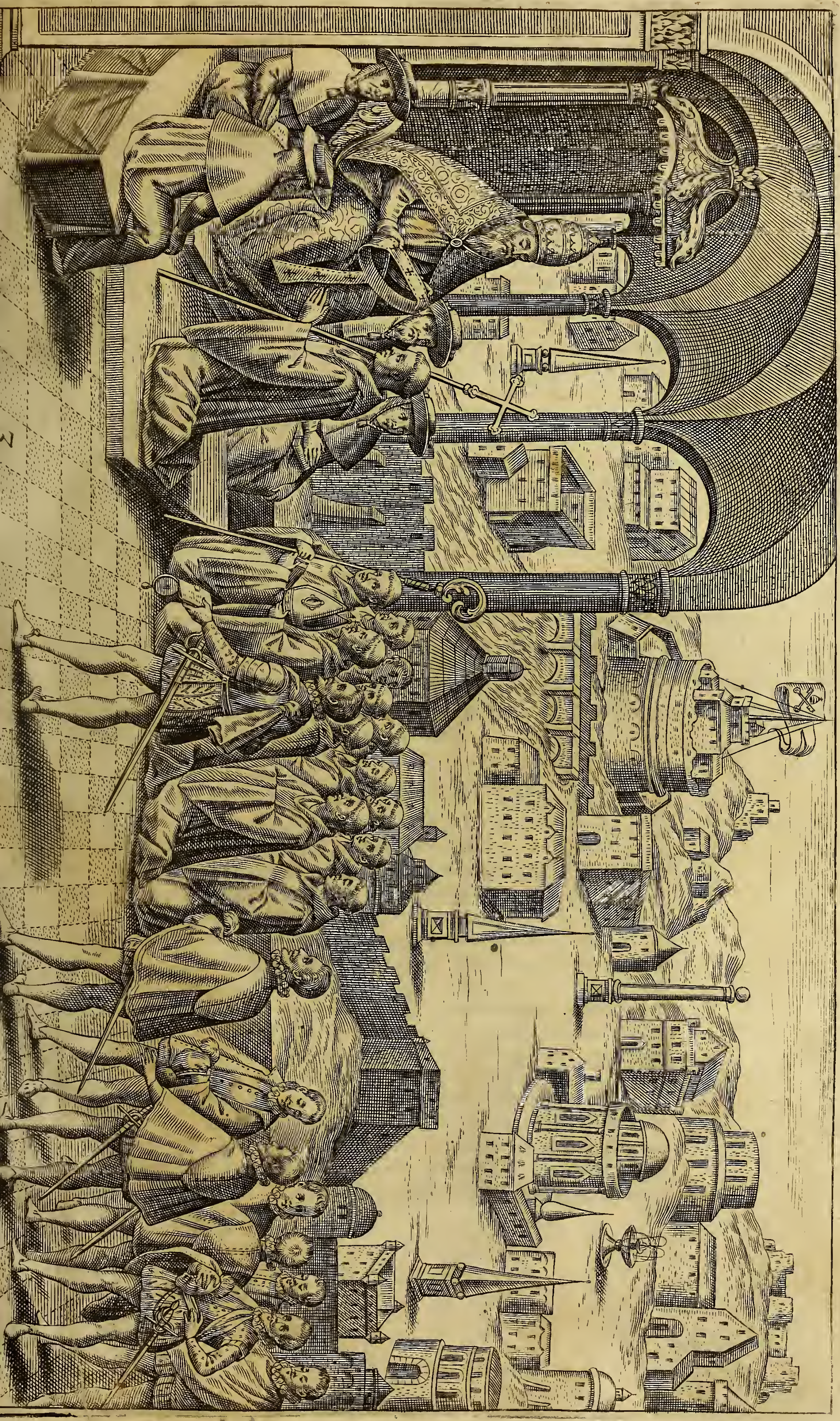
jactantiam, invidiamque lepidiſsimo invento repreſſit. Cænam enim lautiſſimam inſtruxit, hosque malevolos detractores invitat, divulgans muneribus quæ nimirum ex novo Orbe attuliſſet, adventantes donare velle convivas. Tranſacta Cœna orbem aureum profert, ac gallinaceũ ovum Hiſpanis hoſpitibus ea conditione apponit, vt quisquis illorum in apice conni ovum ſtare ſupra planum Orbis fecerit; huic Orbis aureus magni ponderis in præmium cederet. Hiſpani ovum iſtuc atque illuc attrectantes illud erigere avidi attentabant; nullus tamen artificium adinvenire vel efficere potuit. Admiraldus Columbus ſubridens facilis res eſt ait, vrgetque vlterius artificium inquirere. Hi verò impoſſibile eſſe dicebant, ovum vt in apice plani perfecti conſiſtat; ſeque vt Orbem aureum non amittat, hoc vanum excogitaſſe, & amicis ludicram hanc artem propoſuiſſe. Tandem Admiraldus Columbus, omnes in artificium intentos eſſe jubet Hiſpanos. Ovum accipit ac in Orbem aureum contuſum ſuper apicem ſiſtit, tunc in riſum omnes convivæ diffuſi, ſe dudum antea & hoc ſciviſſe ajebant. Verum eſt ait Admiraldus Columbus, inventis nimirum facilius eſt addere rebus. Cachino itaque proprio vti ſæpè fit invidi hi detractores ſe confuderunt.

Reges verò Caſtellæ ingenti gaudio ob præſentiam COLUMBI ac ejus præclara facinora in navigatione peracta exultabant, maximè verò quod decem viros ex novo Orbe Indos in Hiſpaniam ſecum attuliſſet; ideò futurum ſperabant Chriſtianam fidem ac Religionem ijs in Inſulis locupletiſsimè propagatum iri. Hos ergò Americanos Indos, optimè benevoleque tractari Rex juſsit, eiſque Doctorem attribuit, qui tam illos fidem Catholicam, quam linguam Hiſpanicam edoceret. Pro interpretibus enim ipſe Columbus hos adhiberi in futurum ſtatuerat.

Romani autem Sacerdotij apex tunc tēporis penes Alexandrum ſextum fuerat: Enumeratis itaque nobilioribus Hiſpanis Rex Ferdinandus magnificam legationem Romam verſus Admiraldo Columbo Principe cui decem viros Indos novi Orbis ſolenni ritu Baptizandos ac Romano Pontifici præſentandos, tanquam alterius Orbis novas primitias commiſit; atque vt omnia Sanctiſsimo Præſuli, de tanta rerum novitate ac Chriſtianæ Reipublicæ pondere, novaque ſobole Chriſti ovili & Sacroſanctæ Eccleſiæ aggreganda, quam ſubtiliſſimè intimaret, regiasque ad Pontificem cum muneribus literas tradidit. Quarum literarum ſummam ſic ex Joanne Metello J. C. accipe:

Regem nimirum Ferdinandum jam diu ſtatuiſſe Inſulas aliquot, & continentis Regiones procul diſſitas & incognitas, nec ante à quoquam repertas quærere: quo præſertim earum terrarum Incolas ad Chriſti cultum, vti Rex à ſe retens pulſis Granatæ Regno Mauris fecerat Catholica fides dilataretur. Se hanc ob cauſam, cum claſſe peritis Nautis militibusq́ veteranis inſtructa, Columbum non ſine maximis difficultatibus periculis & expenſis per Maria miſiſſe, quæ nunquã quiſquam navigaſſet. Illum in Oceano aliquot nunquam à noſtris viſas Inſulas & continentis Provincias inveniſſe, quas pacis amantes quædam gentes incolerent: eas corpore toto nudas incedere, credere vnum eſſe Deum, eumq́ cælo conti-

neri,

neri, quæ res ſpem faceret eos homines à recipiendis noſtris moribus & inſtitutis non alienos fore. Quin etiam ſi inſtrueretur, facile apud eos Chriſti Nomen Catholicamq́ Religionem introductum iri. A Columbo firmam turrim in vna ex ijs à ſe repertis Inſulis extructam jam eſſe, ſuorumq́ præſidio firmatam. Itaq́ eas Inſulas & terras argento, auro, & aromatibus pollere, jmò multis varij generis rebus alijs præcioſis excellere. Velle igitur eas ſibi per ſuos ſubigi, Imperioq́ ſuo in eas Chriſtianam fidem invecturus adijci.

Alijs autem non Romæ ſed Barcelone, id eſt, Barchinonæ hos Americanos Indos baptizatos eſſe deſcribunt hoc modo: *Los ſeijs Indios ſe bautizaron que los otros no llegaron al a corte. Y el Rei la Reina, ij el Principe Don Iuan ſu hijo, fueron los Padrinos, por autorizan con ſus Perſonas el ſanto bautiſmo de Chriſto en aquellos primeros Chriſtianos de las Indias, ij nuevo Mundo.* Id eſt: Sex Indos baptizavit, alios autem ad aulam miſit Rex. Rex verò & Regina & Dominus Princeps Ioannes fuerunt Patrini, & ſua perſonali autoritate honorare voluerunt ſanctum Chriſti baptiſma propter primitias Indorum Chriſtianorum Novi Orbis. *Franc. Lopez, hiſtor. gen. Ind. cap. 17.*

Pontifex laudatis Regis conſilijs, ipſum ad ea exequenda per Baptiſmi ſacra, Chriſtique viſcera cohortatus, quo expeditionem ardentiori animo ſuſciperet, ſuſceptamque non intermitteret. Datoque inſuper munificentiſſimo diplomate ex Apoſtolica illa ſumma autoritate, Cardinalibus vniverſis vltro re cognita, vno ore approbantibus in perpetuum Regibus novi Orbis Inſulas plenè conceſſit, donavit & attribuit. Summa verò Pontificij decreti, & Apoſtolicarum literarum ad Reges Caſtellanos hic ex Franciſco Lopez ſuaque hiſtoria de las Indias generali capite nono tibi deſcriptum appoſuimus:

Alexander Epiſcopus Servus Servo-

rum Dei: in Chriſto filio Ferdinando Regi, & Chariſſimæ in Chriſto filiæ Eliſabethæ Reginæ Caſtellæ Legionis Aragonum, Siciliæ, & Granatæ Illuſtribus ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Inter cætera divinæ Majeſtatis beneplacita opera & cordis noſtri deſiderabilia, illud profectò potiſſimum exiſtit, vt fides Catholica & Chriſtiana Religiò (noſtris præſertim temporibus) exaltetur ac ubilibet amplificetur & dilatetur, animarumq́ ſalus procuretur, ac barbaræ nationes deprimantur, & ad fidem ipſam reducantur. Unde cum ad hanc Sanctam Petri ſedem divina favente clementia (meritis licet imparibus) evocati fuerim' cognoſcentes vos (tanquam veros Catholicos Reges & Principes, quales ſemper fuiſſe novimus: & à vobis præclare geſta toti jam penè orbi notiſſima demonſtrant) nedum id exoptare, ſed omni conatu, ſtudio, & diligentia, nullis laboribus, nullis impenſis, nullisq́ parcendo periculis, etiam proprium ſanguinem effudendo efficere, ac omnem animum veſtrum, omnesq́ conatus ad hoc jam dudum dedicaſſe, quemadmodum recuperatio Regni Granatæ à tyrannide Sarracenorum, hodiernis temporibus per vos, cum tanta divini nominis gloria facta teſtantur: dignè ducimus non immerito, & debemus, vobis illa etiam ſpontè & favorabiliter concedere, per quæ huiusmodi ſanctum & laudabilem, ac immortali

*Deo acceptum propoſitum, faventiori animo ad ipſius Dei honorẽ & jmperij Chri-
ſtiani propagationem proſequi valeatis. Sanè accepimus quod vos, qui dudum a-
nimum propoſueratis aliquas Inſulas & terras firmas, remotas & ignotas ac per
alios hactenus non repertas quærere, & invenire, vt illorum incolas & habitatores
ad colendũ Redemptorem noſtrum, fidem Catholicam profitendam reduceretis, ha-
ctenus in repugnatione & recuperatione ipſius Regni Granatæ plurimũ occupati,
huiusmodi ſanctum & laudabile propoſitum veſtrum ad optatum finem perducere
nequiviſtis, ſed tandem ſicut Domino placuit, Regno prædicto recuperato, volen-
tes deſiderium adimplere veſtrum, dilectum filium Chriſtophorum Colon (virum
utiq; dignum & plurimum commendandum & tanto negocio aptum) cum navi-
gijs & hominibus ad ſimilia inſtructis, non ſine maximis laboribus & periculis
ac expenſis deſtinatis vt terras firmas & Inſulas remotas, & incognitas huius-
modi per mare, vbi hactenus navigatum non fuerit, diligenter inquireret, qui
tandem divino auxilio (facta extrema diligentia) in mari Oceano navigantes
certas Inſulas remotiſſimas, & etiam terras firmas, quæ per alios hactenus reper-
tæ non fuerant invenerunt: In quibus quamplurimæ gentes pacificè viventes,
& (vt aſſeritur) nudi incedentes, nec carnibus veſcentes inhabitant, &
(vt præfati nuncij veſtri poſſunt opinari) gentes ipſæ in Inſulis & terris præ-
dictis habitantes credunt vnum Deum, Creatorem in Cœlis eſſe, ac ad fidem Ca-
tholicam amplexandam & bonis moribus imbuendam, ſatis apti videntur ſpesq;
habetur, quod ſi erudirentur, Nomen Salvatoris Domini noſtri Ieſu Chriſti, in
terris & Inſulis prædictis facilè induceretur. Ac præfatus Chriſtophorus in
vna ex principalibus Inſulis prædictis, jam vnam turrim ſatis munitam (in qua
certos Chriſtianos qui ſecum iuerant in cuſtodiam, & vt alias Inſulas ac terras
firmas remotas & incognitas inquireret poſuit) conſtrui & ædificari fecit. In qui-
bus quidem Inſulis & terris jam repertis, aurum, aromata, et aliæ quamplurimæ
res præcioſæ diverſi generis, & diverſæ qualitatis reperiuntur. Unde omnibus di-
ligenter, & præſertim fidei Catholicæ exaltatione & dilatatione (prout decet Ca-
tholicos Reges et Principes) conſideratis more progenitorũ veſtrorum claræ memo-
riæ Regum, terras firmas & Inſulas prædictas, illarumq; incolæ & habitatores, vo-
bis (divina favente clementia) ſubijcere & ad fidem Catholicam reducere propo-
ſuiſtis. Non igitur huiusmodi veſtrum ſanctum & laudabile propoſitum pluri-
mum in Domino commendantes, ac cupientes ut illud ad debitum finem perduca-
tur & ipſum nomen Salvatoris noſtri in partibus illis inducatur, hortamur vos
quamplurimum in Domino, & per ſacri lavacri ſuſceptionem, qua mandatis
Apoſtolicis obligati eſtis, & per viſcera miſericordiæ Domini noſtri IEſu Chriſti
attentè requirimus, vt eam expeditionem omnino proſequi & aſſumere prona
mente, orthodoxæ fidei zelo intendatis, populosq; in huiusmodi Inſulis & terris
degentes, ad Chriſtianam Religionem ſuſcipiendam inducere velitis, & debeatis,
nec per pericula, nec labores vllo vnquam tempore vos deterreant firma ſpe fiduci-
aq; conceptis, quod Deus Omnipotens conatus veſtros feliciter proſequetur: &
vt tantam provinciam Apoſtolicæ gratiæ largitate donati liberius & audatius
aſſumatis, motu proprio non ad veſtrum vel alterius pro nobis ſuper hoc oblatæ pe-
titionis inſtantiam ſed de noſtra mera liberalitate, & ex certa ſcientia ac Apoſtoli-
cæ poteſtatis plenitudine, omnes Inſulas, & terras firmas invẽtas & inveniendas,*

detectas & detegendas verſus occidentem & meridiem fabricando, & conſtruendo vnam lineam à Polo Artico, ſcilicet ſeptentrione ad polum Antarcticum, ſcilicet meridiem ſine terræ firmæ & Inſulæ inventæ, & inveniendæ ſint verſus Indiam, aut verſus aliam quamcunq; partem, quæ linea diſtat à qualibet Inſularum quæ vulgariter nuncupantur Delos Azores & Cabouerde. *Centum leucis verſus occidentem & meridiem itaq; omnes Inſulæ & terræ firmæ repertæ & reperiendæ, detectæ & detegendæ à præfata linea verſus occidentem & meridiem quæ per alium Regem aut principem Chriſtianum non fuerint actualiter poſſeſſæ, vſq; ad diem Nativitatis Domini noſtri JEſu Chriſti proximè præteritum à quo deſinit annus præſens 1493. quando fuerunt per Nuncios & Capitaneos veſtros inventæ aliquæ prædictarum Inſularum, autoritate Omnipotentis Dei nobis in Beato Petro conceſſa, ac Vicariatus JESV Chriſti, qua fungimur in terris cum omnibus illarum dominijs, civitatibus, caſtris, locis & villis, juribusq; & jurisdictionibus ac pertinentijs vniverſis, vobis hæredibusq; & ſucceſſoribus veſtris Caſtellæ & Legionis Regibus, in perpetuum tenore præſentium donamus, concedimꝰ & aſſignamus: Vosq; & hæredes & ſucceſsores præfatos illarum dominos, cum plena libera & omnimoda poteſtate autoritate & jurisdictione facimus, conſtituimus & deputamus, decernentes nihilominus per huiusmodi donationem, conceſſionem, & aſſignationem noſtram, nullis Chriſtiano Principi, qui actualiter præfatas Inſulas & terras firmas poſſederit, vſq; ad prædictum diem Nativitatis Domini noſtri Jeſu Chriſti jus quæſitum, ſublatum intelligi poſse, aut aufferri debere; Et inſuper mandamus vobis, in virtute ſanctæ obedientiæ, vt (ſicut & pollicemini & non dubitamus) pro noſtra maxima deuotione & Regia magnanimitate vos eſſe facturos ad terras firmas, & Inſulas prædictas viros probos & Deum timẽtes doctos peritos & expertos, ad inſtruẽdum incolas, & habitatores præfatos in fide Catholica, & bonis moribus imbuendum deſtinare debeatis, omnem debitam diligentiam in præmiſſis adhibentes. A quibuscunq; perſonis cuiuſcunq; dignitatis, etiam Imperialis & Regalis ſtatus, gratus, ordinis, vel conditionis, ſub excommunicationis latæ ſententiæ pæna (quam eo ipſo ſi contra fecerint, incurrant) diſtrictius inhibemus; ne ad Inſulas & terras firmas, inventas & inveniendas detectas & detegendas, verſus occidentem & meridiem fabricando & conſtruendo lineam à polo Artico, ad polum Antarcticum ſive terræ firmæ & Inſulæ inventæ & inveniendæ ſint verſus Indiam, aut verſus aliam quamcunq; partem, quæ tamen linea diſtet, à qualibet Inſularum quæ vulgariter nuncupantur.* De los Azores & Caboverde *centum leucis verſus occidentem & meridiem (vt præfertur) pro mercibus habendis, vel quacunq; alia de cauſa accedere, præſumat, abſq; veſtra, ac hæredum & ſucceſſorum veſtrorum prædictorum licentia ſpeciali! non obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis: in illo à quo imperia & dominationes ac bona cuncta procedunt confidentes! quod dirigente Domino actus veſtros, ſi huiusmodi ſanctum & laudabile propoſitum proſequamini brevi tempore, cũ felicitate, & gloria totius populi Chriſtiani, veſtri labores & conatus exitum feliciſſimum conſequentur. Verum quia difficilè foret præſentes litteras ad ſingula quæque loca, in quibus expediens fuerit deferri! volumus, ac motu & ſcientia ſimilibus decernimus, quod illarum tranſſumptis manu publici Notarij indè rogati ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ in Eccleſiaſtica digni-*

tate

tate conſtitutæ; ſeu Curiæ Eccleſiaſticæ munitis ea prorſus fides in judicio, & extra ac alias vbilibet adhibeatur, quæ præſentibus adhiberetur, ſi eſſent exhibitæ vel oſtenſæ. Nulli ergò omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ cōmendationis, hortationis, requiſitionis, donationis, conceſſionis, aſſignationis, conſtitutionis, deputationis, decreti, mandati, inhibitionis & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationē Omnipotentis Dei ac Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud S. Petrum, anno incarnationis Dominicæ milleſimo quadringenteſimo nonageſimo tertio, quarto nonas Maij Pontificatus noſtri Anno Primo.

Hic obiter de multis calumniis Hæreticorum in Romanos Pontifices congeſtis, nempè quod Dominum Orbis ſe jactet & Regna & diademata diſtribuat; Obſervandum eſt primo; quod hæc genimina hæretica viperarum Pontificis Chriſtiani autoritatem & poteſtatem nullo modo ſe extendi ad res temporales contendant, quod tamen falſum eſt. Nam licet non abſolutus Dominus in res temporales ſit Pontifex, poteſt tamen de illis diſponere; vſque ad certam quandam menſuram, videlicet quatenus finis ſpiritualis exigit. Sicuti etiam Principes ſæculares poſſunt diſponere de ijſdem rebus temporalibus, quatenus bonum Reipublicæ poſtulat; & ſic æquè res temporales ſubjectas eſſe poteſtati ſummi Pontificis ad finem ſpiritualem; ſicuti ſubſunt poteſtati Principis ſæcularis ad finem temporalem. Et quemadmodum poteſtas ſummi Pontificis limitata eſt, ne de rebus temporalibus, diſponere poſſit abſolute vltrà finis temporalis ac Reipublicæ congruentiam. Sic etiam benè dicere poſſumus ſummum Pontificem eſſe Dominum Orbis in temporalibus, hoc eſt, jurisdictionem habere ad finem ſpiritualem in res temporales. Sicuti hic vides ex Bulla conceſſa Regibus Hiſpaniæ Catholicis eaque conditione novum Orbem ipſis appropriavit, vt gentibus Evangelium in illis novi orbis Regionibus prædicari faciant, & ad hoc munus viros ac perſonas aptas procurent. Quod ſi verò tantum ob cupiditatem & avaritiā Indos in ſervitutem ſubigere quiſpiam vellet, cum notabili damno Chriſtianæ Reipublicæ propagandæ; certè alteri Principi Catholicé Chriſtiano, has Regiones optimo jure S. Pontifex attribuere poſſet, qui in ijs Regionibus Chriſti Evangelium & propagare & docere, cum diligentia & zelo fidei Catholicæ procuraret. Verum eſt quidem hanc autoritatē ſummi Pontificis apud Iudæos aut efferas gentes neque hæreticos valere. Sed ego loquor hic de fidelibus Chriſtianis, qui obedientiam in Baptiſmo Chriſto & Eccleſiæ Catholicæ ſpoponderunt.

Intereà verò dum Legatio Hiſpanica atque Diploma donationis Pontificiæ conſultaretur, multa ſecum penſitans Beatiſſimus Pontifex, qua nam ratione hæ gentes barbaræ ad verum Dei cultum reduci poſſent. Et quoniam omnis lex ſacra de Syon, & Verbum Domini de Ieruſalem procedere debet, hoc eſt, modo in tempore gratiæ atq; Meſſiæ de SS. Catholica Eccleſia, de qua omnes gentes plenitudinem gratiæ & Evan-

Evangelij veritatem acceperunt, plurimis cogitationibus volutabat, quemnam illis Angelum pacis dimitteret. Qui mellifluam in verbo Evangelij miſericordiam, & Salvatoris Domini noſtri Ieſu Chriſti præcioſam redemptionem, cum Apoſtolica benedictione, gratiam, & ſalutem annunciaret. Tandem ex numero & Angelico choro, quales diverſorum Ordinum S. R. E. cœleſtium Ordinum Angelicorum vitam æmulantes in terris hierarchias habet Angelus inventus, & ad illas ſupradictas barbaras gentes dimiſſus eſt. Sacerdos enim ſecundum Malachiam Prophetam Angelus Dei altiſſimi dicitur. Fuit autem hic Apoſtolicus Legatus ex inſtituto ac Ordine S. P. Benedicti aſſumptus: Ordinis enim iſtius Cœnobitæ jam ſæpius & quidem antiquiſſimis præteritis temporibus, glorioſos de gentium converſione ad Chriſti Domini fidem SS. Romanæ Eccleſiæ accumulaverunt triumphos. Hic verò quis ac qualis vir fuerit, hanc tanti ponderis legationem qui ſuſciperet, ac tot laboribus, erumnis, periculiſque iter aggrederetur, tamque immanes fœdiſſimasque omni crudelitate ac impietate deploratas gentes ad Dei & SS. Eccleſiæ diſciplinam, & ſcientiam adduceret, & per vias rectas edoceret dirigeretq;; ex fide digniſsimis & doctiſsimis, tum autoritate conſpicuis ſcriptoribus hic depromamus. Quorum mihi primus occurrit omnium ferè qui de ſignis veræ Dei Eccleſiæ cognoſcondæ ſcripſerunt palmam aſſecutus eſt, nimirum Admodum Reverendus, ac longè plurimùm ſuſcipiendus, colendusque Doctiſsimus Dominus Thomas Botius Eugubinus S. Congregationis Oratorij in vrbe Roma Presbyter, qui primo ſignorum Eccleſiæ Dei tomo ſic loquitur;

Primus Evangelij Præco fuit Indiæ Occidentalis Buil Catalanus ex Ordine S. Benedicti, quem Papa Alexander ſextus Sacerdotibus duodecim præfecit. Suasq; in ijs Regionibus illi partes mandavit (atq; ſuum Vicarium vt Genebrardus infra citandus aſſerit) apud illas Regiones nominavit. Fuit enim hic Prælatus prius Abbas Montis Serrati in Catalonia, præ reliquis viris tunc in ſacris tum humanioribus doctiſsimus, ac illo tempore in Hiſpania multum celebris. Erat enim in eo eximia quædam animi magnitudo; in rebus proſperis moderatio; in adverſis conſtantia; liberalitatem coluit, ac pecuniæ ſtudium penitus contempſit; in congreſſu comis erat & affabilis, honeſtati & gravitati, magis quam lætitiæ aut levitati deditus, temperantiæque & caſtitatis vbique præbebat exempla, quas virtutes in eo commendatiores faciebat inſignè oris decus & eloquentia: forma ſtaturaque corporis tantæ dignitati conveniens illi quoque aderat. Altero verò loco eodem primo tomo ſubtiliter item Thomas Bozius contra Hæreſiarchas diſſerens, qui tanquam venenoſæ araneæ floribus inſidentes venenum tantum ſapiunt & ſugunt, dulce mel malitiosè prætereuntes.

Ita hæretici vitia tantum ſapiunt & carpunt divulgántque, Catholicorum virtutes autem benefactaque noſtratium malitiosè ſupprimũt, extenuantque: quaſi verò vt magnus atque Catholicus Tertullianus ajt, ex perſonis probaremus fidem, & non ex fide perſonas. Horum

itaque blateronum atque caninum latratum comprimens vlterius, Ita Thomas Bozius diſputat: *Alexander ſextus quem volunt , inter alios Papas peſſimum, miſit omnium primus ad Indos Occidentales, Buill Catelanum cum duodecim ſocijs qui Occidentales Indos ad humanitatem morum cultumq; Chriſti adducerent, quod etiam impigrè & ſolerti diligentia integréq; ex autoritate S. D. Alexandri Papæ ſexti factum & peractum eſt.* His non diſſimilia Fumus in ſua hiſtoria Gallica habet vti videre eſt, Indicarum Hiſtoriarum ſuarum lib. 1. c. 2. Sed vt magis ſagaciter veritatem indagemus, quanam ratione hic novi Orbis Occidentalium Indiarum Apoſtolus, ab vrbe Roma dimiſſus ſit, ex fideliſſimo autore & oculato teſte, qui præſens omnibus geſtis interfuit, ac proprijs inſpexit oculis, quam complures Indicarum rerum ſcriptores oculatum & locupletiſſimum teſtem ſequuntur proceſſum afferamus. Is autem Ferdinandus Conſalvus Ovetenſis dicitur, qui in ſua Hiſtoria generali novi Orbis ita præfatur:

Horo ſecondo che il Papa nella ſua Bolla dello Anno 1439. & donatione Apoſtolica ordinata ſopra la cura che deveua haverſi, nel corvertire alla ſanta fede le genti dellæ Indiæ; andorono col Colombo nel ſecondo viagio perſonæ Religioſæ, & di ſanta & approbata vita, & letteratura fraliquali fu à queſto effetto detto. Fra Buil *di Catalogna delle Ordine di S. Benedetto. Et à coſtui il Pontifice diéde pieniſſima poteſta per lo governo della Chieſa in queſte parti delle Indie, perchæ vi foſſe Capo de gli altri Chierici & Religioſi che allo hotavi paſſarano perſevire al culto divino, & alla converſione di queſti Indiani. Et vi portarono coſtoro paramenti, croci, calici, imagini, & tutó quello che cra neceſſario per le Chieſe, che farevi dove vano & nella ſopra detta Bolla Apoſtolica il Papa comando in virtudi S. obedientia al Re, & alla Regina, che haveſſero douuto à queſto effetto mandare in queſte Indie perſone, da bene & timenti id Dio & dotti, & eſperti per inſtruere & inſegnare a queſti novi populi la ſanta fede & i buoni coſtumi con ogni diligenza debita. Et i Re Catholici deſideroſi di compire, a queſta giuſta & ſanta volūta del Papa, per tuti i Regni loro cercarono di queſte perſone, atti & ſuffecienti coſi Eccleſiaſtiche, come ſecolari i partirono il 25. di Settembre de 1439. Hoc eſt:*

Hora ſecunda in data Bulla Anni 1439. ordinavit Papa per donationem Apoſtolicam, de cura quam habere debeant de convertendis gentibus Indianis ad fidem ſanctam. Ad quam ordinavit in ſecundo itinere cum Columbo certas Religioſas doctas & approbatæ vitæ perſonas. Ad quem effectum electus fuit cum primis Fr. Buil Catalonus ex ordine S. Benedicti: Cui Pontifex dedit pleniſſimam poteſtatem regendi Eccleſiam ijs in Regionibus Indiæ. Quapropter iſte caput fuit aliorum Religioſorum ac Clericorum, qui Deo in converſione harum gentium Indicarum inſervire & progredi conſtituebant. Itaque cruces calices imagines, & reliqua paramenta neceſſaria, quibus opus habebant ad Eccleſias cōſtituendas ſecum portabant, Præterea in ſupradicta Bulla per ſanctam obedientiam Regi & Reginæ mandavit, vt providerent ſibi de doctis & timentibus Deum perſonis, qui hos novos populos Indiæ inſtruerent in fide Catholica, & bonis moribus cum omni diligentia. Regis autem Catholici hanc ſanctam & juſtam Papæ voluntatem adimplere deſiderabant,

rabant, Quaré per totum Regnum tam ſæculares, quàm Eccleſiaſticas ad hoc munus obeundum, aptas ſufficientesque perſonas inquirebant, Et profecti ſunt verſus Indiam 25. Sept. 1493. Plures hujus rei confirmādæ gratiæ teſtes afferre liceret, ni prolixius verba diffluerent, hos tamen qui de hac expeditione ſcripſerunt accuratius, ſummatim Autores indicaſſe ſufficiat lectori. Quorum vnus eſt Petrus Cieza Legionenſis, in ſecunda parte Hiſtoriarum Indicarum, vulgò (*de Peru*) intitulatarum. Præterea D. Gilbertus Genebrardus in Chronologia ſua libro quarto ita ſcribit: Favens (nimirum Alexander ſextus Papa) Auſpicijs Ferdinandi & Iſabellæ Reginæ Hiſpaniæ qui duce Columbo anno 1492. Indias occiduas aperuerant, Bulla illos legitimos earum Dominos conſtituit. Ita tamen vt Præcones Evangelij illuc mittere tenerentur. Primus itaque Præco fuit Buil Catalonus Ordinis S. Benedicti, quem Alexander Bulla Sacerdotibus duodecim præfecit, ſuumque Vicarium apud illas Regiones nominavit. Hucvſque eruditiſſimus fideliſſimusque Scriptor Genebrardus cum reliquis ſupracitatis. Poſteaquam ergò Legationis munus Dux maris Columbus cum Pontifice tranſegiſſet, ac Diploma in qua donatio & appropriatio novi Orbis ipſis Caſtellæ Regibus Hiſpaniarum continebatur ſolenni ritu accepiſſet, Et ipſe Buelius Catalonus cum alijs duodecim, tum pietate in Deum, tum doctrina eruditioneque ſingulari divinarum litterarum conſpicuis S. Benedicti Monachis Apoſtolici muneris officio decoratis dignitatem accepiſſet, ſuæ Sanctitatis pedes obedientialiter oſculati, quæ illis pacem ſolenniter cum benedictione imprecata, felici curſu in Hiſpaniam primum reverſi ſunt. Deinde ad novi Orbis Americanos Indos convertendos Oceanum transfretarunt. Rex Ferdinandus & Isabella reducem à munere legationis Romanæ Columbum hilariter receperunt, maximè verò lætati ſunt, quod illis ſua Sanctitas Legatum Apoſtolicum cum viris religioſiſſimis tranſmiſerit; qui Indos Americanos ad fidem Chriſti traducerent. Romam tranſconfidentesque pijſſimi Reges in Chriſtum Deum ac Dominum noſtrum, vlterius hoc boni auſpicij omen, illis in vaſtiſſimis Americanis ac novi Orbis Inſulis, felicem progreſſum & ſucceſſum habiturum. Buellium Pontificis Vicarium viroſque Religioſos Rex & Regina honorificentiſsimè & humaniter accipiunt, eoſque in ſuam protectionem ſuſcipiunt. Admiraldus verò Columbus Diploma Pontificis Regibus reddidit, mentemque ſuæ Sanctitatis ſuper hoc negotio plenius intimavit. Iuſſit ergò Rex Claſſem accelerari, ac omnia quæ tantò operi ſunt neceſſaria, ſumma induſtria expediri, perſonaſque ad hanc navigationem aptas inquiri. Buellius interea apparatum Eccleſiaſticum de ſacris libris, vaſis, tabernaculis, calicibus, crucibus, veſtibus, reliquiſque ſacris vtenſilibus, vna cum Rege munificentiſſimè adornat ac præparat. Confectis tandem Triremibus & omnibus ad navigantum neceſſarijs, vti ſupra ipſe Admiraldus Columbus conſtituerat comparatis; Regibus valedicunt, ac ipſe Patriarcha Buellius, cum Admiraldo Columbo naves Calendas Septembris Anno tertio & nonage-

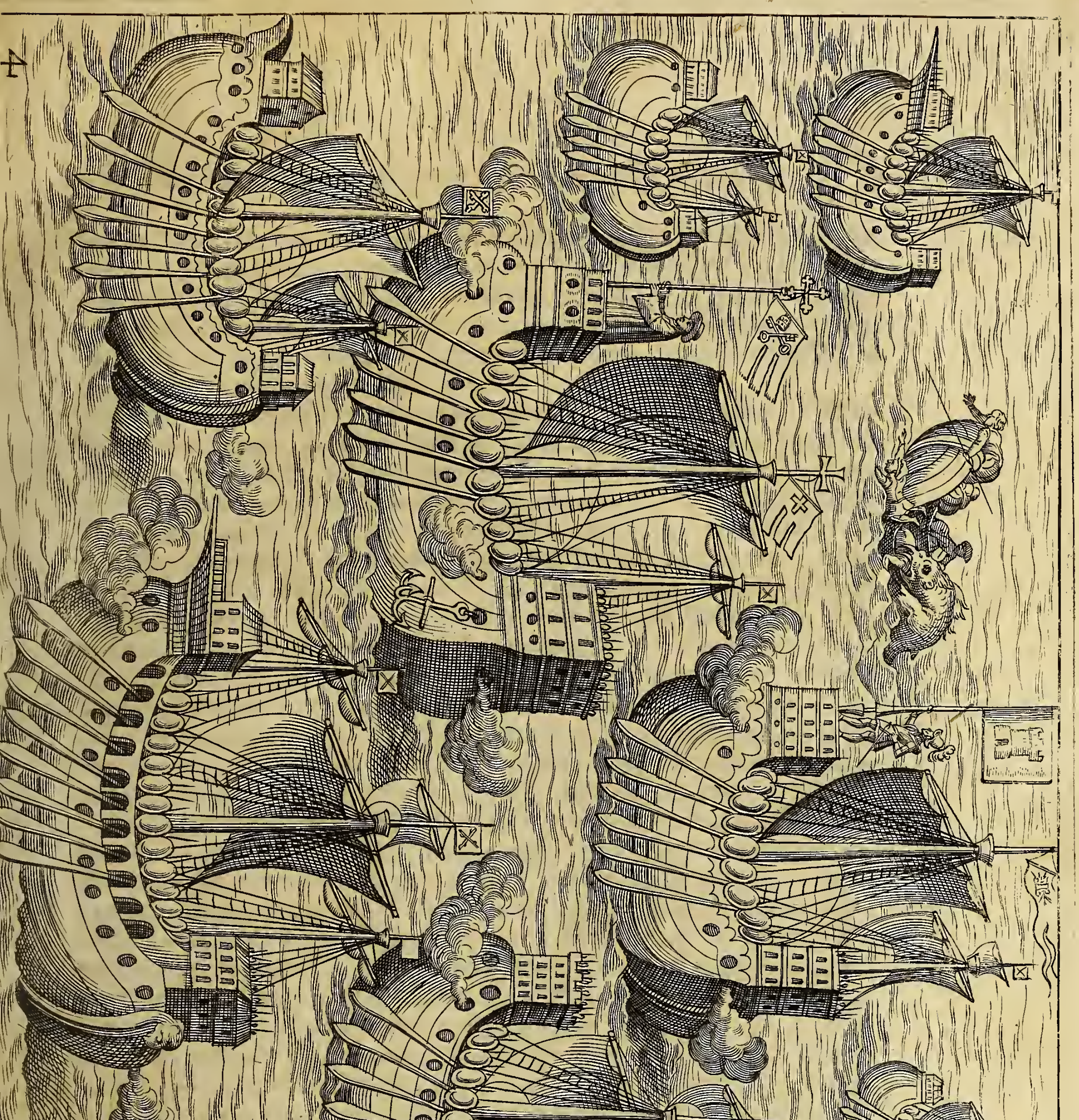
ſimo ſupra milleſimum & quingenteſimum ingrediuntur, expanſisq; velis in altum Oceanum Atlanticum, tubarum clangore machinarumq; bellicoſarum littora Boetica tonitru circumfrementibus, ipſis Regibus totaque ferè HISPANIA inſpicientibus, fretum Gaditanum excedunt.

Ac prima quidem die, quo ab Hiſpania anchoras exſolverant, claſſis felici faventeque fortuna Inſulas fortunatas appulit. Porrigunt autem ſeſe hæ Inſulæ in Atlanticum Oceanum ad Mauritaniæ levam, ducentis, ac mille milliaribus Italicis. Paucis hic commorati diebus, aquationi, lignationi, & venationi operam navantes quinto Non. Septembris Pilotis Admiraldus Columbus navium proras meridiem verſus ad Inſulas de Capo Verdes dirigere præcipit, & in ſingula capita navigantibus comeatum diſpartit vni per diem vini Hiſpanici ſextarium medium, panis libram mediam; uvarum & ficuum aridarum libram vnam, carnis fumatæ vncias ſex. De piſcibus maris & conchilijs quos in navigatione apprehenderent æquam ſibi reſervans diſtributionem. Recenti itaque ac dulci aqua fontana in vtres hauſta, lignisque ad coquendum cõparatis, Inſularum Fortunatarum abeunt arenis. Multis jam diebus cœlo ſereno læti navigabant, quod ſolet humanis evenire rebus, tunc accidit; vſque adeò vt ait Comicus nulla eſt ſyncera voluptas, ſollicitumq; aliquid lætis ſemper rebus intervenit. Nam vna dierum è ſcapha longius à triremibus ſocij aliquot Cimba vt piſcarentur digreſſi ſunt: Ecce ſubitò immanis bellua è mari ſe ſuſtollens cimbam oppreſſit, ac duos dentibus atrociſſimè vulneravit, nautas, alij quoque vix clamoribus ſociorum opem implorantibus ſalvati ſunt. Vulnerati in vna trireme Chyrurgo commiſſi, ſed dolorum ac vulnerum acerbitate, biduo expirarunt. Hoc itaque caſu inopinato, omnium hilaritas concidit, timoreque perculſi moderatius ſe gerebant: hac enim ſecunda in Armenicam, ſive novum Orbem navigatione, Admiraldus Columbus magis ad auſtrum verſus naves dirigebat, quàm in primo fecerat itinere ideo proximè ad æquatorem acceſſit, cui contiguat Oceanus Æthiopicus immaniſſimis marinarum belluarum ac monſtris abundans.

Mandat igitur vt Pyrotechnus è grandioribus bombardis vnam explodat; vexillumque puppi applicet, vt ad perceptum ſonum ſignumque viſum, more ſolito Capitanei ad conſultationem ſcaphis ad navem Prætoriam conveniant. Quo facto ſævere Admiraldus Columbus præcepit, ne vltra quis abſque ſcitu extra Triremes piſcandi, vel alterius gratia vagetur; eò quod maris illius ſitum, ac pericula minus perſpecta habeant hortaturque graviter, ni gravioribus caſibus implicari velint vitam ſalutemque ſuam perdere, his funeribus ſociorum cauti vt obtemperare diſcant.

Perſolutis ergò de more Chriſtiano Catholico à Clericis vigiliarum precibus, funera lineis inſuta pannis ac cruce lignea in pectore adaptata, feri maris fluctibus ſepeliunt, operiuntque. Triſte commiſſerabileque extra Patriam terram ſpectaculum funeris; vt quos bellua marina non

vivos

vivos deglutivit emortuos ſocios chariſſimos Neptuni monſtra depaſcerent. Quantum verò non ſolum periculi, ſed & moleſtiæ ſit, in mari peregrinantium, ex Petro Maffeo ſic accipe; vt diſcant ij, qui mare fluminaque navigant, & conſcientiam maturius expiare, & ſanitatem cuſtodire; obſerventque quanta ſit hominum Catholicorum Eccleſiaſticorū in demortuos manes poteſtas.

Per eoſdem dies ait, vel ex intemperie cœli, vel ex inſalubrium ciborum ſucco, atrox morbus navalem turbam invaſit. Vulgò inter luſum, aut quotidiana miniſteria repentè expirabant. In ijs miles vnus in mare projectus, ingentem terrorem omnibus attulit, noctu quippe intra ſentinam pulſus frequentes exaudiri cæpti, quem ad ſtrepitum cum arrepta ſcapha vigiles deſcendiſſent, implexum Carinæ, ſub ipſo gubernaculo defuncti militis corpus offenderunt. Scilicet pilus cunctis inhorruit; vbi ex pavore colligere ſeſe, res ad Navarchum delata: nec dubium fuit, quin cadaver translatum in litus humo contegerent. Quo facto poſtridie ſuper ipſum ſepulchrum rurſus inhumatus apparuit. Ea re attoniti cuncti, cum apud ſe cauſam exquirerent; Franciſcus denique incertum, ex qua familia monachus, qui concionatoris munere fungebatur; Sagaci conjectura ſuſpicatus eſt, hominem aliquo interdicti vel anathematis vinculo conſtrictum è vita exceſſiſſe.

Itaque in terram egreſſus Sanctiſſimi Viri Benedicti Abbatis exemplo, è Pontificia formula conceptis verbis, animam demortui ritè expiavit, eique veniam à Deo precatus eſt. Mirum dictu, ab eo myſterio reddita mortuo pax: & vaga oſſa tandem in ſuo tumulo quievere. Porrò Admiraldus Columbus, plus nimium vt ſupradictum verſus antarcticum polum iter inſtituit, proinde mare incognitum & gramineum penes Pariam incidit, adeoque partem Oceani illius villæ gramineæ oppleverunt, vt remos navium plexibus implicarent, atque vltra nautæ remigare non poſſent; vixque periculo ſummo retrocedere, multis laborū ſudoribus valerent. Sed audi de mari iſto Gramineo, Simonem Majolum ſic differentem: Quid poteſt illo mari ſpectari illuſtrius, quod nuper inventum pratorum more totum vireſcit, perinde ac campi fruticatione floribus, herbis, arboribus, atque omniferarum plantis virens.

Hoc enim ideò admirandum, quod alibi hæc omnia alluvione ſoleant velut oppreſſa, obrutave nimio humore marceſcere, & perpetua fluctuatione attrita diſrumpi, ac fracta interire: & tamen vigent, virentque nuper invento mari gratiſsimo jucundiſsimoque, magis proſpectū quam vllo commodo Parium mare, quod novum Orbem alluit, tot herbis virentibus ac florentibus implicitum, vt navigari non poſsit, obſidentibus retium more longiſsimis herbarum ramuſculis. Tantum illud pelagus pratorum refert ſimilitudinem, vt quo vertantur ipſi fluctus, eodem germina omnia convertuntur pelluntur que, vt ipſi quaſi herbarū magis, quam vndarum fluctus eſſe videantur: eoque ſunt navigantes diſcriminoſiores, quod velut retibus ramuſculorum flexibus navigia impli-

plicent ne vſquam converti poſſint. In quo diſcrimine primus omnium periliclitatus memoratur Chriſtophorus Columbus, omnium qui novum Orbem luſtrarunt Anteſignanus.

Eſt autem ea res longè admirabilior, quandoquidem cum illius maris profundum tantum ſit, vt quibusque triremibus vehendis ſat ſit, ab imò herbæ exurgant, vſque ad ipſius æquoris ſuperficiem coaleſcant, implicanturque mutuò: & quod auget admirationem, etiam ſuperant altitudine, ac adoleſcenti luxuria, ipſam ſuperficiem, ſuper palmos quindecim, vt quandoq; dimenſione facta, tanta ſit reperta, à radice ad ſummum cacumen herbarum propagata longitudo, ad palmos ſexaginta: intra mare quadraginta quinque, extra quindecim. Vnde creditu omnibus facile eſſe debet, navigia velut retibus hujuſmodi herbis implicari, de quibus vide plura Ovetenſem libro ſecundo capite quinto, & Petrum Martyrem in ſumma. Sed quid admiramur meritò mare gramineum

Cum meus Reverendiſsimus Dominus Abbas in vna noſtri Cœnobij piſcina triticum curaverit ſeminari, pabulum pro Carpionibus, cujus ſementis herba intra aquam poſtea, in longitudinem duorum cubitorum & ſemis, abſque ſpicis biennio creſcens & vireſcens ſub aqua perduravit, deinde computridum, lautiſsimum ſquamigero pecori fuit convivium.

Evolutis, itaque Pario mari triremibus ſeptem triones verſus navium proras applicant, quatuor enim gradibus tantum ab æquinoctiali linea claſsis diſtabat, ſub zona torrida morantes, ac proinde maximus æſtus aëriſque calor effecit, vt non ſolum naves multis in partibus fatiſcerent, ſed & dolia olei & aquæ dulcis ac vini, damnum corruptionemque ſuſciperent, plurimique ob fervorem aëris, ac capitis dolores, totiuſque corporis, ac virium reſolutionem defectionemque, vt ipſis videbatur, amplius perferre poſſe navigationem conquererentur. Conſumptaque erant aut corrupta inſuper omnia ſanitatem inſtaurantia, aut refrigerantia, vtpote fructus malorum granatorum, citria, & limonia poma &c.

Admiraldus verò Columbus ſocios bono animo eſſe jubet, ac intra paucos dies ſe Spagnollam novi Orbis viſuros eſſe pollicetur. Et divinationis votique compos veridicus vates extitiſſet Columbus ni ſæva tempeſtas interveniſſet; ſub veſperum enim altera die horrida ventorum procella ingruebat, operiebatque grandiſonus imber, pelagus, immanis fluctibus ferebantur diſjactabanturque triremes fulguribus tonitruiſque profundum fremebat mare; clamor ac timor, pavidusque ſudor navigantes ſocios occupaverat. Naves enim ita jactabantur, vt modo nubes contingere, rurſus in imas profundi voragines devorari & detrudi viderentur.

Taceo illud terribile periculum, de quo ſic ad Navigantes quidem Poëta cecinit:

I nunc

I nunc & ventis animam committe, doloſo
Confiſus ligno, digitos à morte remotus
Quatuor, aut ſeptem, ſi ſit latiſſima tæda.

At venerabilis & gravis morum ſanctimonia Buelius Patriarcha, ſocios hortatur, mentem vt Deo expiant, ac pia precatione ſublevent; confidantque Chriſtum Dominum os & maxillas ſævi maris freno ſuæ omnipotentiæ occluſurum, ac vt venti & procellæ obmuteſcant imperaturum: continuo ſibi maris aquæ aliquid afferre jubet, eamque benedicens è capſula aurea, paucos olei ſanctificati guttas inſtillat, mox è patella per modum crucis, à puppi in mare projectat; Ecce quid fides & fiducia in Chriſtum Dominum, ecce quid ſacra chariſmata benedictionis Sacerdotalis prævaleant: protinus murmura fretiſona ceſſant, fugiunt atræ nubes, ſtellarumq; fulgore & exhilaratur Aplanes, & illuſcente aurora omnes Salvatori Chriſto laudes perſolvunt. Sacris itaque peractis vela denuò explicant, remoſque accommodant, ac disjectos ſocios triremesque rurſus in Ordinem cogunt, inceptumque ſecundis fluctibus reſiduum itineris proſequuntur. Gubernator claſſis Aſtrolabium magneticum quàm aſtronomicum obſervat, elevationem poli Arctici ad 8. gradus invenit, acum verò magneticam 6. gradus, declinaſſe reperit, nec longè amplius à meridiano Spagnollæ ipſos diſtare, ſocijs indicat; exhortaturque vt validis viribus remos ducant, & proras triremium Occidentem verſus Gubernator dirigit. Tandem divina gratia coadjuvante poſt triginta & vnum diem, poſtquam à fortunatis Inſulis naves exſolverant è Gabio ſive Carcheſia ſpeculator terram ſe videre inclamat, eaque fuit Inſula prægrandis Canibalium quàm S. Crucis titulo Inſulam decorabant. Admiraldus Columbus Celoces cum aliquot militibus cõtinuò expediri jubet ad indagandum portum, vrinarioque plumbo, in arenoſo ſolo triginta perticas profundum mare comperiunt. Pro triremibus ergò tuta ſtatione reperta anchoræ proijciuntur. Inſulæq; ſitum & qualitatem ab exploratoribus eo miſſis cuncti expectant. Hi verò ad noſtros redeuntes mira enarrant: & quam virides ſint Inſulæ, & innumerabilibus conſitæ arboribus aromaticis, quibusvé ſuaviſſimis herbarum plantis, cum odoriferis frugibus abundent, explicant. Admiraldus itaque Columbus Inſulas perluſtrat, in tuto interim claſſem conſiſtere jubens aliam Inſulam Marininam comperiunt; ab interpretibus ergò quos ſecum baptizatos Spagnolenſes ab Hiſpania vt ſupradictum Indos penes ſe habuit ſciſcitatur; quales hæ Inſulæ eſſent, & quis eorum modus vivendi. Hi narrant hanc Inſulam à Solis mulieribus inhabitari, eſſeque Canibalium vxores tributarias ea conditione; vt ſingulis annis fœtu concepto à fœdiſſimis Canibalibus, filios ipſis redderent pro tributo; filias verò ipſæ mulieres educarent ad futuram propagandam prolem. Solent enim longè latèque quam plurimas Inſulas infeſtare, vt homines ad devorandum rapiant pacemque cum illis ſolum populis paciſci, qui filios proh ſcelus ad devorandum illis pro cenſu annuo porrigunt. Omnibus

nibus Inſulis Canibalium perluſtratis, quas modo Antillias ſive Came-
ricanas Geographi vocant. A Capo de tres Puntes ſive mari Pario vſq;
ad S. Crucis Inſulam (ſic enim ab erecto S. Crucis ligno à Patriarcha Bu-
ellio Inſulam vocabant) quæ è Regione Spagnollæ quadringentis lev-
cis diſtat, cum tota claſſe paulatim inſequente conveniunt. Mirificus ex
hac Inſula ad vnius milliaris diſtantiam, omnium aromatum odor exſpi-
rabat; hanc ingreſſi aliquot Hiſpanorum militum, ad explorandum
Tambos, id eſt, mappalia, ſeu tuguriola in girum quam plurima è pal-
marum aliarumque arborum ramis conſtructa contectaque reperiunt.
Viſis Hiſpanis à longè ſubitò in latebras incolæ ſe abſcondebant: Porrò
Hiſpani domos ſive mapalia eorum intrantes adoleſcentes & multos
pueros ligatos inveniunt, quos iſti Canibales ad conſuetum macellum,
prô ſcelus obſervabant, atque vt Europæi conſuevere anſeres, vitulos,
capponesque ſaginare; ſic iſti hos pueros edulijs impinguabant, vt illis
pro futuris epulis eſſent ad devorandum accommodatiores. Culinas eo-
rum dum Hiſpani perveſtigarent, ollas plenas manibus pedibusque, &
alijs humani corporis membris diſſectis carnes humanas reperere, quin
etiam mediam partem adoleſcentis prô facinus in veru defixam aſſamq;
invenerunt. Ambitus autem hujus Inſulæ S. Crucis ad tria millia millia-
riorum Italicorum protenditur, eſtque in ea illud commemoratione di-
gnum, quod præter inſignia flumina plura immenſæ latitudinis, etiam
Septentrionalis illius plagæ mare dulce eſt. Vide P. Hiſp. Hiſpani verò
longiùs à mapalijs in nemora indagando abeuntes in Canibales incidũt, P. Hiſpan. p. 5. cap. 2.
qui quatuor mulieres captivas ducebant. Viſis ergò ignotis hominibus
Hiſpanis, elevatis manibus mulieres Hiſpanorum implorabant auxiliũ.
Canibales vltrò prædam deſerentes ad maris littus profugiunt. Hiſpani
verò cum opima præda mulierum ad claſſem ſuam contendunt.

Sed novi Canibales Canoibus (quod eſt curſoriæ naviculæ ſpecies
illarum gentium) ſupervenientes, multos captivos viros & mulieres
ducebant; ſolent enim hi Barbari vt ſupra dictum vicinos bello laceſcere
vt captivos ſi quos apprehenderint aſſare domi & quam crudeliſſimè de-
vorare poſſint. Hos ergò Hiſpani lembis expediti aggrediuntur; atrox
fit prælium, ſagittis venenatis Canibuli Hiſpanos vulnerant, adeoque il-
lis ferox & audax animus fuit Canibalibus, vt triginta loricatos Hiſpanos
octo ſaltem Canibales nudi armis ſuis aggrederentur. Hiſpani Canibu-
lorum Canoas tandem ſubmergunt, Canibales in mare proſiliunt na-
tandoque ſagittis Hiſpanos petunt, donec tandem glandibus plumbeis
res peracta eſt. Uulneratos occiſosque Canibales & reliquam prædam
Hiſpani ovantes ad claſſem abducunt. Sed age bone Lector iſtarum gen-
tium mores ritusque patrios indagemus, vt intelligas, quales populos
barbaros erudiendos in fide Chriſtiana, hi Religioſiſſimi S. Benedicti ſo-
dales ſuſceperint. Totam verò Americam quam plurima Regna, Inſu-
las, variosque populos habere ex ſequentibus ſcriptoribus audies. Sic
enim interpres Gregorius Boncius cum Romance Caſtellano in Gem-
mam Friſium ajt: *Tienne America muchas Islas Comarcanas la Isla de Parias*

La.

Insulæ Cambalium

La Iſabella que dize Cuba Eſpannola en la qual ſe halla al palo Guaiaco el qual cura el mal frances: los habidadores de la Eſpannola comen ſerpientes grandes, y raices de plantas. Loſque habitan en eſtas Islas tienen ſemejantes coſtumbres Con los moradores de America. Hoc eſt: Habet autem America Inſulas adiacentes quamplurimas; vt Parianam Inſulam Iſabellam, quæ & Cuba dicitur; Spagnollam in qua reperitur lignum Guaiacum, quo vtuntur noſtrates Chyrurgi, contra morbum Gallicum.

Accolæ verò Spagnollæ Inſulæ, loco panis veſcuntur ſerpentibus maximis, & radicibus. Ritus & Cultus iſtarum circumiacentium Inſularum par eſt Americæ accolarum cultui. De his ergò audi modo Petrũ Hiſpanum ab Angeleria de Inſulis Antropophagis ſic diſſerentem: Adventare Hiſpanos Incolæ dum ſentirent, domibus derelictis, tam viri quàm fœminæ in antra profugerunt. Ex pueris & mulieribus captivis, quos ex vicinis Inſulis prædati fuerunt Canibales (ſolent enim hi vicinas longinquaſque Inſulas & Regiones bello infeſtare, ac quoſcunque deprehendunt vt feras noſtri in Europa Venatores, pro lautiſſimis epulis ad devorandum aſſervare.) ad noſtros circiter triginta ſupplices manus ad cœlum tendentes confugiunt, Domos eorum ſive mappalia noſtri ingredientes, habere fœdiſſimam gentem Canibalium inſtrumenta fictilia, omniſque geris cacabos, orcas, cantharos, & alia hujuſmodi noſtris Europicis non multum diſſimilia vaſa, atque in eorum Coquinis elixas de Spitacorum anſeriniſque carnibus verubus fixas & aſſatas carnes humanas prô ſcelus comperiunt. Domorum penetralia latibulaque perſcrutantes, tibiarum & bracchiorum humanorum oſſa, calvarias, craneaque hinc inde diſperſa exeſis carnibus aſpiciunt. Inveniuntque caput nuper occiſi juvenis trabe appenſum ſanguine adhuc recenti madidum; quod inſtar vitulini capitis ad devorandum aſſervabant.

Aliò verò ſuæ hiſtoriæ loco ſic idem præfatus autor loquitur: Tanta eſt his nudis barbaris innata vis, animi tanta fortitudo, vt integram claſſem noſtram adoriri ſint auſi, prohibereque à littore tentaverint; natantes enim vmbilico tenus in mari, venenatas de ſuis arcubus ſagittas jaciunt; noſtri autem bombardis illos adeò deterruerunt, vt quamprimum latebras & condenſa nemorum ſpelæa peterent. Reliquos qui in vado maris hæſitabant noſtri milites inſecuti ſunt, & vnam de eorum naviculis, quas illi Canoas appellant, cum vno tantùm Canibale cæperunt.

In hoc navigio hominem alienigenam de propinguis Regionibus arctiſſimè vinctum deprehenderunt, quem more ſuo Canibales homo aucupio venati, poſtera die devorare ſtatuebant: Obortis igitur lachrymis vinctus iſte Hiſpanis inclinata cervice ac dorſo ſupplicabat, vt ei vitam corpuſque integrum ab his fœdiſſimis Canibalibus redimerent, indicavitque quanam ratione, ſex ejus ſocij miſere & crudeliter jam ab hac ſpurcatiſſima gente eviſcerati, devoratique fuerint; itenditemque ſequenti die de ſe futurum ſignificavit, ni eum Hiſpani ab illorum modo manibus eripuiſſent. Et hæc fuit ratio cur incolæ Spagnolæ in prima na-

vigatione Admiraldi Columbi ſe à conſpectu Hiſpanorum abripuerint. Canibales enim Hiſpanos ad homoaucupium adventare arbitrabantur, Quare ſaluti ſuæ conſulentes in tutiora ſe receperunt; quos crebris incurſionibus in prædam lautam, ante Hiſpanorum adventum Canibales divexabant. Ex pueris quos capiunt, vt in Europa pulli gallinacei aut porci aſſolent caſtrant vt grandiores & pinguiores effecti lautis inſtructis menſis devorent, ætate autem ſeniores cum ad eorum manus pervenerint aliqui, occidunt crudeliter, & in partes partiuntur. Inteſtina & exta recenter pueri & mulieres eorum depaſcuntur; grandiora verò membra corporis, vt fœmur, brachia, ſale marino vt nos Europæi pernas, ſuillas, & haleces condiunt, & in tempora ſervant. Mulieres devorare tantum apud eos religio, nefas & obſcænum eſt. Et ſi quas aſſequuntur prædatione juvenes, ad ſobolem procreandam non aliter atq; vaccas, equosque ſervant, curantque vetulas verò effectas, ad præſtanda obſequia Oeconomica pro mancipijs habent domi.

Ferrum gens iſta non habet, pro cultris & ſecuribus duræ marinorum piſcium coſtæ aut lapides ſunt, quos ex quibuſdam fluvijs colligunt, adferri calybisque munia præſtanda aptiſsimos lapidumque duriſsimorum alliſione quorundam acerrimè eos acuunt. Sed audi ex Majolo de natura horum lapidum ſic aſſerentem: Præterea flexibiles reperiri lapides, retenta duricie cogimur admirari; licet enim tener videatur ac mollis quidam nunc in novo Orbe repertus lapis, ſuam tamen habet lapideam duritiem, quam tamen quiſquis tactu premit, flectit. Experiaturq; in illo illud idem flexibile, quod in præduro corio videas: flectitur igitur in quaslibet velis partes: ac velut plures in vnum compacti lapides ſint, ſeſe oſtentat: vimque eandem gerit, exacuendi gladios, quam cotes habere conſueverunt. Pro armis ex ligno quodam duriſſimo ſcipionibus acutis vtuntur, cum ſupradictis veneno infectis ſagittis, quas ſicut & gladios de oſſibus animalium, piſciumque marinorum dentibus, ac alijs ſimilibus fabricant. Corpori nudo ſerpentes atque bufones ſucco quodam nigro ac purpureo appingunt: in fronte, genis, naribus, labris, foramina, caveaſque Eſcharoticis medicamentis faciunt ſicut noſtri Chyrurgi per artem cauteria, quas foveas gemmis margaritisque præcioſis, & aureis annulis exornant, adeoque deformes apparent, vt dæmones non homines eſſe crederes: Veſtitum alium non habent, quam perizomata pro pudendis, quæ de goſſipio aut anſerinis pſittacorumque diverſi coloribus plumis conficiunt, Homines ſunt colore ſubnigro, capillum mollem habent, nigrum vſque ad aures promiſſum à fronte, in verticem calvitiem, ſunt omnes imberbes, propterea quod volſellis omnes corporis pilos evellunt! litteras nullas norunt, diſciplinam nullam obſervant, malefacta, ſceleraque non puniunt. Sine conjugio certò ſed turpiter vt canes prolificant: Mulieres ſunt bellicoſæ, natando cum ſagittis, nonnunquam centum quinquaginta milliaria conficiunt, poſt partum mox ſe aqua marina lavantes, omnia munia domi ſubeunt, ac ſi fœtu minimè gravidæ fuiſſent, vterumque geſtaſſent. Plerique cœlum

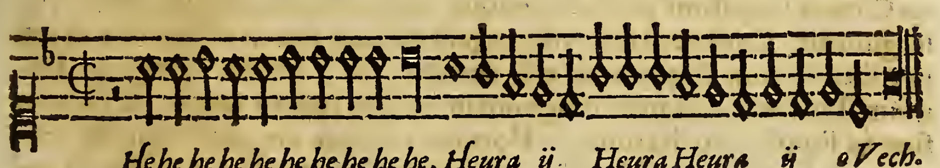
Titulo lapides fol. 319.

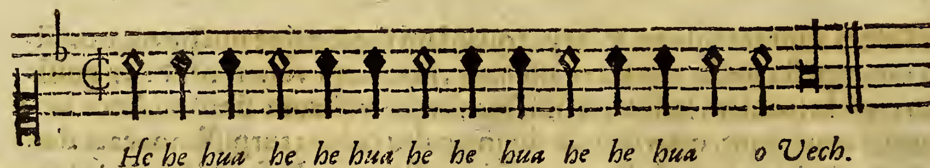
& So-

& Solem adorare ſolent; & larvas quaſdam ſpectraque nocturna, quæ illis intempeſta nocte apparere aſſerunt, ſupplices venerantur: ex goſſipio ergò in ſpeciem lemorum nocturnorum viſorum ſimilitudines larvasque conficiunt, quas deinde divino cultu colunt turpiſſimos cacodæmones. Solent etiam & Penates ſibi conſtruere, & ſingularia quædam Lararia ex avorum & parentum ſuorum defunctorum cadaveribus.

Habet etiam gens iſta ſacrificulos ſuos idololatras quos illi Carrabies vocant, mirabilius in ſacris ſuis vtentes ritibus ac ceremonijs. Inter cæteras ſuperſtitiones cum primis riſu dignum eſt. In dedicatione ſive expiatione cujuſdam arborei fructus, quem illi Maraca nominant, ovi ſtrutiocameli magnitudinem & ſimilitudinem referens. Hunc fructum benè cavatum exſiccatumque perforant, & vt apud nos artifices puerilia crepitacula præparari ſolent, ita ille lapillos torrentis nitidos, aut milij grandioris grana imponunt, baculoque ſeſquipedali trajecto, inſtrumentum ſive crepitaculum nomine Maraca fabricant; id deinde quamplurimis pſyttacorum aliarumque avium exornant plumis, & ſe ipſos toto ferè corpore amiciunt, inficiuntque teneri quadam materia corpus inungentes, vt plumæ adhæreant. Et cum ſolennes feſtosque dies, ritusque patrios peragunt, in manibus prædictum geſtant crepitaculum tripudiantes.

Maraca verò hoc ritu expiare & dedicare ſolent. Longiorem dicti baculi partem in terram figunt, tunc cibum potumque lautè apponi jubent à Monſacat, (quod Patresfamiliâs Indicè ſonat) perſuaſum enim habent: cibos iſtos abſumi à Maraca: in quæ Deos ſuos invocare & adjurare ſolent, vt apud nos Zingari dæmonem in ampullas vitreas. Quindecim ergò dies continuos Pſyttacorum plumis ornati Caraibes circum Maraca ſua ſolenni ritu ſalitant, vulguſque lautiſſimè potitat, epulaturque, invicem abundatiſſimè cibaria ſibi adminiſtrantes in maximo circulo tripudij, chorum circa Maraca ſua ducentes; in cujus aurea ſoli ſacrificuli Caraibes Syrmate ob longo, de plumis pſyttacorum contexto Choragos agunt. Cannam, ſive arundinem marinam excavatam ori apponunt, in qua Petum (Tabacum ego puto) herbam bombycis inſtar materia incenſa præparata eſt, & vt ſupradictum in circulum ſaltantibus fumum efflant, patria lingua dicentes: Accipite Spiritum fortitudinis, vt veſtros inimicos ſuperetis. Illi verò qui extra circulũ Chorybantum inſtar chorizant, de fructu arboris cujuſdam Achovaij Teveti nominant; piri ſpeciem referens, ſicut nolas, cruribus clangentes applicant, ſiniſtra manu femur tangentes lingua patria hos verſiculos cantant, tali melodîa:

Quorum carminum ſenſus conſolatorius hic eſt; Nempè quod Avi illorum fortiſſimi fuerint Heroes, & quod multos de Ovetacibus populis devoraverint. Hac enim cum gente vna ex Provincijs Braſſiliæ mari finitima bella gerunt, nullaque de cauſa ferè alia invicem bella gerunt. Populi Americani, quam vt majorum ſuorum cædem vlciſcantur, quos reciprocè devorant: ſe invicem enim jam à multis ſæculis bello laceſcebant, & captivos cum peregrinis hoſpitibus & advenis, ſi quos prehendiſſent devorabant; ſicuti in navigatione veſpucij in Belſicam compertum eſt. Bella enim non pro tuendis aut propagandis finibus, ſed pro dignitate ſuſcipiunt, quoties opinantur ſe fuiſſe, à vicinis aut externa natione contemptos.

Quamvis compertum ſit etiam eos à Dæmonibus ad bellum ſuſcipiendum adactos eſſe. Sacrificolis enim Dæmonum Idola conquerebantur, ac præceperunt, vt Regem adeant, bellumque adverſus vicinos populos ſuſcipiat: nam hoſtias deeſſe; Deosque nunc vel maximè eſurire, ac ferè fame perijſſe. Ex quo factum, vt hoſtias, id eſt, homines ex vtraque parte præliantium captivos Dæmonibus, & in ſuorum vltionem immolarenr; hacque ratione Hoſtia ab Hoſte victo, & immolato dicuntur, magnaque Carnificina, & ſanguinis humani effuſio hoc modo à nequiſſimis Dæmonibus, qui ab initio homicida, & mendax fuit, cauſabatur. Sic etiam Chriſtus Dominus, pro nobis peccatoribus Dei inimicis Hoſtia Deo Patri ſanguine effuſo in Cruce immolata eſt. Ex quo vides, qua ratione ſanguinarius Cacodæmon apud hos miſeros Indos, divinum honorem æmulaverit; & ſanguinē humanum ſibi offerri petierit. Superbia enim eorum, qui oderunt Chriſtum, hominem, & naturā humanam; vt Pſalmiſta ajt, aſcendit ſemper. Reges ergò Americanorum populorum, præcipuè ob hoc invicē bellis ſe conficiebant, vt quam plurimas hoſtias, & captivos homines ad immolandum ſuis diabolicis Idolis acquirerent. Qua verò ratione Caribaniæ gentes, qui Canibalium ſunt progenitores, quibuſvé ceremonijs rituque patrio, captivos milites devorare ſolent, ſic ex Oſorio accipe.

Quos in bello capiunt, ſenes præſertim ſtatim comedunt, reliquos vinciunt. Eos qui ex ſuis in bello conciderunt, funere efferunt, cum multis lachrymis, eorumque virtutem prædicatione celebrant. Captivis Cibaria largiſſimè præbent, eiſque mulieres cum quibus cubent, elargiuntur. Cum verò feſtos dies agere volunt, vnum ex captivis, quem jam ſatis fartum & opimum eſſe conſpiciunt, funibus alligant. Primum illius amica in amoris ſignum in collum funem inijcit, & delitias ſuas ad ſupplicium detrudit. Homines deinde circumſiſtant, & ventrem, & brachia, & tibias illius aſtringunt, cum columnæ affixum colori-

loribus depingunt, & plumis varijs exornant : Ne verò parùm humani videantur, laxant illum vinculis interdum, & cibo atque potu ſane lautè atque hilariter accipiunt.

Interim verò omnes comedunt, & plurimum illius quam diximus potionis abſumunt; Saltant præterea & cantant atque tripudiant, & tres dies in hoc apparatiſsimo ludo conſumunt. Tandem poſt triduum illum pedibus atq; manibus jam vinculis expeditis in caveam deducunt. Mulieres atq; pueri vinctum ſecundum ventrem funibus trahunt. Homines verò & mulieres reliquæ mala citrea, & fructus varios in eum jaciunt. Ille verò quæ poteſt ex conjectis pomis colligere, rurſus in illos à quibus fuit impetitus intorquet. Bibit interim potum quem Acua dicunt, vt apparet jucundiſſimè, nec enim ei cibus aut potus denegatur : præ ſe fert autem non mediocrem lætitiam. Illi forticulum hominem, vt ſe exiſtimari cupit convitijs onerant, & multis contumelijs inſequuntur. Dabis inquiunt, homo perditiſſimè atque proflagatiſſime pœnas ſcelerum : & ſanguine tuo manes eorum qui in bello ceciderunt, vlciſcemur. Te enim contrucidabimus & dilaniabimus & aſſum devorabimus. Ille verò nihil moror inquit; non enim ignavi, neque timidi pænam ſuſtinebo. Semper enim viri fortis officio functus ſum. Si me occiſuri eſtis, multos ipſe multis in locis occidi. Si carnibus meis ſaturandi eſtis, & ipſe carnibus multorum ſaturatus ſæpè fui. Præterea ſunt mihi fratres atq; cognati quos ſcio, meam necem haud impunitam relicturos. Ad hunc modum in caveam tandem includitur. Tum ille cui fuerat captivus in cuſtodiam traditus, in caveam ſimul ingreditur, Corpus autem habet depictum & collum plumeis ornamentis excultum : manibus verò ingentem gladium vibrat, cum ſaltat & ſibilat, & gladium intentat. At is vt gladium illi è manibus extorqueat. ſummo ſtudio contendit, ſed dum in vnam partem impetum dat, mulieres atque pueri cum fune quo eſt alligatus, quem manibus tenent ad ſe trahunt. Dum rurſus in contrariam partem ſe contorquere nititur, ex illa parte ſimiliter mulierum manibus impeditur, vtrimque enim ita diſtinetur, vt ſe eodem loco commovere non poſſit. At ſtrenuus ille gladiator eum gladio contundit, & debilitat, atque tandem medium illius caput ingenti vulnere diſcindit, cerebrumque diſpergit, manus deinde præcidit. Tum mulieres accedunt, & corpus exanimum in pyram conijciunt, vt omnibus pilis aduſtis, illud facilius abluere queant. Diſſecto autem ventre, illia cum extis evellunt, reliqui corpus in fruſta decerpunt : & ne plura perſequar, illius carnibus omnes cum magna voluptate veſcuntur. Sunt & alij ſylveſtres atque montani homines, qui cum his, qui domibus habitant continenter bella gerunt, eiſdemque ſe ſceleribus. & eadem immanitate contaminant.

Ex quo redarguas D. L. Fioravanti de Bononia lib. 1. cap. 24. diſcurſum de morbo Gallico ex relatione Paſgualis Giboletti ex occaſione belli inter Alphonſum Regem Arragoniæ & Neapolitanum, Galloſque commiſsi 1456. Qui cauſam effectivam principalem morbi Gallici vult

eſſe vſum in cibo carnium humanarum, idque ab exemplis, & experimentis probat aliquot beſtiarum. Atqui noſtri hi Canibales egregij carnium humanarum voratores nihil horum patiuntur, aut rarò, licet Salſæparillæ, & Saſſafras *Por remedios en los mal Frainches* integras ſylvas poſſideant. Deinde ſi hoc verum eſſet, omnes homines, quotquot ſunt, hujus fœtiſſimi morbi, deberent eſſe participes, vel ſaltem ij, qui ab infantia lac fœmininum etiam non infectarum nutritionis gratia ſugunt. Cui, quis tam vecors, vt neget animale ſulphur, vel pinguedinem lacti humano non ineſſe? Cum verò Hiſpani ſæpius hos Antropophagos increparent, ne tam ſordidè carnes humanas devorarent; illi reſpondebant, ſe mirari valde, quod Europæorum carnes tam pulchras, nitidas, albas, ſuaviſſimasque porcorum & hircorum carnibus poſtponant, & neſcire, quam ſuaves guſtui ſint carnes humanæ.

Alter verſiculus tripudij Carnibalici id ſignificat. Nimirum quod poſt montes obſua præclara facinora belli cum ſuis Avis, Atavisq;, qui multos etiam hoſtes occiderunt,& devorarũt hilaria celebrabunt. Tertius demum verſus ſignificat, quod proceris aliquando arboribus, conſcenſis, maris æſtum & diluvium ſalvi evaſerint. Scribit enim Petrus ab Angeleria crediti continentis l. 4. Abibejam Regulum quendam Regiam aulam habuiſſe in ampliſſima & immanæ proceritatis arbore. Incolæ enim iſtius novi Orbis, qui verſus Auſtrum Oceani Inſulas incolunt, in arboribus domicilia, palatiaque conſtruunt, propter maris æſtuantis periculum, & furorem: arbores habent iſti inauditæ altitudinis 1441. pedes ſeſe in altitudinem porrigentes. In Inſula Ceiba tantæ craſſitudinis arbores reperiuntur, quas nec quatuordecim viri protenſis brachijs valeant circumdare. Proinde neque vnam ſed plures domos in vno arbore viſum eſt, conſtructas eſſe; tanta earum latitudo & altitudo ramorum ſe extendit, atque dilatat. Connexis itaque ramis gracilioribus artificioſè contra imbres ventorumque procellas muros & parietes ſemper virides conſtruunt: Ex quibus etiam arboreis caſtellis egregià contra hoſtiles impetus ſe defendunt, fundibulis, ſagittis, lapidibus. Si vti ſæpe fit, inter illos barbaros bellum ingruit, neque enim igne impugnari poſſunt, propter maris vehementiſsimum æſtum, acceſſum & receſſum, qui paucis horis iteratur hoſtesque fugere compellit. Plura de his Canibalibus ſi quis ſcire deſiderat, conſulat Theodori de Bry Scholia Francofurti impreſſa, in librum de America, Hieronymi Bezoni. Nos quoniam inſtutum de his gentium ritibus moribusque prolixè deſcribẽdis non ſuſcepimus, paucis his candidus lector quæ ad navigationis noſtræ meliorem declarationem ſeriemque ſpectant contentus erit. Quales itaque barbariſmos pijſſimi ac Religioſiſſimi Patres ex ordine S. Benedicti in fide Chriſtiana Catholica inſtruendos, ac humanitatis diſciplinis, honeſtiſsimisque virtutum moribus imbuendos erudiendosq; populos ſuſceperint, partim hic jam audiviſti.

Et quoniam feri & effræni valde ſtupidiq; fuerant, crudeles huma-

narum

narum carnium voratores, ac ſanguinis humani potatores, non ſolum verbo adhortationis manſuetè à noſtris Patribus Religioſisq; Monachis S. Benedicti, ad frugem meliorem convetti poterant: Sed gravibus etiam in eos quibus ſeverior juſtitia à Catholico Rege commiſſa fuerat, editis ſupplicijs à ſua immani Antropophagia eos reduci oportebat, vti infra magis de Peruanis gentibus intelliges.

Relictis ergò Camericanis Canibaliumque Inſulis Columbus Admiraldus vela Haitij verſus ſolvere jubet, prægrandemq; Inſulam Ayay transfretatus poſt diuturnam tandem laborioſamque navigationē Spagnolam appulit, veteriſque hoſpitij jura repetijt. Miſſis ergò Legatis ad Guaccanarillum Regulum ac Hiſpanos ſocios, ante annum ea in Regione à Columbo relictis, tribus viris Americanis quos Roma ſecum recens baptizatos Chriſtianos advexit, vt de eorum ſalute ac rebus geſtis certior fieret. At iſti longius moram trahentes ad ſuas patriotas aufugerunt. Cum ergò nihil de ſocijs reſcire poſſet Admiraldus: Machinas bellicas ingenti tonitruo à triremibus exonerari jubet, quo dato ſigno intelligerent, ſocios ſuos ab Hiſpania adveniſſe, littus ac claſſem accederent ocius. Nemo verò comparuit præter homines Inſulanos; quapropter à Rege Guaccanarillo Admiraldo ſciſcitanti, quinam ſocij valerēt Hiſpani, quos illi ſacro fœdere ſancito ante annum commiſerat? Reſpondit; Multis cum effictis ſuſpirijs; quanam ratione ab alijs Regulis arx illa & turris lignea extructa diruta ſit, & accenſa, omnesq; ſocij ſtrenuè ſeſe deffendendo emortui ſint. Quibus cum vt fidelis ipſi Columbo confœderatus ſuppetias ferre vellet, in maximo ipſius conflictus diſcrimine verſatus, retrogredi coactus fuit. (Sed fraude quibus Indi maximè pollent) ab Admiraldo cognita; is enim ipſe Guaccanarillus triginta Hiſpanos cum munitione armis incendioque delevit. Proinde Columbus ducentos armatos continuò expedivit, qui Regulum ſibi devinctum afferrent, Guaccanarillus verò Rex; poſtquam fraudem eſſe detectam noſtris audivit, militesque Hiſpanos loricatos Inſulam ingreſſos eſſe, enormiterque vbique graſſare fuga ſibi conſuluit. In vicinas itaq; Inſulas, cum omnem aditum ſibi interclusum ob ruptum fœdus Guaccanarilli Regis Admiraldus Columbus ſentiret, non cunctandum ratus adibat armatus, cernebat enim momento temporis maximas Inſulanorum in alterutram partem inclinationes, & ideo periculoſum nimis eſſe in rebus bellicis occaſionē vllam rei bene gerendæ prætermittere. Elapſam namque temporis opportunitatem revocari non poſſe. Præterea timidi & ignavi hominis eſſe præteritam facultatem fruſtra lamentari: Fortis autem & induſtrij viri eſſe, nihil quo res in tempore fieri commode poſſet elabi permittere. Inſuper ſummum eſſe Imperatoris flagitiū, in rebus afflictis ſuos, ſibique commiſſos ope deſtituere, eos præſertim qui ipſius & Patriæ gratia erant in extremum diſcrimen ſalutis conjecti. Quapropter continuò fabros operariosque concivit, ac optimo loco tutiſsimoque portum in Spagnolla Caſtrumque deſignans, munitionem ac civitatem conſtruxit, quibus locis D. Thomam ac Sanctiſſimum Apoſtolum

ſtolum Iacobum, ſacros Patronos elegit, totamque claſſem ob maris æſtum remulco ad littus adduxit, anchoraſque firmavit arenis. In terram ipſe Patriarcha & Admiraldus deſcendentes, hic Eccleſiæ Dei locū præfigens ingentem crucem ac trophæum Chriſti Salvatoris noſtri erexit. Admiraldus verò milites operariosque luſtrabat, & opus vrgebat, vt templum, civitas, munitioque cum omnibus belli requiſitis perficeretur.

Inſulani odio Hiſpanos hoſpites primo habere cæperunt, mox bello inveſtare, miſſilibusque ſagittis à Patria terra arcere tentaverunt; immedicabilibusque ictibus ſagittarum Hiſpanos vulnerabant, ex quo factum, vt quam plures noſtrorum emorerentur. Veneno enim læthali ſagittas tingunt, citiſſimèque corpus tactum tabe inficitur, niſi intra duodecim horas ſucco herbaque quadam, quæ ſolis Inſulanis nota eſt remedium adhibeatur. Noſtri Duces incolarum multitudini parcere volentes, & contra nudos homines belligerare imparibus armis, ignominioſum ſibi ducentes; ad communem tamen pacis & tranquillitatis procurationem è majoribus æreis ſiphonibus, non quidem aqua maris eos implentes, ſed multis centenis globulis ferreis, vnam immani ſtragè Inſulanorum, cæteros metus. Ergò Admiraldus exonerari juſſit. Inſuper fit clangor tubarum, Claſſianorumque militum clamor extollitur, horrendaque caligo ex tormentorum diſploſorum fumo oculis affuſa, tàm denſas tenebras attulit; vt conſpectum cœli, atque maris & terræ adimeret. Nec enim aliud cerni potuerat, niſi horrificum incendium, ex multis tormentis erumpens, horriſonaque cum fulminibus tonitrua. Parones itaque, Canoasque barbarorum aliquot centenas cum omnibus, qui intrò fuerant, haſtis ſagitiſque contra noſtros depræliantes diſsipatæ ſunt, ac ingens Inſulanorum multitudo trucidata, cataveribusque littora, mareque cruento ſanguine æſtuabat. Iſti cum horribilem fragorem, in vita enim nunquam tale quid ſenſibus perceperant, præcipuè qui in continente erant, in terram ſemivivi omnes corruerant, cœlum enim ipſum diſſipari, terramque dehiſcere arbitrabantur, cumque ſe læſos & quamplurimos mortuos, ignemque micantem ingentique mare & terram fumo coopertam inſpicerent, ſupplices manus elevabant & fideles jungere dextras optabant. Fidelitatem ergò Admiraldo Columbo jurant, pacis commercijque fœdera ſanciunt. Deos eſſe Europæos, nón homines putabant, nimirùm qui fatali igne tot & lædere & prorſus occidere poſſent.

Illud inprimis portentoſum his Inſulanis videbatur; equeſtris nimirùm miles Hiſpanus; quem celeriter in omnem diſcurrere partem, ſonipem aſcendere, deſcendereque; ac cum voluiſſet conſiſtere loco intuebantur; inſuper flammam, fragoremque è piſtolis ſpirare, ac fulmineos gladios vibrare, micantibus loricis ac galeis corruſcare inſpicerent, nihil enim horum ante Hiſpanorum in eas oras adventum noverant. Imò immortales eſſe nec mori poſſe Europæos, vt infra jucunda ex hiſtoria percipies, rudes hi populi exiſtimabant. Haitij ſive Hiſpaniolæ Inſulæ

ſulæ ambitus eſt c ı ɔ ccc milliarium : Longitudo quinquaginta. Latitudo pro ſinuum & promontoriorum ratione varia. In hac Inſula Spagnolla quinque olim fuerunt diſpartita regna.

Primum vocabatur Maguna id eſt plena Regio, quam Provinciam plus quam triginta ex majoribus fluvijs & plus centum parvi torrentes ex rupibus præterfluunt, in quibus montibus auri, gemmarumque foſſores ante Hiſpanorum adventum vltrà viginti millia Indorum exſtitere.

Regni hujus Optimates quindecim fuere, quorum quilibet ſexdecim millia peditum Regi ſuo, qui vocabatur Guariorex ad bellum educere potuit. Secundum Regnum vocabatur Marien quod vaſtius eſt Beticæ Portugalenſi, montibus ac rupibus altiſſimis refertum, ex quibus aurum & argentum, multaque mineralia, & varij colores, præcipuè cæruleus ille precioſus pictorum color Vltramarin vocant, eruitur. Fluvij hujus novi Orbis, magis auro quàm piſcibus abundant, adeò vt piſcatores cum pluvijs hi amnes augentur pro piſcibus quos quærunt, aureas glebas vri gallinacei magnitudine expiſcentur; quas glebas torrentes è montibus cum alijs lapidibus imbrium fluxu: ſecum devolvunt, atque ita non hæc piſcium piſcatio eſt, ſed auri, decentiusque hic aureo rete & hamo Claudius Nero piſcari potuiſſet, quàm Romæ ſuas murenas. Vidi ego & penes ſe habet Toblones Hiſpanicos, ex hoc auro novi Orbis confectos meus Reverendiſſimus Dominus Abbas Seittenſtöttenſis, quorum color ita rubeus radiat, quaſi natura fines metalli excedere voluiſſet. Ac illam famoſam & paucis viſam tincturam ſive lapidis benedicti Alchimiſtarum Calculum philoſophicum intentaverit perficere; adeò fulvum bonum miteque auri metallum eſt. Tantaque religio his Indorum populis eſt in colligendo effodiendoque auro; vt viginti purificationis dies, antequam ſpecus ſubterraneas, ac auriferas fluviorum arenas ineant, celebrent: tantò enim tempore ab omni commercio mulierum ſe abſtinent. O vtinam Chriſtiani Laici & Sacerdotes, hac religione barbariſsimorum hominum ſe meliorarent, caſtius, ſanctius, honorificentiusque, purum illud aurum, & ſacroſanctum Miſſæ ſacrificium, ſacramque communionem tranſigerent perciperentque. Tertium Regnum fuit Magnanum, cui inter alia vitæ humanæ commoda, vtenſiliaque præſtantis & dulciſsimi ſaccari eſt copia. Cannæ altiſſimæ hic ſaccari excreſcunt, ſex cubitorum, ad craſsitudinem brachij virilis. Octo & viginti Molituras ſive torcularia hæc Inſula ad exprimendum ſaccarum modo habet. Cujus ſaccari plus quàm trecentorum millium pondo ſingularis annis per triremes venundandi gratia ab Hiſpanis in Europam advehitur. Quartum Regnum fuit Xaragua, Rex hujus Buechio dicebatur, eſtque Regio ferarum ſylveſtrium, aliorumque animalium, divitiarumque abundans. Sextum Regnum dicebatur Higuei, cui vidua tunc temporis Regina Hignanama imperabat. Frequens eſt Regio frugiferis arboribus, ac fructibus, miræ varietatis ac ſuavitatis. Ibi eſt omnium generum avicularum præcipuè Pſyttacorum magna copia, ſylvas

Pet. Hiſp. p. 5, c. 12, 13.

cantibus ſuaviſſimis perſonantes; ſunt & ſtagna dulcis aquæ nitidiſsima-
fluvij, littoraque maris redundantes ſerpentibus, buffonibus, Crocodi-
lis, lacertis, minimè noxijs ſed comeſtilibus, & ſuaviter vt apud nos an-
guillæ, Teſtudines, ranæ, araneæ marinæ, quas Itali Granceolos, latini
Paguros vocant, Polypi, Grancipori, Lambrettæ, Murenæque comedi
ſolent; pro delicijs ipſi convivalibus delectantur, comeduntque. Sed
adverte amabo, quanam ratione Regulus quidam & Regina Hiſpanos
ſemel ad convivium invitaverint, lautiſsimeque tractaverint. Rex pri-
mo obviam Hiſpanis cum ſuis Proceribus pedeſtris ibat, deinde arma
quæ geſtabant ſuper capita impoſita frangebant, abijciebantque; quod
pacis ac fœderis ſignum perpetui erat. Hos ſequebebantur miniſtri, odo-
riferis miræ ſuavitatis varietatisque in Calathis fructus geſtantes; quos
ad pedes Hiſpanorum, multis anteperactis paraſangis deponebant, pro-
fundè deinde noſtris ſe inclinabant, caput, pectus, pedumque extremos
digitos tangentes, totos ſe Hiſpanis ad ſervitia, ex ſyncera animi & cor-
poris viribus offerre his ritibus teſtabantur. Poſthac cantare inceperũt,
mirificisque geſticulationibus pedum ac manuum lætitiam oſtende-
bant. Demum triginta fæminæ ex præcepto Reginæ, toto corpore nu-
dæ vt illis gentibus mos eſt, præter pudibunda, quæ fæmoralibus goſ-
ſimpinis plumeisque amiciebant. Virgines autem capillis per humeros
ſparſiſtiaram de plumis pſyttacorum pulcherrimam in vertice geſtantes
nullam prorſus corporis ſui partem, nec verenda contegebant; Palma-
rum ramos quos dextris geſtabant, cum inhærentibus fructibus Hiſpa-
nis Cavalleris donum ferebant. Domum deinde Regiam ingreſsi, eo-
rum more lautiſsimo convivio excipiuntur. Vbi primum tunc Euro-
pæi hominesque Hiſpani, ſerpentes atque lacertas, magno cum appe-
titu comedere didicerunt. Nam Regina Anacoana Reguli ſupradicti
Xarague ſoror; licet barbaricis Regionibus educata, multæ tamen hu-
manitatis & vrbanitatis fuerat; ſæpiusque magnam gratiam; & benevo-
lentiam Chriſtianis hominibus apud barbaros Reges meruerat. Erat
enim alterius Præpotentis Reguli Conjunx. Hæc de ſerpentibus, quæ
inter edulia principalem locum obtinent prægustans, ipſis Ducibus Hi-
ſpanis porrigebat; hi verò abhorrentes, nullo modo quidquam attin-
gere volebant. Sunt autem hi ſerpentes Lacertæ, ac Crocodilli, nonnũ-
quam longi vltra pedes viginti quatuor, craſſiſſimiq́; ac pingues, in pelle
rubris, flavis, nigris, albis, viridique colore diſtincti, quos illi Iuannas vo-
cant; Hoſque Piſcatores tantùm pro Regibus atque Dynaſtis piſcantur;
ac interdicto cautum eſt, vulgò hos capere atque comedere. Facetijs
tandem Reginæ eo adductus eſt Bartholomæus Admiraldi Columbi fra-
ter, vt perſuaſus ab ea particulam præmorderet. Sed vbi demulcere, ob
bonum ſaporem harum carnium Crocodillorum ſerpentumque pala-
tum cæpit, plenis deinde faucibus eos expetere Hiſpani videbantur.

Caro enim illorum eſt delicatiſſima, moſcum redolentes, hiſque
non aliter, vt nos vitulinis, Pavonum, Perdicum, Phaſianorumque carni-
bus delectantur, atque pro delicijs habent. Et fortè de iſtis ſcriptum di-
cit:

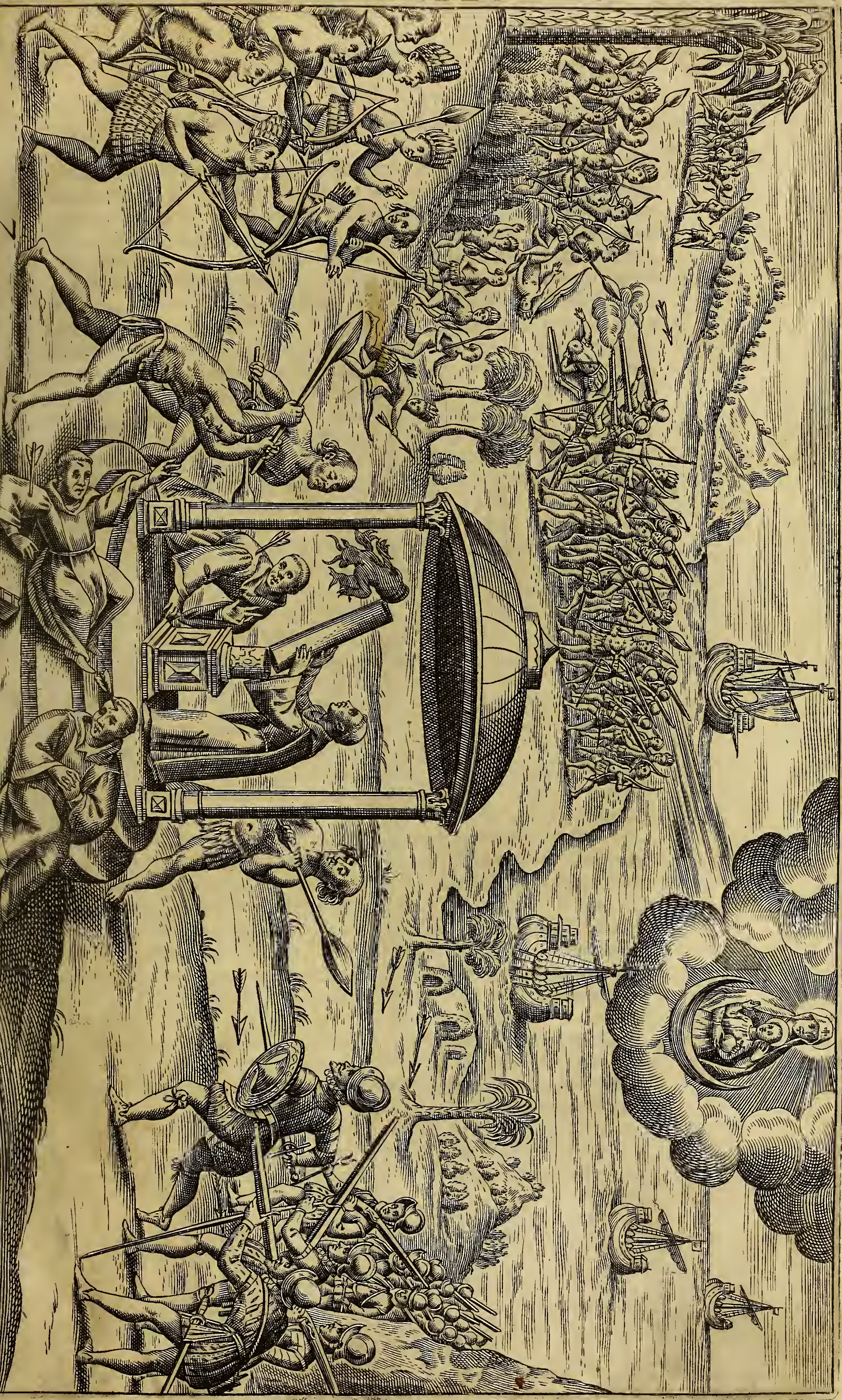
cit: Tu confirmaſti in virtute mare, contribulaſti capita Draconum in aquis. Tu confregiſti capita Draconis, dediſti eum in eſcam populis Æthiopum. In hoc lautiſſimo convivio aliud lepidum accidit: Pilota enim cujuſdam noſtri Navarchi, de navi adveniens ſciſcitari voluit, quando noſtri ad triremes reverterentur: ſecumque vt aſſolent Naucleri hoc ſe recreare inſtrumento Portugalicum ad cingulum portabat liripippium. Hoc inflare juſſus penes convivantes, Regulus cæterique viri Americani, Hiſpanos interrogant, quodnam animal eſſet, quod ita ſuaviter clamaret, rogantque vt in terram inambulare ſineret; fiſtulas enim pro pedibus habebant, ſaccus verò coreacius liripippij diſcolori ſerico tegebatur, ac corpus eſſe animalis autumabant. Noſtri arridentes, ajunt eſſe inſtrumentum muſicum: non animal eſſe, quod tamen vix illis perſuaſum eſt donec omnia ipſi contrectarent. *Pſalm. 73. 74.*

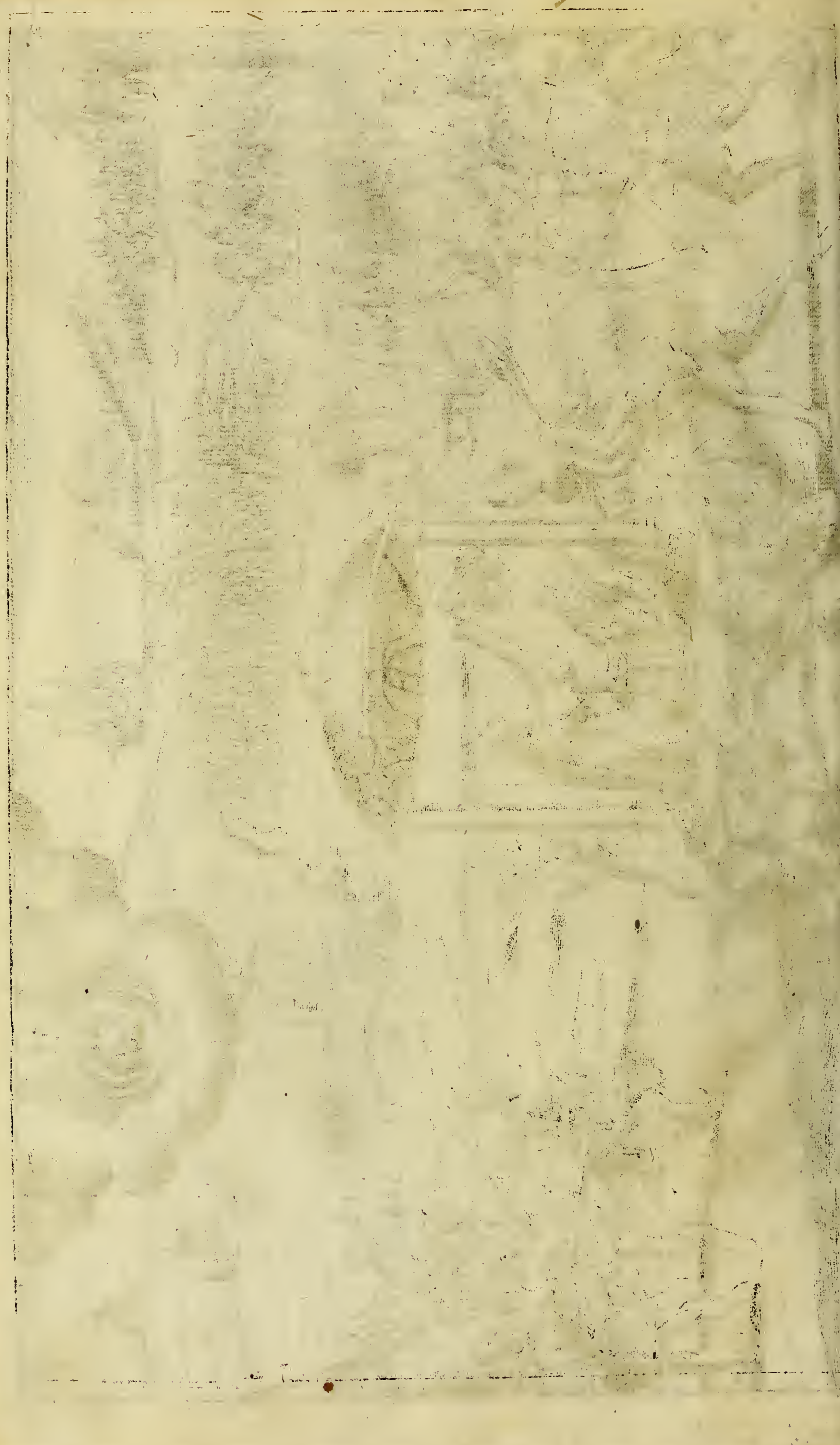
Columbus itaq; Admiraldus, fœdere cum vicinis Inſulis reſarcito, rebus ſuis ex officio competentibus à Rege Hiſpaniarum Catholico ſibi commiſſis operam navat, Civitates, Caſtella, claſſium portus, eductis ab Hiſpania artificibus ædificanda diſtribuit, vt deinceps tutius, ſecuriusque cum his Americanorum populis mercimonia, rerumque commutationes exercere poſſent. Minimè verò interea Reverendiſsimus & Illuſtriſsimus Apoſtolicæ ſedis ad hos occidui novi Orbis Legatus cum ſocijs de ſodalitate S. Benedicti ſibi adjunctis ab opere torpent; imò verò monaſteria, Sacella, templa, Baſilicasque artificibus præfigunt ædificanda, vbi divinas Deo laudes pſallere tuto & commodè poſſent, & ſacroſanctis Miſſæ Sacrificijs divinam Trinitatem placare, vt infideli, crudeli, barbariſsimoque populo, gratiam fidei, miſericordiam, ſuique divini luminis radium & cognitionem, ardentiſsimis devotiſsimisque votis, impetrarent. Ipſis verò Operatoribus in vinea Domini Spiritus ſapientiæ, donum intelligentiæ, fortitudinis, & patientiæque tribueret, vt omnes moleſtias, labores, & vitæ pericula, quæ in hoc arduo gentium harum converſionis negotio occurrerent, ipſo Chriſto adjuvante, vincere & ſufferre poſſent. Ideò Apoſtolicæ prædicationis munus aſſumentes, ſignis ac nutibus quibus poterant, & per interpretes ſupra Baptizatos agere cæperunt, vt Trina in vnica Dei ab æterno exiſtentis ſubſtantia perſonarum differentia, Numen tremendum & colendum Chriſtianorum ſubſiſtere indicarent, & à Sacrilego crudelique idolorum cultu, ſcelerumque impuriſsima vita, ad verum Dei Domini noſtri Ieſu Chriſti Redemptoris cultum adducerent. Gymnaſia ergò quamplura inſtituerunt in quibus certis diurnis horis pueri & viri in fidei Chriſtianæ articulis edocerentur, ſymbolumque fidei cum decem præceptis, oratione Dominica, atque Angelica ſalutatione. Idiomate Indico conſcribi curarunt, ac publicé omnibus qui litteras Americanas, vel Hiſpanorum noſſent lecturis, honeſto loco affixerunt. Inſuper privatim multum elaborantes, vt vitiorum ipſis turpitudinem explicarent, ne ſe his contaminarent, forè enim vt ſemel niſi lavacro expiarentur, ac ſalutari pœnitentia ea diluerent, æternis inferorum ignibus poſt mortem excruciandi traderentur; virtutes quoque ipſis oſtendebant, non ſolum verbis ſed exemplis,

miſericordiam, temperantiam, pudicitiam, modeſtiam, patientiam, humanitatem, pietatem, fidem, ſpem, charitatem; & quæ præmia his virtutibus ornatis in cœlo remanerent, lucida oratione ipſis barbaris explicabant.

Ex qua induſtria, atque ſolertia brevi illud effectum eſt, vt multi centeni Indorum Cathecumenorum ſacro baptiſmatis fonte luſtrarentur, creſcebat enim indies Deo Opt: Max: auſpice & adjuvante numerus credentium, multùmque in ſacris Chriſtianorum ritibus proficiebant. Sed in quantum noſtri Religioſi Monachi & Sacerdotes verum Dei cultum promovebant, ignorantibusq; lumen fidei prophetabant, & evangelizabant; in tantũ iniquiſſimus humani generis hoſtis Cacodæmon per ſacrificulos ſuos, quos Caraibes illi vocant; quantum deſuper permiſſus eſt reſiſtebat Nam attroci odio Chriſtianos Sacerdotes perſequebantur, ac probris mendaciſſimis apud vulgus quàm Regulos, Proceresq; Indorũ quos illi Caziques ajunt adverſum traducebant, affirmãtes quo die iſti in eorum Patriam advenere, omnem vitæ neceſſitatẽ, ſocietatem, Deorumq; cultum ac voluptatem ipſis aufferri, ideo ne eis aures præbeant, vel fœdera jungant vehementer ſuadebant; ſed potius præſentibus vitæ delicijs perfruantur, ac omnes à ſua terra Chriſtianos expellãt, vt ſuo Patrio more vlterius ipſis vivere liceat, fortiter pro focis & aris potius dimicarent. Fædiſſimis enim ſupra modum corporis voluptatibus indulgebant, & ad puritatem cælibatu, & conjugij continentiam nullo modo arctari volebant. Inſuper execrabilibus veneficijs ac ſuperſtitionibus irretiti erant, ac nefanda Antopographia, dæmonumque ſacrificijs erãt perquam infames, De quorum Diabolicorum Idolorum ſimulachris, cultu, ſpecieque illorum, aliqua hic tibi recenſebimus.

Colit autem gens iſta Haiti cum cæteris ſibi vicinis Inſulis Deos (diabolica delubra dixero potius) quos illi Zemes vocant, id eſt, internuncios magni cujuſdam Dei ſive Diaboli, quem vnicum, fine carentem, omnipotentem-inviſibilemq; eſſe fatentur: à quo Solis calores, pluvias, & auxilium in bello per horum Zemiũ preces ſe aſſequi credunt. Eos enim Zemes pro Alexicacos, id eſt, malorum depulſoribus & defenſoribus hominum colunt. Sed adverte vti veri Dei hic Simia diabolus eſt, ita hæretici miniſtri veræ Dei Eccleſiæ Catholicæ, qui ſe pro Angelis & Sacerdotibus falſò vulgò proſtituunt. Hos ergo Zemes Inſulares Americani Religioſè colunt, tanquam tutelares Patronos omniumq; beneficiorum tẽporalium procuratores; gracili vel procera forma ſculpunt effinguntq;, atq; hos funiculis quibuſdam, tanquam magni illius ſupramemorati Dei (ſive Diaboli dicam potiùs) fætus ſive minutiores dæmunculos, in frontibus dependere ſinunt; quiſquis enim illorum propius, vel vicinius hæc Idola penes ſe habuerit, ita proximiorem inclinatioremque illius magni dæmonis gratiã & favorem habere reputant. Solet enim quilibet Regulus, quorum permulti in illis Inſulis dominantur proprium ſuum Zemen populo ſuo colendum exhibere. Non aliter vtmodo in Europa à vera fide Catholica alieni præcipuè in Germania hæretici Primates. Nam vnũ Zemen alterutro apud magnum ſupradictum illorum Deum vel dæmonem

nem, in rebus procurandis potentiorem, fortioremque præſtare exiſtimant. Magnum verò Dæmonem his nominalibus titulis decorant, vocitantque *Iocauna & Guamaonocon*. Genetricem quoq; habere ajunt deum illum, quinq; his nominibus inſignem: *Guacaropi, Tamijellam, Guimazoã, Attab, Euram*, id eſt, terram ſive *Marionam*, forſitan ad illius Ioannis Bocatij Demorgogonis exemplar, quem ruriculæ atq; montani Deum Deorũ antiquitus colebant, cum viderent ſponte terram, ſylvas, arbuſtaq; quæque producere, flores, fructus, & ſemina emittere, animalia cuncta alere & demũ in ſe morientia quæque ſuſcipere ac recondere. Magnum præterea dæmonem ſub Sole & Cœlo ſtellato latere & reſidere ajunt; quos ea propter & adorant, præter Zemes ſupra jam nominatos minores. Litteris quoq; ac diſciplinis Aſtronomiæ, ſed rutibus obſervationibus hæc gens, ſicut & verſus Mexicum Regnum circumjacentes, Inſulæ (præter ſupradictos Canibales) vtuntur; ideò ex interiori cujuſdam arboris corticæ, circa q̃ notas ſuas imprimunt, cartam ſibi conficiunt aptiſsimam.

Vidi ego litteras hujuſmodi, à quodam Hiſpano homine Religioſo, ex illis Inſulis Romam conſcriptas, quas Grecium portenti alicujus loco ad Academiam miſſas, dum ibidem in Stiria litteris operam darem, legi & contrectavi; quæ carta ſive cortex pergameni tenuiſſimi mihi ſpeciem referre videbatur, quod multorum jam manibus palpatum & fœdatum eſſet, non enim album erat, ſed ſubflavum & mucidum. Ex his igitur arborum Corticibus ſibi codices parant, in quibus legum, & ſacrilegorum ſacrificiorum (latrociniorum dicam potiùs) ſuorum ceremonias, Aſtronomicasque obſervationes, ſeminandi quoque agrorũ rationes, & culturam recondunt. Annum verò ſuum ab occaſu Heliaco Virgiliarum incipiunt; & menſibus claudunt Lunaribus, quos illi Indico Idiomate *Tonas* vocant. Vnde Lunam vel Solem Tonaticum appellant. Delubra ſua diabolica Haiti populi, præterea in fanis ſuper alta pegmata ſtatuentes obſervant plurimum: circumquaque Idoli locum iramque ponentes ciborum potusque copiam, omnis generis carnium atque frugum, maximè pſyttacorum, anſerumque diſcolorum quibus diteſcunt abundantia, ne fortè ſimulachra eorum, ſi eſurirent, ſitirentque, quidquam abeſſet. perſuaſum enim habent, magnum forè illius anni cariſtiam, ſi per negligentiam & defectum, ſacrificulorum delubris edulia ſorbiliaq; vel momento temporis pocula abeſſent, adeoque illos dæmones faſcinaverant, vt nonnunquam viderent oculis vaſa iſta evacueri, ſubitoque potũ & edilia diſparere, quod per fraudes diaboli qui ab initio mendax fuerat, acciderat. Iſtud verò magis ridiculum eſt quod narro. Sacrificuli enim illorum quos pro Sacerdotibus ſuis colunt, accipientes vnã pſyttaci benè pinguis vel alterius carnis partem, ora prædictorum idolorum illiniunt, affirmãtes, Deos iſtos ſanguine hujuſmodi & pinguedine quam maximè delectari, vnde adeò deſpurcata ſanguine & tabe Idola ſe vidiſſe Hiſpani memorabant, vt vomitum nauſeamque ipſis præ fætore & turpitudine commoverent. Multò verò horribilius factũ audies infra cum Regnum Peruvianum deſcribemus, vbi non pſyttacos & anſeres, ſed miſeros homines & infantulos his dæmonibus pro cibo immolabant, & ſacrifica-

crificabant. Vnum Deum Americanos colere audiviſti, eumq́; infinitū, inviſibilem, omnipotentem, quod me valdè in ſuſpicionem adducit cum Nicephoro, has omnes gentes licet de Canibalibus tantum ille opinetur Chriſti Domini Evangelium per Apoſtolum Matthæum audijſſe & recipiſſe, dum fortè antiqui eorum Parentes avita traditione, Chriſtū Dominū mundi lucem de cœlo veniſſe & prædicari audirent, quod eorum poſteri modo de materiali ſole ac lumine cæli intelligunt. In omnem enim terram ſonum Apoſtolorū ac Evangelij exijſſe certum eſt. Et nuper in India Orientali ex certiſsimis ſignis cognitum eſt, S. Thomam Apoſtolū illis gentibus præcipuè Calecutianis & Malabaribus Chriſti Evangelium prædicaſſe. Eodem modo incredibile non eſt, quin quoque S. Mattheus Apoſtolus his Inſulis Americanis Evangelium prædicare potuerit, ſiquidem diſpenſatione ac providentia divina Propheticis vt ſupradictum decretum eſt oraculis, vt Apoſtoli in omnem orbem terrarum, vbilibet homines continebantur converſabanturq́; ChriſtūDominum Salvatorē mundi gentibus annunciarent. Exemplum habemus de Theſaurario Reginæ Candaces Æthyopiæ & Philippum Apoſtolum, qui poſtmodum per Spiritum Dei rurſum in Samariam abreptus eſt, ad fidem Chriſti cōverſum. Qui Eunuchus poſtea inſtruxit in fide Chriſtiana gentes Æthiopiæ. Sic Mattheus abſque triremibus Oceanum occiduum transfretare potuit, Canibaliumq́; populos prædicatione Evangelij inſtructis, in Æthiopiam rurſus reverſus, vbi pro fide Chriſti paſſionem martirij ſubijt. Quamvis poſtea heu dolor factum eſt, vt è mortuis vel à barbaris Americanis crudeliter occiſis S. Matthæi diſcipulis, quos ibidem pro conſervatione & propagatione fidei Chriſtianæ dereliquit, ſenſim Chriſti doctrina & Evangelium defecerit: aliquibus ijsq́; valde debilibus veſtigijs derelictis, vſq́; in hæc tempora quorurſum ad fidei Chriſtianæ lumen poſtliminio per Monachos Ord. S. Benedicti revocati ſunt. Populos enim in ſalvationem; & gentes illę in terra Deus noſter dirigit. Compertū enim eſt ex hiſtorijs, qui de his ſcripſere gentibus, Canibales nimirum ab Hiſpanis interrogatos eſſe, cur ita comam in circulum formarent, raderētque vti noſtri Monachi aut Epiſcopi aſſolent Chriſtiani, quibus amplior corona tonderi ſolet. Reſponderunt: Ob virum quendam Sanctum & Deo amabilē, qui multa apud eos mirabilia effeciſſet, in illius hoc ſe memoriam imitationemq́; facere: & quod hanc conſuetudinem à majoribus ſuis ſic accepiſſent.

Hic reticere non debeo, quorundam ſtupiditatem, qui omnes antiquitates majorumque traditiones pias, ad cauſas naturales revocare volunt, vt aliqui nugatores de Polonis, Vngariſque ac vicinis illorum arbitrantur. Eos nimirum comam ideò radere, quia multam allij vlpici, vel cæparum copiam devorent, & vt facilius ſe ab horum vaporibus ſuū caput expediant, ideò comam radere. Sed aliam eſſe rationem apud Arnoldum Wyon Belgam Ordinis S. Benedicti Sacerdotem & Monachum reperies libro ſuo ligni vitæ p. 2. nam hunc morem hi populi à Monachis S. Benedicti certis de cauſis ac pactis mutuati ſunt; & primus hujus moris inſtitutor in Polonia fuit. Caſimirus Rex & Monachus qui è Clau-

Arnold. Wion. lib. lig. Vit. p. 2.

ſtro

ſtro Regni Galliæ Claniacenſi, cum Regius ſanguis per lineam ſucceſſionis Polonis deficeret evocatus eſt in Regem Poloniæ. De quibus plura quia brevis ſum apud ſupracitatum Autorem relegas.

Sed audi vlterius memorabilem de Zemibus vel Idolis gentium Americanorum hiſtoriam: Erat quidam Regulus ex prædictis Inſulanibus, qui multis à ſuis vicinis prælijs cladibusque vexabatur. Huic familiariter quidam devotus Hiſpanus adhæſerat, opemque ſuam illi præſtabat, in rebus militaribus. Hic Regulum Caſtellanico Idiomate in neceſſitatibus ſuis bellicis edocuit invocare auxilium Beatæ ſemper Virginis Mariæ dicens: S. Maria adjuva me. Quadam vice igitur, cum adverſarij Reguli iſtius in aciem progrederentur, prelioque experiri vellent, quis nobilior generoſiorque bellica fortitudine (ea enim de cauſa vt ſupradictum belligeratur maximè) præſtantiorque eſſet, & potentiorem Zemen, id eſt Diabolum vt ſupra audiviſti haberet Patronum. Hiſpanus Regulum admonuit, vt Beatiſſimæ ſemper virginis Mariæ Patrocinium invocaret: Quo facto, plurimi ex parte adverſariorum cũ ab illis attrociter certatum eſſet, mortem crudeliter obiere, in fugamq; pavidi repulſi ſunt. Viderant enim virginem pulcherrimam lucidiſſimis radijs ſplendendem, ſceptro minacique vultu eos in fugam timidos conijcere. Quare fraudem ſubeſſe adverſarij cogitabant, hoc pacto litem illis dirimere viſum eſt, nempè vtraque pars exercitus in apertiſſimo campo arctiſſimè manibus & pedibus ligatos juvenes ſiſterent, eum denique Zemen nobiliorem potentioremque eſſe, cujus partis exercitus juvenes celerius à vinculis abſolveret, liberaret. Solebant enim ſua Idola ſecum ad bellum portare, & in medium pro tutelaribus dijs atque Patronis ſtatuere, vt illos pugnare adjuvarent. Sancito fœdere pacta ſuſcepta ſunt: duos ergò Comendatoriano (ſic enim Regulus ſupramemoratus B. S. V. Mariæ cultor vocabatur) vinctos pars adverſa tradit: Idemque Comendatorianus parti adverſæ juvenes duos vinctos dimiſit; ita tamen vt quilibet exercitus ſibi traditos juvenes proprijs vincirent vinculis, vt omnis ſuſpicio fraudis abeſſet: Invocantibus itaque adverſarijs diu multumque qui Diabolici Idoli cultores erant, ſui Zemis opem & auxilium, vt illorum vinctos juvenes ab adverſarijs vendicaret; ſed nihil proficiunt. Comendatorianus verò Regulus abſque omni Idolo & Zeme ad bellum profectus, aſuetum B. S. V. Mariæ invocationem repetens: S. Maria adjuva me: S. Maria adjuva me, illicò apparuiſſe virginem lucidiſſimis præfulgentem radijs, & fugato ab adverſariorum parte Idolo Cacedæmonico Reguli Comendatoriani vinculis diſſolutis ligatos juvenes in libertatem coram toto exercitu reſtituit. Ex quo glorioſo B. S. V. Mariæ triumpho, ac ſingulari beneficio factum eſt, vt qui Regulo Comendatoriano antea inimiciſſimi adverſarij eſſent, noſtriſq; hominibus Chriſtianis infenſiſsimi, deinceps fœdus pacemque paciſcerent, & multi centeni à noſtris Religioſis S. Benedicti Monachis & Sacerdotibus in fide Catholica catechiſarentur, & pabtizarentur. Imaginem ergò apud ſupradictum Hiſpanum Regulus Comendatorianus viderat,

derat, ſupplex dono petijt, quam & illi ſumma Religionis reverentia conceſsit, atque donavit. Fanoque ædificato in D. Virginis Mariæ honorem, patrio more ſuis ſacrificulis eam honorare præcepit, appenſis illi imagini preciofiſsimis monilibus, lautiſsimeque cibum potumque miniſtrantibus, donec aliud à ſanctiſsimis viris ac Monachis Ordinis S. Benedicti hic bonus Princeps edoceretur, qui hunc cultum huic Sanctiſsimæ Virgini non convenire ipſi declarabant, & Zemes Diabolicos eorumque cultum abijciendos eſſe demonſtrarunt; qui nimirum Zemes nihil aliud noſſent atque præſtare poſſent, quam hominibus mentiri, bibere & carnes comedere. Scire autem debes Lector benevole, adeò hos populos ab iſtis dæmonum delubris infatuatos & eluſos fuiſſe, vt omnia quæ ipſi per ſtatuas loquerentur verum haberent. Item nonnunquã ipſas ſtatuas loco motas ambulaſſe, manibus cibum potumque ori applicaſſe, Zemesque vt ſupradictum, alter ad alterius exercitus partem accurriſſe, & vinctos juvenes liberaſſe ſæpiſsimè compertum eſt. Sed modò per Dei param Virginem Mariam & per vnigenitum illius filium Ieſum Chriſtum Salvatorem mundi confuſi & repulſi ſunt.

Vnum adhuc de his Zemibus ſive Idolis Americanorum gentium prodigium ex Petr. ab Angeleria referam, ait enim Guamaretum Regulum ligneum idolum ſive Zemen magnum eumq; horribilem ac turpiſsimum habuiſſe, cornutum, dentatum, atque caudatum; Et hoc Idolum dæmonis ad ſylvas ſæpe è vano vbi colebatur fertur præ iracundia aufugiſſe, ſi quando ſacrificulæ Cultoresque eorum negligentius in ſuperſtitioſo officio ſeſe geſſiſſent exhibuiſſentque. Minabaturque per ſacrificulos Idololatris ni ſe accuratius deinceps colant: *Aignan*, quod Americæ diabolum ſonat immiſſurum vt eos cædat. Quod & ſæpiſſimè factum legimus, Diabolos illis viſibiliter Draconum & aliorum ſpectrorum forma apparuiſſe, & flagellis fuſtibuſque eos egregiè vapulaſſe. Zemen itaque iſtum fugitivum poſtea ſupplices in ſylvis latentem quæritabant, promittebantque illi majorem diligentiam, ac ſedulitatem in officio, ac copioſas melioresq; carnes potumq; deinceps præbere velle. Inventum ergò Idolum diabolicum ſolenni pompa ad fanum humeris ſuis portant, lætantur lautiſſimisque procurant honorantque convivijs. Sed & nuperrimè cum Chriſtiani has Inſulas acceſſiſſent, talè Idolum dæmonis è maximo famoſiſſimoque fano aufugit, nec vltrà redire volentem, ſed diſparuiſſe peſsimum dæmonium referebant, quod & Incolæ pro omine malo ac Patriæ pernitie interprætati ſunt. Quin imò perſæpè ſacrificulis reſponſa petentibus de ſalute Patriæ, aut Regum, paulò ante adventum Chriſtianorum in illas novi orbis Inſulas, dæmoniaci dicebant Zemes: homines barbatos & cuculatos huc brevi venturos, qui Patriam illorum, liberos & vxores, in ſervitutem redigerent, ac ſe de fanis iſtis expellerent, qui & omnibus ipſorum Patrijs moribus ac ceremonijs interdicerent. Quod & factum eſt, per Hiſpanos & Monachos Religioſiſsimos Ordinis S. P. Benedicti: Deſtructis & demolitis ſacrilegis aris atque Idolis, verum Dei ac Domini noſtri Ieſu Chriſti Salvato-

ris

Zemes Idolum Diabolicum.

ris Crucis ſignum gentibus illis introduxerunt, edocueruntque cultum. Quapropter odio acerbiſſimo barbari iſti, tum eorum ſacrificuli homines noſtros inſectabantur, adeò vt crediti continentis lib. 8. p. 7. Decad. 3. Petri Martyris; Coronellum Chriſtophorũ Camignan, vna cum Monachis interfecerint, ſuper quos de repente ex inſidijs irruebant; Quia Zemes eorumque fana demoliti ſunt. Vidi vlterius Hieronymum Bezonum lib. 4. c. 115. & c. 15. Vt verò candidus lector, aliqua ratione videre poſſit, ac cognoſcere horum Zemium Idolum, formam, figuramq; & fabricam, graphicè hic appingi curavimus.

Quod Idolum ego proprijs vidi oculis manibusque contrectavi, in ampliſſima multarum rerum mirabilium exornatiſſima Bibliotheca, tũc Archiducis Auſtriæ ac Styriæ &c. modo verò Inviĉtiſſimi & Auguſtiſſimi Romanorum Imperatoris &c. Ferdinandi ſecundi: mihi communicata & demonſtrata à Reverendo Domino Ioanne Cræſelio, L. A. ac Philoſophiæ Doctore nec non SS. Theologiæ Licentiato formato: Iuniorum Sereniſſimorum Græcij Archiducum Ordinario Præceptore, ac Doctiſſimo Bibliothecario, meo amico colendiſſimo. Quod Idolum peractis nuptijs Seren. Reginæ Margarethæ Hiſpaniarum cum Philippo tertio Rege Hiſpan. Catholico; Maria Sponſæ mater Sereniſſima Auſtriæ & Bavariæ Archidux ſecum portenti cauſa, cum alijs mirabilibus ac gaza ampliſſima in Styriam Patriam meam ab Hiſpania deportavit. Erat autem Idolum ligneum duriſsimum, cuius ligni ſpeciem agnoſcere non potuimus, buxo ſimile viſum eſt, pingue ac mucidum auro, rubinis, ac ſmaragdis in baſi ornatum. Cujus Icon ſive typus hic eſt: Hujuſmodi Idolorum ſtatuas de varijs materialium rerum ſpeciebus, Religioſi noſtri Monachi S. Benedicti in vna ſolum Inſula Spagnola plus quam centum ſeptuaginta millia confregerunt, diſjecerunt & combuſſerunt: omnibus enim ferè rebus vtenſilibus hos Zemes modo grandiori, modo minori figura depingere ac inſculpere ſolent: adeò vt ne cultri eorum & gladij de coſtis piſcium fabricatis his Idolorum formis carere ſanum religioſumque crederet.

Quis ergò non divinam magnificet miſericordiam in converſione ad Chriſtum tantorum gentium & Inſularum magnitudine? quarum Deus convertit captivitatem à fœdiſsimorum iſtorum Idolorum cultu in libertatem fidei Chriſtianæ. In conſpectu gentium revelavit miſericordiam ſuam Deus, per ſervos ſuos, qui deſcenderunt mare in navigationibus facientes operationem in aquis multis: Ipſi viderunt opem Domini & mirabilia ejus in profundo. Confiteantur tibi populi Deus, cõfiteantur tibi populi omnes, terra dedit fructum ſuum.

Inſulas verò & has Regiones adeò fertiles auro, & gemmis, alimẽtis, aromatibus, præcioſiſſimisque rebus ajunt, vt ſola Spagnola de qua hactenus locuti ſumus, quotannis quadringentorum millium aureorũ Caſtellanorum ad fiſcum Regis Catholici in Hiſpaniam deportentur. Sunt enim huic Inſulæ officinæ monetariæ ac docimaſtes quamplurimi mineralium. Hæc Inſula centuplum reddit ſeminatum triticum, gignit

etiam Caſsiam Coſtum, aloem, maſticen, Zingiber & Cinnamomum, habetque piſcaturam vnionum ſive perlarum locupletiſsimam: inveneréque ſæpius in vna Concha centum triginta Margaritas. Illud verò ridiculum & inauditum incredibileque relatu conſpicitur, nimirum de piſce quodam familiari huic Inſulæ ac Cubæ maritimo; quem Piſcatores ad comprehendendum majores margaritas delicatioresque piſciculos, vt noſtri Europæi ſuis canibus & falconibus in aucupijs & venationibus ad prædam venatoriam venatores vtuntur. Hic anguillæ ferè ſimilis eſt niſi quod magnitudine inſolita, & branchijs diſcrepet, magnamque crumenam canneam in capite ex membranis habeat; in qua ſibi cibum & prædam nactam recondere ſolet: Hunc piſcem Vrinatores & Piſcatores penes lembum ſive Cimbam ſuam, quas Canoas vocant funiculo è palmarum folijs, concinnato ducunt, marinum itaque littus Piſcatores piſcem circum ducunt. Cum ergò Oſtreas perlatas, vel inuſitatum quoddam piſciculi genus conſpicatur, quod Regijs tantum menſis apud iſtos Inſulanos apponi conſuevit, ſubitò fundum hic piſcis petit & aut Oſtream prægrandem, aut piſciculum illum rarum & inſolitum in crumenam ſuam recondit: è fundo igitur piſcem & aqua in aërem funibus trahunt. Dum ergò aërem quem ferre non poteſt perſentit, ſubitò crumenam relaxat, & prædam eijcit. Mox itaque Piſcatores in mare ſe jaciunt antequam fundum appetant, Oſtreas & piſciculos ſuis inſtrumentis captant; mari etenim profundiori ſe concredere non audent Piſcatores Inſulani vbi majores margaritæ in conchis deliteſcunt; ne à belluis marinis vti ſæpius factum eſt, dilacerentur.

De hoc vel alio piſce, quidam ſic puto loquitur: Eſt piſcis novi Orbis non multò longior hominis vlna. Hunc à parvulo domi marinis aquis oppleto vaſe alunt, fitque adeò cicur vt & tractari palparique gaudeat. Audax animal eſt; ideoque excelſo animo, vt in eo vigere putes aliquod rationis veſtigium. Fit egregius piſcium in mari ad Domini ſui commodum venator. Funiculis enim retis modo obvolvitur, ne in mare miſſus diſpereat, deinde prælongo alligatus fune, perinde ac canis per mare hac atque illac vagatur, obvium quemque quamvis maximum piſcem teſtudinemque aggreſſus, latera primum morſu vulnerat, neque prius prædam deſerit, quàm mordicus tenet, quam fune vterque ad littus trahatur aut in navigium. Compendio igitur horum admirabilium piſcium, magis ſuam Inſulani ſecurè margaritarum piſcationem inſtituunt. Altera ratio cur hæ majores margaritæ tantò ſint in precio eſt; quia piſcatores de nocte has capere debent; quoniam verò mare illud pluri-mis marinis belluis abundat, Oſtreis enim ad devorandum inſidiantur, eaque monſtra nonnunquam in terram vt Phocarum vituli marini aſſolent viridantia prata depaſturi è Pelago egrediuntur; ſtatim ſi quos Piſcatores reperiunt, vt Crocodili in ripa Nili fluminis devorant atque dilacerant. De magnitudine verò margaritarum dicere aliquibus incredibile videbitur, ancyli enim vel ſcuto majores conchas inveniunt, in quibus nucum myriſticarum majores reperiunt vniones. Vidi ego dum

OVetenſ. hiſtor. lib. 13. cap. 10. P. Martyr in § c. 8.

in

in aula Græcenſi verſarer hujuſmodi margaritam à Sereniſſima Margaretha Regina Hiſpaniarum Sereniſſimæ Matri Bavariæ & Archiducis Auſtriæ tranſmiſſam, quæ auro incluſa fuit Chriſtallinoque tabernaculo applicata, in quo venerabiles reliquiæ aſſervabantur; ſpina nimirum de ſpinea corona CHRISTI Salvatoris, plus quam ſeptem millibus florenorum æſtimatam. Has proinde Chriſtus Dominus theſauro regni *Matth. 13.* cœlorum comparare dignatus eſt. Sed vlterius audi de progenitura margaritarum oculatos teſtes Ovetanum Hiſtoria 19. cap. 8. Ælianum libro 14. cap. 8. oriuntur plurimis modis ajunt vniones. Quandoque ex Oſtreis prodire comperti ſunt, ad gallinarum ovi magnitudinem, emptamque vnam hujuſmodi margaritam à quodam Hiſpano 2670. ducatis, Petrus Martyr in ſua ſumma ſcribit. Quandoque verò ex piſcatione vniones quærentur ciceris magnitudine: magna copia & in fluminis ripis, & in foraminibus petrarum comperti ſunt, pellucidi. Ibi igitur quomodo exorti, an ex animantis cujuſpiam portu adhuc incognitum.

Comprehenduntur quoque vniones retibus, conchæ magnorum turbinum ſimilitudinem gerentes, gregatim natant; Et quemadmodũ examina duces, ſic illæ Regem habent, tum formæ pulchritudine, tum magnitudine præſtantem. Summa autem contentione Vrinatores ideò certant ad capiendum gregis ducem, quod eo capto, cunctum gregem rectore orbatum non loco ſe moventem aſſequuntur. Quam diu Rex fugiendo elabi poteſt ſapienter eas regit, atq; captivitatis periculis eripit. Margaritarum precium his præcipuè Plinius ait conſiſtere. In candore, orbe, ſive circulari figura, magnitudine, lænore, & pondere: ſunt enim verſus Occidentem novi Orbis Americam præ Indiæ Orientalis margaritę multò graviores, præcipuè excellentiſſimè inveniuntur penes promontoriũ *el Cabo, de la Vela*, dictum Hiſpanis, & Inſulam Gnadalupeam, ob montana cacumina montis Serrati, in Catalognia ſpeciẽ referens, quam Abbadia & Monaſterio B.S.V. Mariæ Illuſtriſſimus Patriarcha Buellius novi Orbis Apoſtolus decoravit. Dum in his Conchis margaritæ adhuc inſunt molles vt gallinarum ova recenter enixa reperiuntur, extra mare poſiti indurantur. Affirmat præterea Petrus Martyr: Tanta eſt inquit in *Petr. Martyr.* his Inſulis abundantia margaritiferarum concharum; vt quo tẽpore ge- *Decad. lib. 10.* nitalis eos calor agitat, è mari profundo littora adnatant, & egeſta arena in profundam ſcrobem, quam ipſimet fabricant, vnicaque concha ducenta aut quingenta ova pariat. Deinde cum calor cœleſtis ea vegetaverit, aliquot myriades vna vice circa littora loricati & ſcutati inſtar exercitus, exurgere Oſtreas viſum eſt. Hanc verò experientiam & hiſtoriam de vniferis Conchis, contra Ariſtotelis librum eſſe quingentorum talentorum, quem de animalibus ALEXANDRO Magno inſcripſit, certum eſt; quas è putri materia vt plantas aqueas inde prodire & excreſcere, autumat. Sunt præterea margaritæ perlatæ noſtrarum Europæarum virginum & ſponſarum, ad coronas in capite concinnandas ornamenta; puritatis & virginitatis indices; licet modò meretrices etiam

geſtent, vt olim CLEOPATRA; quæ margaritas duas in aures habuit, easque Plinius plus quam duodecies centenis millibus æſtimavit ſeſtertijs, quas artificio maceratas prius, in convivio devorandas præbuit ſuo impuro Amaſio Antonio. Tertia ratio eſt tantum margaritarum precium, quia ſalutiferum eſt, antidotum, ac cordis, Epatis cerebri, vitaliumque ſpirituum conſervatio & inſtauratio.

Vidi ego confectionem margaritarum in Reverendiſſimi Domini Abbatis mei diſtillatorio præſtantiſſimam: quod ſecretum gratis hic de licentia Reverendiſſimi Domini Abbatis bono lectori propter infirmos communico, quia commune bonum eſt, Et ne Myropole defraudare vlterius poſsint patientes, præcipuè ægentes ſuis minus aptis præparationibus. Recipe margaritarum partem vnam, & duas partes ſpiritus ſalis communis, affunde ſalis oleum vel hujus ſpiritum, perlis in Botiam prius impoſitis: applica alembicum naſutum, ac leniter per diſtillationẽ in cineribus oleum ſalis, non tamen ad ſiccitatem vſque abſtrahe, & remanebit in fundo glarea perlata, quam aqua roſarum eluito, vel alia dulci clara communi vt ſapor ſpiritus ſalis abeat, poſtea hunc cremorem vel liquorem perlarum, cum aqua bugloſſæ, boraginis, cinnamomi, vel alijs appropriatis ad morbum pellendum, vel corporis ejuſque principum partium ſanitatem confortandam & conſervandam potandum exhibito. Poſt auri reſolutionem excoctionemque magiſtris Spagiricis notam, non melior in mundo cum tinctura Corallorum, de quibus infra, debili naturæ ſupereſt præſidium. Et quia in gradu animalium hæc ſunt conchilia perlata, ideò in alimentum tranſmutari vna cum ſua, medica virtute poſſunt; quod in metallicis, ac quibuſdam mineralibus ſecus accidit. His enim non eſt proportio aliti cum alimento, & operantur per infuſas à prima mixtione ſuorum elementorum cauſas virtualiter tantum, ſanitatem conferentes absque nutritione. Et nota magnum ſecretum, nimirum quod ipſa Conchilia perlata eandem habeant virtutem cum earum fructibus margaritarum; ſed paulò debiliorem, quod eſt pro minus opulentis miropolis, & pauperibus infirmis notandum, Conchilia enim viliori precio haberi poſſunt quam margaritæ.

Eſt etiam in hac Inſula Spagnola aurifodina Cibava nomine, vbi paſsim in fluviolis, qui de illis cavernis egrediuntur ſuperficialiter inter arenas & ſaxa magni ponderis particulæ, & globi aurei cum arena, concreti inveniuntur. Hujuſmodi maſſa ſemel reperta eſt, tribus millibus trecentis & amplius aureorum Caſtellanorum æſtimatum, quæ aurea maſſa Reginæ Catholicæ Arragonum & Caſtellæ Eliſabethæ in Hiſpaniam à Bouadilio iſtius Inſulæ Prætore vel Gubernatore tranſmiſſa eſt. De fertilitate frugum hujus Inſularis Regionis aliquid dicere incredibile quibuſdam videbitur; nimirum tritici poſtquam ab Europa noſtra ſemina quibus antea carebat Regio illa, illuc importata & ſeminata ſunt, Culmum ſuperare brachij virilis craſsitudinem; Spicam verò duplici ſpithama longiorem, granaque in ſe continere ad duo millia & amplius. Vinum quoque prætioſiſsimum modo Americanæ Inſulæ produ-

cunt,

Bananas siue Ananas fructus Indicus occidentalis.

Papas Indorum germen, radix, caudex, et fructus.

Radix castanea quam Indiani Iuucas siue Ages nominant.

9

cunt, cujus botri è palmitibus longi trium pedum è vite propendent, grandibus uvis inſtar nucum germanicorum oppleti. Hortenſia verò ſattiva, vt ſunt Naſturcij, Raphani, Carotæ, id eſt rapæ rubræ; omnis generis Siſer & Paſtinachi, Bugloſſum, Borago, Petroſilinum ac reliquæ ad vſum culinarium radices; hominis benè obæſi pedem in craſſitiè adæquant. Spinacium olus, cum reliquis commeſtibilibus herbulis intra ſexdecimum diem: Pepones verò & melones cucumeresque dulciſsimos qui toto anno ibi maturi habentur ſingulis menſibus intra trigeſimum diem coaleſcere & matureſcere, magnitudinis ingentis, vtpote vnius venæ vel amphoræ vini excreſcere viſum & expertum eſt. Cæpæ albæ quam rubeæ, item Scolymi ſive Archichiochi pullulaſcere compertum eſt in latitudinem rotundam pedum vnius & medij: Cardui folia aculeata mille & amplius continebant: His ergò frugibus Europicis mirificè in America melioratis, Hiſpani delectantur. Easque verubus ligneis odoriferis infixis, ſaccaro & ſale ad vſum commeſtionis condiũt, & manducant, poſtpoſitis carnibus, ideò à germanis illorum Idioma callentes perludibrium, *Concilon los Raizes*, id eſt, devoratores radicum: Würtzenbeiſſer/ Würtzenfreſſer/ Hiſpani appellantur.

Sed alijs inſuper radicibus optimis aromaticis & comeſtibilibus Inſulares iſti abundant, de quibus ſibi panem & potum conficiunt. Præcipuò in vſũ habent Bananas, cujus formam cum reliquis hic in figura appoſui: deinde Iuccas, ſive Ages habentium ſaporem inſtar caſtanearum; poſtea Opanavuck Indi ſic vocant, Hiſpani verò Papas, ſive Bacaras Indicum; qui fructus eſt dulcis inſtar amigdalarum albus & ſolidus. Iſtius copiam jam habet meus Rev. D. Abbas in horto noſtri monaſterij, ſibi allatum, ab Antverpia per hortulanũ Belgam. Eſt verò Planta excreſcens in altitudinem è terra duorum cubitorũ & amplius, albi purpureos flores deferens, qui poſtea in poma minutiſsimis ſeminibus oppleta matureſcunt aciduli ſaporis. Radix verò latè infra terram multis ramis diffunditur, ex qua multi globi inſtar magnarum caſtanearũ pullulant, & iſtorum vſus eſt ad cibum lautiſsimus ſi prius hoc modo paraveris. Has Rapas ſive Papas elixa in aqua communi, vel aſſa papyro involutas in cineribus, donec molleſcant cutem rubri coloris detrahe; mundato, eluendo pulpam albiſsimam, contunde, ſaccarum huic aquamq; roſeaceam & cinnamomi ſpecies parumper commiſce, butirum adde; aſſato & habes tortam ſi farinæ incluſeris aut apophoretum Regij Saporis. Salatam ex his ſic conficies. Sume has Bacaras ſive Papas mundas & mallefactas in rotulas ſcinde, adde oleum, acetum, piper, ſal, vel ſaccarum: & guſta. Vel ſi vis macros homines, aut Phtiſicos curare, & impinguare; has Papas coque mundatas cum carnibus caponum vel gallinarum aut arietenis, cujus ſuccus brodiumq; vtiliſsimum ac ſalutare præſtat alimentum.

Herbis medicinalibus & Balſamiticis quoque frequens eſt hæc Regio; quibus ſimplicibus præclarè ſine alterius ope nonnunquam ſanare ſuos ægrotos poſſent; ni à ſtultis ſacrilegiſq; hominibus, quos illi vt Prophetas colunt (Boicios ajunt) deciperentur: Hi enim populum in poli-

ticis inſtruere, tempora diſcernere, & agros colendi rationem indicare, patriosq; ritus & ſacra, Religionemque cum medica facultate providere & procurare dicuntur. Cum ergò de hac gente aliquis æger eſt, continuò Boicium advocat, qui ſe omnem infirmitatem depellere poſſe Zemium auxilio, ac ſecreto quodam murmure precationis habito cum Zemibus, apud infirmum jactitat. Priuſquam verò Boicius ægrotum accedit, Idolum Zemis conſulit. Vtrum patiens hic quem curare ſuſcepit, curabilis ſit necne, proinde multos ita miſerè ob mendacium Dæmonis mortuos eſſe cognitum eſt, dum remedia naturalia quibus abundant Inſulares iſti ſaluberrimis ob ſuas ſuperſtitiones & fraudes Boiciorum adhibere negligunt. Si verò curabilem Zemes ægrum affirmat, continuè advolat Boicius, ſe ægrum ſimulat, & patientis morbum in ſe recipere mentitur, & quod ægro medicamentum exhibere debuiſſet ipſe Boicius ſumit; aluum laxat, dietam inſtituit, ac gemebundus quaſi dolores perſentiſceret triſtis ſedet, & nonnunquam curuè inclinatusque deambulat.

Hac ergò ratione ſi infirmus adhuc non convaleſcit, Boicius patienti perſuadet, vt particulam malæ affectæ carnis, quam in corpore ægrum habere, ac omnis contagionis & tabis cauſam eſſe mentitur, ſibi dentibus avellere infirmus patiatur; hanc ſolam & vnicam adhuc illius ægritudinis cauſam remanere: quaſi ſi eam ſuſtulerit, carnis particulam, cõtinuè ſanum fore & convaliturum affirmat. Patientis ergò conſenſu famelicus Boicius accedit, & de corpore illius quocũq; loco ipſi lubet planè caninis dentibus fruſtum avellit, mox extra domum currens in locum obſcurũ abſcondit: Interea ægrum vociferantem præ dolore iterum reverſus Boicius novis ceremonijs ſalutat, humaniſſimeq; conſolatur, multis rationibus vt noſtri Europici Galeniſtæ inſtituere conſilium aſſolent, perſuadet ac docet, hanc carnis particulam fuiſſe morbi cauſam, & ideò convalituri corporis dolorem modo perſentiſcere, eumq; propediem integrè ſanum fore promittit. Contrarium verò vt ſæpè factum ſi accidat, Augurem ac Medicum Boicium amici patientis objurgant, quod nimis exiguam particulam carnis de corpore decumbentis præmomorderit, negligentiorque fuerit, in ſuis exonerandis inteſtinis, ac ſumendis potionibus, hæc & ſimilia plura obijcientes Boicio, minantur capitis reum eſſe nempè quod amicum ſuum charum, arte & induſtria bellicaque fortitudine præſtantem, ſuis Sirupis perdiderit & occiderit.

Canibales, de quibus ſuperius dictum, eundem ferè modum habent curationis, niſi quod hi Boicij cum ſuis Zemibus; illorum Carraibes cum ſua Maraca peragunt. Canibales verò ſi eorum Medicus ſuos patientes de ſanitate fefellerit, dentibus eum vt ille priòs ægrum vivum dilaniant. Alij verò Maraca ſuis Medicis abripiunt, ejusque caput tam diu diverberant, donec expiret: deinde coquunt ac devorant.

Hiſpani talem Boicium Cacomedicum ſemel vivum lento igne exurebant, vt ſecretum medicum ab illo extorquerent; quia habebat ille Boicius notitiã cujuſdam radicis, quæ cum ſi liquore aliquo per aliquot

horas

horas diluebatur, vel in pulverem redacta certa doſi propinabatur pa-tientibus, ſanguinem veriſsimum, præcipuè ſeroſum, ac noxium exſu-dare hominem fecit, adeoque ſanum corpus ab intercutaneis pravis im-puriſſimisque humoribus mundavit, vt omni auro potabili hæc radix, vnionum, gemmarumque tincturis ab Bezoardicis confectionibus, ipſis-que Galeniſtarum in Europa magiſtralibus ſirupis, pillulisq; præcioſior præſtantiorque haberetur. Neque verò tantopere admirandum eſt, hanc radicē ſeroſum ſanguinem è cute expellere, cum in Chronica Re-gum Peruanorum legamus Yaguarguamque ſanguinem fleviſſe, cum hic Rex magnanimus à ſuis inimicis in prælio victus, & captus fuiſſet. Iſte verò Boicius tantæ invidiæ fuit ac odio in Hiſpanos incenſus, vt antequā hoc ſecretum proderet, ſe potiùs vivum cremari paſſus ſit. Quod cum ad Regis Hiſpaniarum noticiam venit; Rex valdè Gubernatori ſuccen-ſuit, de iſtius Indi interitu, & in hunc vſque diem de illa radice ex Impe-rio Catholicæ Regiæ Majeſtatis per Medicos Hiſpanos, ac Indiæ Præto-res inquiritur, ſed nondum quantum ſcio inventa eſt.

His Hayti ac Spagnolæ populis vicina eſt Inſula, quam Cubam Indi vocant. Hiſpani verò Ferdinandi ſive Iſabellam à Regibus Catholicis tunc temporis Hiſpaniæ imperantibus appellant. Hanc mediam vt My-ritius ait, ab Oriente in Occidentem attingit tropicus cancri. Eſt autem hæc Inſula ingentis magnitudinis, adeò vt eam Admiraldus Columbus circumfretare volens, in ſeptem diebus nequiverit: cùm alias naves ad navigandum inſtructæ, plenis velis fluctuum favente fortuna, auriſque ſecundioribus intra viginti quatuor horas centum communia milliaria Germanica conficere dicuntur. Multis ergò centenis milliaribus emen-ſis retroceſſit, ad ſocios; ac huic navigationi nomen ſeptingentarum In-ſularum dedit, quamvis vltra tria millia ſe vidiſſe autumabat. Neque hoc mirum alicui videri debet cum cum in Archipelago Orientali propè Re-gnum Zipangri 7448. Inſulæ è mari prominere à nautis repertum ſit. Gulielmus verò Janſonius in vniverſali ſua terræ Geographia, Maldiviæ Inſulas innumerabiles ajt, plures enim quam vndecim mille aſſerit nu-cibus quas Indi Coccos dicunt abundantes. Ex quibus ſaporitos Marſa-paines conficiunt.

Diſtat autem hæc Inſula Cuba à Spagnola ſeptuaginta milliaribus, atque illuſtri civitate Iſabella & fortalitio Divi Thomæ eſt munita. Ex-peditis itaque Lembis tutam ſtationem cum plumbo vrinatorio gran-dioribus navibus explorare Nautis imperat: qua inventa Inſulam cum ſocijs ingreſſus Admiraldus, Incolas humani ſatis ingenij expertus eſt, auro abundant, fluminibusque irrigua, quæ magis auro quam piſcibus ſcatent, ac inde cum retibus piſcatores piſcantur, magnas auri glebas, granaque ovi gallinacei magnitudinem excedentes apprehendunt, ac proinde ibi non piſcium ſed auri potiùs piſcatio inſtituitur, præcipuè ſi pluvia flumen copioſius auxerit, ac rivi ex montium cavernis effluentes, intumuerint. Ferro hæc Inſula caret, cujus vicem lapis pellucidus qui-dam ad ſectilia opera aptiſsimus ſupplet. Illud verò admirabiliſſimum eſt,

eſt, in hac enim Inſula vorago quædam ingens, monticus incluſa invenitur, plena globis lapideis politiſsimis à natura ac nullo artificio præparatis, ijſque rotundiſſimis; quos noſtri Europici artifices & lapicidæ ſummo artificio pro grandioribus alijſque elaborare ſolent tormentis.

Frugibus varijs dulciſsimisq; ac balſamiticis arboribus eſt florentiſſima, Rubiæ tinctorum granorum magnam copiam profert. Serpentes viginti ſeptem cubitorum in craſsitudine quinque aut ſex palmorum; innocuos ac eſu ſuaves in ſtagnis producit; ac Crocodilos quoque comeſtibiles, qui prata viridantia paſcendi gratia irrepiunt, nec homines formidant, alit. Gens iſta Idolorum ſacrificijs veneficijsque ac alijs ſuperſtitionum laſciviæque ſceleribus contaminatiſſima fuit; à quibus abominationibus Dei gratia adjuvante, Religioſiſsimi Monachi ex Ordine S. Benedicti ſalutiferis admonitionibus, & cathegiſationibus magniſque laboribus ad ſanctum Baptiſma ſuſcipiendum aptos & habiles reddebant & informabant. Supra modum enim hi populi Americani flagitijs immunditijsq; contra naturam carnalibus dediti fuerant, vt nonnunquam tum ſanitatis, quam vitæ periculo, ob contagioſos halitus, in converſationibus hominum iſtorum ſuſceptis, Fratres noſtri de ſanitate & vita periclitarentur. Sancitis ergò pacis fœderibus, Admiraldus cum Hiſpano milite Inſulæ Cubanæ dominio potitus eſt, egregiasque civitates cum fortiſsimis Caſtellis excitavit, munivit, inſtruxit. Emporiaque penes littora maris diſpoſuit mercimonijs ac portorio ampliſsima. Illuſtriſsimus Patriarcha Buellius cum Ordinis S. Benedicti Monachis opus ſalutis harum gentium etiam prædicare minimè neglexerunt, ſed enarraverunt, prædicaveruntque ſalutare Dei in medio Eccleſiæ, Americanorum populorum, vt converterentur ad Chriſtum Dominum Deum noſtrum vniverſi fines terræ Indorum; Quoniam Domini eſt regnum, & ipſe dominabitur gentibus: Erecto inſuper inſignis magnitudinis crucis trophæo, vti in Hiſpagnola ac alijs Inſulis jam prius fecerat, omnibus infidelibus ſalutare vexillum Chriſti conſpicuum in hac Cubana Inſula reddidit. Idolorum aras, fanaque diſjecit, & ſuccendit, dæmonumq; Lararia, fruſtra licet infremerent diſturbavit. Oratoria, Monaſteria, Eccleſiasque ædificavit, fundavit, exornavit. Ait enim Franciſcus Lopez c. 34: *que ſanaron muchos enfermos con el palo ij devotion de vna Cruz, que puſo Chriſtoval Colon la ſegunda vez, que paſſo en la Vega que llamaron por eſſo de la vera Cruz, cujo palo tomavan por reliquias.* Id eſt: Sanabant multos infirmos per devotionem cum quodam ligno S. Crucis quam poſuit (vt quidam ajt in oppido S. Iacobi de planicie vulgò de la Vega) Chriſtophorus Columbus, ſecunda vice cum vegam verſus viam inſtitueret. Et eam crucem in honore habent & amant Inſulani ab eaq; reliquias tollentes quaſi vera eſſet illa Hieroſolimitana Chriſti Domini.

Hic præterea ſilendum non eſt, quid de cruce hac in Spagnolla erecta miraculoſè contigerit: Noſtris enim hominibus longius ad interiora Inſulæ recedentibus: Ecce tibi de repente maligni Apoſtatæ fœdiſsimi Cacodæmones, vim ſanctiſſimæ Crucis perſentientes, & expelli

ſe

ſe hinc attrociter ferentes, ſuis Cultoribus Idololatris inſpirabāt, S. Crucem poſitam, vt ad terram deijcerent, aut flammis exurent; Continuò vltra ſexcenti Barbari concurrunt, machinis ſuis inſtructi, ſolo tenus hoc S. Crucis lignum deturbare conantur. Nihil verò proficere valentes (divina enim virtute prohibiti erant) ad alia malitioſa accinguntur. Ingentē enim ſubitò pyram comportant, incenderunt inflammantque, ſperantes ſe in favillam hanc S. Crucem redacturos. Sed Chriſto Domino renitente inanes illorum conatus & irritos fecit. Nam ignis vim ſuam non exſeruit ſed illibatum à depaſcente flamma hoc ſacrum lignum Crucis reliquit. Inſuper vt quidam fide digniſſimi retulerūt, pulcherrima quædam Virgo, incredibilibus circundata fulgoribus, vultu ſubirato Indis præfatis dum iſta Satanico furore perpetrarent, apparuit: quare mirum in modum exterriti maximo cum timore & clamore in ſylvas auffugerunt. Hanc verò non aliam fuiſſe quam Cœli Reginam, inter omnes nationes & generationes Benedictam Chriſti Dei Matrem Virginem Mariam, autumnandum eſt.

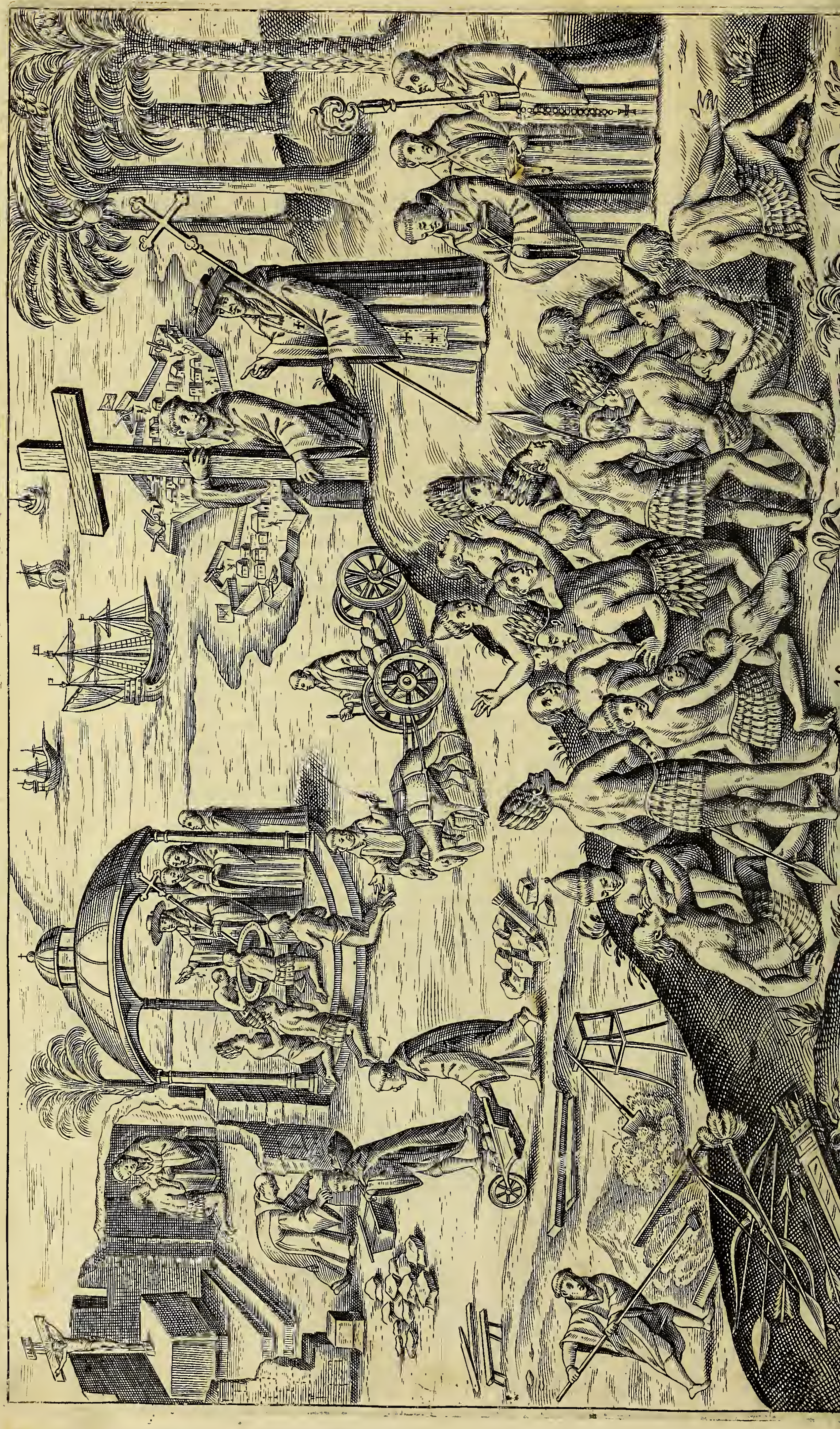
Sæpius enim deinceps illis in Regionibus mirabilia gratiæ opera fidelibus & infidelibus exhibuit: vti videre eſt in Inſulis S. Mariæ Hiſpanis dictæ de los Remedios, propè Cozumellam, ſive S. Ioannis Inſulam à latere conſitis intra tropicum Cancri & æquatorem; Hiſpani Cabo de elos S. Maria nominant. Et quidem jam dudum illæ gentes quædam ſymbolica præludia de hac ſacroſancta Dei Genetrice Maria & filio ſuo ſemper benedicto Ieſu Chriſto, Deo Salvatore noſtro habere, vt jam ſupra memini & apertè Petrus Martyr Hiſpanus in ſua Hiſtoria novi Orbis recitat, vbi in Guadalupea Inſula mirabile, coli ſolitos fuiſſe hos barbaros Americanos intemeratæ S. Virginis Mariæ ſimulachrum ſcribit. Hoc ergò ſolenni facto miraculo, cauſa exiſtit, vt in poſterū hæc S. Crux à Chriſti fidelibus maximo in precio & honore, etiam ab ipſis barbaris in Americana Eccleſia haberetur, illiusque venerabilis ligni in diverſas & Regionum ac Inſularum terras expeti particulæ inceperint, & à populis exportari.

Neque immeritò hujus S. Crucis à Buellio Patriarcha noſtro Chriſto dedicata, deinceps reverentia crevit & incrementum ſumpſit. Nam ad ejus tactum concomitante fide in Chriſtum plurimos languoribus incurabilibus oppreſſos convaluiſſe, ac innumeros dæmoniacos energuminosque hujus S. Ligni virtute liberatos & ſanatos expertū eſt. Adeoque frequentia miraculorum percrebuit, vt in qua poſita & erecta hæc S. Crux fuit Inſula, S. Crucis Inſula vocitaretur. Vnde procul Fr. Gonzagæ fabulamentum reijciendum eſt, qui ambitioſè nimis in Iconibus Provinciarum Franciſcanorum ſuis hominibus hoc poſitum à Monachis Ordinis S. Benedicti S. Crucis trophæum in Inſulis Americanis aut novi Orbis affingit, quòd tamen Buellium Patriarcham noſtrum erexiſſe audiviſti. F. Buellium enim ſecunda navigatione anno 1493. cum Chriſtophoro Columbo in Spagnolam navigaſſe demonſtravimus ſupra. Et ex officio *Vicariatus Pontificij* hæc Religionis ſigna adornare debuiſſe,

buiſſe, quis eſt tam fatuus vt controvertat, Politicoque potius adſcribat Magiſtratui ac Capitaneo.

Nam diu poſt Ordinis S. Benedicti Monachos Franciſcani Americam acceſſerunt, vti patet ex Bulla data per Adrianum Papam ſextum Anno ſalutis humanæ 1522. Bulla verò Apoſtolici gradus & officij data eſt Ord. S. Benedicti Monachis ſuper dirigendas & conſtruendas Indiæ Occidentalis Eccleſias ab Alexandro Papa ſexto Anno Domini 1483. vt ſuperius ex Bulla, & cum Doctiſſimo D. Genebrardo, multiplicibusque locupletiſſimis teſtibus demonſtratum eſt. Huic enim Buellio ſoli & ſuis ex officio competebat deſignare per S. Crucis ſignum loca Eccleſiarum: vtpote SS. Petri & Pauli à S. ſede Romana delegato plenipotentique ſuper Indorum novi Orbis Eccleſias Vicario. Quemadmodũ jam ſuperius ex Fernando Gonſalvo Ovettenſi clariſſimo & oculato teſtimonio; qui Fernandus tunc Romæ cum Hiſpaniæ Legatis adfuerat, legiſti, fuiſſe nimirùm conſtitutum & eſſe Illuſtriſſimum & Reverendiſſimum Buellium *Capo degli alteri Ghierici & Religioſi al colto divino & alla converſione di queſti Indiani, que no ÿ va por Arcobispado ÿ Obispado enel Mũdo Nuevo; muÿ ÿ va por Vicario del Papa.* Id eſt: Qui Buellius non pro Archiepiſcopo nec Epiſcopo ad illas novi Orbis Gentes dimiſſus eſt. Sed pro ipſo Vicario Domini Papæ, huic Ovetenſi conſentit Franciſcus Lopez, c. 48. & ca. 20. ſic dicens: *Los Reies Catolicos Don Ferdinando ÿ Donna Iſabela conforme ala voluntad ÿ mandamiento de ſu ſanctidat, ÿ aſſà mandaron à Ioann Rodriguez de Fonſeca, Dean de Sevilla, Buſcaron doce Clerigos de ſcientia ÿ concientia para que predicaſſen ÿ convertieſſen junta mente con Fraÿ Buill Catalon, de la Orden de S. Benito que ÿ va por Vicario del Papa con Breve Apoſtolico.* Id eſt: Reges Catholici Dominus Ferdinandus & Domina Iſabella ſuæ ſanctitati voluntatique ſe conformantes, Ioanni Roderico Fonſecę Decano Sevilienſi mandabant, vt doctos & conſcientioſos Clericos inquireret, qui & prædicare & convertere adjuvarent, vna cum Fratre Buellio Ordinis S. Benedicti monacho gentes Americanas: qui F. Buellius ibat ad Indos cum Breve Apoſtolico pro *Vicario* ipſius Domini PAPÆ. Item vlterius idem autor Franciſcus Lopez cap. 34. 35. 66. ſcribit: Fratrem Buellium Ordinis S. Benedicti monachum & doctos Clericos Indianorum populorum Americanorum converſionem incepiſſe & continuaſſe. Fuitque primus Epiſcopus de la Vega Petrus Xuarez de Deca. Cui ſucceſſit Alexander Geraldinus Romanus, Garzias de Podilla, Alphonſus de Fuen, Ioannes Cabedus primus Epiſcopus de la Antigua, Darien ac terræ firmæ in novo Orbe. Qui omnes à fratre & Monacho Ordinis S. Benedicti Buellio, vtpote Patriarcha, ac novi Orbis ſummi Pontificis Romani & Papæ *Vicario* in Epiſcopos ordinati & conſecrati ſunt. Ex quibus etiam redarguas erroris neceſſe eſt, ipſum Ioannem Maijer Friſingenſem in Epitomis Chronicorum fol. 76. & 77. & Ioannem Metellum cum ſuo Cabedo Darienſi Epiſcopo; & alios qui ſibi præmaturos honoris Apoſtolici in Orbe novo fructus applicare videntur, ac primam columnam fidei Chriſtianæ apud illas Americanas gentes alios quam

Ordinis

Ordinis S. Benedicti Monachos poſuiſſe nugantur & blaterant. Quod quam contrarium ſit, oculatorum teſtium autoritatibus ac præſtantiſſimorum virorum fideliſſimis ſcriptis ſatis puto intellexiſti & vidiſti. Ferdinandum enim Corteſium Anno ſalutis 1521. Mexicam & Themixtitã navigaſſe patet, cum Columbus Admiraldus jam pridem in fata mortalia conceſſerit, nempè Anno ſalutis 1506. in Hiſpania: quo vocatus à Rege, cauſam ſuam iniquè accuſatus defendit. Qua ratione ergò combinat Franciſcanos cum Columbo Themixtitam & Mexinũ navigaſſe F. Gonzaga? eoſque ibidem Vicariatus Apoſtolici exercuiſſe officium. De quibus vide Ioannis Myritij Coſmographiam fol. 120. & mundi Theatrum titulo de Coſmographia fol. 266. 267. & Franciſcum Lopez in ſua generali Indiarum Hiſtoria capitibus ſupracitatis. Quam ineptè igitur cum pleriſque alijs Fr. Gonzaga iſta eructet clarum eſt, qui etiam in Provincia Latij ſive Romana egregie: M. cum de Capitolio quam nunc Aram Cœli vocant Eccleſiam, & Monaſterium olim illuſtre Monachorum S. Benedicti hos ibi expulſos ait, cum ſponte & in gratiam hujus tunc recentis Ordinis pauperculis Fratribus locum ceſſerit, V. Conventus & Abbas & quidem ad interceſsionem Eugenij quarti Romani Pontificis; vt ibi olim vbi nempè totius Romani Imperij Majeſtas, divitiæ, & poteſtas reſidere videbatur, ij modo inter Chriſtianos locarentur, & ſpiritualiter regnarent, quos vera mentis & non veſtimentis humilis Chriſti paupertas decorare videbatur, S. Franciſci Fratres: Et miror certè, cur non & ab Eccleſia Angelorum ſive de portiuncula Benedictinos expulſos Gonzaga commentetur, quam primam Eccleſiam ſuo Ordini donavit Franciſcano, Abbas & Conventus Caſſinenſis. Cui quotannis audio in recognitionem gratitudinis, ſagenam plenam piſciculorum à Guardinano illius Monaſterij Angelorum offerri conſueverat. Quos ipſi Fratres piſcari debent piſciculos ex fluviolo qui penes illorum monaſterium ac teritorium præterfluit.

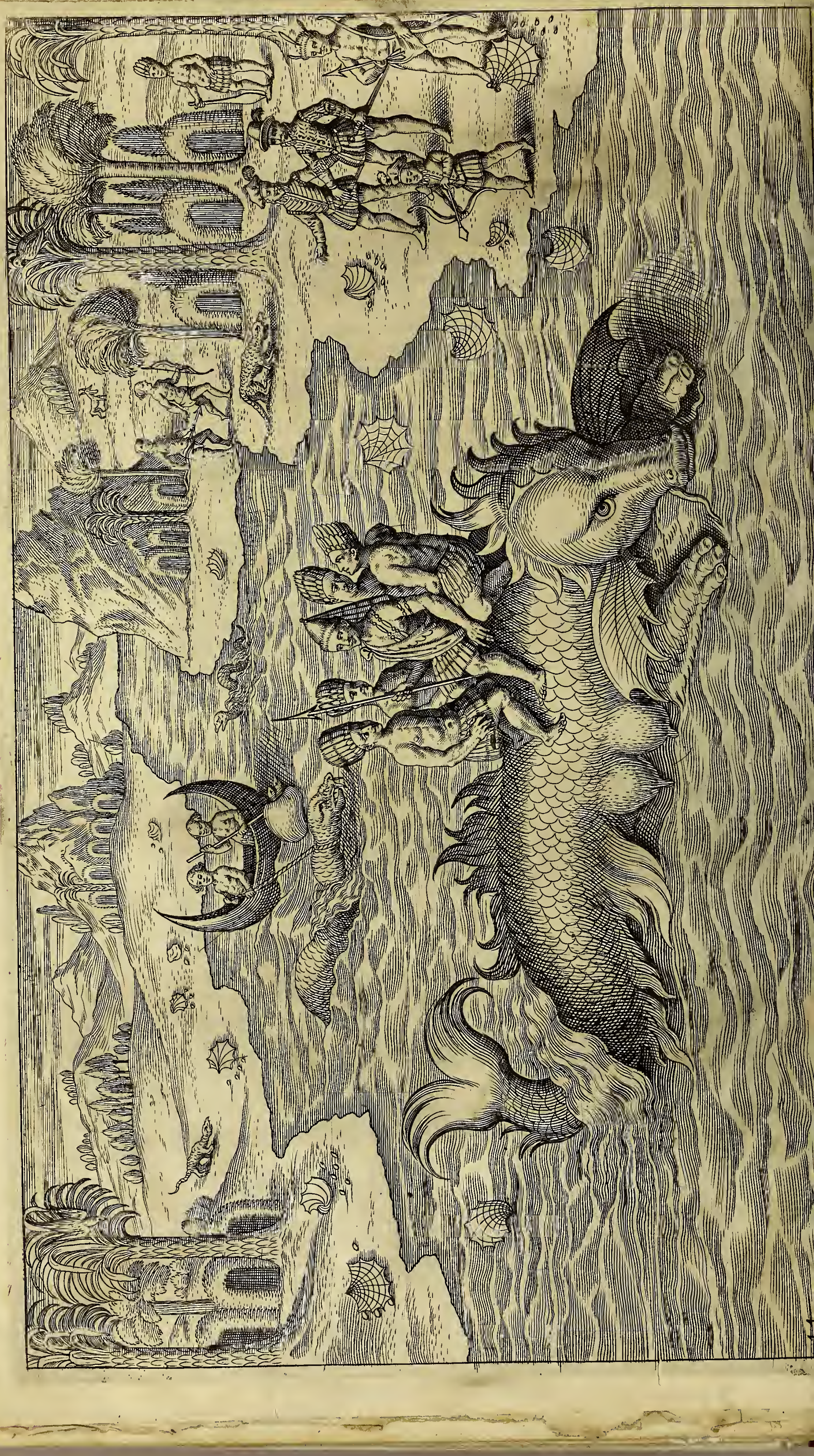
Nunc verò quoniam de piſcibus mentionem fecimus, aliam tibi narrabimus incredibilem, ſed tamen veriſsimam Hiſtoriam: Rex quidã hujus Inſulæ Cubæ Balenam ſive piſcem grandem marinum habuit, nomine Manatem. Hic piſcis eſt capite bubulo barbatoque, parvis oculis, duroque ſupra modum Corio eoque paullum hirſuto, longus eſt pedes viginti, craſſus decem; pedibus rotundis, & in quatuor vngues Elephantorum more diſſectis. Femellæ vti vaccæ pariunt, & fœtus lacte alunt.

Hunc piſcem Marinum Regij Piſcatores nacti fortuito, parvum & ephæbum adhuc dono Regi ſuo vt rarum quid obtulerunt. Habuit verò Rex lacum ſatis amplum è marinis aquis concinnatum propè littus ſaxoſum incluſum, huic ſupradictum piſcem impoſuit, eumque quotidie in propria perſona Rex è patrio pane, Iuuccam vocant, paſcebat & enutriverat, donec in ingens monſtrum vt ſupra dictum excreſceret. Et quotieſcunq; illum Rex cibaret, patria voce Machatem ſive Manatem quod Americè generoſum ſonat, ad ſe è longiori diſsitum ſpacio lacus vocabat:

ad cujus ſonitum vocis Regiæ ſtatim adnatabat, è manibus projectum panem, in aquas devorabat. Ex hoc piſcis iſte impoſterum adeò cicur, familiaris, humanus, & manſuetus reddebatur, vt Regi ſe in illo ſtagno balneanti, vel natanti cum ſuis Proceribus ipſe colluderet. Inſuper ſupra dorſum ipſum Regem & aliquot Proceres ſedere permiſit, & ad ictum vnius ſagittæ procul natando circa ſtagnum vehebat. Quem piſcem cum aliquando puer Hiſpanus quidam ludibrij cauſa ſagitta non aculeata petiſſet, hujus veſtiti hominis Hiſpani injuriam adeò piſcis attrociter moleſteque tulit, vt deinceps licet à Rege vocatus ad prandium minimè cōpareret, aut accederet, ſi quempiam ex Hiſpanis veſtitum penes Regem ſtare conſpexiſſet.

Eſt & alia Inſula penes Cubam ſatis prægrandis, nimirum 190. milliarium, ſed auſtralior, Oriſtam ſive Iamaicam eam dicunt: Hanc ingreſſus Admiraldus Columbus, magnum pavorē huic genti incuſsit, & licet aliâs ſint bellicoſiſſimi Viri Oriſtani, modo tamen antea nunquam viſos homines hujuſmodi armatos & famam Hiſpanorum bello partā, ad interiora tutioraq; loca ſe receperunt, aliquibus ergò diebus noſtris ad littora hujus Inſulæ in anchoris hærentibus, Illuſtriſſimus Patriarcha Buellius, cum ſuis Ordinis S. Benedicti Monachis quoq; Inſulam intravit: Et quia dies feſtivus requirebat, Monachis aram de viridibus ramis & alijs ad ſacrum Miſſæ officiū neceſſarijs paramentis inſtruere præcepit. Omnibus ergò magna animi pietate, & voluptate huic S. Miſſæ officio intentis, mirum enim in modum conſolabantur per hoc in ſuis laboribus perferendis, quod divinum cultum Chriſtianum, in alio quaſi mundo, nimirum à ſua terra Patria tam procul diſſiti, celebrari, verumq; Deum Dominum Chriſtum laudari & glorificari à barbaris etiam hominibus inſpicerent. Cum ergò noſtri ſacra facerent, precibusq; Deum placarent, ecce vir Princeps quidam, cui fama de noſtrorum adventu nunciavit. prudentia, cum ætate venerādus, ſocijs comitatus accedebat. Nudi verò toti præter genitalia pſyttacorum plumis obvelata prodibant; de patrijs hujus Inſulæ melioribus fructibus in Calathis ſive Caniſtris dona ferentes. Homines enim Hiſpanos Canibalium mores ritusque habere æſtimabant, quorum finis huc adventandi non alius eſſet: quam ſceleratorum crudeliſſimorumq; Canibalium; nempè vt debellatis Inſularibus Iamaicis, homines ad devorandum, & ſanguinolentam macelli ſervitutem jugularēt, ac diriperent: quæ ratio fuerat, vt ſuperius dictum, in primo ad has Inſulas Hiſpanorum adventu, vt ſe illis apponerent, ac è Patria terra procul ſuis armis arcere Hiſpanos attentarent. Cum verò Chriſtianorum humanitatem, & Admiraldi mitem animum, beneficentiam, ac benignitatem, in Spagnola ac Cuba, alijsque Inſularibus deprædicare hi Oriſtani audiſſent: fideles jungere dexteras, varij & miri coloris aves *Rabos ferrados* Hiſpani vocant, cum palumbis Europicis noſtris grandioribus attulere, quas cum Hiſpani aſſas guſtarent, aromaticum ſe ſaporem & odorē ſentire faſſi ſunt: guttura ſiquidem iſtarum Columbarum cum eviſce-

rarent-

rarentur, plena erant floribus, herbis, ſeminibusque aromaticis, quibus ſpecijs ac plantis miriſticis, expertum eſt per digeſtionem huiuſmodi odoriferi alimenti, carnes animaliũ hujus terræ eſſe, & reddi ſuaviſſimas. Ab Hiſpanis quoque narratum eſt, priuſquam hanc Inſulam Navibus appellerent odorem ſuaviſsimum ad quatuor levcas, ab hac Inſula in mare ad naves per aërem delatum percepiſſe. Alij verò de radicibus Caſſanijs panes paratos obtulere. Alij piſces, quibus mare illud abundat, Corettes, & Bonites dictos delicatiſsimos porrigebant. Vir igitur Princeps, de quo ſupra ætate venerandus cæteriq; ſui Comites Iamaicenſes toto illo tempore quo ſacrum à Religioſis Ord. S. Benedicti Sacerdotibus ac Monachis fiebat, tanta modeſtia corporis, ſenſuumque exteriorum, ore, ac oculis intenti, defixi, immotique ſtabant; vt ſtatuas non vivos homines eſſe crederes. Sacris deinceps ceremonijs officioque finitis: Illuſtriſsimo Patriarchæ Buellio ac Columbo Admirali, fiſcellum artificio miro concinnatum plenam prætioſis dulciſsimisq; patrijs fructibus dono dedit, orationemque habuit hujuſmodi per Didacum Hiſpanum ſic interprætata. Terras omnes has hactenus tibi ignotas manu potenti te percurriſſe nunciatum nobis fuit, populiſque incolis metum non mediocrẽ intuliſti. Quare te hortor moneoq;, vt itinera duo cum è corpore proſiliunt animas habere ſcias, tenebroſum vnum ac tetrum his paratum, qui generi humano moleſti infenſique ſunt; jucundum aliud & delectabile illis ſtatutũ eſſe, qui pacem & quietem gentiũ viventes amaverunt. *Vid. Petr. Mart. hiſt. ſumma.*

Si igitur te mortalem eſſe, & vnicuique pro præſentibus operibus futura merita obſignata memineris, neminem infeſtabis. His & alijs pluribus per interpretem ſermonibus auditis, cuncti noſtri ſtupebant, & admirabantur talem Sindericam & Gnomonicam ſacram Philoſophiam & Theologiam, in his remotiſsimis barbariſsimisque populis extra frequentationem Academicarum ſcholarum adinveniſſe & audiviſſe doctrinam. Quare in hæc verba viciſsim per interpretem Admiraldus Columbus reſpondit: Planiſsimum ſibi eſſe ac ſcitum optimè quæcunq; dixerit, ac fide religioneque Chriſtiana Catholica multò plura ſibi cognitum facere velle, per hos divini Numinis Apoſtolos Reverendiſsimum & Illuſtriſsimum Patriarcham Buellium, ac Monachos Ordinis S. Benedicti oſtentans, quæcunq; dixerit: De animarum è corpore hoc mortali exeuntium diſsimilibus itineribus, luctuoſis pænis ac præmijs: imò putaſſe hactenus itinera hæc animarum ab hinc commigrantium in aliam vitam gaudioſam vel luctuoſam, harum Inſularum excultoribus penitus ignota & obſcura fuiſſe. Proinde ſe ad hoc munus cum his Religioſiſsimis Sacerdotibus ab Orbe Europæo potentiſsimis Catholiciſsimisque Hiſpaniarum Regibus dimiſſum, vt bonos, moderatos, & obſequentes honoraret, ac præmijs afficeret, & ad omnem ſi neceſſe foret, morum humanitatem inſtrueret. Sceleratos verò, ac inquietos, crudeleſque humanarum carnium voratores, ſanguinisq; helluones, veluti peſsimos latrones, inter quos Canibales ipſe benè noſceret, debellaret, ac pro meritis

ritis ſupplicijs afficeret. His dictis mirabili lætitia ob tantam Chriſtianorum hominum juſtitiam,humanitatemque geſticulari viſus eſt, maximè quod Columbus tantus maris Dux, alterius potentioris Regis Imperio ſubjectus eſſet, tantamque Regum Hiſpanorum in Orbe ſibi hactenus inaudito Europæo majeſtatem, & in ſubigendis populis poteſtatem,ſuorummet ſubditorum promptam obedientiam Reges Hiſpani obtineret. Compertum eſt itaque hujus Iamaicæ Inſulæ populum omnia habere communia: Solem, terram, aquam & aërem, neque meum aut tuum malorum omnium in mortalium Republica ſemen, cadere inter ipſos verbum contentionis, ſunt enim parvo & exiguo contenti, vt in hac animalium frugumq; ſuaviſsimorum tellure, magis agri ſuperſint, quam deſint; Aurea eſt illis ætas, neque foſsis aut parietibus, ædes, civitates, ſepibusque prædia cuſtodiunt, apertis vivunt hortis: dum cubant ipſis terra ac ceſpis viridis pulvinar, cœlum pro culcitra eſt. Sunt Vrancſcopi ſine libris,ſine legibus, ſuapte natura rectum & honeſtum colunt. Malū & ſceleratum illum judicant, qui inferre cuiquam vim & injuriam delectatur toti nudi tum corpore tum animi ſinceritate. Procul ab illis illud ſcelus abeſt: Qui loquuntur pacem cum proximo ſuo; mala autem in cordibus eorum. Præter inter alia quæ ſupra diximus, hæc Inſula quoq; abundat Cuniculis, capris ſylveſtribus,Gallopavonibus,Damulis,varijsque feris optimis. Item bombice ſuperflua, quæ tamen quia textrinam ignorant,vti ad veſtes neſciunt. Maſtice, aloe,zingibere,cinamomo,pipere rubro,eſt florentiſsima. Aurum & argentum negligunt, ideo rebus non moneta communicant mercatoribus,de quo negotio non ingratum audi Hiſtoriam. Incola Iamaicus ſemel Hiſpanum quendam acceſsit, Columbam quibus abundant, ſecum adferens, oſtendebatque ſe illi palumbem dare velle, ſi quid aliud illi viciſsim dederit pro precio. Hiſpanus aureum Caſtellanum è burſa porrexit, continuò barbarus ori applicuit & guſtavit, num quod ſperabat optimum ſuaviſsimumq; bolum ad edendum nactus eſſet. Qui cum contrarium expertus eſt, continuò aureum exſpuit, tanquam rem invtilem ad comedendum nutibus indicavit; ac columbam ſuam ab Hiſpano repetijt. Illud præterea hac occaſione ſilentio non eſt prætereundum, quod ex ore tum ſcriptis quorundam ego didici relatione: Nimirum Clericos Monachosque multò minus fuiſſe in India tentatos carnis titillationibus, cum hos Americanos ſine fimbrijs ac paſſamentis veſtitos; ſed planè nudos Inſulares viros fæminasque conſpicerent; quam in ſua Europæ Patria, vbi mulieres turpitudinē ſuam vt abſcondant, ſericis aureisq; veſtimentorum fucis, quāvis deformiores multò & turpiores Indicis fæminis à ſimetria & proportione corporis inveniantur,c ontegunt,amatoresque alliciunt.

Cur verò id accidat, tu ipſe expende proplema? Nam quanto quiſque concupiſcentiam ſuam in rem amatam extendit, tanti æſtimat & amat rem illam,ſecundum illud commune proverbium: Quisquis amat ranā; ranam putat eſſe Dianam, nimirum vt & S. Doct. Auguſtinus ajt:

ajt: Conſuetudo vitij ferreum induſium. Proinde ſi quis cum S. Tobia juniore non exteriora, ſed interiora piſcis conſideraverit & exenteraverit, jecurque exciderit, id eſt, carnem ſuperfluoſque naturales ſpiritus per jejunium mortificaverit, Cor ſuum vitalesque ſpiritus, per quietem clauſtralis exercitij & paſſionis Chriſti meditationem & fugam converſationis ſcandaloſæ compeſcuerit & ſedaverit: objecta enim movēt ſenſus: & felle illiniverit oculos ſuos, id eſt, amaris fletibus, luxuriam, gulā, vitaverit; Ne Ancilla tuum jecur vlceret vlla puervé. His dignus erit viſione contemplationis divinæ, cœleſtisque Sponſi conſolatione; ob ſuam quoque laborioſam continentiam, æternis delitijs perfruetur. Felices ergò hi novi Orbis Apoſtoli Ordinis noſtri S. Benedicti Fratres; Sublimes verbi divini Præcones; laborioſos præcelſosque virtutum Heroes, qui concupiſcentiam carnis & gulæ ac mundi ſuperbiam, vt inimicos debilitatos, devictosque, potuerunt ponere Chriſto illorum Sponſo adjuvante ſub ſcabello pedum ſuarum effrenium ſenſitivarum potentiarum, & acutiſſimo rationis, pietatis ac temperantiæ telo domare atque configere. *Ovid. Epiſt. 8.*

In hac Inſula Iamaica principalis civitas eſt nova Sevillia, cum illuſtri ampliſſimaque decorata Abbatia. In quo Monaſterio primus Abbas fuit Petrus Martyr ab Angeleria Mediolanenſis, qui triginta libros de Occidentalibus Indijs elegantiſſimè conſcripſit, quos ego quidem non omnes vidi, ſed ab alijs autoribus citatum nonnihil legi, atque ex eo aliqua cognovi. De quo Clariſſimo Abbate ac viro Doctiſſimo ſic quoque Franciſcus Lopez ſcribit: *Eſta la Isla de Iamaica, el principal pueblo ſe nombra Sevilla. El primer Abad que tuuo fue Pedro Martir de Angeleria Milanes el qual eſcrivio muchas coſas de Indias en latin, como era Croniſta de los Reijes Catolicos.* Id eſt: Inſulæ Iamaicæ à populo principalis metropolis nominatur Sevilla. Primus Abbas hic fuit Petrus Martyr ab Angeleria Mediolanenſis, qui multas res Indicas latinè deſcripſit: Fuit enim Chroniſta Regum Catholicorum. Atque in hujus Inſulæ pelago propè Oriſtam vel portum de las Hormigas, prima civilis rebelljo & diſſenſio orta eſt & pugna navalis quam terreſtris inter Hiſpanos commiſſa eſt, de quibus infra tibi aliquid indicabimus. *Hieron. Bezoni l.2. de novo Orbe.* *In general. hiſto. Ind. c. 48.*

Enarravimus tibi hactenus, qua ratione Hiſpani Indias Occiduas navigationibus ſuis aperuerint, quasvé Inſulas primitus perluſtraverint. Nunc verò vlterius audi, quomodo America Peruana manifeſtata ſit, idque nobis ex Gregorio Bonzio Hiſpano ſic accipe: *America quæ agora ſe dize quarta parte del mundo, tomo mombre de Americo Veſpuccio inventor della, ij caſi ſe podria llamur iſſa, por que la marodea caſi por todas partes. Fue incognita à Ptolomæo ij a los autores autiguos. Por eſtar muij à partada, halloſe el Anno 1497. Por mandamiento de Rey de Eſpanna: ij por ſer tan gran tierra la llaman el nueovo Orbe o mundo. Los moradores van des nudos ij muchos dellos, comen hombres. Son dieſtros en el arte de tirar con el arco. En muchas partes viven ſin Rey ni Sennor. Son muij dieſtros en nadar aſſi hombres como mugeres, Carozen de Hierro ij de otres metales, mas de los dientes de peſcados ij otros animales vſan para* *Vide Petri Apiani Geogr.*

armar

armar ſus ſaetas. Id eſt: America quæ nunc quarta pars terræ dicitur ab Americo Veſpuzio ejuſdem inventore nomen ſortita eſt, & non immeritò, quoniam mari vndique clauditur, Inſula appellatur. Ptolomæo autem & antiquioribus propter nimiam ejus diſtantiam incognita permanſit. Inventa quidem Anno Chriſti 1497. ex mandato Regis Hiſpaniæ, propter ejus quoque magnitudinem novus mundus appellatur. In ea Incolæ nudi penitus incedunt Antropophagi ſunt crudeliſſimi. In Sagittandi arte certiſſimi: nullique obediunt, dominis ac Regibus carēt, in vtroque ſexu natatores exiſtunt fortiſsimi, Ferrum cæteraque metalla non habent, ſed piſcium & animaliū dentibus ſuas armant ſagittas.

Totus autem iſte novus Orbis de quo nunc agimus, in duas ingentes peninſulas dividitur, anguſto inter ſe Iſthmo ad Panamam & Nomen Dei cohærentes: Quarum altera ad ſeptem triones, ad Auſtrum altera longiſsimo tractu porrigitur. Ambitus qui cognitus eſt vniverſus, amplius novem millibus & trecentis Hiſpanicis milliaribus conſtat: quorū tria millia trecenta ſexaginta quinque ab Auſtralis maris littoribus occupatur: ab Aquilonaris verò; reliqua: quæ quidem quinque millium nongentorum & ſexaginta milliarium Hiſpanicorum ſummam excedunt. Oceani qua Auſtrale novi Orbis latus alluit æſtus eſt vehementiſſimus, adeò vt in nonnullis promontorijs ad duo milliaria decreſcat, in alijs verò aquæ ejus egreſſum è ſummo littore, vix viſu aſſequi queas. At idem ille, qua Boreale latus occupat, nullam propemodum acceſſus receſſusque reciprocationem admittere magno cum Philoſophorum ſtupore deprehenſus eſt. Cauſam tibi ſupra ſatis indicavimus, de Euripo & polis mundi. Orbis porrò hujus Provinciæ verſus Septentrionem hæ ſunt. Norūbega, peninſulæ inſtar ad mare del Nort porrigitur: Cœlum iſtius Regionis temperatum, ager fertilis mare ob Syrtes & vada periculoſum. Gentes in his Provincijs, aliter atque aliter ab Hiſpanis, quam novis Geographis nominantur: nimirùm Nicaragua, Nico, Fonduras, Guatimula, Iucatan, Hiſpania nova, Culia, Topira, Terlichichi, Acechi, Tova, Marata, Florida; hujus Provinciæ littora marina Ambarum cinericium pro Myrothecis copioſè ſuppeditat, & ejus ſylvæ lignum Saſafras odoratiſsimum. Capaſchi, Calicuas, Nova Granada, hic poma malorū granatorum ſunt ingentis magnitudinis, eorumque grana interiora inſtar nucum avelanarum Turcicarum. Mar Vermejo, Californıa, Ton, Tonneac Regnum. Tolum Regnum, nova Albion, Quivira Regnum. Serra Nevado, Virginea, Anacal, Apalchen, Mocoſa, Albardos, Avanares, Chilaga Terra nova, Terra Corterealis; Terra laborador; quam ſic ob eximiam ejus frugum fertilitatem nominant, Baccalaama à piſcium quodam genere quo abundat, ſic appellatur. Inde Æſtotilant & Ainan Regna vltima Aſiæ Boreali, vt aliqui volunt continua ſub polo artico & Zona frigida. Per hujuſce Regni Ainan continentis littora Cabo de Fortuna, ejuſque maris anguſtias Hiſpani Eſtrechio de Ainan dicunt.

Rebelles Vaſalli Regis Hiſpaniarum, nimirùm audaces præſumptuoſique Calviniſtæ Hollandi, Daniam, Sueciam, Norvegiam, Finmarchiam,

chiam, Boddiam, Scrickfinniam, Lappiam, præter & circumfretantes Borealia maria Europæ Inſulasque, ad Regna Cathay & Sinarum; Trafficum Regi Catholico in Molucenſibus, alijſque Orientis Indiæ Inſulis præripere volentes navibus breviorem viam indagarunt. Sed in Oceano Tartarico non procul à nova Zembla promontorio Tabin, per frigus intollerabile, ac mare glaciale impediti, cum per glaciem in ſylvas de navibus ſe recepiſſent, ab urſis ac lupis, alijsque feris devorati, ſimul & inædia perierunt. Hæ duæ Regiones Æſtolant & Ainam frigoribus perpetuis ſubijciuntur. Incolarum veſtitus eſt ex ferarum pellibus. Carnibus & piſcibus crudis veſcuntur marinis: eorumq; ſanguinem mixtum aqua liquefacta igne in potu pro delicijs habent. Nam glacies quo illorum Regio perpetuò riget, aquæ vicem ſupplet, quo veluti ſaccaro mirificè delectantur. Ex pellibus piſcium maris grandiſsimis quos illi Baccalaama dicunt, inſtar bovis corio ad veſtitum aliosque apparatus vtuntur, navesque ex eadem piſcium cute, nervisque animalium quos pro lineis filis habent conſuunt conficiuntque; quibus in mari diſcurrunt, piſcantur, & anſeres marinos ad victum aucupantur.

Nunc denuò ad Iſthmum Panama ſive Darienem de quo ſupra revertamur; Et alteram Americæ meridionalis plagam ad auſtrum ſitam perveſtigemus. Intermedijs ergò Inſulis vtpote Guanahana, quam omnium primam vidit & invenit navigatione ſua, ac proinde Deſideratam Inſulam nominavit C. Columbus, cui colateralis eſt Inſula S. Benedicti, item Inſula S. Crucis Spagnolla, Iſabella ſive Cuba Iamaica, Cozumella, ſive S. Ioannis, Iucantana, Coluacatana, Olloa cum reliquis ac Golfo de las Damas derelictis; ad auſtrum verſus ſequuntur Inſulæ Camercanæ, ſive Antillas, Paria, Caſtilia del Oro, Wikiri, Aſſavvai, Orenoque, Amapaja, Guiana, Andaluſia, Quareca, quæ Provincia ſola Americæ ſub Æquinoctiali linea ſita Æthiopes generat, licet ſub eadem Zona torrida quamplurimæ nationes habitent, qui tamen alio colore in cute diſtinguuntur. Hujus rei rationem alij in humores corporis referunt, ex quibus corpus & pellis alitur: ajunt enim corpus ex prima humorum per mixtione augeri, & cibos ex elementis compoſitos, qui ſi plus atræ bilis & craſſioris humoris obtinuerint fuſcum & nigrum procurare colorem, ſed vanum eſt hoc aſſerere. Nam quis non ſacrorum Philoſophorum intelligit, non ex ſolo coitu elementorum absque ſeminaria poteſtate genitos eſſe filios Adam. Hominis enim corpus ex ſemine & ſanguine agẽte interno principio ad ſimilitudinem generantis poſt primum Adamũ & Evam eſſe progenitos patet homines, qui non Æthiopum more nigrã & aduſtam, ſqualore in Paradiſo cutem pellemque geſtabant. Alia ergò & occulta quædam iſtorum eſt ratio, nec ſoli ſemineo principio elementorumque motibus attribuendum. Quidam enim ſuper hunc paſſum Bechaiaus Iudæus atque Doctus Rabinus ajt: Chamum Noachi filium ſubmerſo terrarum Orbe, in Archa ſancta operam Veneri dediſſe; ideò ob hanc intemperantiam divinitus factum, vt ejus Chami filius, ex eo Patris cum vxore congreſſu, natus, omnisq; ejus poſteritas internam

Patris malitiam corporali nigredine proles conteſtaretur, nec abſurdè hic Iudæus commentatus eſt: Nam cum Arcta Dei Eccleſiam futuram ſignificaret, malos cum bonis, & bonos inter malos vivere vſque ad finem mundi præſignavit, præcipuè Hæreticos; qui Patris Noë verenda, vt hic poſtea maledictus Cham, ludibrio affecit. Illud ſanè conſtat ex hiſtorijs nullibi terrarum nigriores homines quam in mediterraneis Affricæ locis inveniri, ea autem loca Chus, Chami Nepos incoluit, & omnes ejus poſteri. Quam ob cauſam Æthiops Hebræis Chuſaph ab aduſta nempè facie dicitur, vt qui illicita libidine ardebat intus in arca Domini, ob hanc irreverentiam, cum tota ſua generatione mulctaretur foris nigra pellis aduſtione. Addi poteſt & hæc ratio: Ne quis putaret ex varijs coloribus nationum in toto Orbe; varias quoque inde ſpecies hominum dari & eſſe quæ ſpecies animalis eſt vltima.

Cæterum qui hos Indos Americanos Hiſpani noverunt referunt, ſe animadvertere neſcio quid ijs deeſſe, quo minus vti nos in Europa, ipſiſplene homines eſſe videantur. Quod non ſolum naturæ cœli à noſtro propemodum diverſæ, verum etiam contrariæ à noſtra, inſtitutioni, diſciplinæque attribuendum cenſeo. Addo inſuper ego, Europæos ideò Indos homines abhorrere, nec ſibi homines vſquequaque videri, quia notum eſt in pecudibus, boves macellum & laniones mugitu perſtringere, quia ſuæ ſpeciei ibidem individuorum ſanguinem effuſum & mactatum eſſe perſentiſcunt, & ex mumia ſanguinis iſtud odorant; Quod & canes in lictoribus qui canicidas agunt, in majoribus civitatibus faciunt, licet enim hos non videant, præſentes tamen olfaciunt latratuque perſtringunt, ac perſequuntur antipatiæ cauſa. Sic de iſtis ante hac Antropophagis Americanis ſentiendum eſt, perhorrendis humanarum carniū voratoribus. Porrò qui vtroque Parente Hiſpano in India naſcuntur, eos fama eſt, Indici ingenij vim haud exigua ex parte imbibere; qui verò ex Hiſpano & Inda progignuntur, quos Latini Hybridas vocant, Hiſpani miſticios; Hiſpanicos mores induere ajunt, vitia præſertim: Quæ enim gens ante Hiſpanorum adventum contemptrix opum fuit, ea nunc ijs ambitionique ſtudet, & dignitates appetit. Provinciam Quarecam ſequitur Peru; de qua poſtea; Item Regio Canibalium, Anebas, Caribana, Guiana, Epuremi, Amazonum Regio, Popojana, Say ma, Acamacari, Charcas, Chicas, Chili. In hac Provincia Chili præcipuè Oppido S. Iacobi horrida fames aliquando graſſabatur, adeò vt Indi Suras ſibi amputarent, easque præ fame comederent: vulnus ſanabant, & ſanguinis rivos ſiſtebant planta quadam, quam Hiſpani Medici Hæmathitem vocant, folijs ſuper ſurarum vulneribus impoſitis. Miram quoque Oſorius experientiam refert de ſanguine ſiſtendo, ajt enim à Luſitanis Nahodabegueā quendam Ducem Indorum multis vulneribus conciſum cecidiſſe, nullum tamen ſanguinem è vulneribus emiſiſſe. Cum tandem Portugalenſes milites, illum nudaſſent, armillam ex auro factam, in qua erat lapis quidam incluſus comperiunt: mox detracta armilla, magna repente vis ſanguinis ex illius acceptis vulneribus emanavit: lapis iſte ex beſtijs quibuſdam

Lib. 7. Hiſt. Oſorij.

buſdam terræ illius eruitur, quas Siamenſes Cabriſias appellant; qui mirificam ad ſanguinem ſiſtendum vim continere dicuntur. Sequitur Provincia Parabolia, Toncamania, Patagones, Toltij, Paragnaia, Quaira, Timbuja, Tiſuada, Pagnana, Wejana, Ornagua, Braſſilia, Topago, Ovetacates, Quaria, Morpion, Tabiares, Torpini, Kini, Rio de la Plata. Porrò ambitus à Geographis & Hydrographis nautarumque experientia Americæ totius, novem millibus trecentis octoginta quinque milliaribus Hiſpanicis patet; quorum tria millia trecenta ſexaginta ſeptem, ab Auſtralis maris littoribus occupatur. Aquilonaris verò reliqua pars, quæ America Mexicana, ob Mexicam vrbem ingentem, ac perilluſtrem appellatur, ad quinque millium nongentorum & ſexaginta milliarium Hiſpanicorum ſeſe capacitas & amplitudo extendit.

Totaque novi Orbis iſtius Americani magnitudo, plus triplo ac quater Europam exuperat, multis inſuper Regibus, populis, civitatibusque ampliſſimis, ijsque innumeris exornatur. Cognito itaque Orbi tam illuſtri opulentiſſimoque Regno; Hiſpani ſe accingunt, paratisque triremibus, omnibusque ad iter neceſſarijs, ac magnificis iſtis gentibus Americanis inſolitis muneribus anno nonageſimo ſeptimo ſupra milleſimũ quadringenteſimum Darienem ad Iſthmum feliciter navibus applicant. Miſſis itaque Indis ab Admiraldo interpretibus, ad Regni quod maximũ ditiſſimumque habetur Peruani confinia, cum paucis Hiſpanis exploratibus, qui Cuſconienſi populo Regique Attabalipæ præſtantiſſima dona, eaque munera infiniti valoris, & felicitatis æviternæ, ſalutisque bonum fauſtiſsimumque nuncium attuliſſet in ipſis Regni Peruani confinijs conſiſtere, vbique divulgarent. Nunc verò qualis ſit hæc Peruana Americæ Provincia ſive Regnum ex Gregorio Boncio alijsque Scriptoribus audiamus.

La tierra que ſe dice el Peru mas rica de oro y ſpecias que todas las otras. Eſta provincia eſta in longitud de 290. grados, contando desdel Occidente hazia el Auſtro por 5. grados. Eſta tierra ſe illama agora la nueva Caſtilla, es en tanta manera rica, que en vna cuidat que ſe dice Collao, ſe hallo vna caſa toda hecha de oro. Ij comunemente para los vſos domeſticos, vſavande vaſijas de oro. Cogen teigo dos vezes al Anno: aij mucho ganado aij ovejas tan grandes como cavallos, que parendos vezes al anno, aij. Ciudades grandes ornadas y regidas con policia ſino que no conocian à Chriſto. Agora ija por gracia de nuoſtro Sennor, ſon Baptizados, ij conocē la miſericordia del Dios, Deſpues que les fue prædicado el Evangelio de Ieſu Chriſto. Id eſt:

Regio Peru omnium quæ hactenus inventæ ſunt cum auri tum aromatum ditiſſima inventa eſt. Ea ſita eſt in longitudine 290. graduum, ab occaſu verſus ortum facto ordine: Ab orbe medio verò diſſidet, auſtrum verſus partibus quaſi quinque. Hanc enim novam Caſtiliam, ab inventoribus nominant. Hic tanta auri atque argenti vis eſt, vt vaſa in contemptiſsimum vſum deſtinata inde conflent. Et quod magis mireris, in civitate quodam Collao, reperta domus eſt, tota auro tecta. Neque verò minus in alijs felix eſt Regio, frumento enim, Machitium vo-

cant, bis per annum gaudet, animalium vario genere dotata, feris nocivis ſe tamen liberam jactat. Oves tantæ proceritatis ſunt, vt vicem equorum ipſis vtantur; tamque fæcundæ, vt fædus bis per annum edant. Civitates habet legibus, atque armis munitas, fluminibus, montibus, ac ſylvis mirum in modum adornata eſt. Paradiſum dixeris terreſtrem: Incolæ verò prudentia, morum comitate, artium variarum peritia, ac fide probè inſtructi, commertia omnemque probitatem ſatis excolunt, niſi quod Chriſtum ignorent, qui tamen vt multis jam innotuit; ita cunctis ſpiritu ducente, innoteſcat optamus & ſperamus, omnique induſtria labore ac diligentia conandum id eſt.

Fama igitur percrebeſcente in Regione Peruana de alterius mundi hominum Hiſpanorum adventu, ad ipſam tandem vrbem Cuſconienſem Arcemque Regiam pervenit.

Rex Ataguualpa vel Attabalipa, quoniam jam diu Hiſpanorum belli mercimoniorumque præclara facinora preciaque ex alijs Regulis noverat, avidè congreſſum noſtrorum hominum ad tempus expetijt. Obviam ergò miſſis Peruanis aliquot Proceribus militibusque ſalvum conductum in Regnum Peruanum, ac Regiam vrbem Cuſcovienſem Hiſpani habuere. Sacro ſe inſuper fædere iuramentoque obligantes, de firma obſervanda amicitia, ac ſine noxia læſione ad ſuos è Cuſconienſi vrbe navesque reverſione. Admiraldus munera militemque diſponit, viginti ſeptem equites cataphractos, centum quoque ſcopletarios pedites, ad ſui ſuorumque cuſtodiam enumerat, quem Nobiliores aliquot Hiſpani & Coronelli etiam comitati ſunt. Naves interim apud Darienē cautè cum reliquis militibus per navarchos in anchoris donec nuncium accipiant conſiſtere juſsit. Illuſtriſsimus quoque ac Reverendiſsimus Patriarcha Buellius, ſecum aſſumptis Religioſis Sacerdotibus, omnia quæ ſibi æſtimabat neceſſaria ad hoc præclarum legationis opus, de ſacro apparatu illis tradidit: inter alia librum Evangeliorum; in quo eleganter duodecim articuli fidei Catholicæ depicti fuerant; Ipſe autem Patriarcha rubea Cuculla indutus, deſuper rochetto pallium Apoſtolicum deferens, crucem manibus attrectans procedebat. Aſcenſis itaque curribus Attabalipæ regijs, quos non equi ſed Guanacos, id eſt, oves trahebāt poſt aliquot dies Regiam vrbem Cuſconienſem cum prædictis Procerū Commiſſarijs appropinquabant. Admiraldus rogat deſtinatos Peruanos Proceres, vt ipſos Peruanos milites aliquot præire jubeant, ſibique introitum in Regiam vrbem diſponere liceret, quod & Attabalipæ & ſuo potentiſsimo Regi Catholico erit valdè condecens & honorabile. Iſti quæcunque velit ad ingreſsionem vrbis vt faciat annuunt. In prima itaque acie terni ac terni, cum ſuis ſagittis ac clavis armati, ovibus inſidentes. Peruani procedebant equites: hos conſequuntur Cataphracti equites: Hiſpani duodecim; deinde quatuor curſores qui mulas cum lectica minabant; iſtos excipit Caballus Regius purpura phaleratus: mox Hiſpani pedites triginta; poſtea currus Admiraldi; hunc pone denuò triginta pedites Hiſpani, quos ſupremus ſalvi conducti Commiſſarius cum Illuſtriſſi-

ſtriſsimo & Reverendiſsimo Patriarcha curru inſequitur. Vltimā aciem equites Hiſpani & Peruani cum pedeſtri milite concludebant. Hoc ordine levcas duas procedentes ad ſuburbia Cuſconienſia appropinquant; ſubitò ingentem Peruanorum hominum multitudinem conſpiciunt, ipſeq; Rex Attabalipa ad excipiendam Legationem ſecundo obviam Proceres cum militibus dimittit, partim vt vulgus indomitus ne quid turbarum accidat arceatur; partim ne quid moleſtiæ noſtratibus ab inculta plebe contingeret. Incredibile eſt quantus populus adſpectandum etiā aliundè confluens effuſus eſt; adeò vt multi in plateis oppreſsi graviter læſi fuerint. Mira à noſtris Hiſpanis hic videbantur & audiebantur: Barbarorum nempè admirantium invſitati clamores, riſus, bracchiorū pedumque jactationes, indigitationes, adorationes, genuflexiones, totius corporis inclinationes, capitis ad terram ſubmiſsiones. Deos enim noſtros Hiſpanos æſtimabant armis coruſcantes equites: præcipuè ſi quis ſaltibus in aërem caballum urgeret; aut equorum fremitum hinnitumq; exaudirent. Sed tunc omnibus pavor ac timor majorque reverentia erga noſtros inceſsit Peruanis, cum antè immanem aulam Regis Attabalipæ equites & ſclopetarij Europæi ſuas muſquettas cum ingenti tonitru in honorem Regis Attabalipæ diſploderent; tunc plebs circumſtans omnis in terram veluti mortuus concidit, ſubitoque noſtros averſantes in ſuas domos auffugerunt. Rex verò Attabalipa non ſine terrore ignem, fumum, tonitrualemque ſonum, equitumq; & armorum nitorem, ſtrepitumque admirabatur & ſuſcipiebat: rogavitque Admiraldum ne amplius his honorabilioribus modis illum ſalutare vellet; ſed vt ipſe illum alloqui maturaret. Præmonuit enim Admiraldus per Proceres Commiſſarios Peruanos Attabalipam ne expaveſceret, ſi more gentis ſuæ Regem ante mutuum congreſſum honorificè ſalutaret. Interiorem ergò aulam cum muneribus ingredientes Hiſpani, verbis conceptis Admiraldus cum Illuſtriſsimo & Reverendiſsimo Patriarcha Buellio Attabalipæ à Rege Catholico pacem, ſalutem, felicitatemque precatur, & vt veram quæ poſt hanc mortalem in æternum durat, immortalem vitam & agnoſcat & vivat ex animo cupit & exoptat; Ideoque Religioſiſsimos hos à Solis ortu Regem Hiſpaniarum Catholicum de ſodalitate S. Patriarchæ Monachorum Beatiſsimi Benedicti Religioſiſsimos viros, ac Sacratiſsimos Sacerdotes & Doctores, veri divini Numinis Præcones & cultores iſthuc dimiſiſſe, ac omnes quos hic præſentes aſpiceret, Regemque ſuum Catholicum amore benevolentiaque Peruani populi, ac pro ſalute dignitateque ipſius Attabalipæ vaſtiſsimum iſtum Oceanum ac mundum, tot periculis ac vitæ moleſtijs voluntariè aſſumptum iter aggreſſos eſſe, maximosque ſumptus ac divitias impendiſſe, vt vitam illam omni termino voluptatem carentem, & æternis deliciorū fontibus perenniter ſcaturientem, ipſum Regem Attabalipam, atq; hos omnes Inſulares populos edocerent. Inſuper vt & Regis ſui Catholici amicum atque propenſum erga ſe animum Attabalipa cognoſcat, hæc ſibi munera transmiſiſſe.

Hæc & alia per Interpretem Admiraldus effatus Rex Attabalipa de

Regum Europæorũ majeſtate & potentia admiratus eſt. Illud verò maximè obſtupuit, alium adhuc mundum terrasq; præter Americã ſive Peruanam Imperium in rerum eſſe natura. Et poſt hanc aliã multò feliciorem, eamq; immortalem vitam ſupereſſe, nec Deos eſſe veros, quos Peruani hucvſq; coluiſſent ſpectra, Sed infames Cacodæmones mirificè admirabatur. Conſumptis ergò de varijs interrogationibus & reſponſionibus horis aliquot, de quibus vide Franciſcum Lopez hiſt. Ind. c. 112. munera proferri voluit Rex Attabalipa, vt quis eorum vſus ab Hiſpanis ediſceret. Lecticam ergò portatilem quam duo muli geſtabant, eamque ut aſcenderet Rex Attabalipa Hiſpani innuebant, quem aſinarij aulã circducentes pro itineribus ſuaviter conficiendis vtilem eſſe monſtrabant. Panem deinde triticeum candidiſsimum, ac vinum Hiſpanicum vitreis poculis promebant, cujus guſtum, ſaporem & odorem, cum pane ſuaviſſimo Rex laudavit, præcipuè ſciatos pellucitos Criſtallinos admiratus eſt. Promittebantq; Hiſpani ſe Regis Attabalipæ Incolas & Agricolas iſtius panis & vini ampliſsimam agriculturam edocturos. Si Vicario Chriſti in terris Dn. Papæ ac Regi Catholico Hiſpano fidelem amicitiam & obedientiam promittat. Veſtes deinde Hiſpanico apparatu, cum venabulo ferreo perpulchro ad configendas feras afferebant: veſtibus aulicum vnũ Attabalipæ induebant, qui monſtro ſimilis ſic indutus illis videbatur, ſpecula deinde, cultros, acus, aliaq; ludicra vtpote maſcaras offerebant, inter quæ maximè placebant larvæ ſive maſcaræ Regni, non tam ob pulchritudinis formam earum, quam Religionem Patriam: ſolent enim hi populi lemurum formas, ſive ſpectra diabolica noctu illis nõnunquam apparentia rudi modo effingere, ac vultui applicare in honorem ſuorum Idolorũ ac Cacodæmonum, quos illi pro Dijs colunt. Rex tandem Attabalipa Admiraldo ſingularibus cerimonijs gratias egit, pro Regis ſui Catholici amicitiæ benevolentia ac muneribus: & abeundi in hoſpitium paratũ licentiam impertitus, ſuo præcipiens Camerario, vt hoſpites lautè tractaret, Hiſpanos; ſeq; poſt paucos dies de fide religionisq; Chriſtianæ capitibus, ac eorum Dijs interrogationem & cognitionem habiturum. Tribus evolutis, quarta die Rex Attabalipa noſtros Religionis cauſa accerſivit Hiſpanos. Admiraldus in ordinem ſuos milites cogit, eoſq; exornat. Illuſtriſſimus & Rev. quoq; Patriarcha Buellius cũ ſuis Religioſis Sacerdotibus, venerandis ſe exornant paramentis, quibus & ſacrata inſignia deferenda tradidit. Ipſe verò Patriarcha Buellius crucem Patriarchalem deauratam manibus tenens, purpureo indutus cucullo ac pallio Apoſtolico Cardinalitioq; opertus galero, prodibat: dextra codicem ſacrum Evangeliorum geſtabat. Ab Hoſpitio abeuntes primi erant aulici Regis Attabalipæ, qui noſtros ad Regiam audientiam vocabant. Deinde ſeptẽ Hiſpani trombetis æneisque tympanis aera plateasq; perſonantes. Hos inſequuntur decẽ Coronelli Hiſpanico more inſigniter veſtiti quos inſecutus eſt Admiraldus galea criſtata, chalibeaque thorace fulgidus, ſuis vtraque ex parte comitatus curſoribus.

Hunc inſequitur Illuſtriſſimus & Rever. Patriarcha Buellius, cum

Clero

Clero ſuo Monaſtico, quos à dextris & ſiniſtris primores militum Hiſpanorum præclariſſimè loricis ac haſtis exornati ſplendidiſſimè obibant; proceſſionem claudebant ſclopetarij Hiſpanienſes. Incredibili gravitate ac reverentia hoc modo verſus Attabalipæ Regiam aulam procedebant: atque ad hoc ſpectaculum ipſa Cuſcovienſis civitas à fundamentis ferè viſa eſt commoveri, adeò multorum hominum accurſus ac frequentia aderat. Regiam intrantes aulam interiori palatio, ſub tribuna Attabalipam cum proceribus ſtipatum Regem ſedentem offendunt; excluſaque vulgari turba Hiſpanis locus attribuitur, qui ſeſe ſplendidè ac ſolenniter erga Illuſtriſſimum & Reverendiſſimum Buellium & Sacerdotes Monachos, officioſéque gerebant, Patrio more flexis poplitibus Patriarchā ſemicirculo Sacerdotesque excipiunt, veneranturque. Attabalipa ornatum noſtratium Sacerdotum, religioſamque modeſtiam, ac ſingularem pietatis ac ſanctitatis contemplans decorem, ſtupebat: ſilentium omnes & admiratio barbaros occupabat Peruanos. Tandem Illuſtriſſimus & Reverendiſſimus Patriarcha Buellius ſic ſermonem exorſus eſt:

Permagni multumq; Rex Attabalipa intereſt conſiderare, à quo vitalis auræ ſpiraculum, ac viventem rationisque capacem animam, qua ſoli à brutis differimus hominum genus acceperit: Cum eos minimè qui præ nobis multò retro ſæculis evolutis vixere parentes noſtri, hujus vſura lucis auraque vitali amplius perfrui conſpicimus. Cujus rei obſcuriſſimam originem cauſamque latentem, vt perdifficilis perſcrutandi eſt humano ingenio, ita perfacilem nobis clariſſima luce Chriſtiana religio cognoſcendam proponit. Eſſe enim præſtantem aliquam æternamque naturam, & eam ſuſpiciendam, admirandam, colendamque hominum generi, hic mundus ordoque vniverſi cogit confiteri. Quæ quidem ampliſſima totius vniverſi moles, ex pulcherrimo tot tantarumque rerum concentu perfectiſſimè conflata, in ſuperiorem cœleſtium, & inferiorē terreſtrium corporum differentiam dividitur; & ad certum finem Dei Ter Opt. Max. potentia ex nulla præexiſtente materia, nullisvé inſtrumentis tantæ ſtructuræ adhibitis, ſolo ſuæ voluntatis nutu, non ab æterno, ſed eo quo ipſi divinæ bonitati complacuit, in tempore fabricam cōſtruxit. Siquidem rerum omnium Conditorem Conſervatoremq; vnū Deum immortalem, terno tamen Patris & Filij ac Spiritus ſancti perſonarum numero differentem, in vna ſubſtantia coequali & indiviſibili per ſe exiſtentem, ſempiternum, immenſum, Omnipotentem, Chriſtiana Religio Catholicaq; Mater Eccleſia, mortalibus timendum, colendū, reverendumque ad ſalutem immortalem credere docet ac exhortatur. Cujus imperio cœli, terra, mare, aër, conditi ſunt. Et quod in his aut eſſe, aut vivere conſpicimus, ab illo divino Numine vitalis animæ auram, augmentum, motumque accipere Chriſticolæ ſcimus & credimus. Cujus nutu Angeli cœleſtes, & in terra homines effecti gubernantur conſervānturque. Atq; hunc quem præ oculis cernimus & admiramur Americanum Peruanumq; Orbem & Archipelagum, piſcibus atque undoſis repletum Balenis ac monſtris, æſtu fluctibusque tumentem commovet, fo-

vet,

vet,temperatque. Cujus Numinis Chriſtiani lumen fulgorque immenſus, lucida, ſydera incircumſcriptibili ſui decoris lumine,radijsque exornat. Cujus denique infinita bonitas, has quas in viridi ſolo plantarum radices, herbas, ſtirpesque arboreas, cum eorum fructibus ſuaviſsimis hominum ac brutorum vſui aptiſſimos locupletiſsimè diverſis temporibus impertit. Malorum verò omnium cauſa, ac rebellis in Deum execranda perfidia atque ſuperbia fecit,vt quos Deus noſter ſanctiſsimus, integros, ſanos,beatosq; à principio formavit & creavit primos Parentes noſtros, per tranſgreſsionem contumacis voluntatis ſuique præcepti, de cœlo quidem prius Apoſtatas Angelos, hominum verò genus de Paradiſo voluptatis in hunc mundum ærumnoſum expelleret. Repagulisq; legum divinarum ſemel confractis, in omnem deinceps quæ nos homines modò vndique nociva premunt perturbantque, tum corporis tum animæ malorum cupiditatum labyrintum implicaverunt.

His ergò malis quatuor millibus circiter annorum mortales oppreſſi, hos tandem divina gratia & miſericordia aſpirante, bonitas infinita eripere complacuit: miſſoque in terram filio ſuo vnigenito,qui cum immortalis, impaſſibilis,coeternus, æqualis, connatur alijsque Filius divo Patri exiſteret; paſſibilem,mortalemque humanam naturam,pro nobis peccatoribus, excluſo de more genitali comercio, ac omni labe peccati, de puriſsimis, caſtiſsimisque inviolatæ ſemper Virginis Mariæ viſceribus, tertia perſona in ſacroſancta Chriſtiani Nominis Trinitate Spiritus Sancti cooperante gratia, humanam naturam corpusq; aſſumpſit, ac de virgine in hunc mundum factus homo naſci dignatus eſt,vt nos homines nocentes, ac peccatores æternis ignibus concremandos puniandosque, ipſe Deus homo vnigenitus Chriſtus IESUS Redemptor noſter per acerbiſsimam ſuæ paſſionis crucem, ac ſuſcepta vulnera, ab omni culpa, ſupplicijsque Deo Patri expiaret, & reconciliaret, morteque ſua noſtrarum animarum mortem, in vitam immortalem commutaret: illisque æternas delicias, præmia, vitamq;, omnibus his mundi voluptatibus jucundiorem, qui in illum credituri ſunt,perdonaret. Reprobis verò ac perfidis, cum in noviſsima tuba Regionum ſepulchra perſonuerit, omnis quem hic vides ampliſsimum Orbis terrarum apparatū ignis incendium devorabit, ac mortui omnes ad tribunal vivi reſurgentes apparebunt, ac Chriſtus venturus Iudex, omni fine carentia ſupplicia cruciatusque infliget, in tenebrasque exteriores cum Angelis Apoſtaticis quos tu modo ſceleratos turpiſsimosque in delubris Cacodæmones colis, pice ac ſulphure flagrantem in omnem æternitatem fætentem paludem deturbabit. Hunc ergò tibi ô præſtantiſsime Rex, bonæ ſalutis & voluntatis nuncium, ac ſalutiferum ſermonem, divinique verbi theſaurum incomparabilis precij, de Europa tot maria transfretati, acti, jactatique ferocibus fluctibus,magnoque rerum noſtrarum diſcrimine gratis attulimus, vt Deo verò placere poſsis, ac ejus quæ in te, ac omnes mortales redundat gratia atque bona voluntas, cognoſcere, & in æternum poſt hanc vitam immortalis cum eodem regnare & beatus vivere, ſupplicia

plicia incendiaq; æterna effugere valeas. His auditis ac per interpretem declaratis, Attabalipa intremuit & ob infernalia ſupplicia conterritus eſt, neque ſe veros Deos hucvſque adoraſſe, ſed vna ſecum ni Chriſtianorum ſacra amplectatur, poſt hanc vitam in æternum ignibus exurendos cruciandosque dæmones coluiſſe, non modicè conturbatus eſt. Rogat ergò per Interpretem, viſibilisné vbi, & quid ſit Deus Chriſtianorum, ejuſque Regnum cœleſte? Ad quod Illuſtriſſimus & Reverendiſſimus Patriarcha Buellius reſpondet: O Rex Attabalipa, Deus noſter eſt ab æterno exiſtens, & ſibimet ipſi eſt eſſentia & exiſtentia, & à quo omnium rerum creaturarumque dependet eſſentia & exiſtentia, isque immenſus eſt, neque locis aut temporibus comprehendi poteſt, neque carnalibus oculis hic videri poteſt, qui videri, niſi inviſibiliter non poteſt, ſed mediante lumine fidei, in ſpiritu ac veritate, ſacro fonte baptiſmali ablutis animabus Chriſtianorum conſpicuus eſt. Regnum verò, ſummi Numinis ac Dei noſtri; Regnum eſt omnium ſæculorum, tronuſque ipſius Iuſtitia & Veritas. Vtpote tu Attabalipa Rex es, & à te totiusq; Regni tui dependet obedientia & imperium; licet neque te videant oculis, neq; audiant auribus ſemper tibi præſentes omnes Regnicolæ tui, tuum mandatum, aut Imperium. Sic & animam tuam oculis tuis Attabalipa non vides, neque quo certò loco in corpore tuo reſideat, intueris; neq; eum guſtas, olfacis aut tangere potes; & tamen anima tua hæc omnia corpori tuo præſtat, operatur & exercet, vt olfacias, ſentias, videas. Simile fere modò Omnipotens, inviſibilisq; Deus noſter à creatura magni mundi hujus; ipſius maxima, immenſaque exiſtentia inviſibilis virtus & eſſentia, tibi ac omnibus hominibus O Attabalipa intelligenda, conſpicienda, cognoſcendaque interim proponitur, donec Chriſtianæ fidei ſereno lumine illuſtreris. Poſt hæc Rex per interpretem librum Evangeliorum, quem Illuſtriſſimus & Reverendiſſimus Patriarcha Buellius manibus geſtabat, attrectare expetijt: opinabatur enim Attabalipa librum ipſi Illuſtriſsimo & Reverendiſsimo Patriarcha Buellio colloqui, atq; ea omnia quæ peroraverat, in aures ſuſurrando librum patefacere: ignorāt enim literas Peruani. Libenter itaque cum reverentia Regi codex oblatus eſt, quem Attabalipa, ſurſum deorſum evoluens, poſtremò etiam auribus applicuit, tandem per interpretem ajebat, ſe nihil ab hoc libro intelligere, audire vel diſcere, nihilque ſibi colloqui? Proinde vera ea ſint necne, quæ Illuſtriſsimus & Reverendiſsimus Patriarcha Buellius ſibi enunciaſſet minimè agnoſcere: & librum in terram vt rem inutilem è manibus projecit. Ex quo illico Hiſpanorum commota eſt còlera, Coronelli ac milites circumfremere inceperunt, atq; in cœlum manus voceſque attollere. Opprobrio nimirum maximo Chriſtianorum Deum affici, verbumque illius Diuinum ac vivificum indignè atque inequè cōculcari exclamarunt. Illuſtriſsimus autem & Reverendiſsimus Patriarcha Buellius Hiſpanos moderationis, & patientiæ admonebat, ſuaviterque cum his barbaris gentibus agendum perſuadebat, neque volentis neque currentis opus, ſed miſerentis Dei collatam gratiam eſſe inuebat.

Soluto igitur Conventu Attabalipam timor pavorque occupavit. Sciverat enim Rex, audiveratque jam pridem ab alijs Regulis, quorum non paucos Regnis ſuis ac Provincijs exuebant, bellicam Hiſpanorum virtutem. Quarè ſecretiori Cubiculo perhumaniter advocato Illuſtriſsimo ac Reverendiſsimo Patriarcha Buellio & Admiraldo, per interpretem dixit Attabalipa: Se pro tempore ad deliberandum commodiori viſurum conſulturumq; cum ſuis, num ſacra Chriſtiana, vna cum Regnicolis amplecti velit nec ne; magnam interim illis pro donis exhibitis ac muneribus habere gratiam. Regnoque Peruano ſi diutius commorari velint, ſibi placere neque contrarium eſſe. Hiſpani verò vt acris ingenij viri exiſtunt, jam dudum cognoverunt, hic diu morari ſine majori præſidio minimè tutum fore. Regi tamen ipſiusque vt videbatur benevolæ voluntati acquieſcebant, ac in aliquot dies moram ibidem trahebant, ſed ſocios in littore relictos inviſere velle Admiraldus dictitabat. Præmiſsis itaq; vicariatim per dies aliquot quos ſecum Cuſco adduxit ſocijs, ipſe tandem cum reliquis ac Clero ſubſequitur.

Eo verò tempore quo Legatio apud Regem Cuſconienſem peragebatur, ex Hiſpanis militibus ac Coronellis aliqui continentem à navibus ingreſſi ſunt, vt locum quo commodè munitionem portumque aptum negotijs inſtruere poſſent, explorarent. Multitudinem ergò Barbarorũ hominum Peruanorum incidunt, qui continuò Hiſpanos occiderunt, paucis fuga elapſis, qui reliquos de hac clade admonerent. Poſteaquam ergò Admiraldus Daricam è Cuſco rediens advenit, anchoras attrahi jubet, vaſaque colligere, ac vela verſus Cubam Spagnolamque pandi Nautis imperat. Miſſoque brevi Epiſtolio per aliquot Cuſconienſes cives, qui triremium noſtratium apparatum videndi gratia Admiraldum comitaverant ipſi Attabalipæ; conquæſtus eſt; nempè qua ratione iniqua ruptoque fœdere gentium, nequiter Peruani Incolæ aliquot ex Hiſpanis hoſtiliterque occidiſſent, ſeque Regi Attabalipæ quandoque pacem & amicitiam Chriſtianorum reſpuat, bellum denunciare atque indicere, vt in futurum intelligat, Chriſtianos verum, vivum, omnipotentemque Deum ipſis propitium ac ſemper auxiliatorem in adverſis habere, nec non Regem magnanimum & opulentiſſimum, neque Hiſpanos quoscunque Reges aut Nationum gentes expaveſcere. Attabalipa verò uti ſacra Chriſtianæ Religionis ſpernebat, ſic & hoc Admiraldi Epiſtolium perſuaſus à ſuis ſacrilegis Sacrificulis, quos illi Pſeudoſacerdotes Quicnes vocant, atque Regina vxore ſua, quæ Attabalipæ ſuadebat, vt præſentibus potius vtatur voluptatibus, quam incertis ſpebus regnisque cœleſtibus Chriſtianorum animum auresque præbeat.

Eſt verò Cuſco in Peruvia vrbium Regina, multitudine Incolarum Regia Metropolis. Hanc ante Hiſpanorum adventum Reges Provinciæ excelſè fovebant, magno Procerum & gregariorum hominum commercio jura hinc petentium celebrata. Inter Peruvias ſola eſt, quæ faciem vrbis præferat; munitiſsimam enim quadratorum maximæ magnitudinis ſaxorum molem, ac mœnia habet arcemque munitiſsimam, ac Regiæ celſitu-

celſitudinis ſplendore digniſsimam. Alius quidam de hoc regno Peruviano ſic ſcribit: Peruviana Regio totius novi Orbis nobiliſsima, tota ferè intra Æquatorem & Tropicum Capricorni clauditur. Suntq; ejus fines à Septentrione Nova Granada. Caſtella aurea, & Peru fluvius ac portus, qui huic Regioni nomen dat: ab occaſu eſt Oceanus ſeu Mar del Sur: à Meridie Chilo Provincia: ab Ortu montes: occupatq; longitudine ſua hæc Provincia mille & octingentas leucas; Detecta fuit primùm à Chriſtophoro Columbo Genuenſi Anno 1494. vt & omnes aliæ Inſulæ ac Provinciarum Regiones hujus novi Orbis, licet quidam hanc laudem ipſi Columbo in vanum ſumma injuria & invidia detrahant: poſtea per Franciſcum Pizardum Anno 1525. ſubacta eſt.

Hæc autem Regio dividitur hodie in tres partes, nempè in planitiem, in *Sierras* ſeu montes, & in *Andes*, ſeu vltramontanam. Planicies Peruviæ juxta maritimam oram, expanditur milliaribus propemodum, 1500. Hiſpanicis: Ejus latitudo major ad 60. accedit, minor verò ad 30. Eſt autem hæc pars ſabuloſa, ſolitudinibus frequentibus deformis. Hujus tractus Incolæ viles ſunt, puſillanimi pro eſca habent piſces & carnes crudas. Montana Regio Peruviæ longo extenditur tractu, à Septentrione in meridiem mille circiter leucis. Sunt autem hi montes, admodum frigori ſubjecti: atque vrentibus præ frigore ventis nocentiſsimis obnoxij, adeò vt niſi quis certo tempore, vel neceſſarijs indutus veſtibus per hos iter peragat, manus & pedes hominibus inſtar morbi Gangrenæ decidant: nareſque eis niſi eas quis ſicut & totam faciem cum reliquo corpore benè involuat, & cuſtodiat, emungentes, ſicut & pedes decidant. Reperiuntur in his montibus Leones nigri, lupi, vrſi, capreoli, & omne pumilium pecudum aviumque genus: Item oves prægrandes Camelis perſimiles, è quarum lana veſtes gauſapinas & alia neceſſaria conficiunt. Continentur inter hos montes multæ amplæ valles ac profundæ fertiliſsimæ, ac populo numeroſiſſimæ, cum aëre inferius fruantur calidiore & Incolæ quidem harum vallium cæteris hujus tractus ingenioſiores, & animoſiores, ac civiliores ſunt. *Andes* ſunt etiam montes, ſed continua ſeriè producti abſque vallibus. Hi à Septentrione in Meridiē porriguntur, & inter hos & alteros montes Collao Provincia clauduntur, quæ ſanè vt plurimum montibus referta eſt, ac frigori ſubjecta. Montana verò Regio Maritimæ Regioni vicina hominum cultu, vrbium frequentia, ſoli æriſq; beatitudine longè præſtat, ac peculiari idcirco Regū ſede, Procerumque habitaculo excoli conſuevit. Terra enim omnis egregia clementis cœli temperie adjuta, multò innumerabilium rivorum, amniculorumque quos montes profundunt excurſu mirificè fæcundantur; ita vt graminoſis vbique viretis letiſsimè tranſeuntibus arrideat, & fertilibus paſsim pratis gravida, omne leguminum genus liberaliter præbeat. Nam præter *Chamoſeraſia* & alia ejus generis mora, dumetis aſueta, lactucas etiam, Braſsicam, Caros, Daucos, Raphanos, magna proceritate luxuriantes, & tenuium etiam menſis vulgares, Amaracum, Naſturcium, Petroſilinum, Salviam, Oxylaphatum, mentam, & inviſam Veneri Portulacam, condiendis exulis lautiſsimas herbas profert.

De quibus vlterius vide D. Franciſcum Hernandem,qui ſcripſit de plantis Indicis vltra 1200. qui liber ex Regis Hiſpaniarum, vt graphicè ederetur in lucem,ſumptu conſtitit 60000. ducatones. Ex quo libro fecit epitomen Dn. D. Nardos Antonias Italus de plantis Indicis,habet & Peru Bonannas,Camotes,Anannas,Chunos,Mangas,Yanocas,Friſoles,Palares,Calabaſſos,Capallos,id eſt: Radices,piſa,fabas,rapas,pepones:melones & omnis,ac varij generis fructus ſuaviſsimos. Et cætera porrò omnia quæ poſtea ab Hiſpanis ſerentibus ſemina accepit,vberrima referendi benignitate reddit. Verùm ante alia frumentum tanta fæcunditate luxuriat, vt ſi verè proditur,vno ex ſativo frumenti ſextario 50. aut 100. & interdum 200. progignantur: quod eo certè vehementius demirari licet, quod leviſſimam tenuiſſimamq; agriculturæ curam ac rationem exerceant. Agros enim leviter expurgatos, & lolijs evulſis ſarritos,cum aratrum vomeremq; penitus ignorent; non tantò inductis ſulcis ſubruendi glebas occandi,deinde poſt jacta ſemina æquandi labore ſe fatigant Incolæ, quantum noſtri ad fruges ſerendas requirunt: ſed lignea pala modicè vulnerata, humum leniter invertunt; ſcrobibusq; effoſis grana, paſtino ligneo,ſicut apud nos fabæ, deprimunt, quæ terra demum ſuperfuſa condita in ſummam luxuriam prorumpunt. Opusq; hoc diligentius faciunt,ne pſyttaci & papagalli, quorum ineffabilis eſt multitudo, quos illi vt nos Coruos habent, illorum frumentum Maijs in agro vt in Europa Columbæ avenam devorent. Has aves Indi Guaca Maijas vocant. Herbarum frumentiq; copiæ arborum fæcunditas reſpondet,quarũ non illæ modo quas novit Europa egregiè creſcunt, ſed earum etiam plurimas invenire lice t, quæ nobis nomine,naturaq; ſunt prorſus incognitæ. Vrbi Cuſco ferè analoga eſt civitas Quito opulentiſsima, decorata Illuſtri Abbatia di S. Matthæo,vbi veri Monachi nigri ſunt & cute & habitu, lineæ Æquinoctiali ſubjecta, nec tamen fervido ſed frigido (quod admirandum) cœlo perfruitur. Ratio eſt, vt ego puto, quia multis marcaſitis metallicisq;ſcrobibus ac ſpiritibus ea terra ſcatet, ideò hauſtus aër, frigidos morbos & intemperiem cauſat. Ejus ager ſemper virens eſt, & omni frugum beatitudine floret. Iſtic Europæi fructus mirificè aluntur, & excreſcunt domeſtica animalia in immenſum.Scatet inſuper auri metallis & Mercurio vivo inſtar reſoluti auri, crocei coloris nobiliſſimo. Hunc puto famoſam illam eſſe primam materiam Alchimiſtarum; duplicemq; Mercurium Comitis Treviſani, ex ſulphure & mercurio; ex anima & ſpiritu, è Pullienſi auro,vtpote vnica ſua radice extractam. Cujus gratia ſe vſq; in Indiam eſſe profectum l. 4. Comes deſcribit.Multum ergò Hiſpanis mercatoribus gratiam noſtri Alchimiſtæ debent,qui modò hujuſmodi mercurium, ab ipſa natura certa proportione jam ad tincturam artis compoſitum & elaboratum vili precio comparandam toti mundo exhibent. Porrò in hoc Regno Peruviano nulla ferè vrbs aliquo nomine ſpectata effertur,quam non inſigni aliqua fodina auri natura ditarit, vt meritò harum comparatione divitiæ ſordeſcere debeant, quas aut Tago, aut Lydorum Pactolo veterum fabulæ adſcripſerunt.

Nam præter inexhauſtas montium arrugias,quis eloqui poſſit, quan-

tum

tum auri argentiq; vim Canalicia, aut egeſti fluminis theſauri ferant; quæ rutilantibus arenis & pellucidis vndis, limpidi aureo, quodamque fluxu ruere videntur? Nec in tanta fodinarum copia, Minij, Sandarachæ, & id genus diverſi coloris terræ, ad ſerica, laneaque veſtimenta inficienda minerarum venæ deſunt. Compertumq; eſt in libris ſupputationum Regijs è Peru & Mexico ſolum in vndecim annis, ex ſola minera auri, absq; argento, margaritis, vnionibus, aromatum varijs ſpecijs, aridorumq; frugum decimis, animalium ferarumq; pellibus, carnibus ac piſcibus; vltra vndecim milliones auri per ſolos Peſos recenſitam Quinctam Hiſpanorum Regi acceſſiſſe. Sed vtinam tam Indiani, quam alij Nationum populi, illud Boëtij obſervaſſent:

NB. Facit autē vnus Peſus Hiſpanicæ monetæ 13. Reales: & vnus Real valet 10. cruciferos germanicos.

Heu primus quis ille fuit
Auri qui pondera tecti
Gemmasq; latere volentes
Pretioſa pericula fodit.

Tunc non in tam crudelia bella, ſeditiones, & ſqualidam ſervitutē exterarum gentium incurriſſent. Abundat præterea Peruviana Regio plantis arboreis nobiliſsimis: inter quas arbuſculum quoddam Punico arbori non diſſimilis invenitur, quod dum ſcalpello inciditur, vulnerarium balſamum, medicisque operationibus vtilem ac præciſioſiſſimum effluit, cujus vnica vncia Romæ, quo primum ab illis oris mundi advecta eſt, centum ſexaginta coronatis venijt. Arbor præterea in eo Regno eſt, materiē ſpongioſa, quæ venereos ſtimulos perdomat, eamq; ob cauſam Peruani nunquam ex ea ignem ſtruunt, ne ejus calore fumove impotentes in Venerem reddantur. Vtiliſſima eſſet ijs, quos potiùs alia cauſa quam ſolus Chriſti amor ad exercitium monaſticum adegiſſet. Nam timor ſervilis diuturni officij ac diſciplinæ delicatus, isq; rarus Magiſter exiſtit: teſte Sanctiſsimo Patre noſtro Benedicto apud S. Gregorium Magnum l. 4. Dialogorum c. 16. Vbi Marco Monacho ad domandas paſſiones carnis motusq; animi non violentò ſolùm ferro depugnādum eſſe perſuaſit, ſed ſuavi potius ſuimet ipſius integra ac totali in amorem Chriſti cordiali reſolutione ac reſignatione. Abundat præterea radicibus comeſtibilibus, ijsq; dulciſsimis: inter quas primum locum tenet, vt modo appellant Siſarum, Peruvianum; alij verò vocant Batata, Camotes, Amotes, Potatoes: Eſt & alia planta ſimilis Chriſanthemo, ſive coronæ florive ſolis, in altitudinem vltra octodecim pedes excreſcens.

Sed duplici differentia multum à Chriſanthemo Peruviano vulgari diſtat: ſecundo quod radix multis pulpis ſive tuberculis ſatis magnis abundet, ad comedendum ſuaviſsimis, qui vt Scolimi ſaccaro, oleo, ſale, pipere, butiro pro libidu cujusq; coquuntur, & condiuntur ad eſcā. Calamus verò hujus plantæ cum reliquis ſibi adhærentibus, ſi adhuc tener eſt, ac vnius digiti craſſus, eum ſi parum calida bullias aqua cutemq; exuas, aceto, ſaccaro, ſale, conditus, eſt regia palatui Hiſpanico *per comen*

las raices verdes; *lactuca*. His aus ſimilibus puto radicibus victitabant Anachoretæ Patres in Ægypto: Ioannem quoq; Baptiſtam locuſtas cum melle ſylveſtri in æremo viridiſsimo Ænon ait Scriptura comediſſe;ſed pauci illas locuſtas intelligunt; quia minus perſpectam habent linguam latinam. Nam locuſtæ nonnunquam dicuntur exteriores partes animalium, præcipuè Medicis atq; Chirurgis, vtpote articulorum, pedum ac manuum, vel carnis extuberantis in vulneribus curandis apices. Sic eleganter S. Hieronymus in verſione textus Evangelici ex græco per locuſtas expreſſit extremas plantarum herbarumq; apices, ſive bruſcum criſpum, quem pollicè carpens S. Ioannes melle ſylveſtri intinxit & comedit; & non illa fæda animalia,ranasq; gramineas, de quibus multi in ſuis Commentarijs etiam non infimi (quod demiror) Theologi nugantur: Huic declarationi etiam conſentit Idioma noſtrum germanicum, qui cicadas Hewſchröter appellant, id eſt, à depaſcendo, dividendo, ſive diſpartiendo fœno vel gramine ſic eas appellant, & non à pavore fœni, id eſt, Hewſchrecken: quamvis ineptè modo lingua vulgari ſic vocitentur. Prædictarum verò plantarum atq; radicum Indicarum ex horto mei Reverendiſsimi Domini Abbatis ad vivum cupro inſculptas hic tibi amice lector gratis offero.

In Peruanis montibus quoq; animal reperitur, Peruani Vicunnas vocant, colore ruffum hircis Indiæ Orientis ſimile; cornua non habet; herbis ſalutiferis quæ ſunt ibi plurimæ, nutritur: fugaciſsimum eſt. Lapides Bezuares in marſupio quodam latenti gignit, in qua herbas ruminandas reponit; contra venenum & morbos acutos antidotum. Puer annorum duodecim, hoc invitis Peruanis Hiſpanos edocuit,is à ſuis mox fuit ob hoc ſacrificatus, adeò Hiſpanis ſua iſti invident myſteria. Quale verò ſit illud ſacrificium, paulò poſt audies. Et licet plurimis ijsq; varijs Regnum Peruvianum abundet animalibus, equi tamen non modo iſtic, ſed & per vniverſum Orbem novum penitus incogniti fuerunt. Verum horum inopiam, quanquam imparibus viribus ad bellum ovium copia ſupplet, quæ equis officiorum genere ferè ſunt pares, & cætera forma toroſi pectoris ſtrumam geſtant, Camelis perſimilem,centum quinquaginta onerum pondus ſuſtinent, & virum in terga ſublatum, ad aliquot millia paſſuum vehunt, eas oves *Pacos & Guanacos* vocant.

Dixi mirificè abundare Peruanos,tam vtilibus,quam invtilibus animalibus; ſerpentes enim paſsim in ſylvis alit, hominis benè obeſi craſſos magnitudine, ac longitudinis cubitorum octodecim; item buffones Clipei inſtar, quos illi innoxiè coquunt, ac devorant. Araneas quoque hæc Regio habet, in quantitate mali Citrij ſimiles: & quod admiratione dignum eſt, has muſcæ ac veſpæ, vt in Europa, araneæ ſolent more contrariò fraudibus ſuis circumveniunt,atque ad pabulum venantur, tanta ibi eſt veſparum & muſcarum magnitudo, vigor, ac contrarietas. Habent & Cantarides noctilucas, quas nos ſcarabeos vel muſcas S. Ioannis vocamus, eò quod circa ſolſtitium æſtivum noctu lucidi circumvolent.

His

His Peruani vtuntur noctu pro lucernis, excedunt enim magnitudine ovum anſerinum, ac lumen inſigne præbent, etiam ſi per tenebroſas ſylvas de nocte Indi iter inſtituant. Fuerunt & aliqui qui hucvſque Carbunculum de nocte precioſum lapillum lucentem, etiam apud Reges Indos indagarent; nec prius conſiderantes, vtrū à natura dari poſſit. Nam Solius ignis absque violentia retenti & aliti cœleſtis privilegium eſt, atque proprietas lucem exhibere. Si enim ipſis minoribus ſtellarum corporibus, ab omni fece compoſitorum elementorum alieniſſimis, vt quintum ens quoddam ab his quatuor inferioribus ſublimatum, hæc lucendi abſque Sole proprietas denegata eſt; quid tu in ſubterraneis ſcrobibus, vitreis ſilicibus, ſaxis, lapidibusque lumen inquiris. Rubini ergò & Adamantes atque Topaſij ignitorum Carbonum ſimilitudinem, referentes: hi ſunt, Carbunculi, præcipuè ſi in vmbra ad lucernam vel ignis eos ad colludentes radios adhibeas. Hiſpani de hoc Carbunculo magnam diligentiam inquiſitionis in Indijs habuere, ſed nihil inventum eſt, prætèrquam apud quendam Regem Zeilæ, Rubini tabula in longitudine vnius ſpitamæ, & in latitudine palmæ vnius. Quod verò Scarabei & ligni quædam ſpecies putrida de noctu luceant, facit hoc virtus viva negativa & ſenſitiva, quæ ſi expiraverit, lux quoque abit in tenebras. *Vide S. Majoli dies caniculares, titulo lapides.*

Nam experientia doctus ſcarabeos aciculis confodi, ac infra 24. horas emortuis lux quoque abijt; ideò vivos recentes rurſum in oleum de Pinu inſtar Chriſtalli diſtillatum injeci, voluique hoc modo ſpiritum lucentem aëreum incarcerare ac retinere; ſed ſcarabeis mortuis, continuò oleum lucere deſinebat. Eodem modo cum ligno putridò practicavi, nihilque profeci; niſi quod globo vitreo hæc cum oleo incluſerim, qui cellam meā de nocte ſuis radijs illuſtravit, adeò vt commodiſſimè apud hanc lucernam abſque incenſa candela legere & ſcribere potuerim. Nugatur itaque Scaliger cum Cardano in ſuo ſubdilitatum libro: de radijs reflexionum viſibilibus in aëre: in ligno putrido &c. atque fabula eſt Regi Galliarum eſſe Carbunculum, cujus luce ingens conclave media nocte conſpicuum reddatur. Vlterius ex vicina hujus Peruani Regni Provincia Joſephus à Coſta ſcribit; ibidem animal reperiri Echino perſimile, cujus ſetæ prælongæ, ac præduræ, ſunt, colore pallido, aculeatæ, ſummo apice nigræ, in quibus ſetis mirum natura recondit miraculum. Cuicunque enim rei conſutilis cuſpis ejus admovetur, etiam poſtquam ab animantis cute avulſa ſeta eſt, occulta virtute, cum à nemine vrgeatur, ſua ſponte carnem penetrat, cujus vſus ſetæ præcipuè mulieribus adhibetur, vt aures perforent, ad appenſionem margaritarum & vnionum. Perforatio autem hujuſmodi fit nullius prorſus impulſu, quaſi motu vitali hæc ſeta dirigetur; plurimosque citatus autor ait experimentum feciſſe, ac nocte vna craſſiſſimum corium nullo impellente eam ſetam penetraſſe. Hæ ſetæ pro pigris ſartoribus atque ad ſecandas venas cutemq; phlebotomandam in Europa Tonſoribus acceptabile eſſet inſtrumentum, præcipuè pro patientibus delicatioribus, qui ſectiones venarum violentas & ſcarificationes à Chirurgis expaveſcunt.

Illud etiam obſervandum eſt, nempè inferorum portas atq; veſtigia in hujus Regni terminis exiſtere. Nam *Cabo del fuegos*, ingens rupes nomine Maſaica videtur, quæ fumum ignem flammeosq; globorū turbines magno cum fremitu evomit. Os ſpecus iſtius medio milliari Hiſpanico hiare dimenſum eſt. Irrident noſtri Luthero Calviniſtæ hæretici, ignem purgatorij, eumque monachos excogitaſſe ad incutiendum fidelibus hominibus terrorem, vt largiores ampliores que à Catholicis fidelibus penſiones & eleemoſynas emulgeant; quod quam injurioſum ſit & falſum, vel hæc ipſa Maſaica porta inferi atque ſulphurea vorago oſtendit: in cujus fundo ignis perpetuò ebullit inſtar metalli liquefacti: iſtosque hæreticos vel ipſi infideles Brachimannes Malavarum redarguunt. Ii enim in ſuis Fanis horribilem dæmonem depictum habent, immani flammivomoque faucium hiatu animas devorans, à quibus noſtri Pſeudochriſtiani hæretici admonentur, Dei juſtitiam, quam illi populi per hoc Emblema ſignificabant, nihil malefactorum, ſive in hoc, ſive in alio mundo inultum relicturam, quod non à peccatoribus (vt Daniel & Raphael nos admonent) oratione, jejunio, eleemoſyna, expiatum fuerit. Neque eſt conſentaneum vt Sophiſticè obſtrepent, elementis nullam eſſe in animas quæ ſunt Spiritus immateriales actionem, quaſi verò Lucifer ignem gehennæ non ſuſtineat, qui fuit præcipuus ſpiritualis Angelus in Cœlo, de quo vt fulgur, nempè ſuum ignem jam ſecum vltorem portans, excidere Chriſtus Dominus vidit, atque Ioannes approbat, beſtiæ iſtius atque Draconis corpus è cœlo ejectum, & traditum ad comburendum igni. Eſt enim Deo obedientialis poteſtas in vniverſas mundi creaturas, contradictionem non implicantium; eſſentiali & elementali ergò igne hæreticorum, animæ cremabuntur, licet non iſto modo, accidentibus impuro foco. Regnum hoc Peruanum viros inprimis etiam robuſtos & fortes habet, præcipuè ipſi confinis Provincia Chilica; vbi gigantes reperiuntur decem pedum longitudine majores, neque hoc incredibile eſt. Nam ego ipſe vidi Cremophanij quod eſt Abbatia in Auſtria ſuperiori excellentis proceritatis virum. Illic enim Anno 1618. cum meo Reverendiſſimo Domino Abbate Seittenſtöttenſi, Ordinis noſtri Capitulo Provinciali adfui: erant enim ibi congregati convocatique juſſu Sereniſsimi & Reverendiſsimi Archiducis Auſtriæ Leopoldi, clementiſsimi Domini, Domini noſtri Ordinarij Paſſavienſis: tam ſuperioris quam inferioris Auſtriæ Abbates, etiam exempli vtpote Mellicēſis, Gottvvicenſis & alij &c. vbi cum à prandio cum reliquis debitæ obſervantiæ inſervirem; prodigij gratia, per Nobilem Comitem à Liechtenſtein Camerarium, Sereniſsimus & Reverendiſsimus Archidux Leopoldus, funiculo proceritatem cujuſdam ſervitoris illius Monaſterij excipi juſsit, & inventa eſt quinque cubitorum, nimirùm ſeptem cum dimidio pede illius proceritas. Sed planè incredibile eſt, quod Gigantes Sinarum Regi ſint quindecim Cubitorum, vltra quingentos ſatelitio, in aula ipſius perfungentes munere: atque cadaver inventum eſſe molis giganteæ longum ſexaginta cubitorum Majolus ajt: Et licet hi Peruani viri

Tob. 12. cap. *Daniel 5. cap.*

Luc. 10. cap. *Apoc. 19. & 20. c.*

Vid. l. die. Cani.

viri ſint robuſto corpore inſignes, nihilominus patrio more domi ſedentes ſunt ignavi, voluptatibusq; indulgent, ad goſſipium quod illorum eſt linum de colo fila ducentes, mulierum ſubeunt ſervitia; mulieres verò hortos & agros colunt, novaliaque aratris ſuo more fodiunt, proſcindūtque. Imitantes puto illos de quibus Paulus Venetus: Orientis Indiæ populos, qui in tantam Inſaniam molliciemque à virili ſexu degenerant, vt etiam lecto accubent, vxor illorum ſi peperit. Illa verò virum lautis ferculis tractat, ac fovet, quaſi graviter à puerperio defeſſo, laſſoque decumbenti. Vxor verò interea totam rem domeſticam procurat, jubet ac imperat, quod alias, illis toto anno illicitum eſt; omniaque munia circa virum puerperum ſuis laboribus vxor ſubit, præter infantis lactationem; quem poſtquam vxor lactavit; iterum puerpero Marito in lectum cuſtodiendi gratia committit. Sunt præterea Peruani maximè luxurioſi, vtpote flagitioſi ac peſſimi Pædicones atque monſtroſa libidine tam viri quam fæminæ perinfames, maximè hoc vitio deditæ ſunt mulieres, quæ veneficijs immoderatam libidinem à viris exiguunt; adeo vt non hominis ſed equorum naturam appetant, meritoque in has fœminas illud Paſiphae commentum coaptatur, & illud Eccleſiaſtæ ignis, infernus & vulva nunquam dicunt ſufficit. Quæ vnica cauſa fuit, cur Chriſtiana ſacra ſuſcipere cum difficultate magna, aut prorſus omnino nolint; pellicibus ſuis, quorum magnam copiam habent, minimè renunciare velint.

Hæ enim vel maximè viris juvenibusq; perſuadent, præſentibus vti delicijs, neque de futuris & incertis cœli Regnis quidquam curandum, adeoque in noſtros S. Benedicti monachos, quod ſciebant eos eſſe cælibes, alijsq; caſtitatem & honeſtatem prædicare, turpiſſimum iſtarum fœminarum odium excanduit; vt neci complures ſemel dediſſent, niſi milite Hiſpano protecti forent. Auſimque affirmare ob hoc vitium carnis & molliciei, & majorem hominum partem præcipuè adoleſcentum & mulierum damnatu iri: ſive fideles ij ſint ſive infideles. Pudet enim hoc vitium præcipuè mulieres confiteri.

Abundat etiam hæc Regio lapidibus pretioſis veluti Smaragdis, Bezoardis, Hyacinctis, Ametiſtis, Calcedonijs. Poſteriorum duorum vidi ego in theſauro mei Reverendiſſimi Domini Abbatis, quod tu vix credas, miram naturæ ſubtus terram imaginationem & artificium. Nam in magnitudine vnius caſtaneæ quinque prætioſi lapides in vna eademque ſubterranea maſſa coagulata eſt; lapidum planè diverſarum ſpecierum: nimirùm Ametiſti, Calcedonij, Agatis, Iaſpidis & Saphiri. Lapides ipſi quoque prætioſi apud Indos Orientales, mercatoribus non venduntur, ſed ipſa terra eorum vbi creſcunt, ſive planicies, non enim è montibus gemmæ eruuntur atque excreſcunt omnes, quam terram per vlnas in latum & profundum, vel libra ponderibusque emetiuntur, cujus gemiferæ glebæ, vlna vna quinque venditur ducatis. Sed ſi gemma invenitur decem Carratos excedens, pro Regis theſauro auffertur, minoribus tamen pondere commutando ſatis fit mercatori. Sevilijs in Hiſpa-

nia Adamas Ponderis vnius drachmæ venditur, numum aureorum millibus ſexaginta, ſi diaphanus ac benè ſerenus invenitur. Vidi & alteram gemmam ibidem vt ſupra quem Opalum vocant, granorum pondo 60. Eſt autem Opalus gemma in India tantum naſcens, colore quidem candida, ita tamen, vt in ea vario modo & Carbunculi tenúior ignis & amethiſti fulgens purpura, & Smaragdi virens mare ac ætheris cærulei Saphirus incredibili pariter mixtura transluceant. Et ſi gemmarum precium ſpectemus, Opalus videtur omnium precia ſuperaſſe. Nonnius enim Romanus Senator, cum proſcriptus ab Antonio fugeret, Opalim habentem è fortunis ſuis omnibus annulum abſtulit ſecum; quem certum eſt ſeſtercijs viginti millibus æſtimatum eſſe vt Plinius lib. 37. c 6. refert. Modo verò ferè contemptui habetur, ac ſatis multi ac magni, in montibus mineralibus Hungariæ & Tranſylvaniæ inveniuntur.

Ea parte maris *del Zur* occidua, qua regnum Peruanum alluit Oceanus, intra Tropicum æſtivum & Æquatorem penes novam Guineam, quatuor ſunt Inſulæ, quas Hiſpani *Islas de los corales* vocant, ibi enim frequentiſſimæ coralli naſcuntur, ſicut & alij lapides precioſi.

Quoniam ergò tibi ſupra de his Corallis medicinam communicare & præparare promiſimus, hic ſponſioni fidem facio. Accipe igitur corallos rubicundiſſimos benè in mortario contuſos, & in pulverem ſubtilem cribratos. Huic pulveri affunde acetum vini diſtillati, vt quatuor digitis, vel quinque ſupra materiam corallorum acetum emineat: & ſtatim rumor bullitionis fiet, proinde vas vitreum longum, amplum ſatis aſſume, ne effluet materia. Stet in calore cineris hæc compoſitio per horas viginti quatuor, & ſæpiuſculæ interea lignea ſpatula agitetur. Altera die, quod ſolutum & clarum eſt, in aliam phialam, cautè, ne materia conturbetur defunde; & aliud acetum recens corallis affunde: & ſic toties repete, donec ſatis corallos emunxeris, & eorum eſſentiam extraxeris. Has extradictiones per acetum collectas diſtilla in balneo, & remanebit magiſterium corallorum album in fundo vitri Aludelis, vel BOTIÆ. Hujus magiſterij tincturam, ſive quintam eſſentiam ſic deinceps extrahe. Corallorum huic magiſterio affunde ſpiritus vini rectificati, vt ſupra cum aceto feciſti, digitos quinque; & ſine ſtare in calidis cineribus per aliquot dies, & videbis colore rubeo in ſpiritu vini extractam quintam corallorum eſſentiam: & ſi ad mediam partem hunc coloratum ſpiritum vini à magiſterio prius cautè defuſum in balneo abſtraxeris; inſtar rubini rubicundiſsimam tincturam, & quintum ens eorundẽ reperies. Huic tincturæ corallorum adjunge ſupra præparatas margaritas, & ſulphur auri, ſales, aquaſque vegetabilium diſtillatas appropriatas, & experieris ad inſtaurandam ſanitatem mirabilia.

Ante Hiſpanorum in hoc magnum Regnum adventum, Peruani populi neque ponderibus, neque litteris aut characteribus vtebantur; ſed chordis verſi coloribus, quos illi *Quipos* vel *Quipocamajos* vocant, artificioſè è multis nodis confectis atque connexis, quarum domus eorum ſunt plenæ, è quibus multorum ſæculorum ſine vlla hæſitatione ſeriem antiqui-

antiquitatemque præteritorum ſolerter enarrant. Arma Peruanorum ſunt arcus, haſtæ, & ſagittæ, ex oſſibus beſtiarum, piſcium marinorum, & Cannis arundinibusque craſſiſſimis trium palmorum, lignisvé leviga-tis duriſſimis atque præuſtis, quorum cuſpides veneno tingunt.

Panem iſti populi de radicibus herbarum conficiunt; præcipuè illo-rum vicini Braſſiliani panem è radice vnius herbæ conficiunt, Portalacæ magnitudine Yucam appellant. Hæc autem tam lethiferum venenum continet, vt qui illam crudam comederit, repentè moriatur. Illi verò radicem contundunt, contuſam exprimunt, ne quid in illa ſucci illius venenati remaneat. Tum ad Solem exſiccant, Molis deinde conterunt, atque farinam efficiunt. Panes ex ejuſmodi farina facti, non modo ſalu-bres ſunt, ſed etiam ſciti admodum ſaporis. Alij ex granis Machizij quod frumentum Turcicum noſtri hortulani in Europa arbitrantur, far, liba-que præparant, alij verò Panificium quoque ex marinis piſcibus aëre ex-ſiccatis lautiſsimum habent. Machizij præparatio hæc eſt: Grana mu-lieres pridie frigida aqua macerant; altera die duobus lapidibus conte-runt: deinde in vnum coacta maſſa, panes oblongos aut rotundos effor-mant, & aſperſos modica aqua marina ſaliunt, Cannarumque folijs im-poſitos igne coquunt. Et hic plebejus panis eſt, biduoque ſine corru-ptione durabilis.

Principibus verò illorum aut Sattrapis Regijs magno labore ſic fit: Contuſa grana ſaxis aqua callida abluuntur, inde corticem exuunt, vt pura farina ac maſſa ex granis reſtet. Deinde comminuunt quantum fieri poteſt, & inde confectam paſtam vt ſupra in liba variarum figura-rum efformant, quæ in teſtacea olla rotunda vndique igne circumdata excoquunt. Vinum eorum ex radicibus quibuſdam Barbari *Kava* no-minant, dentibus fœminarum quæ virgines eſſe dicuntur optimè maſti-catis prius ac ruminatis conficitur: certis deinde vaſis de ore radices ma-ſticatas, exſpuunt, & aqua ſuperfuſa fluviali bullire ſinunt, refrigeratum deinceps liquorem percolant, ex quo labore, tam perfectus potus pro-dire dicitur, vt etiam eos qui potant, inebriet. Has Vindemias præcla-ras & inſtructa fœmininis dentibus, ſalivisque delibuta torcularia, cum Hiſpani vidiſſent, ſitis ac compotationis omnes obliti, tanquam abſte-mij vinum hoc virgineum Peruanum abominabantur, & magis muſtũ Granatenſe Hiſpanicum malorum punicorum huic mero præferebant.

Ex quibus intelligere potes quantum non dico deliciarum, ſed ad neceſſitatem corporis rerum vtilium noſtri S. Benedicti Monachi, nec non Apoſtoli novi Orbis habuerunt, & quam extremam pauperta-tem, egeſtatem, & agreſtem vitam perferre ob ſanctum Chriſti Evan-gelium, ac horum populorum ſalutem cooperandam perferre debue-rint.

Quis enim tam fætidum olidumque potum durosque panes fur-fure ac cineribus infectos, non dico edat, ſed digerat? Quis duros crudosque æquoris piſces, ac in condiendis cibis rancidam adipem pi-ſcium olfaciat, aut devoret? & licet vini ac eſculentorum ab Hiſpania

aliquid ſecum advexerint; diuturna tamen jam temporis in his Inſulis ac Regnis converſatione ac mora jam conſumptum erat, & vix vinum pro conficiendo Miſſæ ſacrificio ac infirmis recreandis aliquid ſuperfuerat.

Imò nec aquam, qua ſitim extinguere poſſent, ſufficienter ſalubrem habuerunt: ſed putridam, & infectam fœtore ſcatentemque vermibus, quod ex illius regionis cœli plaga ob nimium æſtum citius in vtribus corrumpitur. Hanc aquam cum bibere vellent, percolatam prius, vermibusque excretis, nares claudere oportebat, ne præ nimio fœtore hauſtam eam revomere cogerentur.

His omnibus nihilominus ærumnis, ac ingentibus laboribus cum voluntaria Evangelica paupertate difficultatibus exantlatis, erga Chriſtum & proximum charitas omnia vincebat, adeoq; ſancti Spiritus gratia repleti ibant, mittentes ſemina ſacri Evangelij in doloribus & tribulatione; Venientes autem advenerunt colligentes manipulos ſuos tot millium animarum, vſque in hodiernum per poſteros ſuos Confratres diem, cum exaltatione in cœleſtem Patriam deportant. Ob quas virtutes heroicas Fratres chariſsimi, non ſolum lætari debemus, ſed etiam quantum poſſumus has imitari conemur. S. Spiritus ac Religionis nimirum illorum fervorem, patientiam in adverſis invictam; fortitudinem animi perſeverantem. Et licet ad gentes barbaras per immenſa maria non tranſeamus, habemus nihilominus in Clauſtro virtutis palæſtram, in qua nos heroicis exercere virtutibus poſſumus, atque quamplurima æternæ laudis præconia præmiaque emereri. Et licet pauciſſimi inveniantur, qui non dico interſævientes frementesq; fluctus ac voragines æſtuantis Oceani dijram Scillam atq; Charybdim marinasque belluas magninima animi ſui virtute mortem irrideant contemnantq; ac ingentium ærumnarum, laborioſam navigationem ob Chriſti honorem, ac proximi ſalutem vt hi noſtri PP. ac Monachi Apoſtolici ſuſcipiant, non dico diram famem, ſitim, frigus, & æſtum perferant, ſed ne vix quidem exiguas moleſtias, nimis delitioſè & otioſè cuticulam ſuam curantes ſuſtineant: Cujus accediæ meritò tales, qui ſe in almo ſacratiſſimoque Ordine S. Benedicti adoptatos gloriantur ſubpudere debet. Nihilominus multi adhuc etiam ſunt, qui laborem & virtutem adamant, cupiuntque quamplurima atque præclara experiri facinora, vt laureolas pietatis, honeſtatis, & honoris adipiſcantur.

Peruanorum inſuper habitus corporis vel veſtibus alius non eſt, præterquam brevia de verſi coloribus avium, Pſyttacorumq; plumis artificioſè conſuta ſubligacula, nudi enim incedunt ſexus vterque: Corpus herbarum ſuccis depingunt, rubris nigrisque, varia ſpectra fingentes, & quoquis turpiora horribilioraque cuti monſtra appinxerit, is reliquis pulchrior æſtimatur; vnde adeò deformes ſunt, vt non hominibus, ſed dæmonibus ſimiliores appareant, hoſque Hiſpani primò viſos exhorrebant.

Labra, nares, genas, aures, perforant illisque annulos aureos, margaritas,

ritas, vnionesque avium roſtra, & maris conchilia applicant. Statura ſunt mediocri, colore videntur flaveſcere, oculis magnis ſunt, fronte ampla, naribus patulis, pilis craſſis, nigris, longis. Barbam tamen evelſunt, ac mentum quodam liquore inungentes, qui barbam renaſci prohibeat. Modo verò Americani qui S. Baptiſmo initiati ſunt, à Religioſis Monachis noſtris humanitatem honeſtatemque edocti à cervice corpus goſſipio, ſirmatibusque pennatis, aut alia materia vſque ad genua contegunt; eosque Hiſpani hucusque moribus excultos reddidere, vt quem antea veſtium ornatum ſuperfluum contemnebant, modo percupidè & ambitioſè cum honoribus, acquirendisque divitijs adipiſci contendant.

Sunt etiam hi populi mechanicarum rerum egregij artifices, præſertim in contexendis, perizomatibus, de varijs coloratorum avium plumis, & ferarum pellibus admiranda varietate: qui & laborum tam ſunt patientes, vt ſæpiſsimè integro die cibum non ſumant, quo ſpecioſius concinnent & aptent vel vnicam plumam, eandemq; omni ex parte contemplantes, tum ad Solem, tum in vmbra, vt percipiant magis ne recta, an inverſa conveniat; erectis ac inflexis crinibus. Itaq; ex plumis animal quodcunque, aut florem, fructum aut herbam, tanta dexteritate ſic ſuo artificio fingunt, pinguntq; vt videantur rem ipſam ad vivum expreſſiſſe.

Vidi ego cum Græzij in Styria verſarer, Roma imaginem à Sereniſſima ſupradicta Archid. Maria, cum de Nuptijs ab Hiſpania reverteretur allatam, quæ S. Mariæ majoris præferebat effigiem; tam artificioſè ex avium, pſyttacorumque pennis confectam, quam ego primo intuitu viſam, depictam credidi, & niſi mihi theſaurarius Archiducalis eam contrectandam exhibuiſſet, non credidiſſem, tale opus præcipuè, vmbras artificioſas, minutiſſimasque lineas ſine pictoris auxilio ſic concinnari & exornari potuiſſe. Eſt etiam Peruana Regno vicina Provincia Parana, quam ſeparat à Braſſilia *Rio de la Plata*, id eſt, argenteus fluvius incolæ Parana vocitant: Moderni verò Geographi *Rio de Parana*.

Hic fluvius verſus Auſtrum immani oſtio in mare ſe exonerat, *Cabo de los Caſtilanes* dictum; in quo freto piſces volantes abundant, quos Boladores dicunt, eosque Pilotæ noctu lucerna incenſa in triremibus ſicut aves ſubtilibus capiunt retibus. Sed quid hic miramur implumes piſces volare, cum idem veſpertiliones noſtræ id faciant; & in Promontorio ſive ſinu S. Helenæ anſeres reperiuntur, quos Incolæ illi Stolicarias aves vocant, quæ abſque plumis ac pennis, ſed carneis membranulis adjuti, (ſunt enim toto ferè corpore implumes ac nudæ) mare circumvolent: Adeò vt ferè hic cum Horatio dicendum ſit, aprum fluctibus, Delphinũ ſylvis appingis. Sed verum id eſſe nautarum experientia docuit.

Quin verò aliud hic tibi narrabo, quod mihi amicus quidam retulit, multarum rerum ſtudioſiſſimus. Is enim dum Neapolis in India verſaretur, ſemel Mellitam verſus navigabat: & ecce ingens multitudo Coturnicum è continente Barbarico ſive Mauritania per mare volabãt,

quæ dum defeſſæ viribus eſſent turmatim aliquæ in triremem inciderant cæteræ verò mari iucumbebant, ala vna corpori ſuppoſita, altera verò in altum erecta pro velo expandebant.

Idque tantiſper ſic agitabant navigabantque, donec laſſitudo abijt, mox è mari iterum ſe attollentes reliquum itineris volando proſequebantur. Certò enim tempore anni has aves ſic aliunde comigrare compertum eſt, adeoque ſagacis ingenij eas eſſe ajunt, vt ventos aptos cum ſuavi malacia expectent, vt ſi eos laſſitudo corriperet, ſic partim volando partim navigando ſive natando potius, iter ſuum conficere poſsint. *Pſal. 77.* De quibus puto Scriptura ajt: Tranſtulit auſtrum de cœlo, & induxit in virtute ſua Affricum; & pluit ſuper eos ſicut pulverem carnes, & ſicut arenam maris volatilia pennata. Nam etiam turbinibus ventorum in vicinas Inſulas maris Siciliani perſæpè deponi has Coturnices animadverſum eſt.

Narravimus autem ſupra, qua ratione Dux Hiſpanorum Attabalipæ per internuncium rupti fœderis obijceret facinus, à quo nihil reſponſi Admiraldus accepit. Sed ſe cum ſocijs ſuis contemni vna cum Chriſtiana religione experiebatur. Barbatulos enim pumiliones per ludibrium vocitabat Attabalipa Hiſpanos. Item claudos, ac debiles homũciones, qui nec ambulare, aut pedeſtres bellum ſufferre, & experiri auderent: ſed ſuis monſtroſis Pachis (ita equos, ſive Cavalleros appellant Peruani) vt vecors ſarcina vecti, eos irridebat. Proinde vt hi inertes quã primum ſe à finibus proriperent, ſui regni ſeriò ipſis per nuncium mandavit, ſuam ſi vitam cutemque ſalvam aliâs eſſe velint. Se quoque nec Imperatori Hiſpano, aut Pontifici Romano Chriſtiani Orbis Monarchis obedire velle. Cœlum denique & Solem & Lunam, cæterosque Deos, quos Peruani colerent, æquè immortales eſſe, quam Deum Chriſtianorum jactabat.

Ea propter vlciſcendi mortem Hiſpanorum crudeliter occiſorum, ac honoris maximi Regis Hiſpanorum tam augendi, quam conſervandi gratia, ſeverioribus in hanc gentem Antropophagam rationibus animadvertendum eſſe arbitrabatur: Inſtructa igitur claſſe triremium omni telorum genere, neceſſarijsque ad tantum bellum proviſis, recenſitisq; tam equitibus, quam pedeſtrium militum phalangibus, Aſſociatisque Canibalorum, ac aliarum Inſularum populis, quos ante ſub jugum miſerant Hiſpani, hoſtesque jurati Peruanorum fuerant, Regnum Peruvianum Duces Hiſpani invadunt, igne ferroque in eos ſævierunt, ipſumq; Regem Attabalipam multis alternatim confectum feſſumque prælijs tandem apprehenſum ferreis vinculis aſtringunt. Alij verò Scriptores de hujus Regis Attabalipæ interitu ſic ajunt: Hiſpani commiſsis in pugnam de Principatu contendentibus duobus potentiſsimis Regibus Attabalipa & Guaſcare fratribus, in ſuam poteſtatem Regnum Peruvianum illis Regibus artificioſè de medio ſublatis, redegerunt. Ad extremum inſuper læſæ majeſtatis, rupti, fractique fœderis reum Hiſpani Attalipam damnant, eumque funibus ſtrangulando vitam finire jubent.

Talem

Talem exitum hic Rex potentiſsimus Attabalipa ſortitus eſt, ab Illuſtribus Ingharum Regibus, quorum primus, Magocoppa, Rex Ingharum Cuſcovienſem Metropolim, Regiamq; arcem Peruanam à fundamentis extruxit; exortus. Dicitur autem hic Rex Attabalipa fuiſſe adeò dives, vt Hiſpanis pro libertate & vitæ ſuæ redemptione dare voluerit tantam copiam auri, quantum ipſe ſuis bracchijs & pedibus in longũ & latum extenſus, obrui & contegi potuiſſet; ac inſuper cubiculum quo captivus retinebatur, longum pedibus 22. latum 17. ad tectum vſque plenum puriſsimo argento: ſed nihil obtinuit, neque libertatem obtinere potuit. Et poſtquam ſtrangulatus fuit illius corpus in favillam combuſtum eſt. Superſtitio enim apud illas eſt gentes & obſervatio ſacroſancta de ſuis majoribus, qui etſi mortui eſſent, eorum corpora balſamiticis ſuccis, ac alijs artificijs quantum poſſunt, à corruptione præſervãt, & vt Deos tutelares colunt; non ſolum Regnorum ac Provinciarum, ſed etiam privatarum domorum vt jam ſupradictum eſt Patronos. Ex quo nonnunquam crudelia bella, ſed & factiones privatæ ſanguinariæ tumultusque exoriebantur, cum alius alio nobiliorem potentioremque ſe jactitaret, editumq; eſſe Parentibus gloriaretur. Quidam verò aliter ſcribunt; nimirum Attabalipam, Cuſconij fuiſſe ſepultum, illiusque Lararij parietes, pavimentum, tectum, laminis aureis argenteisque obtecta fuiſſe. Regia verò Quaijnacapæ Patris ipſius Attabalipæ, aureis tegulis inſtructa erat. Idemque omnes Imperij ſui aves, piſces, animalia, herbas & arbores ex auro ad vivum, opere fuſorio quo excellunt artifices Peruanj, peritiſsimè exprimi curaverat. Hortum præterea is habuit auro diſtinctum atque ornatiſsimum, ex aureis floribus elaboratum: templumque Soli dicatum, aureis argenteisque laminibus interius contectum parietibus; in ſumma eo loco tanti aurum & argentum æſtimabatur, quanti apud nos figulina ſtatuariorum opera. Sed theſauri iſtius pars potior Peruanorum invidia fuit abſcondita, nec hactenus ab Hiſpanis vnquam inveniri potuit. Sic enim juſtiſsimo Dei judicio fit, vt quo quis magis opes tranſitorias, avarus appetit, quâ veri Numinis gloriam & honorem, proximique ſalutem de his non procurat, eadem ſimul ambo & gratiam Dei vna cum bonis amittat temporalibus. Chriſti verò imitatoribus, etiam à nihilo aurum fluere contingat. Nam Sanctiſsimo Benedicto aurum inſigniter contemnenti id accidit.

Quidam enim nimiò gravatus ære alieno, ad pauperrimum ipſum Benedictum opis cauſa confugit, vt ſua ægeſtate qua ſemper ditiſſimus fuit, ſibi ſolvendo alieno æri ſuppetias ferret. Precibus ad Deum fuſis S. Benedictus, qui nihil auri poſsidebat, miraculo velut, è cœlo apparere juſsit tantum auri quantum ad ſatisfaciendum creditoribus illi homini ſufficeret, liberaliterque illi largitus eſt. Cujus exempli vtinam hodierni Regulares Prælati divites erga pauperiores ſui Ordinis Abbates Confratres ſuos recordarentur, ac fructuoſi imitatores exiſterent, ac pijs vſibus potius quam curioſis politicisque nugis ac fumis, ære ſuo proſpicerent. Curſum verò noſtrum proſequamur; Licet enim hic finis fuerit Regis Perua-

S. Gregor. Magn. P. 2 lib. Dialog. cap. 27.

Peruanornm Attabalipæ , Cuſconienſique vrbe , Caſtro Regnoque Hi-
ſpani potirentur ; Nihilominus barbaræ gentis invictus animus , reſiſte-
re,juraque ſua defendere, ac injuriam Regis ſui vlciſci attentabat. Præli-
um novum inſtaurant,adeoque mortem bellica virtute præditi contem-
pſerunt,vt quidam , quem gladio traijcere Hiſpanus Indum attentabat ,
vltrò Peruanus miles ventre gladium Hiſpani incurrens , vt ſecum vna
Hiſpanum, quem aliâs lædere non potuit occideret; ac ſuam ſuorumq;
mortem vlciſceretur,quod & factum eſt. Nam venenata clava in facie ,
vulneratum poſt biduum Hiſpanus, exſpiravit. Nondum enim vim po-
tentis veneni, quorum varia genera habent , compertum Hiſpani habe-
bant, atque contra hoc exploratum antidotum. Ea namque vis veneni
eſt,vt cum primum ſanguinẽ attigerit,in viſcera interiora repente vim
ſuam mortiferam diffundat; ac intra paucos dies vel horas hominem
interficiat. Proinde factum eſt , vt ingens odium in Peruanos Hiſpani
conciperent, crudeliſſimeque eos torquerent , donec remedij arcanum
contra hoc venenum ipſis patefacerent. Animis ergò Peruanorum in-
dies ab Hiſpanis exulceratis,modis omnibus quibus poterant, Hiſpanos
hoſtiliter invadebant, & quoſcunque apprehendebant, crudeliter occi-
debant , ac in partes diſſectos inter ſe partiebantur , igne torrebant , aut
cacabis coquebant , beneque aſſatos vt moris eſt illarum gentium ſuo-
rum hoſtium cadavera immaniſſimè ſeſe de illis vlciſcendo devorabant.
Dum ergò à ſceleſti hac antropophagia Peruanos, Americanosq; popu-
los cohibere Hiſpani vellent ; famoſis gravioribusq; ſuppliciorum ex-
emplis in aliquot publicè ſtatutis eos ab immani abominandaq; voraci-
tate carnium humanarum arcere attentabant. Ex quo factum , vt bar-
bari iſti,ſibi ipſis ſuiſque mulieribus & infantibus mortem crudeliter in-
ferrent , ac in montana ſervitutem Hiſpanorum fugientes in ſylvis fame
peribant, agri terraque illorũ deſolaretur. Proinde viri Religioſi Mo-
nachi S. Benedicti ſeverioribus admonitionibus Duces Hiſpanos admo-
nebant, ne iſtam nimiam ſervitutem & crudelitatem , in iſtos miſeros
Americanos Indos exercerent. Vt verò gratis nihil tibi fabulari videa-
mur, ipſius longè ſupra memorati pijſſimi & doctiſſimi Viri Thomæ Bo-
zij teſtimonium afferamus :

Sæpè inquit inter Chriſtophorum Columbum & Buellium Catalonum , Tom, 1. ſign. Eccleſiæ Dei.
quem Præſulis Eccleſiaſtici nomine ac poteſtate Alexander Sextus ad Indias
miſit, contentiones honeſtæ exoriebantur ; quod Buellius nimirum ſæpè contende-
bat, ne in gentes illas à noſtris aliquomodo ſæviretur : Belluînis namq; factis bel-
luas omnes ſuperabant. Nam quæ beſtiæ ſui generis beſtias devorant , vt illæ mu-
tuò ſeſe comedebant. Quæ beſtiæ filios ſuos alunt, vt pinguiores & adultiores effe-
cti ſint, Parentibus (horrendum dictu) pro cibo. Quocirca vt aliquis Hiſpanus
fuerit aliquando in illos crudelis,tanta certè quidem immanitas erat illorum popu-
lorum , vt ad humanæ naturæ ſtudia revocari nullo modo poſſent , niſi editæ fuiſ-
ſent in illos exempla illuſtriſſima ſuppliciorum atrociſſimorum ; quæ tamen Epi-
ſcopi Religioſiq; noſtri cohibuerunt. Hucvſque præfatus autor.

Proinde non ſemel ſed multoties à Religioſis Monachis diſceptatũ
eſt ,

eſt, cum Regij ſenatus aſſeſſoribus vtrumné armis vel benevolentia Indiani Americani ad Chriſti fidem perducendi eſſent. Clementia & benevolentia aſſerebant Monachi. Atqui cum in Provinciam quandam humiliter & manſuetè Evangelium prædicandi gratia aliqui Monachi ſe contuliſſent, à barbaris trucidati & devorati ſunt. Propterea in conſilio conſultum & ſtatutum eſt, vt ſupplicijs prius à ſua beſtialitate corrigerentur, hominesque prius quam Chriſtianos facere hos Antropophagos oportere. Ac vt Religioſi conſueverunt, de mundo ad vitam monaſticam acceſſuri cum illis procedendum eſſe. Prius enim ſtatum animalem excolũt, qui rudis adhuc eſt, nec dum percipit, quæ ſunt ſpiritus Dei; ſed circa corporis compoſitionem, adhuc maximè occupari eſt neceſſarium, vt illud ad honeſtatem humanitatemque redigatur à nefarijs concupiſcentijs, & pravis malorum morum conſuetudinibus: Deinde rationalem incipiunt vivere vitam, quæ dignior pars eſt hominis, & per quam à cæteris diſcernitur animalibus irrationalibus vt mens, & ratio hominis conformetur per cognitionem intellectus, ad cultum divinum ipſiusque fidem, ſpem, & charitatem &c. Hoc modo cum Americanis quoque fieri debere, libri de procuranda ſalute Indorum Hiſpanienſes Doctores Jurisque conſulti affirmabant.

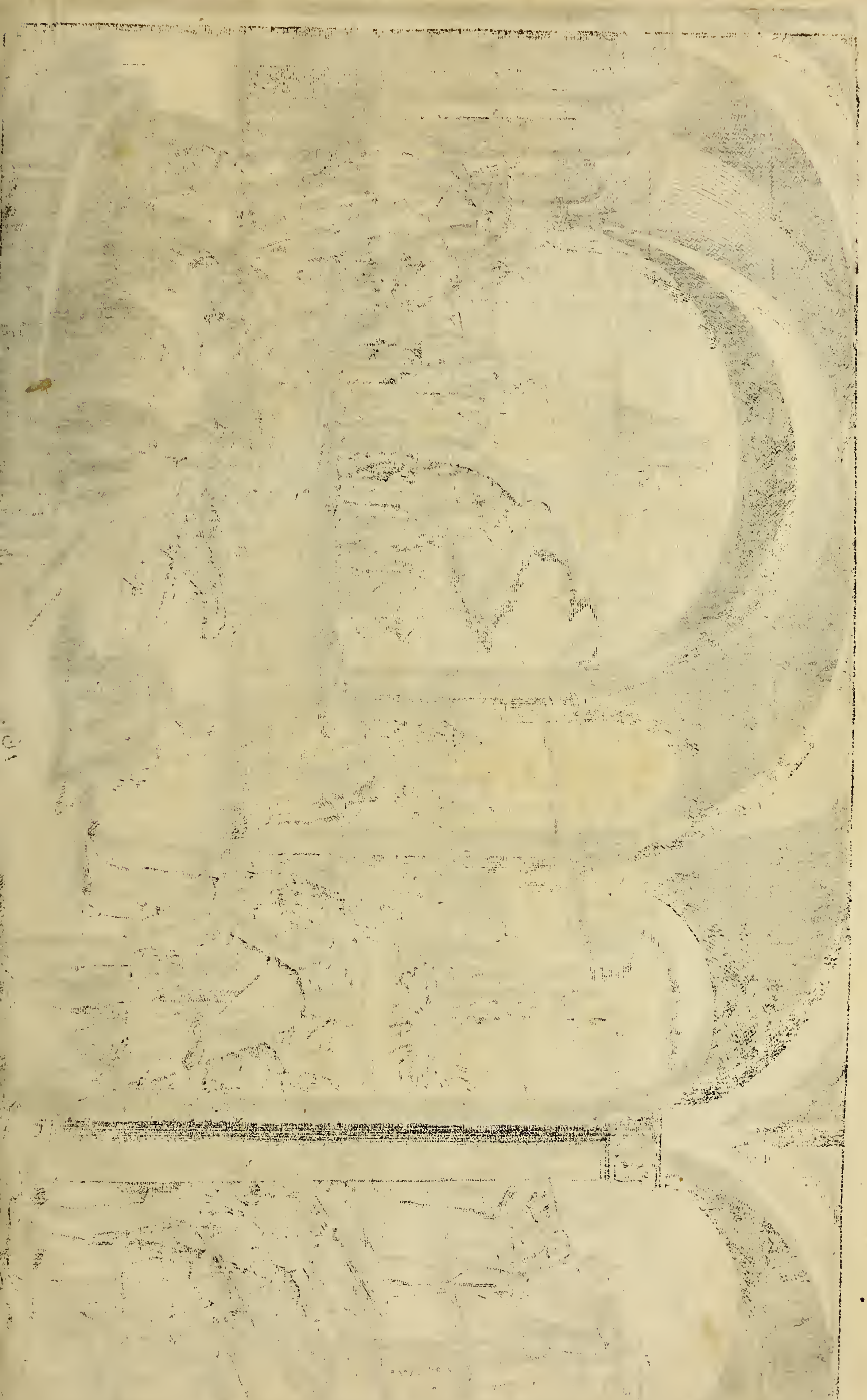
Quod verò ad Religionem Chriſtianam hoc tempore ſpectat; Occidua omnis India in tres Archiepiſcopatus eſt diſtributa, quorum Metropoles S. Dominicus, Mexicum, & Regium.

Prima Civitas ſex habet Epiſcopos Suffraganeos, Cubanum, Boriquenſem, Hondurenſem, Panamenſem, Carthaginenſem, & Sanctimartanum. Altera ſeptem: Xaliſcanum, Mechoacanũ, Guaxacanum, Thaſculanum, Guatimalanum, Chiapenſem, & Nicaraguanum. Tertia Metropolis tres habet Suffraganeos Epiſcopos: Cuſconienſem, Quitonenſem, & Charcaſenſem; quorum omnium Archiepiſcopatuum & Epiſcopatuum vnus Caſtellæ Rex Hiſpaniæ eſt Patronus atque Privilegiatus à ſummo Papa Romano Collator, Politicus Magiſtratus ſic conſtitutus eſt. Cuilibet Provinciæ præficitur à Prorege, qui ſummus eſt omnium in India Magiſtratus Gubernator. Prorex verò juſſa exequitur, ſecundum quod ſibi ſupremus Indiæ Senatus à Rege Hiſpaniarum Sevilijs inſtitutus ſignificat. In Cuba eſt Gubernator, & in Hiſpaniola ſive Spagnola eſt Cancellaria. In Mexico quoque eſt nova Cancellaria, & in nova Gallia eſt audientia, & quatuor Iudices. Guatimula Iucatana, & nova Granada quoque Cancellariam habent. Regij verò eſt ſupremus Regni Peruani Senatus, in eo præſidet Prorex ab Hiſpaniarum Rege ordinatus; ad quem Proregem ab omnibus Indiæ Tribunalibus in cauſalibus appellatur. Cum verò malorum omnium in rebus publicis infamis avaritia, cum libidine dominandi aliquos Hiſpanos invaderet; pecuniæ namque vt quidam ajt dominandique cupiditas ſunt quaſi matrices omnium in Republ. malorum; per quæ non ſolum Regnorum everſiones ac omnis civilis diſciplinæ turbationes proveniunt; ſed & tota judicij & juſtitiæ majeſtas collabitur, fides probitasque evertitur; ac pro his perfi-

 dia

dia, fraus dolus, impietas; crudelitasque introducitur, ex quibus peſtibus factum eſt, vt noſtri Hiſpani in novo Orbe ſibimetipſis diſſentirent, Regique ſuo ac legitimè ſibi Præpoſito Admiralio renunciarent ac rebellarent, contentionibus ac novis belli factionibus cum inſigni Chriſtianæ Religionis ac Regiæ majeſtatis Catholicæ dedecore ac detrimento, mutuò ſeſe impeterent, atque bello conficerent. Idcirco in hos Rebelles ac ſceleratos milites Hiſpanos, & his qui ſe illis adjungebant Indos perfidos Chriſtophorus Columbus Admiralius crudele crucis ſupplicium ſtatuerat, quam plurimosque palo affigi juſſit. Quod factum indignè ferebāt, vti par erat; licet noxij ac rei ſupplicium meruiſſent, inprimis noſter Buellius Patriarcha ac Monachi S. Benedicti, ipſumque Columbum fulmine Eccleſiaſtico horribilis excommunicationis feriunt, vt vel hac ratione moderatam gubernandi rationem, poſt tot admonitiones addiſceret. Et quod caput erat, ſignum S. Crucis vnicum Chriſtianorum precium, decus & ornamentum, attentius veneraretur: quod tantopere Cōſtantinus ille magnus Romanorum Induperator honorabat, ne quod ille magnus Dictator & Triumphator gentilitatis, in ſignum honoris & dignitatis ſtatuiſſet, ac vendicaſſet, atque ſuper diademate Regum exaltaſſet. Hic cum inſigni dedecore Chriſtianæ Religionis, rurſum coram tot barbaris, gentibus Indorum, in ſignum ſcandali & ſupplicij, & quidē in Chriſtianis hominibus illicitè vſurparet. Factum enim eſt per has ſuppliciorum crudelitates à noſtris Coronellis militibus Ducibusque Hiſpanis, idque cum ſummo detrimento tam Eccleſiaſticæ quam Politicæ vtilitatis ac commoditatis; vt Indi multoties rebellarent, attrociaq; cum Hiſpanis bella conficerent. Adeoque illarum Regiones deſolatæ fiebant vt cum primitus ſuperius deſcriptam Inſulam Hiſpaniolam, vigeſies centena millia hominum incolerent, poſtmodum vix quingenti ibi ſuper vixerint.

Multi enim ſeipſos Indi ob nimiam Hiſpanorum avaram tyrannidem, infami ſuſpendio, aut inedia, in ſylvas diram ſervitutem fugientes cum vxoribus, & liberis ſe peremerunt; Etenim domum ab aurifodinis venientes, aut margaritarum piſcationibus, niſi injunctum penſum attuliſſent, aſpera verba inprimis, deinde verbera, oleoque ferventi dorſum adurentes ſexaginta aut ſeptuaginta ictuum inſuper per Hiſpanica ſtrapada loco cænæ ipſis miſeris indis porrigebatur. Meritò igitur indignati pij bonique Religioſi Monachi ac Sacerdotes Dei hujuſmodi crudelitatem tyrannidis, tandem pauperculis Indis Anno 1552. à Iulio tertio ſummo Pontifice Hiſpaniarumque Rege Catholico ſecuritatem atque à mancipij ſclavorumque jugo plenariam libertatem impetravere. Porrò ipſe Chriſtophorus Columbus Admiralius pius Princeps atq; Catholicus, optimè illud noverat, initium bonorum operum eſſe in tranſgreſſoribus confeſſionem operum malorum. Ipſique Patriarchæ Buellio fit ſupplex, procuratoremque abſolutionis ab Anathemate Petrum Margaritam Inſulæ Divi Thomæ Prætorem, cum alijs viris nobilibus Hiſpanis ad eum deſtinat, rogatque vt vinculo ex communicationis Admiralium

16.

ralium abſolvere dignaretur. Qui omnem deinceps crudelitatis vindictam emendare polliceretur. Ac protinus corpus de cruce Caſpari Feriz Arragonij, quem in crucem cum pluribus alijs agi juſſit, celeriter ipſe Columbus ad ſepulturam deponi jubet. Ad quod reſipiſcentiæ argumentum Illuſtriſſimus & Reverendiſſimus Patriarcha Buellius, brevia ac digna ſatisfactione præmiſſa in priſtinam Eccleſiæ gratiam ac ſacramentorum communionem Admiraldum abſolvendo reſtituit. Circa quam Hiſtoriam egregiè mentitur Theodorus de Bry & in margine foli citatus autor Hieronymus Benzonius ambo vt auguror, Hæretici Calviniſtæ, qui vt ſordidiſſimæ Harpiæ omnia deſpurcant: Ajunt enim noſtros Religioſos S. Benedicti Monachos, dum Patriarcham Buellium inedia mulctatos fuiſſe, ob illatam excommunicationem, donec Admiralium ab Anathemate abſolvere promiſiſſent. Atqui majorem reverẽtiam tantæ autoritatis Præſuli, tam Pontificis Romani quam Hiſpaniarum Regis in illas Inſulas rerum ſacrarum Vicario atque Legato ipſum Admiralium exhibuiſſe, quam iſti Hæretici barriunt, planè affirmandũ eſt. Taceo hominum fidelium Catholicorum in ſuos Eccleſiaſticos Paſtores, & Patres, vel in ipſo S. Baptiſmate infuſam modeſtiam; qui non tam perfrictæ frontis, vt ocliti hæreticorum Hirci aſſolent, arietare: Sed vt agni obedientes omnem modeſtam & honeſtam in ſuum Clerum exhibent propenſæ voluntatis ſubmiſſionem. Sciunt enim optimè Chriſtiani Catholici illius Prophetæ de animarum Paſtoribus obſervandam doctrinam. Ecce dedi verba mea in ore tuo: Ecce conſtitui te hodie ſuper gentes & ſuper Regna: vt evelles & deſtruas, & diſperdas, & diſſipes & ædifices & plantes, &c. *Ierem. 1.*

Ex qua cauſa factum eſt, vt Admiralius ſicut devotum Eccleſiæ Catholicæ filium condecebat, (licet lapſus ſit vindictæ deſiderio indiſcreto) vt ipſi Patriarchæ Buellio, in omnibus deinceps obediverit ſacris admonitionibus; pium mitemque ſe erga Americanos, exhibuerit. Multa præterea ſupradictus de Bry: Quam ipſimet Holandi de ſuis rebus ac Indicis navigationibus mentiuntur præcipuè, qua ratione quidam perditus & ſceleſtus miles ob ſcelera in Provinciam Charcas pænam ſupplicij declinans ab Hiſpanis auffugerit, qui miraculoſè per ſignum Crucis à ſe erecti pluviam à Deo impetravit; Item de quadam peregrinatione quã Cabeca de Vacca quidam peregerit, & multos ſigno Crucis ſignaverit, qui ab incurabilibus morbis ſanati ſunt. Quos effectus ſacros Religioſos Monachos & Sacerdotes feciſſe & non ſceleſtos milites aliundè conſtat. Præterea vide parte 7. Orientalium navigationum in Regno Celon Regali civitate Matecalo, & Vintana & alibi: qua ratione à Regibus Indicis ſemper ſcilicet magnificè Hollandi excepti ſint, nugantur: quaſi verò tanta Holandorum nequiſſimorum Calviniſtarum progenies præ Portugalenſibus Hiſpanienſibusque viris honore prælati ſint ab Indicis gentibus; qua ratione etiam Monachi proceſſiones inſtituant, ſupradicti fabulantur, quorum Abbas in Elephanto vt Idolum ſedeat, auro, militibus, muſicisq; inſtrumentis comitatus à populo; quod in odium Catholicæ Religionis & ludibrium æneis figuris & typis ſicut & a-

Vid. l. 7. hiſtor. moral de India Auſtral. Theod. de Bry.

lia imperitè multa vanaq; hic ſycophanta ſuis ſcriptionibus Hiſtoricis inſeruit: Sed ad propoſitũ redeamus : Licet ergò aliquos Indos crudeliter ab Hiſpanis punitos audiveris, ea tamen ſupplicia promerebantur quã plures. Adeò enim Peruani populi cum vicinis ſibi gentibus crudeles ſunt, vt quos ſuperius Canibales prius à ſe occiſos mortuos homines devorare ſoliti ſunt; iſti adhuc vivos in ſuis ſacrificijs ſemimactatos palpitantiaq; cadavera devorare incipiũt. Sed proh ſcelus ô crimen, hoc quid miramur, nuper enim in oppugnatione caſtri Poſonienſis rebelles Hunni Calviniſtæ, legitimo Regi ſuo ac Imperatori Ferdinando ipſis Americorum Antropophagis ferociores, plus quam caninis beluinisq; dentibus, germanorum militum corporibus diſſectis, exenteratum cor aſſum aut lixatum, odio quo immani flagrant, erga nationem Teutonicã dillaniabant, ac vt à plurimis relatum eſt devorabant.

Promiſimus autem ſupra tibi enarrare modum ſacrificandi iſtorum Antropophagorum qui talis eſt. In ſuis ſolennioribus feſtis captivos, vel alios nocentes aut ad hoc coempta mancipia, vel raptos ex proximis Inſulis ſibi inimicis homines in Fanum ſuum diabolicum adducunt; deinde Pſeudoſacrificans Sacerdos, cum ſtatua quadam diabolica venit ad ipſos captivos miſerisq; Idolum oſtendens ajt: Ecce Deus veſter; poſtea miſerabiles hoſtiæ ad ſuperius quoddam pavimentũ ante aram dæmonis deducuntur; vbi lapis eſt inſtar piramidis ſupra hoc ſaxum continuò ſacrificuli hominem ſacrificandum in dorſum ſupinum proijciunt, duo pedes duo manus, alius caput collũq; fune firmiter extendũt, adeo vt ſpina dorſi ac vertebræ concrepent; mox ſummus Sacrificans Sacerdos cultro acutiſſimo inſtructus accedit, ventrẽ rumpit ad pectus vſq; diſſecat, cor palpitans ac calore fumans eruit, ac Idolo Solis oſtẽtat illiq; in fauces proijcit; corpus verò per ſcalam quæ pavimentum attingit, ruere ſinunt; illud verò cadaver illi accipiunt, quorum hæc hoſtia ad ſacrificandum fuit Sacerdotibus exhibita, ac coctum aſſumq; virum devorant, hilaria cum amicis celebrantes. Hujus itaq; criminis Sacrilegi, cũ Hiſpani Americanos prohibere vellent, bellum Mexicanenſibus indicunt, pugnatum vtrinq; fortiter, plurimis Indis occiſis, nihilominus Hiſpani multitudine obruti ſæpiſſimè ac 70. viri ex illis à barbaris capti ſunt; quos & continuò reliquis inſpicientibus ſacrificarunt. Sed & in Tezeuco in pariete cujuſdam domus Hiſpani atro carbone notatum, hoc lamentabile memorabileque ſcriptum ac monumentum invenere. Nimirum hoc loco captivus aliq̃ diu detenſus fuit, latuitq; cum ſocijs ſuis quem Tezeucenſes ſacrificarũt: Juvenem vnum præſtanti forma ac fortitudine militem Hiſpanum vivũ exenterarunt, cor extrahentes illiusq; corpus per ſcalam deijcientes, qui hoc modo nos affabatur. *O Cavelleros muerto me han*, id eſt: O vos equites ipſi me occiderunt; hoc crudele factum adeò Hiſpanos commovit, præcipuè quod jam eviſcerato corde hæc locutus ſit illorũ patriota Hiſpanus, vt deinceps in vltionem ſeveriores erga Americanos exiſterent debellatos &c. Hiſtoria hæc eſſet incredibilis, niſi Galenus idem in animalibus brutis factum eſſe in ſacrificijs gentilium atteſtaretur: & quod magis mirum, ea animalia ablato corde notabile viæ ſpacium aliquando proceſ-

Vid. Gal. l. 2. de Hyppoc. &c. Et Platon. Plac. cap. 4.

proceſſiſſe. Verum vtrum Anatomicis conſentiat obſervationibus alij diſputent. Audi verò vlterius gentium novi Orbis ſtupendam crudelitatem: Sunt enim in proles ſuas adeò feri ac truculenti, vt ijs occiſis ſanguine illorum cum farina Machiziana pultem conficiant, ad effingendū ſuorum dæmonum quos adorant, idola & ſimulachra. Plurima enim eaq; magnifica Peruani & Mexicani populi ad cultum ſuorum idolorū templa habent: Erat enim juxta Regiam aulam Magocappæ de quo ſupra dictum Ingharum Regis Fanum Solis ipſis patrio idiomate Punchao dictum intus totum aureis laminis veſtitum. Ac in diverſis ad partem Atrijs, quæ nos Capellas dicimus magnificè extructis, aurei quos illi colebant arietes, aves, capræ, ſerpentes & varia dæmonum deformia ſpectra. His Delubris ac Sacrilegis aris, inter nobiliores ac corpore venuſtiores ducentæ lectæ Virgines erant incluſæ, quas illi Mamocas Peruana lingua vocant, famulitio dæmoniaco mancipatæ, vt olim Veſtales apud Romanos quæ ignem thura & ſacrificia obſervabant, & Guaccas quæ Peruanorum delubra ſive Idola ſunt, curabant, cuſtodiebātq;. Inæſtimabilis enim precij, & innumerabilia ſingulis annis ipſi Fano Solis ibidem offerebantur munera. Hæ virgines perpetuam caſtitatem ſervare tenebantur. Et ſi fortè flagitio aliqua polluta fuiſſet, continuò eam dæmones prodebāt, ergaſtuloq; incluſa fame & ſqualore aut ſuſpendio enecabatur. Miſerabile verò ſpectaculum ac ſcelus gentium Mexicanorum fuit, adeò ille latro & mendax ab initio crudeliſsimus Cacodæmon à recta luminis naturæ via Procreſi ac Gnomi has gentes abalienaverat & excecaverat. Singulis enim annis, à dudecim vſq; ad viginti millia infantum corpora Sacrilegis dæmonum aris immolabant. Exenteratis viſceribus erutoque corde adhuc palpitante gratu dæmonibus ſuffumigium ſuper prunas ſacrificulæ Sacrilegi cremabant. Sed Petrum Martyrem Mediolanenſem omnibus numeris de his populis abſolutum hiſtoricum audiamus.

Ad milliaria centum circiter verſus Zephirum Sinum; ingentem reperiunt Inſulam Hiſpani, in quo tres parvæ Inſulæ ſitæ erant (quas Sacrificiorum Inſulas Geographi vocant) adeunt grandiorem: Prôch crudele facinus? prôch truculentes hominū mentes, ſtomacho claudat portas quiſq; pius ne perturbetur. Pueros puellaſq; ſuis Dijs immolant paſſim, ſunt recutiti. Simulachra quæ colunt, partim ſunt marmorea, quædam alia ſunt fictilia. Marmoreas inter imagines extat leo pertuſa cervice, in quam miſerorum ſanguinem proijciunt, vt inde fluat in lacunam marmoream. Quibus cerimonijs miſerorum ſanguinem litent referamus. Non jugulis ſed pectoribus apertis ex infauſta victima cor eruunt; ex cujus calido cruore idolorum labia illiniunt, reliquum fluere in lacunam patiuntur. Inde in apertum cor & exta ſæviunt, ea comburunt, gratum fumum Dijs fore arbitrantur. Ex idolis vnum eſt virile, quod inflexo capite lacunā ſanguinariam ſuperinſpectat, tanquam acceptans ſacrificium. Torulos bracchiorum, fæmorum, ac ſurarum pulpas edunt, præcipuè ſi hoſtem bello victum ſacrificaverint. Rivum concreti ſanguinis veluti ex carnificina exeuntē canalibus excipiunt. Ex Inſulis vicinis, ad id facinoris miſeros transportant, capita cadaveraq; ibi truncata vide-

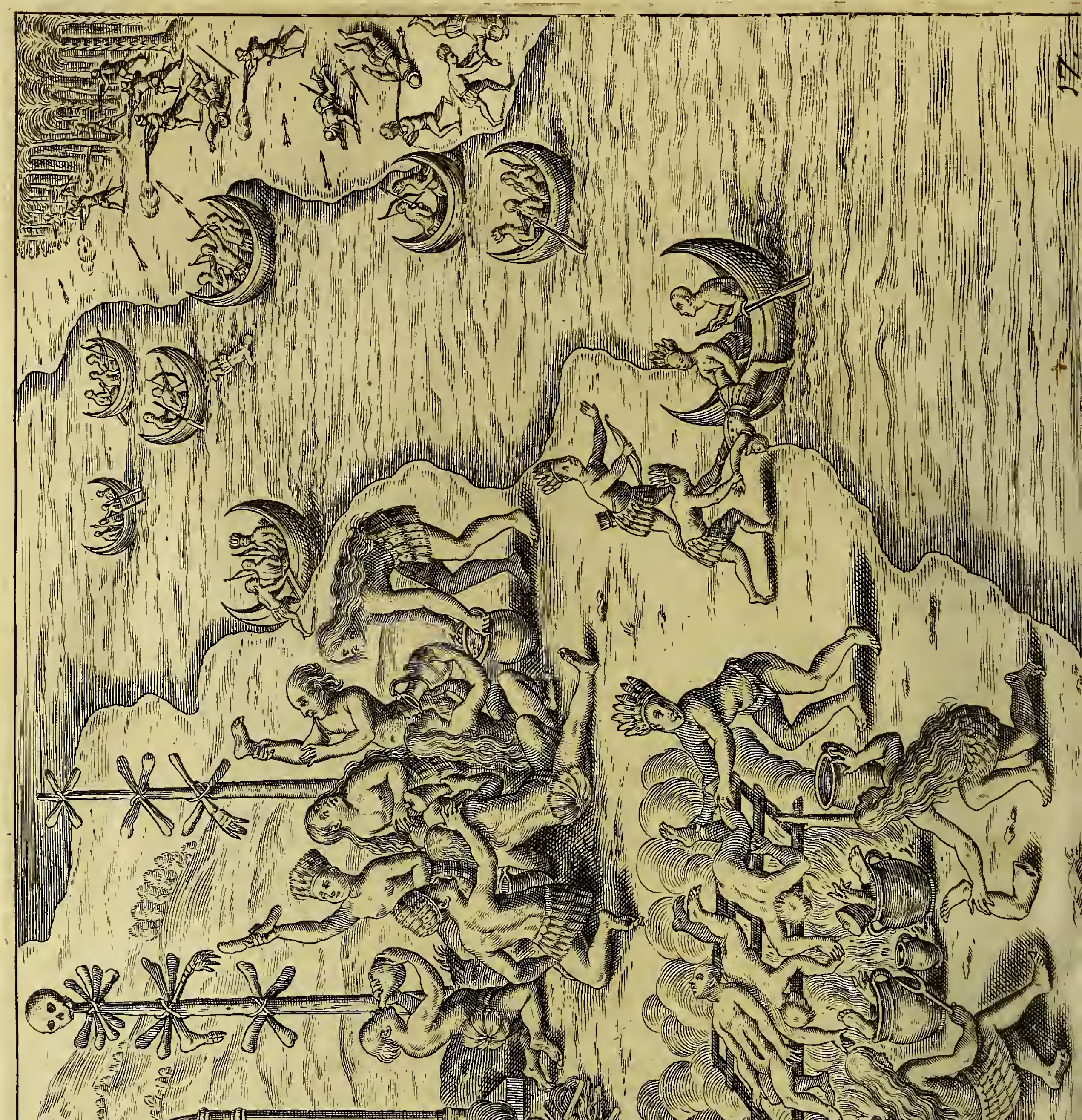
runt innumera, Hiſpani hoſtium in bello captorum oſſa, poſtquam illos ſacrificaverint, ſuis Dijs Idolisvé carnibus exeſis in faſciculos ligata ad pedes ſuſpendunt, veluti victoriæ trophea.

Quo tempore ſpicat ſeges, aut ſemina legumenum in terram jaciunt; ſervos aliquot precio emptos, aut captivos quos ex proximis Inſulis rapuere, lautiſſimè depaſtos prius ac pinguefactos, ſuo more precioſis veſtibus ornant, ſuis Delubris quæ victoriarum in bello, ac frugum terræ, aliorumq; beneficiorũ largitores autumant, more ſupradicto ſacrificandos deſtinant; atq; per dies viginti immolandos circumducunt, tranſeuntes per vicos oppedani, eos ſuppliciter ſalutãt, veluti inter cælites propediem annumerandos; qui modus ſacrificij omnibus ferè populis illarum regionum acceptus eſt. Alij verò ne quid ſuæ quoq; pietatis abeſſe aliquid videatur; proprium ſanguinem etiam litant alius è lingua, iſte de auribus vel labijs, ille de pectore, bracchijs, cruribus, genis, naribus, acutiſſimis novaculis & aciculis cutem pungentes & præſcindentes; ſanguinem emungunt; quem manibus acceptum rotatim proijciunt in cœlũ, ac templi pavimenta, aras, ſacrilegáq; Idola conſpergunt, atq; ita propitios & placabiles ſibi forè Dæmones arbitrantur. Vnde S. Iſidorus lib. 8. Etymol. adeò, dæmones ſanguinem in ſacrificijs ajt appetere; quia divinum honorem æmulantur & concupiſcunt. In veteri enim teſtamento, nihil ſine ſanguine expiabatur, ſicut & Chriſtus Dominus Sacerdos Sacerdotum, ſemel per proprium ſanguinem in Sancta Sanctorum introivit, æterna redemptione inventa. Sed & Necromantici ad placandos dæmones ad ſua veneficia ſanguinem adhibere ſolent.

At cur ô nequiſſime latro, in hominum genus beſtia crudelis, cur inquam fædiſſime Sathan honorari ſanguine humano tantopere delectaris, quos tuo, (quem nullum habes) ſanguine redimere potuiſti? Adeoné hirſutus & turpiſsimus veri Dei modo Simius factus es, vt tu tibi corda hominum humanumque ſanguinem arroges, quæ tu corda & corpora creare & beatificare non potes? Num tibi cordialiſsimi hominum affectus & devotionis ſacrificiũ placet, quod ipſe Deo creatori tuo offerre ab initio mendax factus apoſtata recuſaſti? Atqui vide O fædiſſime Cacodæmon, jam hi ſtupidi, bardi, fædi nigri, barbari ſpurciſſimi, ſceleſtiſsimique & humanarum carnium voratores Miſeri Americani, Regnum ex quo tu fuiſti ejectus poſsident. Et à Chriſto agno domitore tuo per ſanguinem ſuum quem ex virgine ſumpſit, Deus factus homo, redempti ſunt; abluti ſunt; & à peccato ſanctificati ſunt: nonné te puduit divinos affectare honores, vt tibi corda eviſceratorum, & ſanguis immolaretur calidus. Cum nihil tibi vel alijs inde nec laudis nec emolumenti, his qui te Idololatricè coluerunt, aſſequi potueris: ſed potiùs modo inſignem atque ingentem fraudium tuorum atque hypocriſiæ fætorem atque pudorem in æternum ſuſtineas.

Sed vlterius audiamus ad quam non inſaniam hos Occidentis Indiæ populos redegerit Sathan, ſiquidem fraudulenti Cacodæmones eam mentiebantur Religionem; nimirum in altera poſt hanc vitam ſuis frui

poſſe

poſſe divitijs,vxoribusq;, ac omni rerum voluptate & abundantia,quam in hac vita poſſediſſent & acquiſiviſſent, dummodo ea ſecum cum emorerentur conſepelirent. Idcirco ſæpius factum,vt cum fortè divitijs pollens,aut ſibi perchara vxore vir quiſquam potiretur, moriturus vivam vxorem ſecum cum theſauro cibo potuque conſepelire Patria jam conſuetudine recepta teſtamento mandaret. Ex quo infinita multitudo miſerarum fœminarum, vna cum anima & corpore peribat. Addit Petrus Maffæus hanc conſuetudinem teſtandi & ſepeliendi etiam in Orientali India receptam fuiſſe, Imò ſi quæ vxor hoc facinus apud illos præclarū abnuat,neque in rogum mariti ſui aut conflagrari vel conſepeliri velit, ſummo dedecori habetur, neque amplius inter cæteras fœminas, taceo vt nubere poſsit,denuò cohabitare permittitur; ſed domum ingredi cogitur occluſam,quæ pro talibus mulieribus ſpacioſa,vt Seraglium Turcicum extructa eſt,vbi ſine honore miſerrimè vlteriorem vitam traducat.

Hiſpani verò,cum hunc ritum ſepeliendi Peruanorum cognoviſſent,multa ſepulchra dirruebant, theſauroſque abſconditos effodiebāt. Quod cum Barbari comperiſſent,licet egre, ac moleſtiſſime hoc perferrent; nihilominus illud duntaxat Hiſpanos rogabant, vt mortuorum oſſa ſepulchro intacta relinquerent, eaque minimè diſſiparent: ne in reſurrectione corporum,anima eorum diu,longè,lateque oſſa diſperſa inquirere cogeretur. Credunt enim animarum immortalitatem,& carnis reſurrectionem. Cujus meritò Averroiſtas ſubpudere debet: dicit enim ille Sophiſta, quod anima humana, & intellectus non eſt forma corporis ſecundum eſſe conjuncta; ſed eſt vna ſubſtantia ſeparata, quæ eſt vna omnium hominum. Et ſimiliter; quod intellectus eſt vnus omnium hominum actu ab ipſis ſeparatus, ſed tamen conjunctus ſecundū operari. Sed hæc Hæreſis à Catholica Eccleſia reprobata eſt. Quæ dicit quod anima humana, quæ dicitur intellectus: ſubſtantialis eſt forma à Deo creata, & immortalis corpori humano organiſato infuſa, & ſecundum eſſe conjuncta, faciens vnum ſecundum eſſe, & operari cum corpore, quamdiu illi conjuncta eſt.

Portum tandem Hiſtoriœ narrationis vna cum Galleone noſtro bone lector jam ſemel ſubeamus. Hi itaque ſunt mores,hi ritus fuere patrij barbariſſimarum gentium. Indiæ Occidentales Novi Orbis, aut vt vocant Americæ. Quos populus ad morum comitatem humanitatem, honeſtatem, ac ſanctam vitam Chriſtianam Religioſiſſimi Monachi, Principe Buellio Catalono Abbate Ordinis S. Benedicti erudierunt,atq; vt ſervi boni & fideles, ipſis concreditum talentum, non ſudario negligentiæ aut otio ignavo involuentes ſacrum Evangelij talentum,ſed magnis ſudoribus,algoribus & laboribus multiplicaverunt, centeſimumq; fructum Chriſto & ipſius Eccleſiæ Catholicæ fideliter cum ſpiritali lucro obtulerunt. De quorum Apoſtolicorum virorum virtute ſi quis cū alijs rebus & geſtis plura deſiderat, legat in contextu hujus navigationis citatos autores,quibus addere poteſt Epiſtolas Ferdinandi Corteſij, de novi Orbis Inſulis nuper repertis &c. Ego librorū egeſtate preſſus, ſcribere

bere aut dicere plura non potui de hac noſtrorum Monachorum in Americam per Alexandrum ſextum Pontificem inſtituta expeditione. Quorum acta & facta, ſine dubio ſi diligenter annotata fuiſſent, magni voluminis liber in lucem prodijſſet. Repetantur itaque ab alio me potiori & opulentiori Bibliothecæ Italicæ & Hiſpanicæ; ſine dubio aliquid, & non pauca eaque minuta inveniet, noſtrorum Religioſorum in converſione ad fidem Chriſtianam Indicarum gentium præclara ſtudia geſta atque facinora.

Intentum meum hoc loco tantum eſt, vt demonſtrem Monachos, S. Benedicti primos, & Primates Archiepiſcopos & Vicarios S. D. Papæ fuiſſe in totam Americam (de quibus in hunc vſque diem ſoli & ambitioſè nimis aliqui gloriantur.) & ibidem Epiſcopos, Præpoſitos, Decanos, Paræcianos novi Orbis conſecraſſe, ordinaſſe, & inſtituiſſe Eccleſias nempè, qui ſuper alios Clericos, & Ordinum Fratres ſupremum habuerunt in ordinantis, & inſtituendis Americanis Eccleſijs, & Monaſterijs Officialatum, Jurisdictionem, ac ſpiritualem Principatum. Quod tibi jam ſatis ſuprà demonſtravimus teſtibus. Si in alijs fluctuat, Nautica narratio, adſcribe vt ſuprà dictum, penuriæ librorum, & corrige, quæ minus ad normam dicta ſunt.

Si quid noſtri Monachi S. Benedicti in Orientali India ad Chriſti fidem propagandam geſſerunt. Vti non dubito ea fuiſſe præclara & laudabilia, mihi tamen hucvſque incognitum eſt. Præterquam quod Petrus Maffæus Portugalenſium in Orientali India rerum geſtarum ſcriptor ajt; onerariam navem cui S. Benedicti Nomen erat in Promotorio Bonæ ſpei fluctibus perijſſe, eo quod deploratam ſentinam duceret, ac ſuperfluis miriſticarum ſpecierum oneribus oppreſſa diſrupuerit. Proinde ſi quid aliud de noſtris noluit proferre Monachis, etiam in hoc ſuis cartis parcere potuiſſet.

Porrò Matthias à Micho de Sarmatia Aſiana lib. 1. c. 5. ajt: Ex Concilio Lugdunenſi celebrato ſub Innocentio quarto Pontifice, miſſos eſſe Monachos ad Tartaros majoris Aſiæ Chriſti fide initiandos: ſed ordinē non ſpecificat. Scribit etiam Haithonus de Tartaris; fuit autem hic vir præclarus à Regio ſtemmate Armeniorum oriundus, & Regibus Tartarorum familiaris, quorum ſæpius dicit ſe interfuiſſe, inaugurationibus eorundemque electionibus, multosque ibi eſſe Chriſtianos, maximè in majori Aſia Orientali. Haithonus iſte Ordinem Præmonſtratenſium ſuſcepit, in Regia Inſula Cypri, Anno 1305. in Monaſterio Epiſcopæ dictum; qui Monachi ibidem & alibi adhuc eo tempore omnes ſub Regula S. Benedicti vivebant. Anno prærerea 1604. Clemens octavus ſummus Pontifex, miſit autoritate Apoſtolica Orientalem verſus Indiam, duos Religioſiſſimos Monachos Sacerdotes, Ordinis S. Patris Benedicti Congregationis Camaldulenſis. Hi Perſiam & his vicinos Indos Evangelica prædicatione informarunt. Sed quid profecerint, aut præclarè geſſerint in Regionibus illis, ad meam nondum notitiam venit, aut in codicibus reperi. Si quis plura novit, his addat; honorificum enim eſſe

Dei

Dei Opt: Max: opera revelare Archangelus Raphaël nos pridem jam docuit. Quapropter confitemini Domino quoniã bonus; dicant qui redempti ſunt à Domino, populi quos redemit de manu inimici, & de Regionibus in Catholicam Eccleſiam congregavit eos, quoniam in ſæculũ, & à ſæculo miſericordia ejus. Hortorque ſi quid mea proficere poteſt adhortatio obſervandiſſimos P. P. ac F. F. vt in hoc opere Dei impigros vos exhibeatis, & macte virtute animos viresque patientiæ, fortitudinis ac abſtinentiæ aſſumatis, ſi Eccleſiæ Catholicæ ſacri Pontifices in gentiũ ac populorum converſionis opere vos vti decreverint; ſicuti non modo in Auſtria, verum etiam alijs Regnorum Provincijs, in partem & ſolicitudinis curam paſtoralis officij, Eccleſiarum Epiſcopi de facto vos adhibent. Scitis enim jam inde ab exordio noſtræ cõgregationis hoc magnum virtutis & Religionis opus, in Chriſto Parenti noſtro Sanctiſſimo Benedicto curæ fuiſſe, vt omnis error fidei Idolorumque cultus, ac ſcelerum impietas ab Eccleſia Dei hominumque cordibus profligaretur. Quid enim portentum illud aliud connotabat, quod S. Gregorius Papa Magnus ſecundo Dialogorum libro affert, quo ſub vno Solis radio, totum hic Orbem vniverſum vt alter Paulus Apoſtolus in cœlum raptus ac divino lumine irradiatus contemplabatur Benedictus? niſi quod futurum erat, vt ipſius Ordo in totum mundum dilataretur? & in ſalutem gentium per Evangelij prædicationem vſque ad extremum terræ ampliaretur? Extendit enim palmites ſuos vſque ad mare, & vſque ad flumen propagines ejus.

Nonné hic Patriarcha Monachorum beatiſſimus Benedictus reliquias Idololatriæ gentis Italicæ à monte Caſſino ſuſtulit? nonné mendacis ab initio Caco Apollinis aras lucosque evertit, atque ſuccendit, ac circumquaque Oppidanos ad Chriſti fidem ſua ferventi Evangelij prædicatione convertit? Nonné poſtrema ſæcula primis initijs temporum noſtræ Religionis S. Benedicti correſpondent? dum Reverendiſſimus & Illuſtriſsimus Patriarcha Buellius noſtriq; Confratres Americanis gentibus lumen fidei Catholicæ prædicarent, ac mendacem illum Apollinẽ, & ſanguinarium dæmonem, qui in Magocappi Regis Fano vt ſupra audiviſtis per Solis ſimulachrum vt alter Apollo Delphicus Idololatricè ſacrilegeque colebatur deturbarent atque expellerent. Quare præclarè factum cernimus, vt quod initium Religionis noſtræ fuit, id etiam his vltimis jam ſeneſcentibus multaque canitie malorum omnium infectis temporibus eadem conſtantiſsima conſervatæ & propagatæ fidei Catholicæ à noſtri Ordinis S. Benedicti Religioſis Religio Chriſtiana propugnaretur dilatareturque. De quibus puto, ſic Seneca vaticinatus eſt: *Secund. dialogi l. Gr. M. c. 8.*

Venient annis
Sæcula ſeris, quibus Oceanus
Vincula rerum laxet, & ingens
Pateat tellus, Typhisq; novos
Detegat orbes
Nec ſit terris vltima Thyle.

Proinde ecce Confeſſor magnus in Eccleſia Chriſtiana Catholica ipſius Ordo S. Benedicti. Factus eſt quaſi Navis inſtitoris de longe portans panem cœleſtis Evangelij eſurientibus nationum populis, effulgens quaſi ſtella matutina in medio nebulæ; & quaſi Luna plena in diebus ſuis lucens; & quaſi Sol refulgens, ſic iſte effulſit, in templo Dei. Quaſi arcus refulgens inter nebulas gloriæ; & quaſi flos roſarum in diebus vernis & quaſi lilia, quæ ſunt in tranſitu aquarum, & quaſi thus redolens in diebus æſtatis, quaſi ignis effulgens; quaſi vas auri ſolidum ornatum omni lapide precioſo, quaſi oliva pullulans, & quaſi Cypreſſus in altitudinem ſe extollens: quaſi vinea florens ſpirans odorem ſuum, ac fructum reddens in tempore ſuo. Circa illum ſteterunt populi, virtutem ſapientiæ deguſtantes, audientesque Evangelizantem in Prophetis dignitatem ſcripturarum in ſalutem ſanctiſsima verba; in terram alienigenarum gentium pertranſijt, qui enarrant gloriam ejus.

Ne ergo P. P. ac F. F. labores ac pericula hujus vitæ caducis pro gloria Dei Chriſtique Eccleſia ſubire, formidetis. Fidem ſervate, caſtitatem temperantiamque retinete, curſum veſtrum conſumite, de quo vobis repoſita eſt in cœlis certiſſima æternarum deliciarum pacis & deliciæ corona. Firmiter ob oculos venerandum illud vaticinium ad Patres Inſulæ Lirinenſis factum reponite, ac obſervate, quod lib. 1. ligni vitæ Arnoldus Wion refert: Primo videlicet, quod nullus in Ordine noſtro morietur niſi in ſtatu ſalutis: Secundo; Quod omnis qui hunc Ordinē perſeverando perſequetur, mala morte morietur: Tertio; Quod omnes qui hunc Ordinem amore & benevolentia proſequentur bonum finem vitæ habebunt. Quarto; quod hic Ordo vſque ad finem mundi durabit; & perſeverabit. Quinto; quod Ordo S. Benedicti pro Eccleſia Catholica in fine mundi ſtabit depugnabitque fortiſſimè & fideliſſimè, ac plurimos adverſus gentiles hoſtesque fidei confortabit. Hoc ergò ſingulare Privilegium ſacroſancti Spiritus munere Sanctiſsimo Benedicto elargitum, nunc jam ex parte hoc ſæculo in novi Orbis Americani converſione ad Chriſti fidem per ſuos Monachos expletum eſt. Et ſi quid jam his vltimis temporibus nos in hoc gratiæ ſingularis & virtutis opere contra gentes atque hæreticos profeciſſe animadvertitis, ſatagite & in poſterũ providete Fratres Chariſſimi; vt quod Chriſto Domino, atq; ipſius Catholicæ Eccleſiæ jam acquiſiviſtis, vt in futurum etiam cum homo perditionis vltimam huic mundo Cataſtrophen impegerit, Chriſti Salvatoris auxiliante gratia veſtræ laudis brabeum retineatis. Non enim minor eſt virtus quærere, quam parta tueri. Proinde ô vos Eccleſiarum Prælati vigilate. Vos verò ô Principes Chriſtiani Catholici ſcutum fidei, & fortitudinis aſſumite, Regnis veſtris copijs providetote; vt infames ab Eccleſia Dei hæreſium lupos arcere valeatis. Conturbatæ ſunt etenim gentes, & inclinata ſunt Regna; mota eſt terra, propè eſt jam dies, & adeſſe feſtinant tempora vt Sabbathum illuceſcat, & ab hujus mundi operibus ceſſetur. Evolutus eſt jam ſuis periodis & directus hic mundus Monarcharum Planetis, Aſſyrio, Medo, Græco, Romano: Gallo, Germano, &

nunc

nunc regnantis fulgidiſſimo ſidere Joviali Hiſpano: ſeptimam & vltimam Saturni omnia devaſtantis ac devorantis ſphæram filius perditionis rotabit, qui Regum decem cornua diruet. Quis enim non vel minutus hiſtoriæ ſtudioſus novit Machometem cum aſſeclis, qui præcurſor eſt Antichriſti, jam Regnum Græciæ, Aſiæ, Syriæ, Ægypti, Affricæ ſuo Pſeudoprophetæ non attribuiſſe, & ſubjeciſſe? remanent adhuc cornua quatuor: Italia, Germania, Gallia, Hiſpania, quorum Deus in longum ævum proſperum & victorioſum Regiminis ſub Catholica fide conſervet Imperium. Atqui peſtifera Hæreſis vndecimum cornu erigit, Gigãtomachiamque adverſus Catholicam Eccleſiam cum ſuo futuro Antichriſto molitur. Proinde ô Primates, ô Prælati, ô Principes vigilate, lupoſque arcete. Romanum enim ovile ad ſubverſionem impetitur; neq; amplius ſi Prophetiæ ſpiritu Epiſcopi Malachiæ creditur, orbi & vrbi ſummos Paſtores ſupereſſe quam triginta duos enunciant, deinde finem Orbis adeſſe. Septicollemq; vrbem diruendam ac evertendam prænũciat. Quærere autem quiſpiam poſſet, ô bone Chriſte Deus, cur tot mille millia hominum myriadas tantis ſæculorum elapſis temporibus tam ſerò ad tui ſacri Nominis agnitionem nunc primum advenire & illuminare volueris, omnibus ſuorum Parentum prædeceſſoribus in his ampliſſimis Regnorum Inſulis in infidelitate ac tenebrarum impietate deperditis?

Vid. S. Bernh. in Vita S. Malachiæ Epiſc. & Arnold, VVion de lign. Vitæ p. 1. lib. 2. fol. 311.

Cur tantam proh dolor ſanguinariam carnificinam à dæmonibus ſeducti tam diu tolerasti? nonne omnibus hominibus pariter tuæ providentiæ theſaurum exhibuiſti? Cur virtutis tuæ dexteram, patientiam, comminationem, ſeveritatem, juſtitiam, ſapientiam, beneficentiam, his Americanorum populis efficaci gratia prolongaſti? A; A; A; Domine, neſcio loqui, Iudicia enim tua abyſſus multa. Iudicia enim tua Domine aliquando manifeſta, aliquando occulta: ſed ſemper juſta ſunt judicia tua Domine. Ais enim: Mane aſtabo tibi & videbo, quoniam non Deus volens iniquitatem Tu es. Fiat igitur cor meum immaculatum in juſtificationibus tuis, vt non confundar. *Pſal. 5.*

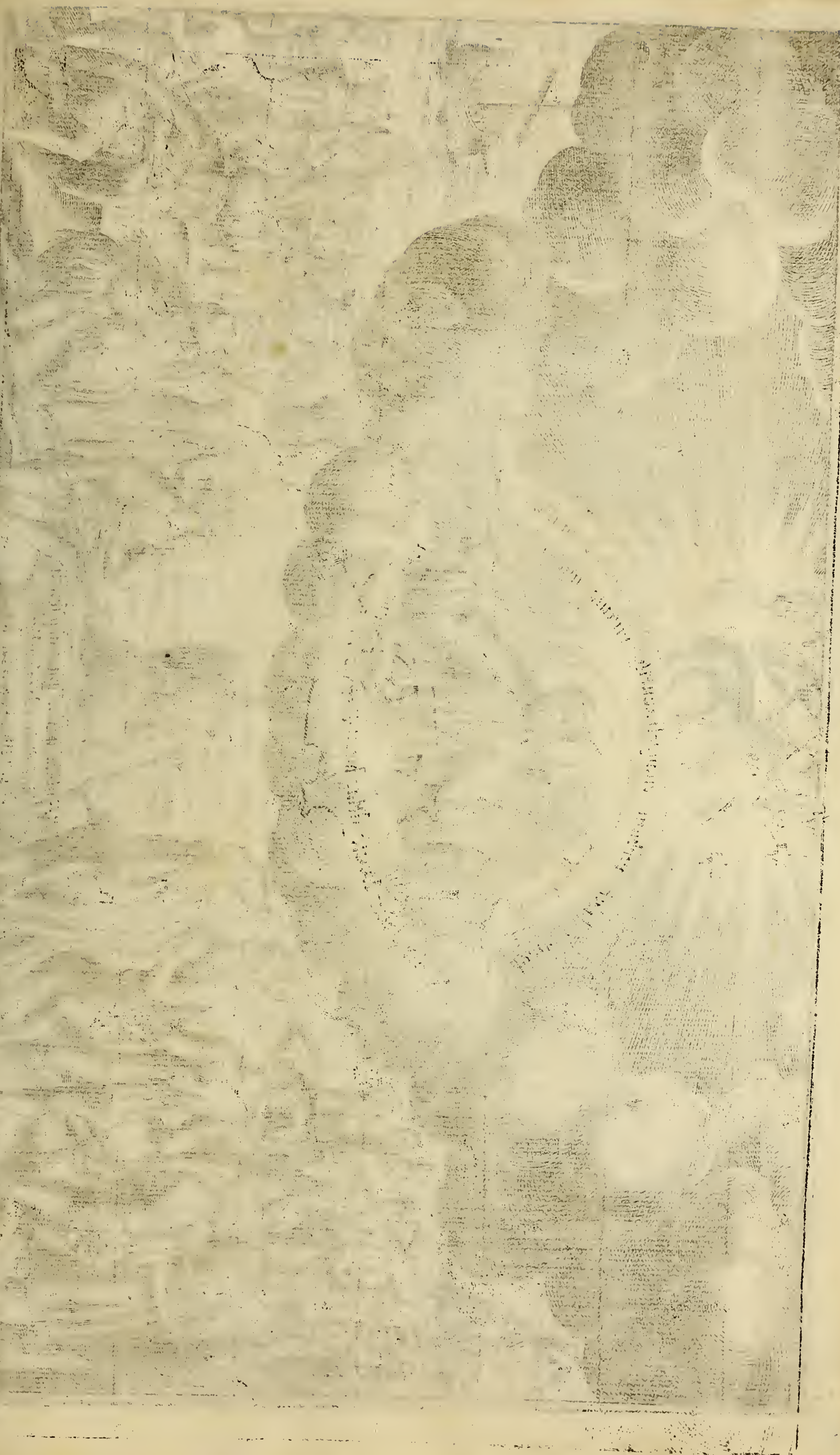
Quis enim tam audax, vt Regis ſæculorum immortalis & inviſibilis prædeſtinationis ac præſcientiæ bonitatis atque juſtitiæ profundum pelagum inveſtiget, perſcrutetur, aut dimetiatur? Nonaginta novem oves in cœlo reliquiſti, vt perditam vnam ovem in terris redimeres. Sed ô bone Chriſte quot centies centena millia hominum naſci & emori ab initio jam ſuſtinuiſti, adhuc tamen vnius deperditæ ovis vicem in cœlo non repleviſti? tanta ne reproborum Angelorum multitudo cecidit cum Lucifero? vt muri Ieruſalem in hoc vſque temporis punctum nondum ædificatæ ſint? An fortè novem etiam Choros Angelorum ex ſolis beatificandis hominibus moliris? Super quos tu ſapientia Patris conſtitutus es Rex pacificus Deus factus homo? Quis credat verò hoc modo plures damnatos homines in abyſſo futuros quam dæmones? cum tot ab illa cœleſti Ieruſalem cives reprobentur? Cadent enim à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis, ad te autem electum atque prædeſtina-

ſtinatum non appropinquabit? Quis modo inter electos locum ſibi polliceatur? aut ſalutem ſuam in timore & tremore admonente Apoſtolo non operetur? Quis enim cognovit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius ejus fuit? aut quis prior dedit illi & retribuetur ei? Sunt enim E heu vaſa figuli multiplicia, honorabilia & contemptibilia; lux quidem veniſti in mundum ô ChriſteDeus, ſed dilexerunt homines magis tenebras quam lucem. O ingrati in Europa Chriſtiani, in profundo vitiorum ac impœnitentia ſcelerum depreſſi. Siccine gratiam Sacerdotibus Domini refertis? qui vos in hæreditatem Chriſti per Sacramentorum adminiſtrationem adoptarunt? quos non ſolum quandoque ſubſannatis, ſed & deſpoliatis bonis ijs, quæ primi infideles veſtri Parentes cum Chriſti flumine abluerentur, munificentiſſimè cumularunt? O perfidi hæretici Monachorum Sacerdotumque oſores & hoſtes, omnis fraudis & nequitiæ Architectones, blaſphemi almæ veritatis Catholicæ oppreſſores ipſisque Canibalibus crudeliores animarum latrones atque carnifices? Hanccine refertis gratiam Chriſto, qui per ſuos Catholicos Sacerdotes jam ante multa ſæcula vobis gratiam Sacramentorum ac veri verbi Dei notitiam impertitus eſt? Te te ad tribunal Chriſti advoco, ô Germania, ô Anglia, cæterasq; quas veſtro Lutherico, & Calviniſtico veneno vt alteri de abyſſo illo fætenti erumpentes, deſpurcatæ locuſtæ mendacijs atque hæreſibus infeciſtis & interfeciſtis Regiones Europæ? vosne vinea electa Domini Sabaoth in Eccleſia Dei; germen verum & electum quod plantavit venerabilis Ordo Monachorum Beatiſſimi Benedicti? Non vos, non vos, per Evangelij doctrinam primitus rigavit ſtigmaticus Calvinus, ſed caſtiſſimus Anſelmus & Auguſtinus Romanus? Non vos plantavit turpiſſimus Lutherus, Wiclefus, Beza, Viretus, Buzerus, Sed Sanctiſſimus Papa magnus Gregorius, Rupertus, Beda, Mellitus, Adalbertus, atque Germaniæ Apoſtolus & Martyr Bonifacius. Hi vos veri Dei Verbi Præcones atque Paſtores Chriſtum edocuerunt, ac fonte Baptiſmali mundarunt ac illuſtraverunt, qui in tenebris gentilitatis & vmbra mortis ſcelerumque lacuna, vt hi Americani vincti & conſtricti cōſidebatis.

Apocal. c. 9.

Veniet aliquando dies magna & amara valde, cum vos ô Hæretici Gigantes, qui beſtiæ imaginem, omnis infidelitatis & rebellionis nunc adoratis, & mendaces Prophetæ ac Rabi dici concupiſcitis, cum fidelis ille & veridicus pugil adveniet gladio oris ſui, & vna cum beſtia magna Apocalypſis vos deturbabit, in lacum ignis & ſulphuris in æternum ardentis. Sed quid his ſurdis ſerpentibus Vipereoque generi, qui obdurāt aures ſuas ad vatem prophetantis ſapienter, vltra loquamur? Recede ab his ingratis ô Chriſte Hypocritis, labatur pes in tenebris eorum, & maledic ſceptris ipſorum, quoniam egreſſus eſt diabolus ante pedes eorum & infecta eſt terra eorum in ſanguinibus, & contaminata eſt in operibus eorum, quia contempſerunt viam Domini, & ſemitam Catholicæ fidei diſſipaverunt. Locuti ſunt enim ad populum tuum lingua doloſa, & ſermonibus iniquitatum ac Hæreticis Logogriphis circumdederunt

Apoc. c. 20.

dominus dabit verbum euangelizantib; virtute multa.
Venite gentes lauate stolas vestras in sanguine agni.
Omnes gentes, quascunq fecisti, venient, et adorabunt coram te Domine. psal. 85.
18

runt eos. E contrario verò laudem dicant Domino Deo noſtro Americani populi, qui redempti ſunt à ſervitute peccati, perfidiaque infidelis Babylonis, vociferenturque, cecidit, cecidit Babylon magna, & à modo non erit amplius. Dies ſanctificatus illuxit nobis per fidem Catholicam; Rex pacificus in civitate David per fidem ſuam magnificatus apparuit nobis: notum enim fecit Dominus ſalutare ſuum, in conſpectu gentium revelavit juſtitiam ſuam, recordatus eſt miſericordiæ ſuæ. Cōfundantur omnes qui adorant ſculptilia, & qui gloriantur in ſimulachris ſuis. Laudem dicite Deo noſtro, omnes ſervi ejus, & qui timetis eū, puſilli & magni Alleluja, Alleluja. Levemus & nos Fratres chariſſimi vna cum his gentibus ac populis vocem noſtram, atque laudemus Dominum, & annunciemus in doctrinis inter gentes gloriam ejus, in omnibus populis mirabilia ejus; quia viderunt omnes fines terræ ſalutare Dei noſtri. Notas facite in populis adinventiones ejus: mementote quoniam excelſū eſt nomen ejus. Cantate Domino quoniam magnificè fecit; annunciate hoc in vniverſa terra. Laudemus & ſuperexaltemus eum quoniam glorificatus eſt, hinniuntque de mari nationum populi; in Inſulis magnum Nomen Domini Dei Iſraël: à finibus terræ laudes ejus audivimus; & majeſtatem gloriæ Salutaris Agni Dei Ieſu Chriſti Domini noſtri Redemptoris. Cui ſit laus, honor, & gloria, cum Deo Patre & S. Spiritu, in ſæcula ſæculorum Amen.

VATICINIVM
De MESSIA.
Et Evangelij ipſius Prædicatoribus.

Iſaias 55. c.

Ecce teſtem populis dedi eum, Ducem, ac Præceptorem gentibus; Ecce gentes, quas neſciebas, vocabis; Et gentes, quæ te non cognoverunt, ad te current propter Dominum Deum tuum, & ſanctum Iſraël, qui glorificavit, & elegit te. &c.

Ambulabunt gentes in lumine tuo, & Reges in ſplendore vultus, vel ortus tui. Erunt enim Reges Nutricij tui, & Reginæ Nutrices tuæ. Iſaiæ c. 49.

VIRORVM

Tam vitæ, quam morum ſanctitate illuſtriſſimorum, quos S S. Domini Papæ Romani, quam aliorum Regnorum, & Provinciarum Prælati, & Pontifices ad curam animarum, & ſolicitudinem Paſtoralis officij ex ordine S. Benedicti elegerunt, & aſſumpſerunt, Appendix.

In primis.

SAnctiſſimus Pater Noſter Benedictus, Magnus Catholicæ Fidei Zelator, & Idololatriæ ex monte Caſſino in Italia Profligator & Diſturbator.

Huic conſequitur S. Gregorius Magnus Ordinis noſtri Propagator, qui per ſuos Monachos tam propria induſtria AngloBritanniam ad Chriſti fidem convertit, & multas hæreſes ab Eccleſia Catholica propulſavit.

Tertio. S. Auguſtinus Romanus Monachus, & Diſcipulus S. Gregorij Papæ Magni cum ſocijs &c. Ex Monaſterio S. Andreæ ad clivum Scauri, qui decem millia Anglorum vna die ſemel, nempè in Nativitate Domini noſtri Ieſu Chriſti baptizavit.

4. *D. Nicolaus Anglus Apoſtolus Norvvegiæ.*
5. *S. Chilianus, Apoſtolus Franconiæ, & Martyr.*
6. *S. Evaldus, Apoſtolus antiquæ Saxoniæ, id eſt Weſtphaliæ, & Martyr.*
7. *S. Lambertus Epiſcopus: Taxandriæ Apoſtolus, & Martyr.*
8. *S. Bonifacius Epiſcopus: totius ferè Germaniæ, & Friſiæ Apoſtolus & Mart.*
9. *S. Stephanus Epiſcopus: Sueciæ, & Helſingæ Apoſtolus & Martyr.*
10. *S. Wicpertus, Sorabum, & Friſiorum Apoſtolus & Martyr.*
11. *S. Albo Abbas, Vaſconum Apoſtolus, & Martyr.*
12. *S. Adalbertus Epiſcopus: Bohemiæ, Hungariæ, & Poloniæ Apoſtolus, & Mart.*
13. *S. Benedictus Epiſcopus: Poloniæ Apoſtolus, & Martyr.*
14. *S. Bonifacius Epiſcop. Hunnorum, Sclavorum, & Ruſſorũ Apoſtol. & Mart.*
15. *S. Gerardus Epiſcopus; Hungarorum in Pannonia Apoſtolus, & Martyr.*
16. *S. Adalbertus Epiſcopus. Non autem Albanus; Ruthenorum, ſive Ruſſorum deſtinatus Wandalorum Apoſtolus.*
17. *S. Brunus Epiſcopus: Pruſſorum, & Lituanorum Apoſtolus, & Martyr.*
18. *S. Chilienus Epiſcopus: Attrebatenſium Apoſtolus.*
19. *S. Willibrordus Epiſcopus: Regni Friſiæ Apoſtolus.*
20. *S. Amandus Epiſcopus: Brabantiæ, Flandriæ, Sclavonum, & Vaſconum Apoſtolus.*
21. *S. Willfridus Epiſcopus: Hollandiæ Apoſtolus.*
22. *S. Ludgerus Epiſcopus: Saxonum & Friſiorum Orientalium Apoſtolus.*
23. *S. Svvibertus Epiſcopus: Friſiorum, Hollandorum, & Saxonum Apoſtolus.*
24. *S. Anſgarius Epiſcopus: Sueonum, Gotthorum, Danorum, & Aquilonariũ partium Magnus Apoſtolus.*
25. *S. Otto Epiſcopus: Pomeranorum in Sarmatia Apoſtolus.*
26. *S. Vicelinus Epiſcopus: Wandalorum & Slavorum Apoſtolus.*
27. *S. Lebuinus Epiſcopus: Tranſiſelanorum Apoſtolus.*
28. *S. Wimo Epiſcopus. Gothorum Aquilonarium Apoſtolus.*

De his Viris & alijs Apoſtolicis ſi quis plura cupit diſcere, conſulat lignum vitæ, ornamentum & decus Eccleſiæ in quinq; libros diviſum D. Arnoldi Wion Belgæ Duacenſis. Editum Venetijs.

Ordinis

Ordinis S. P. Benedicti.

ACademiarum Fundatores (nam illuſtria Gymnaſia lubens, & privata ſtudia in Clauſtris prætereo) in primis fuerunt.

1. S. Alcuinus Abbas. de quo ſic Arnold. Wion. Cum autem eſſet in omni ſcientiarum genere ſuo tempore celebratiſſimus, Caroliq; Magni Imperatoris Præceptor, qui eum Magiſtrum ſuum delicioſum vocabat, ad S. S. Eccleſiæ laudem, reique litterariæ commodum, ſtudium Pariſienſe à Roma translatum primus omnium inſtituit, quem ſic quidam Poëta celebrat:

Quid non Alcuino facunda Lutetia debes?
Inſtaurare bonas ibi qui feliciter artes,
Barbariemq́; procul ſolus depellere cæpit.

2. Eſt S. Neotus Monachus. Is ſub Alfredo Rege Anglorum Oxonienſem Vniverſitatem in Anglia excitavit: quam Athenas Anglorum ob bonarum omnium diſciplinarum ſtudia vocitabant.

3. Studium fuit Cantabrigienſe, à 4. Monachis noſtris promotum, & celebre factum ſub Henrico primo Anglorum Rege. Quod poſtea Regnante Rege Eduardo primo facta eſt Vniverſitas, ſicut eſt Oxonia, per Curiam Romanam.

4. Academiæ Papienſis Fundator fuit Joannes Scotus, Monachus Londinenſis: Is fuit V. Bedæ diſcipulus. Hic ex Imperio Caroli Magni in Italiam tranſiens, Papiæ Vniverſitatis illius fundamenta jecit: ac primus ibidem liberalium Artium Doctor extitit; quæ deinceps Univerſitas in eum, quem nunc videmus, ſplendorem excrevit.

F I N I S.

In Annotationem Bibliopolæ.

Numero 1.	fol: 7.
Numero 2.	fol: 11.
Numero 3.	fol: 21.
Numero 4.	fol: 28.
Numero 5.	fol: 32.
Numero 6.	fol: 36.
Numero 7.	fol: 44.
Numero 8.	fol: 49.
Numero 9.	fol: 53.
Numero 10.	fol: 59.
Numero 11.	fol. 61.
Numero 12.	fol. 68.
Numero 13.	fol: 71.
Numero 14.	fol: 78.
Numero 15.	fol: 49. 91.
Numero 16.	fol: 91.
Numero 17.	fol: 95.
Numero 18.	fol: fin. 105.

·04056·

ERRATA.

Secundum paginas & verſus.

Pag. 1. v. 32. Attlanticum leg. Atlanticum. ibid. v. 33. tranſfretare, l. transfretare. ibid. autumnabantur, l. autumabant. pag. 6. v. 15. ſulcantas, l. ſulcantes. ibid. v. 21. pratioſos l. pretioſos. ibid. v. 34. Heroas l. Heros. pag 7. v. 43. ſeipſam l. ſeipſum. pag. 9. v. 10. & alij, Cœlum l. & alij qui Cœlum. ibid. v. 22. circundatum l. circundatam. ibid. v. 26. valaſſe l. vallaſſe. pag. 10. v. 17. cominiſcuntur l. comminiſcuntur. ibid. v. 32. vtriſq; l. vtriuſq;. ib. v. 39. oneraveum l. onerarium. pag. 11. v. 7. langitudo l. longitudo. ibid. v. 23. fortunata l. fortunamq;. ib. v. 9. tollerabilius l. tolerabilius. ibid. v. 13. Oceano l. Oceano. ibid. v. 21. pragrandis l. pragnandis. ibid. v. 37. exculta l. exculti. pag. 12. v. 6. Hiſtorica l. Hiſtoria. pag. 13. v. 27. tote l. tota. ibid. v. 39. nnper l. nuper. pag. 14. v. 38. Britaxici l. Britannici. pag. 15. v. vlt ruffus l. rufus. pag. 18. v. 1. transmittenta l. transmittenda. ibi. v. 27. formitabant l. formidabant. pag. 19. v. 30. nonas l. novae. pag. 20. v. 17. cachino l. cachinno. pag. 22. v. 27. pratioſe l. pretioſa. ibid. v. 42. audatius leg. audacius. pag. 23. v. 3. ſine l ſive. ibid. v. 36. præſumat l. præſumant. pag. 25. v. 15. erumnis l. ærumnis. pag. 27. v. 30. Romam omitte. ibi. v. 42. ad navigantum l. ad navigandum. pag. 28. v. 27. Armenicam l. Americam. ibid. v. pen. commiſſerabileq; leg. commiſerabileq;. pag. 30. v. 2. periliclitatus l. peri clitatus. ibid. v. vlt. quidem l. quidam. pag. 33. v. 18. mappalia l. mapalia. ibid. v. 20. geris l. generis. ibid. v. 25. craneaq; l. craniaq;. ibid. v. 42. itenditemq; l. identidemq;. pag. 34. v. 14. effectas l. effœtas. pag. 35. v. 29. aurea l. area. ibid. v. 13. ille l. illi. pag. 36. v. 18. Hoſtia l. Hoſtiæ pag. 37. v. 15. proflagatiſſime l. profligatiſſime. ibid. v. 36. illia l ilia. pag. 38. v. 6. fœtiſſimi l. fœdiſſimi ibid. v. 30. egregia l. egregiè. pag. 39. v. 3. couvetti l. converti. ibid. v. 23. deffendendo l. defendendo pag. 40. v. 18. metus. Ergo l. metus ergò. ibid. v. 25. ſagitisq; l. ſagittisq;. ibid. v. 26. cataveribusq; l. cadaveribusq;. pag. 41. v. 38. ſingularis l. ſingulis. pag. 42. v. 11. ſequebebantur l. ſequebantur. ibid. v. 19. goſſimpinis l. goſſipinis. ibid. v. 21. ſparſiſtiaram l. ſparſis tiaram. pag. 43. v. 28. & patientiaq; l. & patientiæ. pag. 44. v. 13. attroci l. atroci. ibid. v. pen. haretiti l. haretici. pag. 45. v. 12. rutibus l. rudibus. ibid. v. 36. evacueri l. evacuari. pag 46. v. 21. popalos l. populis. pag. 47. v. 17. attrociter l. atrociter. ibid. v. 19. ſplendendem lege ſplendentem. ibid. v. 35. aſuetum l. aſſuetam. pag. 48. v. 36. dæmonium l. dæmonem. ibid. v. 37. interpratati l. interpretati. pag. 49. v. 33. tantorum l. tantarum ibid v. 41. praecioſiſſimisq; l. precioſiſſimisq;. pag. 51. v. 2. Archiducis l. Archiduci. ibid. v. 26. excellentiſſimè l. excellentiſſimæ. ibid. v. 32. poſiti l. poſitæ. pag. 52. v. 10. Myropole l. Myropolæ. pag. 53. v. 3. ſattiva l. ſativa. ibid. v. 40. arietenis l. arietinis. pag. 54. v. 39. prios l. prius. pag. 55. v. 6. pratioſior l. pretioſior. ibid. v. 28. cum cum l. cum. pag. 57. v. 1. attrociter l atrociter. ibid. v. 2. exurent l. exurerent. ibid v. 16. autumnandum l. autumandum. ibid. v. 25. coli l. colere. pag. 58. v. 7. 1483. l. 1493 pag. 60. v. 8. attrociter l. atrociter. pag. 61. v. 2. miriſtitis l. miriſticis. ibid. v. 15. pratioſis l. pretioſis. pag. 62. v. 6. obtineret l. obtinerent. ibid. v. 41. proplemæ leg. problema. pag. 64. v. 18. nongentorum l. noningentorum. pag. 65. v. 9. intollerabile l. intolerabile. pag. 66. v. 2. Arcta l. Arca. pag. 67. v. 11. nongentorum l. noningentorum. ibid. v. 21. exploratibus l. explorantibus. ibid v. pen. quodam l. quadam. pag. 68. v. 2. vicem l. vice. ibid. v. 3. fœdus l. fœtus. ibid. v. 19. fædere l. fœdere. pag. 69. v. 41. voluptatem l. voluptatum. pag. 70. v. 14. ſctatos pellucitos l. cyathos pellucidos. ibid. v. 22. Regni l. Regi. ibid. v. 37. renens l. tenens. ibid. v. 43. chalibeaq; l. chalibeoq;. pag. 72. v. 4, eorum l. earum. ibid. v. 18. connatur l. conatur. ibid. v. 25. puniandosq; l. puniendosq;. pag. 73. v. 21. eum l. eam. ibid. v. 23. ſimile l. ſimili, ibid. v. 41. inequè l. iniquè. ibid. v. vlt. inuebat l. innuebat. pag. 75. v. 43. aſueta l. aſſueta. ibid v. vlt. exulis l. epulis. pag. 76. v. 17. effoſis l. effoſſis. pag. 77. v. 15. præciſioſiſſimum l. precioſiſſimum. ibid v. 18. materiè l. materia. ibid. v. 35. libidu l libitu. pag. 78. v. 1. aus l. aut. ibid. v. 21. ruffum l. rufum. pag. 79. v. 28. ſubdilitatum l. ſubtilitatum. pag. 80. v. 36. exempli l. exempti. pag. 81. v. 16. exiguunt l. exigunt. ibid. v. 35. pratioſi l. pretioſi. ibid. v. 38. & v. 41. gemifera l. gemmifera. pag. 82. v. 17. frequentiſſima l. frequentiſſimi. ibidem v. 24 effluet l. effluat. ibidem v. 25. ſæpiuſcula l. ſæpiuſculè. pag. 84. v. 3. aliquid l. aliquod. ibidē v. 25. dyram l. diram. ibidem v. 31. accedia l. acedia. pag. 85. v. 12. coloratorum l. coloratarum. ibidem v. 27. Peruana lege Peruano. ibidem v. pen. Mellitam lege Melitam. pagina 86. v. vlt. Attalipam lege Attabalipam. pagina 88. v. 42. edita lege edita. pagina 90 v. 7. & his lege & hos. ibidem v. 24. attrociaq; lege atrociaq;. pagina 91. v. 9. foli lege folij. ibidem v. 19. ocliti lege olidi. ibidem v. 24. evelles lege evellas. ibidem v. pen. auro, lege aurato. pagina 92 v. 13. dillaniabāt, lege dilaniabant. pagina 93. v. 24. dudecim lege duodecim. ibidem v. 26. gratu lege gratum. pagina 94. v. 38. putuit lege puduit. pagina 95. v. 17. egrè lege ægrè. ibidem v. 34. Occidentales lege Occidentalis. pagina 96. v. 15. ordinantis lege ordinandis.

Errata Idiomatis Hiſpanici & Italici.

Folio 26. verſu Italico 2. ordinata, lege ordinava. ibidem deveva lege doveva. Folio 26. verſu 4. detto lege eletto. folio 26. v. 9 cra lege era. folio 53. verſu latino, 17. Concilon lege Comilon. folio 63. v. 3. ilamur lege llamar. ibidem v. 8. caroz en, lege carez en. folio 67. v. 3. el Auſtro, lege el Oriente. Quanta à latitud, declina hazia el Auſtro por. 5. grados. ibidem v. 4. cuidat, lege ciudat. ibidem v. 5. teigo lege trigo.

In Nouum Orbem Americanum
Apoſtoli eliguntur et
mittuntur.
Multa Indorum millia in
fide Chriſti erudiunt
Baptizantque.
Fray Buill yua
por Vicario
del Papa con
Breue Apo
ſtolico.
Fray Buil co-
mencaron la
conuerſion
de los
Indios;
Bauti-
zaron.
Iſla Haiti ſiue Spañuola
Iſla Deſeada
Admiral C.Colon.
Frayles
ſufrieron
Martyrio
por quebra
dos Idolatros
S. Cruz
que puſo
Fray Buill
en la Vega.
Idola
proſter-
nunt ac Mar-
tyrium pro fide
Chriſti ſubeunt.
Sanc-
tum mi-
raculoſum
Crucis ſignum
erigunt.
Thomas Botius Eugubinus S. Congregationis Oratorij in Vrbe Roma Presbyter &c. Primo ſignorum
veræ Eccleſiæ tomo affirmat. Primus Euangelij Præco fuit Indiæ Occidentalis Fr: Buill Catalonus
ex Ordine S. Benedicti quem Papa Alexander sextus Sacerdotibus duodecim præfecit,
ſuaſque in ijs Regionibus illi partes mandauit; Auſpicijs Ferdinandi et
Isabellæ Regibus Hiſpaniæ Claſſe armata instructa, in Americam
transfretarunt Calend: Septembr: Anno Chriſti:
1493.
REVERENDISSIMO AC NOBILI DOMINO, DOMINO CASPARO PLAVTIO MO-
NASTERII SEITTENSTÖTTENSIS IN AVSTRIA INFERIORI, ORDINIS SAN-
CTI BENEDICTI, ABBATI VIGILANTISSIMO: THEOLOGO: AC PHILOSOPHIÆ DO-
CTORI CLARISSIMO: DOMINO SVO GRATIOSIS- SIMO: D: D. DON FR: HIERONYM, PHI-
LOPON; ANNO SA- LVTIS. 1622.

·04056·

J621
P565n
I-SIZE
c. 2